

Year 8 Volume 2 May – August 2025

ISSN 2586-8896

วารสารนวัตกรรมสังคม

Journal of Social Innovation

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

วารสารนวัตกรรมสังคม
วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2568

Journal of Social Innovation
College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University
Year 8 Volume 2 May – August 2025

วารสารนวัตกรรมสังคม

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2568

คณะที่ปรึกษา

ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยรังสิต

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยะใส กตะศิลา

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

คณบดีวิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร.จอมเดช ตริเมฆ

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายตำรวจมหาวิทยาลัย

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

กองบรรณาธิการ

อาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาที่ร้อยตรี จตุพล ดวงจิตร

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ

อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวิญญ์ องค์สิงห์

ผู้อำนวยการหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษิดา สังข์แก้ว

รองคณบดีฝ่ายพัฒนาสังคมฯ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ วงศ์สินศิริกุล

อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

อาจารย์ภายนอกมหาวิทยาลัยรังสิต**รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.เสกสัน เครือคำ**

อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บังอร พลเดชา

นักวิชาการอิสระ ด้านเศรษฐศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุลีรัตน์ เจริญพร

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ดร.ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง

อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.สุภัสตรา แก้วประดิษฐ์ ทรัพย์ชุก

อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภายใน**ศาสตราจารย์ ธีรยุทธ บุญมี**

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สิดานนท์ เจริญภาพพัฒน์

อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรณ์ กังสดารพร

รองคณบดีฝ่ายบริหาร วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญส่ง ชเลธร

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.สฤษดิ์ สืบพงษ์ศิริ

อาจารย์ประจำ คณะอาชีวศึกษาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายนอก**ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์**

นักวิชาการอิสระ ด้านรัฐศาสตร์

รองศาสตราจารย์ วิทยากร เชียงกุล

นักวิชาการอิสระ ด้านปรัชญาสังคมและการศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

อาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

อาจารย์ประจำ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ลักษณะนาชนชัช

อาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจตรี ดร.ชวนส์ถ์ เจนการ

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกรัตน์ ยศไกร

อาจารย์ประจำ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒน์ พิสิษฐเกษม

อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญพร สุนทรธรรม

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กองเลขานุการ

ดร.เปรมณัช โกชนสมบุญ

รองผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง

(การศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ) วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

นางสาววิรญา อังศุธรถาวริน

เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

English Editors

อาจารย์ชวพล ช้างกลาง

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Journal of Social Innovation

College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Year 8 Volume 2 May – August 2025

Editorial Advisor

Dr.Arthit Ourairat

President, Rangsit University

Editor in Chief

Asst.Prof.Dr.Suriyasai Katasila

Vice President for Management, Rangsit University

Dean, College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Associate Editor

Assoc.Prof.Pol.Capt.Dr.Jomdet Trimek

Asst.to the President for Police, Rangsit University

Deputy Dean for Academic Affairs, College of Leadership and Social Innovation,
Rangsit University

Editorial Board

Assistant Prof.Lt. Chatuphol Duangchit

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Assoc.Prof.Dr.Rattaphong Sonsuphap

Lecturer in Faculty of Economics, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Chatwarun Angasinha

Director, Ph.D. College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Professor.Dr.Apichai Puntasen

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Buchita Sungkaew

Deputy Dean for College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Visanu Vongsinsirikul

Lecturer in Faculty of Economics, Rangsit University

Editorial Board (Outside)

Assoc.Prof. Pol.Col.Dr.Seksan Kruekham

Lecturer in Social Science Faculty, Royal Police Cadet Academy

Asst.Prof.Dr.Bangon Poltechar

Independent Scholar in Economics

Asst.Prof.Dr.Chuleerat Charoenporn

Lecturer in Institute of Metropolitan Development, Navamindradhiraj University

Dr.Chairat Wongkitrungruang

Lecturer in Social Development Program, Faculty of Social Science, Kasetsart University

Dr.Supatta Kaopradith Supchukul

Lecturer in Department of Sociology Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University

Peer Review

Professor.Thirayuth Boonmee

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Assoc.Prof.Dr.Sitanon Jesdapipat

Lecturer in Faculty of Economics, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Korn Kangsadanporn

Deputy Dean of Administration, College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Boonsong Chaletorn

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Pol.Col.Dr.Sarit Suebongsiri

Lecturer in Criminology and Justice Administration, Rangsit University

Peer Review (Outside)

Adjunct Professor.Dr.Anek Laothamatas

Independent Scholar in Political Science

Assoc.Prof.Witayakorn Chiengkul

Independent Scholar in Philosophy, Sociology and Education

Assoc.Prof.Dr.Prapart Pintobtang

Lecturer in Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

Assoc.Prof.Dr.Yothin Sawangdee

Lecturer in Institute for Population and Social Research, Mahidol University

Assoc.Prof.Dr.Tassanee Lakkhanaichonchat

Lecturer in Faculty of Political Sciences, Bangkokthonburi University

Assoc.Prof.Pol.Maj.Dr.Chavanut Janekarn

Lecturer in College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

Asst.Prof.Dr.Kanokrat Yossakai

Lecturer in Faculty of Communication Arts, Bangkokthonburi University

Asst.Prof.Dr.Phat Pisitkasem

Lecturer in Faculty of Economics, Kasetsart University

Asst.Prof.Dr.Thanyaporn Soontornthum

Lecturer in College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

Co-Ordinator

Dr.Pramemanut Pochanasomboon

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Ms.Veraya Aungsuthonthavarin

Officer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

English Editors

Chawapon Changklang

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

สารจากฉบับนี้

วารสารนวัตกรรมสังคม : Journal of Social Innovation ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2568) มีบทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ ได้แก่ Analysis of the Current Situation, Problems, and Countermeasures of Law Enforcement Cooperation between China and Thailand in Combating Transnational Crime และมีบทความวิจัย จำนวน 16 บทความ ได้แก่ In-group Bias as a Predictor of Cyberbullying: A Study on Youth and the Role of Demographic Factors, A Pilot Study in Thailand: Investigating the Demographic and Lifestyle Characteristics of Adults in Bangkok Related to Orthorexia Nervosa, แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียกรับทางโซเชียลมีเดียในพื้นที่จังหวัดชลบุรี, ปัจจัยเงื่อนไขการเกิดความเหลื่อมล้ำและแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวนของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ, ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลและทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานจังหวัดตราด, สถานการณ์การออกกลางคันและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต กรณีศึกษาศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร, ผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานไทยของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง กับการจ้างแรงงานต่างด้าว, การละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรมคดีการเสียชีวิตเด็กหญิงบ้านกอกกอกจากการนำเสนอมือของสื่อโทรทัศน์, แนวทางการพัฒนาการควบคุมผู้ต้องขังด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ กรณีการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำแบบชั่วคราว, แนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษาจังหวัดอ่างทอง, ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง, คุณภาพชีวิตเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิง, การแก้ไข บำบัด พื้นฟูเยาวชนในคดียาเสพติดในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร: ศึกษามาตรา 132, การแก้ไข บำบัด พื้นฟูเยาวชนในคดีทางเพศในศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดสมุทรสาคร: ศึกษามาตรา 132, พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 และเส้นทางสู่ความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับโลก

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความทุกบทความในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาศาสตร์ทางนวัตกรรมทางสังคมไม่มากก็น้อย และขอขอบคุณอาจารย์และนักศึกษาทุกท่านที่ร่วมนำเสนอบทความในวารสารฉบับนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยะใส กตะศิลา

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

คณบดีวิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม

สารบัญ

สารจากคนบดี

ผศ.ดร.สุริยะใส กตะศิลา

บทความวิชาการ

Analysis of the Current Situation, Problems, and Countermeasures of Law Enforcement Cooperation between China and Thailand in Combating Transnational Crime

13

Guo Lian

บทความวิจัย

In-group Bias as a Predictor of Cyberbullying: A Study on Youth and the Role of Demographic Factors

48

Liang Wang, Yih-Lan Chen, Min-Ling Hung

A Pilot Study in Thailand: Investigating the Demographic and Lifestyle Characteristics of Adults in Bangkok Related to Orthorexia Nervosa

61

Tanita Watprasong, Phawit Norchai, Pansak Sukrarook and Zheyun Zheng

แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเชียลมีเดียในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

73

กิตติภพ ทองนุ้ย, โสรัตน์ กลับลีลา และ เสกสรรค์ เครือคำ

ปัจจัยเงื่อนไขการเกิดความเหลื่อมล้ำและแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวนของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ

93

รัชนิกร วัฒนสุขนนท์, เสกสรรค์ เครือคำ และ อีรุฒมิ นิลเพ็ชร

ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลและทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานจังหวัดตราด

114

พัฒน์นัทภูมิ เจียรน้อย และ ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง

**สถานการณ์การออกกลางคัน และแนวทางการจัดการศึกษา
เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต กรณีศึกษาศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้
เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร**

132

ชุลีรัตน์ เจริญพร และ มนต์ธัช มะกล้าทอง

**ผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานไทยของผู้ประกอบการ
ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง กับการจ้างแรงงานต่างด้าว**

144

จักรินทร์ ศิริยกุล และ จอมเดช ตรีเมฆ

**การละเมิดสิทธิเหนืออาชญากรรมคดีการเสียชีวิตเด็กหญิงบ้านกกกอก
จากการนำเสนอข่าวของสื่อโทรทัศน์**

155

ดำรงฤทธิ์ ยอดชุลุด และ ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม

**แนวทางการพัฒนาการควบคุมผู้ต้องขังด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์
กรณีการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำแบบชั่วคราว**

181

ปภาวิน จันทรวงศ์

แนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษาจังหวัดอ่างทอง

195

ชัยมงคล ไชยพงศ์

**พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย
เขตเลือกตั้งที่ 1**

208

สรวิศ บรมธนรัตน์

เส้นทางสู่ความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับโลก

218

ไพไธมาส เหมือนวงศ์ และ ชาญชัย จิวจินดา

**ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง**

228

ประภาวดี บุญนิษฐ และ นัตรวรวัช องค์กรสิงห์

คุณภาพชีวิตเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิง

242

ศนันต์ธรณ์ กุลพาณิชย์ และ นัตรวรวัช องค์กรสิงห์

**การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนในคดียาเสพติด ในศาลเยาวชนและครอบครัว
จังหวัดสมุทรสาคร: ศึกษามาตรา 132**

253

เชน เกิดไพบูลย์ และ กรณ์ กังสดารพร

**การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนในคดีทางเพศ ในศาลเยาวชนและครอบครัว
จังหวัดสมุทรสาคร: ศึกษามาตรา 132**

266

ภวินรัตน์ อัครวิทย์โสภณ และ กรณ์ กังสดารพร

Analysis of the Current Situation, Problems, and Countermeasures of Law Enforcement Cooperation between China and Thailand in Combating Transnational Crime

Guo Lian¹

Received: 25 June 2024 Revised: 26 July 2024 ACCEPTED: 31 August 2024

Abstract

With the continuous expansion of the world economy, trade, and personnel exchanges, the problem of transnational crime is gradually spreading on a global scale. As one of the countries with significant influence in Asia, Thailand has significant geographical and strategic advantages in Southeast Asia. With deeper cooperation between China and Thailand in various fields such as economy, society, and culture, transnational crime between the two countries has also increased. Therefore, it is of great necessity and practical significance for China and Thailand to deepen police cooperation, jointly combat transnational crime, and maintain social security and stability within their respective countries and regions.

This article attempts to focus on the law enforcement cooperation between China and Thailand, explore the internal mechanisms of the two countries in the process of cooperating to combat cross-border crimes, analyze the main problems that exist, and further explore the favorable and unfavorable factors that affect the cooperation between the two countries in law enforcement, striving to find corresponding countermeasures and suggestions, and effectively ensure the smooth development of China Thailand law enforcement cooperation.

Keywords: Transnational Crime, Police Cooperation

¹ Doctor course, interdisciplinary study undergraduate major, interdisciplinary study, Thammasat University (Corresponding Author)

China and Thailand are friendly neighbors, with Yunnan Province of China facing Thailand across Laos, with a straight-line distance of only over 200 kilometers. After the establishment of diplomatic relations between the two countries on July 1, 1975, their leaders exchanged frequently. The law enforcement cooperation between the two countries began in the late 1970s and played a leading role in China and other ASEAN countries. Over the past 40 years since the establishment of diplomatic relations between the two countries, Thailand has played a positive demonstration and leading role in promoting the relationship between China and ASEAN. In terms of police cooperation, the two countries have shown the characteristics of continuously increasing strategic mutual trust, expanding cooperation areas, and increasing institutionalization.

1.The development process of law enforcement cooperation between China and Thailand in combating transnational crime

The cooperation between China and Thailand in police affairs is mainly carried out at three levels: the establishment of cooperation mechanisms under the China ASEAN "multilateral" cooperation framework, the "small multilateral" cooperation mechanism between China and the countries in the Lancang Mekong Basin, and the bilateral cooperation mechanism between China and Thailand.

1.1 Relying on the "multilateral" cooperation mechanism between China and ASEAN to carry out cooperation

Since the 1990s, China and ASEAN countries have held a series of dialogues and signed a series of documents and treaties to build political mutual trust and enhance bilateral relations, continuously enhancing bilateral and multilateral political mutual trust and expanding political cooperation. Among them, China and ASEAN countries have established multilateral cooperation mechanisms to combat transnational crime based on their common needs, such as the ASEAN and China Japan South Korea Ministerial Conference on Combating Transnational Crime, the ASEAN China (10+1) Ministerial Informal Conference on Combating Transnational Crime, the ASEAN China (10+1) Ministerial Informal Conference on Combating Transnational Crime, and the Drug Control Cooperation Mechanism between China and ASEAN countries The mechanism for maritime cooperation between China and ASEAN to combat transnational crime and other conference mechanisms. As joint participants in this mechanism,

China and Thailand have cooperated under this cooperation mechanism, laying a solid practical foundation for both sides to carry out police cooperation.

1.2 Relying on the "small multilateral" cooperation mechanism between China and countries in the Lancang Mekong Basin to carry out cooperation

The initial stage of cooperation

In 1984, China joined the International Criminal Police Organization, marking the beginning of international law enforcement cooperation. To effectively control and combat the "Golden Triangle" drug problem. In May 1991, the meeting of senior drug control officials from China, Myanmar, Thailand, and the United Nations Drug Control Agency was held in Beijing, and the preliminary model for conducting multilateral international cooperation in drug control in the subregion was determined. In June 1992, delegations from the governments of China, Myanmar, Thailand, and the United Nations Narcotics Control Programme signed a Memorandum of Understanding on Drug Control in Yangon, Myanmar, which determined to maintain high-level contacts in sub regional drug control cooperation. In October 1993, China, Myanmar, Laos, Thailand, and the United Nations Drug Control Programme jointly signed the Memorandum of Understanding on Subregional Drug Control Cooperation in East Asia during the 48th Special Session of the United Nations General Assembly on Drug Control in New York, and the framework for sub regional drug control cooperation was basically formed. Between 1999 and 2001, China successively signed the Joint Declaration and Memorandum of Understanding on Future Bilateral Cooperation, including Drug Control Cooperation, with Thailand, Myanmar, Laos, Cambodia, and Vietnam, elevating China's bilateral drug control cooperation with countries in the Mekong Sub region to a new level.

After entering the 21st century, the serious problem of global transnational crime has been widely recognized by the international community. Countries in the Lancang Mekong Basin have signed and reached various agreements to combat transnational crime and strengthen regional cooperation, including global multilateral treaties, regional multilateral treaties, and bilateral treaties between countries in the region. These treaties together form the legal basis for law enforcement cooperation between countries in the "sub region".

1.2.1 Rapid development period of cooperation

After the Mekong River tragedy, China, Laos, Myanmar, and Thailand issued a joint statement on law enforcement and security cooperation in the Mekong River Basin in Beijing in 2011, officially announcing the establishment of a mechanism for law enforcement and security cooperation in the Mekong River Basin between China, Laos, Myanmar, and Thailand. The establishment of a law enforcement and security cooperation mechanism in the Mekong River Basin between China, Laos, Myanmar, and Thailand marks the beginning of a new chapter in China's law enforcement cooperation in the Lancang Mekong Subregion. As a result, police cooperation between countries in the subregion has become increasingly close, and exploration of police cooperation mechanisms in the region has begun. Police cooperation among countries has entered a period of rapid development.

1.2.2 Deep cooperation period

During this period, countries coordinated the establishment of a joint anti-drug action mechanism called the "Safe Shipping Route". In April 2013, in order to jointly combat drug crimes in the Mekong River Basin and promote regional security and stability, China, Laos, Myanmar, and Thailand launched the first joint anti-drug operation on the Mekong River's safe waterway. The second China Laos Myanmar Thailand Joint Anti-Drug Action Track was organized by Thailand from January to March 2015. The Thai Anti-Drug Commission is the main functional department responsible for this joint anti-drug action, and the Thai Ministry of the Interior, Royal Thai Police Agency, Army, Navy, and Customs are joint participants in this action. In 2015, the Ping A Navigation Joint Anti-Drug Action invited Cambodia and Vietnam to join. The Ping An Airlines Joint Anti-Drug Action provides comprehensive and systematic training on laws, regulations, knowledge, and skills for employees in the shipping industry, enabling them to better detect drug smuggling activities and participate better in drug crackdown operations. (LMLECC, 2023)

1.2.3 Implementation period of the mechanism

On December 28, 2017, the Lancang Mekong Comprehensive Law Enforcement and Security Cooperation Center (hereinafter referred to as the Lancang Mekong Law Enforcement Center) was officially established. This is the first intergovernmental international organization for comprehensive law enforcement and security cooperation in the Lancang Mekong Basin, led by China. The aim is to respect the sovereignty and laws of various countries and

develop action plans based on the law enforcement needs of each member state. The center has gradually become a platform for coordinating prevention, combating transnational illegal and criminal activities, integrating intelligence and information exchange, special governance joint actions, and strengthening law enforcement capacity building in the Lancang Mekong region.

From joint patrol law enforcement to the "safe navigation channel" mechanism, and then to the establishment of the Lancang Mekong Law Enforcement Center, it can be said that police cooperation in the Lancang Mekong Sub region has shifted from bilateral or multilateral agreement-based police cooperation to systematic comprehensive law enforcement and security cooperation. A comprehensive framework has been established for coordinating and preventing transnational illegal and criminal activities, integrating warning information exchange, special governance joint actions, and strengthening law enforcement capacity building among countries in the Lancang Mekong region, providing a platform for cooperation among countries in the region and laying a solid foundation for future cooperation among countries in the region.

1.3 Bilateral Police Enforcement Cooperation between China and Thailand

In addition to cooperation in "multilateral" and "small multilateral" areas, China and Thailand have also engaged in extensive bilateral cooperation in jointly combating transnational crime and ensuring the safety of navigation in the Mekong River. The bilateral law enforcement cooperation institutions between China and Thailand are mainly composed of law enforcement agencies at the national and regional levels, involving cooperation between administrative, law enforcement, judicial, and overseas agencies.

1.3.1 Responsible institutions and departments for law enforcement cooperation between China and Thailand in combating transnational crime

1.3.1.1 At the national level

Firstly, the Chinese Ministry of Public Security and the Royal Thai Police Agency. The Chinese Ministry of Public Security and the National Police Agency of Thailand are the primary organizations for bilateral law enforcement cooperation at the national level between China and Thailand, and are also the main bodies responsible for specific matters related to bilateral law enforcement cooperation. Among them, the International Cooperation Bureau of the Chinese Ministry of Public Security and the Foreign Affairs Bureau of the Royal Thai Police Organization are responsible for undertaking the main bilateral

cooperation specific matters, in addition to other institutions such as police schools and immigration bureaus under the Chinese Ministry of Public Security and the Royal Thai Police. The above-mentioned institutions of China and Thailand carry out bilateral cooperation in law enforcement through signing legal agreements, joint law enforcement, information communication, and talent cultivation.

Secondly, foreign embassies (consulates).

The second national level organizational structure for bilateral law enforcement cooperation between China and Thailand is the embassy (consulate) established between the two countries. The personnel responsible for carrying out bilateral law enforcement cooperation functions in the embassy (consulate) are the police liaison officers. The Chinese police liaison officers in Thailand are selected by the Chinese Ministry of Public Security and accept the leadership of the Chinese Embassy (Consulate) in Thailand. The Thai police liaison officers in China are selected by the Royal Thai Police Organization and accept the leadership of the Thai Embassy (Consulate) in China. The police liaison officers sent between China and Thailand have dual identities and responsibilities as police officers and diplomats. As police officers, their responsibilities include collecting and transmitting criminal intelligence, combating transnational crime, maintaining national and social security between China and Thailand. As diplomats, they enjoy diplomatic privileges and exemptions. The police liaison officers dispatched by China and Thailand communicate, cooperate, and connect with the law enforcement departments and related personnel of the countries where they work, cooperate with each other to combat cross-border illegal and criminal activities, protect the legitimate rights and interests of overseas citizens, and actively coordinate with the host countries to carry out law enforcement cooperation.

In recent years, China's police liaison officers stationed in Thailand have utilized their professional, direct, and efficient advantages to actively coordinate with Thai police agencies, effectively promoting efficient police cooperation between Chinese public security agencies and Thai police agencies in areas such as crime information sharing, joint investigations, joint actions, joint arrests, and repatriation of criminals (Wang, 2014). In May 2015, the first police consul of the Thai Consulate officially arrived at the Kunming Consulate to take office. After years of work, the Police Department of the Consulate General of Thailand in Kunming, as one of the law enforcement cooperation mechanisms

between China and Thailand, has played an important role in preventing and combating transnational economic crimes, drug crimes, and illegal immigration crimes. According to incomplete statistics, since 2018, the Police Department of the Consulate General of Thailand in Kunming has assisted in handling more than 30 transnational crime cases, mainly economic crimes, followed by illegal immigration cases. Especially during the epidemic, due to the closure of the Thai Myanmar border port, many Chinese nationals stranded in Myanmar chose to illegally immigrate to Thailand, and there were also cases of Thai nationals illegally immigrating to China during this period. Typically, in December 2019, the police consul of the Thai Consulate General in Kunming, after receiving the case coordination letter from the Public Security Department of Yunnan Province, asked the Thai police to assist in investigating three major economic crime suspects, including Ding Xiran, Ding Yongqiang and Gao Ping, from China, and with the cooperation of the Thai police, transferred the three suspects to China. The Thai police consul also personally transferred the 32 items temporarily detained by Gao Ping and others to the Chinese police.

Thirdly, the Ministry of Justice

The third national level organizational structure for bilateral law enforcement cooperation between China and Thailand is the Judicial Assistance Bureau of the Ministry of Justice in China, and the Judicial Affairs Office of the Ministry of Justice in Thailand. The above-mentioned departments of the Ministry of Justice of China and Thailand mainly cooperate by approving each other's national law enforcement assistance applications. It specifically involves the approval of the arrest and transfer of cross-border suspect. The Ministry of Justice of China and Thailand is an important judicial assistance and guarantee unit for bilateral law enforcement cooperation between the two countries.

1.3.1.2 Regional level

The regional level organizational units for bilateral law enforcement cooperation between China and Thailand mainly refer to local law enforcement agencies in China and Thailand, as well as local specialized law enforcement agencies established for bilateral law enforcement cooperation to combat cross-border illegal and criminal activities. Mainly including:

Firstly, cooperation with local general law enforcement agencies. In China, it refers to administrative agencies, public security law enforcement departments, etc. that are permanent and universal nationwide in provinces, cities (prefectures), and counties (districts). Specifically, it refers to

local governments at all levels, functional departments of public security bureaus (departments), and dispatched agencies (such as police stations). In Thailand, it refers to the administrative agencies at all levels of government, county, district, and township, as well as the branches and departments of the National Police Agency in various regions, including the Metropolitan Police Department, 9 local branches, and subordinate police stations in the administrative divisions of 77 provinces. Through the general law enforcement cooperation agencies mentioned above, China and Thailand carry out bilateral cooperation in law enforcement, such as police assistance and information and intelligence communication, when dealing with illegal and criminal activities with universal and routine characteristics.

Secondly, cooperation between local specialized law enforcement agencies. Local specialized law enforcement agencies are departments established to improve the effectiveness of combating regional specific illegal and criminal activities, mainly targeting regional specific illegal and criminal activities. In Thailand, the Royal Thai Police Service has established anti-immigration and illegal immigration centers and anti-human trafficking offices in various local police stations, with specialized departments for handling illegal and criminal activities in specific areas. In China, local government departments and public security organs establish temporary and long-term special law enforcement departments based on local actual needs. For example, the Yunnan Provincial Public Security Department has established specialized law enforcement agencies for regional cross-border illegal and criminal activities, such as the Investigation Center for Combating Cross border Illegal and Criminal Activities and the Water Patrol Corps. China and Thailand have effectively supplemented bilateral law enforcement cooperation in specific regions and fields through local general and specialized law enforcement cooperation agencies to carry out corresponding cooperation based on the threat of illegal and criminal activities faced by reality.

2. Basic guarantees for law enforcement cooperation between China and Thailand

2.1 The high-level consensus of the police has laid the foundation for international law enforcement cooperation.

Since the 1990s, the Chinese Ministry of Public Security has signed a friendly cooperation agreement with the Royal Thai Police Service, forming a

consensus on jointly combating transnational crime and maintaining "sub regional" security issues, laying the foundation for bilateral law enforcement cooperation and providing planning and guidance. Since the 6th meeting of the Yunnan Thailand North Cooperation Working Group in 2017, under the framework of the Lancang Mekong Law Enforcement Cooperation Mechanism, the Yunnan Thailand Fifth Police District Cooperation Mechanism, and the Yunnan Police Academy and the Royal Thai Police Officer University Intercollegiate Cooperation Mechanism, the law enforcement departments of Yunnan and Thailand have jointly participated in the Mekong River joint patrol law enforcement and the "Safe Channel" joint drug clearance operation. The fourth and third police districts of Thailand, the Royal Police Department, the Royal Police Officer University, the Special Investigation Bureau of the Ministry of Justice, the Immigration Department of the Police Department, and the advisory delegation of the Minister of Justice visited Yunnan and held discussions and exchanges with the Yunnan Provincial Public Security Department; The public security organs of Yunnan Province have dispatched 26 working groups of 57 people to Thailand to attend meetings, carry out case handling tasks, and carry out inter school exchanges (Yunnan Provincial Public Security, 2021).

In December 2023, the Xishuangbanna Immigration Inspection Station invited delegations from Chiang Mai and Chiang Rai airports in Thailand to conduct the first exchange of immigration management business between China and Thailand airports in Jinghong City. Both sides conducted in-depth discussions on unblocking communication channels, strengthening information exchange, jointly promoting immigration management policies and regulations, strengthening port joint logistics cooperation, and working together to combat cross-border illegal and criminal activities such as terrorism, electronic fraud, gambling, and "three non" activities, and reached a preliminary consensus (Zhuang, Zhang, & Liu, 2023).

2.2 Continuously concluding treaties to provide legal protection for international law enforcement cooperation.

In terms of legal framework construction, both sides are exploring the construction of cooperation mechanisms while relying on various channels such as international conventions, multilateral and bilateral treaties to build a legal framework for cooperation. For example, in addition to joining international conventions such as the United Nations Convention against Transnational

Organized Crime in 2000, as well as multiple multilateral treaties, China has also signed the China Thailand Extradition Regulations and the Agreement on Judicial Assistance and Arbitration Cooperation in Civil and Commercial Matters with Thailand Joint Statement between the People's Republic of China and the Kingdom of Thailand on the 21st Century Cooperation Plan, Memorandum of Understanding on Strengthening Drug Control Cooperation, Law on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters between China and Thailand, Treaty between the People's Republic of China and the Kingdom of Thailand on the Transfer of Sentenced Persons, and Memorandum of Understanding between the Government of the People's Republic of China and the Government of the Kingdom of Thailand on Cooperation in Preventing and Suppressing Human Trafficking. The signing of the treaty and memorandum of cooperation provides a political basis and legal basis for China and Thailand to combat transnational organized crime and economic crimes, and to establish China's anti-corruption mechanism.

From the time distribution and specific content of the bilateral legal treaties signed, it can be seen that the number of bilateral law enforcement cooperation treaties signed by China and Thailand is increasing, and the scope of cooperation areas covered by the treaties is gradually expanding, and the level of cooperation is gradually developing towards a higher level. Through the bilateral legal treaties on law enforcement cooperation signed between China and Thailand at different times, legal guarantees are provided for the smooth and sustainable development of bilateral law enforcement cooperation in multiple fields to combat transnational organized crime and economic crimes, which is also an important manifestation of bilateral law enforcement cooperation.

2.3 Provide police assistance.

Police resources are the material foundation for conducting law enforcement cooperation, and abundant police resources are conducive to supporting the development of bilateral law enforcement cooperation. Currently, the overall distribution of police resources in China and Thailand is characterized by uneven structural distribution. From 2013 to 2020, the budget revenue gap between the Royal Thai Police and the Chinese Ministry of Public Security was several times higher compared to the same period. (Liu, 2020) As the main department of Sino Thai law enforcement cooperation, the revenue of the public

security police department is the basic law enforcement resource of law enforcement cooperation, and its level determines the effectiveness of law enforcement cooperation executed by the public security police department. In order to address the drawbacks of structural uneven distribution, China and Thailand have launched a police resource assistance operation, which is another important manifestation of bilateral law enforcement cooperation between China and Thailand. The specific manifestations of the police resource assistance operation carried out by China and Thailand are in two aspects:

2.3.1 Conventional police resource assistance mainly includes assistance in police equipment, police funds, police science and technology, and other aspects. In 2018, the Yunnan Provincial Public Security Department invested more than 400000 yuan to assist Thailand in building the Mekong River Joint Patrol Law Enforcement Command Center (Fifth Police District) for preventing and combating illegal crimes in the Mekong River (BasinThayer, Carlyle A, 2020). This achieved video connectivity between China, Myanmar, and Thailand, and established a regular video direct connection mechanism, greatly improving the efficiency of law enforcement cooperation and communication between China and Thailand (R.Bates Gill, 2023). With the common economic development of China and Thailand, the overall demand for conventional police resource assistance has decreased, and the scope of assistance in this field has gradually narrowed. Currently, China's police resource assistance to Thailand is concentrated in the field of police science and technology.

2.3.2 Special police resource assistance. Refers to unconventional police supplies that are urgently needed during special periods or situations. In the first half of 2020, with the spread of the COVID-19 in China and Thailand, the police law enforcement agencies of China and Thailand are short of police epidemic prevention supplies. In the early stages of China's fight against the epidemic, there was a serious shortage of some medical supplies. Thailand actively donated medical supplies to China after learning of China's difficulties in fighting the epidemic. Subsequently, when the epidemic occurred in Thailand, the Chinese public security department, the Chinese Embassy in Thailand, and others immediately donated a large amount of epidemic prevention materials such as medical masks, protective clothing, gloves, disinfectants, etc. to the Thai public security department free of charge, to help

the Thai law enforcement department maintain the safety of law enforcement personnel during the epidemic.

3.The main forms of law enforcement cooperation between China and Thailand in combating transnational crime

In recent years, China and Thailand have engaged in extensive police cooperation in combating transnational crime. Joint efforts to combat cross-border illegal and criminal activities are the longest lasting, most extensive, and most extensive cooperation projects between China and Thailand in police law enforcement. Police cooperation has become an important form of cooperation between the two sides in combating transnational crime and is the main content of bilateral police law enforcement cooperation between China and Thailand.

The law enforcement cooperation between China and Thailand mainly targets organized crimes such as telecommunications fraud, drug production and trafficking, cross-border gambling, criminal evasion, illegal immigration, trafficking and trafficking of women and children, as well as terrorism (Stefanie Kam, 2022). The law enforcement agencies of China and Thailand, in response to illegal and criminal activities involving each other in different regions, select corresponding law enforcement agencies based on the actual areas of illegal and criminal activities to carry out coordination, carry out bilateral law enforcement cooperation, and crack down on various cross-border illegal and criminal activities. For example, the Yunnan Provincial Investigation Center for Combating Cross border Illegal Crimes and the Thai law enforcement department fully utilize public security big data to focus on combating telecommunications fraud and cross-border gambling.

The Yunnan Provincial Public Security Department's Water Patrol Team and the Thailand Mekong River Law Enforcement Team have jointly patrolled and established mechanisms for water joint search and rescue, information exchange and sharing, joint response to emergencies, and emergency response to major epidemics. The Yunnan Provincial Public Security Department and the Fifth Police District of Thailand have established and improved a cooperation mechanism for drug law enforcement, and refined the implementation, execution standards, and norms of regional drug cooperation between China and Thailand based on local drug control characteristics, difficulties, and challenges

In recent years, the Chinese Ministry of Public Security has dispatched special working groups to Thailand multiple times to jointly handle various cross-border illegal and criminal activities with Thai law enforcement agencies. In addition, China and Thailand have launched special law enforcement cooperation against tourism crimes. The police cooperation between China and Thailand in combating transnational crime is mainly carried out through the following forms.

3.1 Resident Police Liaison Officer

Police liaison officers refer to the system in which a police agency of a country is dispatched to another country and maintains fixed contact with the police agency of the host country, collects criminal intelligence, and seeks police cooperation. The police liaison officer system originated in Europe in the 1970s. In order to combat drug crimes more effectively, European countries send police officers to each other for communication with the police agencies of the host countries, in order to strengthen direct communication and cooperation between the two sides in combating drug crimes.

China first dispatched police liaison officers to the United States in 1998. As of October 11, 2019, China currently has only 81 police liaison officers stationed in 46 foreign embassies and consulates in 41 countries worldwide.(Harbin Cyberpolice, 2019).The system of police liaison officers has effectively promoted police cooperation between China and countries in the Lancang Mekong Basin. At present, China has deployed police liaison officers in ASEAN countries such as Laos, Thailand, Vietnam, Myanmar, the Philippines, and Malaysia. In recent years, China's police liaison officers stationed in Thailand have utilized their professional, direct, and efficient advantages to actively coordinate with Thai police agencies, effectively promoting efficient police cooperation between Chinese public security agencies and Thai police agencies in areas such as crime information sharing, joint investigations, joint actions, joint arrests, and repatriation of criminals (Wei, 2016).

In May 2015, the first police consul of the Thai Consulate officially arrived at the Kunming Consulate to take office. As of 2024, three police consuls have been appointed to Kunming. After years of work, the Police Department of the Consulate General of the Kingdom of Thailand in Kunming, as one of the law enforcement cooperation mechanisms between China and Thailand, has played an important role in preventing and combating transnational economic crimes, drug crimes, and illegal immigration crimes. According to incomplete statistics,

since 2018, the Police Department of the Consulate General of the Kingdom of Thailand in Kunming has assisted in handling more than 30 transnational crime cases, mainly economic crimes, followed by illegal immigration cases. Especially during the epidemic, due to the closure of the Thai Myanmar border port, many Chinese nationals stranded in Myanmar chose to illegally immigrate to Thailand, and there were also cases of Thai nationals illegally immigrating to China during this period.

3.2 Providing and exchanging criminal intelligence information

Mutual exchange and exchange of criminal intelligence information is an important part of international law enforcement cooperation and the foundation for conducting international law enforcement cooperation. On the basis of establishing a sound system of talks and meetings, China and Thailand have good cooperation in information provision and exchange, which has become an important factor in cracking down on transnational criminal cases.

3.2.1 In terms of population information verification

The population information in transnational crimes includes the basic information of the suspect or victim, including nationality, name, gender, date of birth, photos, place of residence, marital status and family members. The information about the identity of foreigners is mainly held by the relevant competent authorities of their country of nationality. The acquisition and verification of such information can only be completed with the assistance and cooperation of the two countries. The determination of suspect sometimes requires searching, verification and identification based on the external characteristics described by victims, witnesses and even other accomplices. All of these require the suspect's country of nationality to provide basic identity information, including photos, in order to be accurately completed. Therefore, population information verification is an important part of international law enforcement cooperation.

3.2.2 In terms of sharing criminal leads

Timely discovery of criminal clues is an important condition for timely detection and investigation of criminal acts. In October 2022, during the work of the Water Brigade of Yunnan Provincial Public Security Department, a clue related to a major drug situation in southern Thailand was discovered. The clue was immediately reported to the Police Department of the Consulate General of Thailand in Kunming, and negotiations were held to inform the Thai law enforcement department of the clue. In a timely manner, the functions or

jurisdiction law enforcement departments that may be involved in the transit of drugs through Thailand were deployed to carry out anti-drug investigation work. Thai law enforcement agencies, based on our reported clues, collaborated with Cambodian police to crack one drug case in the waters near the Thai Cambodian border and seized 210 kilograms of heroin. (Yunnan Provincial Public Security. 2022) The Consulate General of Thailand in Kunming has sent a letter of gratitude. The cooperation between China and Thailand in drug control has formed a good trend of "from point to surface", and the cooperation areas have been effectively expanded.

3.3 Investigation cooperation

International investigation cooperation refers to the activities of mutual support and cooperation among police forces of various countries in implementing specialized investigation work and compulsory measures in order to effectively combat transnational crime, in accordance with international conventions, relevant treaties, domestic laws, and reciprocal commitments. Constrained by the principle of national sovereignty and independence, transnational criminal cases involve evidence within the territory of other countries, arrests of personnel, etc. In order to complete investigative tasks, the police of a country need to request assistance from that country. Therefore, investigative cooperation has become an important part of international cooperation and a concrete manifestation of the country's extraterritorial criminal jurisdiction. In the police cooperation to combat transnational crime, China and Thailand have adopted a cooperative approach of investigation and solved a large number of transnational criminal crimes. For example, in the joint anti-drug operation "Safe Shipping Route" carried out by China, Laos, Myanmar, and Thailand, the four countries carried out joint investigation operations, which effectively promoted the success of the anti-drug operation. In the process of handling the "October 5" case, which shocked China and foreign countries, the Chinese police closely cooperated with the police of Laos and Thailand, and finally captured the suspect through investigation cooperation. This case can be said to be a typical case and model of investigation cooperation.

3.4 Joint arrest

Joint arrest refers to the activity in international police cooperation where two or more national police agencies jointly take action to apprehend and arrest criminals. In order to jointly fight against transnational crimes, China and Thailand have captured a large number of suspects in the form of joint arrests,

effectively cracking down on criminals and maintaining social stability. Joint arrest is an important form of police cooperation between China and Thailand. Yunnan Province of China and the Fifth Police District of Thailand signed relevant cooperation agreements on joint arrest, and conducted many efficient cooperation in the process of arresting suspect.

In mid-April 2021, the Yunnan Armed Police Border Defense Corps discovered a major drug trafficking clue related to Thailand during investigation. They immediately activated the joint disposal mechanism for major police situations, timely discussed the joint investigation of cases by the fifth police district of Thailand, and cooperated with the Thai side to carry out clue verification. Gradually, they identified the drug transit points on the Thai Myanmar border where the clues were pointing, and accurately determined the time of drug trafficking. Based on clues, the Fifth Police District of Thailand has successfully cracked two drug cases and seized 722 kilograms of methamphetamine tablets(Yunnan Provincial Public Security, 2021).The Fifth Police District of Thailand has sent a letter of gratitude. This case became the first major drug case jointly investigated by member units of the China Thailand mechanism since the establishment of the Mekong River Joint Inspection Mechanism. The joint anti-drug investigation and cooperation between the headquarters and the fifth police district of Thailand shifted from virtual to real.

3.5 Police transfer and repatriation of suspects

The transfer and repatriation of suspects refers to the form of police cooperation in which a police organ of a country transfers or repatriates suspect in its territory to foreign police organs during international police cooperation. In the international police cooperation in combating transnational criminal crimes, the Chinese police and Thai police have carried out efficient cooperation in the transfer and repatriation of suspect, and achieved good results.

In October 2019, the Thai National Immigration Bureau received a request for cooperation from the Chinese side, requesting the arrest of three fugitive Chinese suspects in accordance with the arrest warrant issued by the Chinese side. According to the Chinese arrest warrant and investigation of relevant personnel entering the country, Thai police learned that three Chinese suspects had indeed fled to Phuket. Therefore, they immediately launched a joint arrest operation with Tianjin police and successfully arrested the three fugitives. At present, three suspects have been placed in the cells of the Phuket immigration

office, and they will be sent back to their country to face legal sanctions. (Chongkittavorn, Kavi, and Anu Anwar, 2019)

In March 2023, the Chinese police, along with law enforcement agencies from Myanmar and Thailand, launched a joint crackdown on gambling and fraud crime zones located in the Myawadi area of Myanmar. Through the joint efforts and close cooperation of the police forces of China, Thailand, and Myanmar, not only have important strongholds of this transnational criminal network been successfully dismantled, but a series of work such as on-site control, evidence collection, and suspect identification have also been carried out to ensure that 800 Chinese nationals involved in fraud in the Miaowadi area are repatriated to Thailand (Today's headline, 2023).

3.6 Training and cooperation for police officers

In recent years, China has made important contributions in helping countries in the "sub region" to enhance their capacity building through conducting foreign aid training. In the training content for countries in the "sub region", police related training accounts for a considerable proportion. The content of police training covers multiple aspects such as large-scale activity security, drug control, national security, combating online fraud, counter-terrorism, and joint law enforcement in the Mekong River. At the same time, we will share and exchange the achievements and experiences of the Chinese police in the field of law enforcement with the Thai police.

According to the arrangements of the Ministry of Commerce, Ministry of Public Security and other departments in China, most public security colleges and universities have conducted external police training and held many sessions of police law enforcement cooperation training courses. The National Narcotics Control Office of China relies on Yunnan Police Academy, Xinjiang Police Academy, Fujian Police Academy, and other police education schools under the Education Headquarters of Thailand, including the Police Cadet School, Central Police Training Division, and Central Police Tactical Training Center, to carry out practical police law enforcement training. It plays an important role in improving the comprehensive quality and ability of law enforcement personnel in China and Thailand (Thailand's headlines, 2023).

Taking Yunnan Police Academy as an example, starting from 2002, commissioned by the National Narcotics Control Commission, Ministry of Public Security, Ministry of Commerce, Yunnan Provincial Public Security Department and other departments, Yunnan Police Academy fully utilizes its geographical

advantages to provide training for police officers in Myanmar, Laos, Vietnam, Cambodia, and Thailand. The training covers topics such as drug control, counter-terrorism, telecommunications fraud, criminal investigation, traffic management, and border control. Since the signing of the Memorandum of Understanding on Academic Cooperation between Yunnan Police Academy and Royal Thai Police University in 2000, the two sides have sent mutual visits every year to carry out exchanges such as student exchanges, teacher assignments, and academic cooperation. Since 2002, the college has trained 54 law enforcement officers from Thai immigration, drug control, criminal investigation, economic investigation and other law enforcement departments. Since 2015, it has trained a two-year master's degree in law enforcement in the field of drug control. Thailand has accumulated a long period of experience and practice in cultivating law enforcement talents in combating drug crimes. China also regularly organizes relevant law enforcement personnel to study and exchange in Thailand. The quality of police personnel determines the practical level of law enforcement cooperation between China and Thailand. Therefore, training law enforcement personnel is an important action for bilateral law enforcement cooperation between China and Thailand.

Therefore, the main mode of police law enforcement cooperation above is an important way for China, Thailand and even Southeast Asian countries to detect cases and seize suspect in transnational crimes. From the practical effect, the police cooperation between China and Thailand has concentrated the police forces of China and Thailand, and enhanced the ability of both countries to crack down on cross-border cases and seize suspect. Therefore, police cooperation is an effective way for China, Thailand and other countries in the Lancang Mekong Basin to investigate transnational criminal cases and maintain social security and stability in the region. The effective experience in contact and communication methods summarized and formed in the long-term police cooperation between China and Thailand and other Lancang Mekong countries is an important guarantee for China and Thailand and other Lancang Mekong countries to successfully solve cases and successfully arrest suspect.

4. The Problems Faced by Police Cooperation between China and Thailand in Combating Transnational Crime

China and Thailand have achieved remarkable results in various forms of police cooperation in combating transnational crimes. However, the two sides still face the following problems in police cooperation:

4.1 Serious interference from major powers within and outside the region

The primary issue facing China Thailand law enforcement cooperation is the involvement of major global and regional powers. In recent years, countries such as the United States, Japan, and India have strengthened their relations with ASEAN countries, especially key countries such as Thailand, in order to contain China's development or counter China. They have also continuously created conflicts and contradictions between China and Thailand, as well as between China and regional countries, seriously disrupting the development of law enforcement cooperation between China and Thailand. Global power intervention mainly refers to the policy measures and actions taken by the United States to participate in Southeast Asian affairs, including Thailand, in response to the political, economic, and security landscape in the region. On the one hand, the United States balances China's influence on Thailand through direct political, economic, and security cooperation with Thailand (Busbarat, 2016). Weakening Thailand's willingness to engage in law enforcement cooperation with China and reducing the interdependence between the two countries in law enforcement cooperation. The United States and Thailand have long been allies and have a direct and significant impact on Thailand's foreign security cooperation policies (Chachavalpongpun, 2011).

Especially in the field of security cooperation, the United States and Thailand have conducted direct cooperation in both traditional and non-traditional security fields. In 2012, the signing of the Joint Vision Statement of the Thailand US Defense Alliance between the United States and the United States further upgraded bilateral security cooperation, especially in areas such as national defense and law enforcement, with a strong willingness to cooperate. The United States exerts comprehensive influence on Thailand through these means, utilizing its organizational, systemic, and communication advantages in law enforcement cooperation to influence Thailand's attitude and actions towards law enforcement cooperation with China. On the other hand, the United

States constrains law enforcement cooperation between China and Thailand through strategic actions towards Southeast Asian countries as a whole.

4.2 Constraints of national differences

The difference in national conditions is an important issue faced by China Thailand police law enforcement cooperation. From the actual operation of law enforcement cooperation between China and Thailand, it can be seen that bilateral and multilateral law enforcement cooperation between the two countries is constrained by the differences in national conditions between China and Thailand and China ASEAN.

There are significant differences between China and Thailand in terms of political systems, economic development levels, cultural beliefs, and other aspects, and the security needs of the two countries are not completely consistent. The non-traditional security threats they face are not entirely the same. Specifically:

Firstly, there are differences in law enforcement agencies between China and Thailand. When carrying out different types of law enforcement cooperation between China and Thailand, based on the jurisdiction of the law enforcement departments of the two countries in terms of cooperation matters, the specific cooperation between the two sides has not been able to determine a unified docking agency. From the perspective of the establishment of cooperation departments in China and Thailand, their functional authorities are not completely the same or even similar, and often require temporary allocation of cooperation units based on cooperation matters. The differences in law enforcement agencies have reduced the timeliness of cooperation between China and Thailand in the face of sudden cross-border illegal and criminal activities.

Secondly, there is a significant gap in the reserve of police resources between China and Thailand, and the ability to provide cooperation in law enforcement varies. China is ahead of Thailand in terms of police funding, police technology, and police equipment, and has better cooperation and implementation capabilities in police law enforcement. However, Thailand's comprehensive police resource reserves are insufficient, and its ability to engage in bilateral and multilateral cooperation is limited. It can only implement law enforcement cooperation in a small number of areas. The structural differences in the reserve of police resources have constrained the progress of law enforcement cooperation between China and Thailand in some areas.

Thirdly, the differences in security needs between China and Thailand result in different demands for police enforcement cooperation. In recent years, China and Thailand have faced many common security threats, and have also conducted a large amount of law enforcement cooperation based on these common security threats. However, the focus of security threats faced by China and Thailand is different. Different security threat focuses result in differences in the investment and support for law enforcement cooperation in the face of different security threat factors, which hinders the further transformation of law enforcement cooperation between China and Thailand towards a higher level of cooperation with a community with a shared future for mankind.

4.3 Obstacles arising from changes in cooperation methods

According to the past practice of cooperation between China and Thailand, in the process of joint investigation of cases between China and Thailand, the address of the suspect is generally provided by China, and then verified by the Thai police. If the suspect is suspected of illegal entry into Thailand or overstaying, he can be arrested directly, and then repatriated according to the Thai Immigration Law. However, the Royal Thai Police Agency has ordered that starting from 2019.

4.4 The suspect uses the provisions of the Nationality Law to evade the attack

According to China's nationality law, China does not recognize dual nationality. But in many countries around the world, dual or multiple nationalities are recognized. This has led many multinational suspects to use the nationality recognition regulations of different countries to evade crackdown. For example, in law enforcement practice, suspect often hold passports from other countries at the same time. Many Chinese suspects who have fled abroad will acquire the nationality of Myanmar, Malaysia, Canada and other countries by various means and enter Thailand with the passport of these countries. Therefore, when carrying out repatriation or extradition, Thailand can only comply with the relevant laws and regulations and deport or extradite the suspect to his country of nationality, which has also caused great obstacles and impacts on China Thailand police law enforcement cooperation.

In practice, it can only meet the needs of cooperation between China and Thailand in the investigation stage of combating transnational criminal offenses in criminal proceedings, and has not yet extended to the final stage of handling crimes in the future. Therefore, the police cooperation model between China and

Thailand in transnational crimes cannot meet the needs of cooperation between the two sides in the prosecution, trial, and enforcement of criminal offenses. In summary, in addition to police cooperation, China and Thailand also need other forms of cooperation to meet the objective needs of cooperation in the entire criminal proceedings. Therefore, in addition to police cooperation, China and Thailand also need to form a normative bilateral criminal justice cooperation agreement, which can meet the needs of cooperation in the entire criminal proceedings through improved criminal justice assistance.

4.5 The differences in domestic laws and international treaty reservations between the two countries create obstacles to cooperation

A typical example of this issue is the difference in extradition treaties between the two countries. According to Chinese domestic law, the extradition of Chinese citizens is prohibited. But Chinese domestic law stipulates that Chinese people who commit crimes abroad and violate Chinese laws can be prosecuted. According to Thai domestic law, Thailand does not prohibit the extradition of Thai people. In practice, this will cause Thailand to refuse extradition in accordance with the principle of reciprocity in international practice once a suspect from another country is captured. However, China also prohibits the extradition of its own citizens due to the provisions of its domestic laws, which makes the relevant suspect use this loophole to escape the attack.

Mr. Yi Suay Sae Su, a Chinese, has a wife named Nantika (Thai, residing at Tambon Wat Chan Moo 7 56/11). At 22:05 on August 31, 2019, at the time of the incident, Mr. Yi, who was doing business in Muang District, Phitsanulok Province, Thailand, killed Ms. Nantika. Afterwards, Mr. Yi fled from Thailand to China at 10:08 am on September 1, 2019.

In this case, Thai investigators only learned of the clues to the case after Mr. Yi fled from Thailand to China at 11:00 am on September 2, 2019. The Thai court issued an arrest warrant for Mr. Yi Xiu and submitted the investigation documents to the prosecutor of Peninsular Prefecture. According to Thai law, in cases where there is an extradition request, the Prosecutor General serves as the intermediary coordinator.

The coordinator must coordinate with China based on their authority. It is obvious that according to the principle of non-extradition of Chinese nationals, China will not extradite Chinese citizens. According to the treaty requirements, the evidence and relevant documents should be transferred from Thailand to China in this case. The submission of such evidence and documents must comply

with the Criminal Judicial Mutual Assistance Treaty signed between China and Thailand, and then be heard in Chinese courts in accordance with Chinese law regarding the murder case that occurred in Thailand. As for whether the case can be prosecuted, or what conditions should be met for prosecution, the provisions of Chinese domestic law should be followed. Thailand also promulgated the International Criminal Justice Mutual Assistance Act in 1992, which applies to all countries.

The coordinator must coordinate with China based on their authority. Obviously, according to the principle of non-extradition of Chinese nationals, China will not extradite Chinese citizens. According to the treaty requirements, the evidence and relevant documents should be transferred from Thailand to China in this case. The submission of such evidence and documents must comply with the Criminal Judicial Mutual Assistance Treaty signed between China and Thailand, and then be heard in Chinese courts in accordance with Chinese law regarding the murder case that occurred in Thailand. As for whether the case can be prosecuted, or what conditions should be met for prosecution, the provisions of Chinese domestic law should be followed. Thailand also promulgated the International Criminal Justice Mutual Assistance Act in 1992, which applies to all countries.

There are still many criminal cases like this that occur between China and Thailand, but due to various reasons, they have not been ultimately resolved. Therefore, in addition to police cooperation, China and Thailand also need to form a normative bilateral criminal justice cooperation agreement, which can meet the needs of cooperation in the entire criminal proceedings through improved criminal justice assistance.

4.6 The depth and breadth of police cooperation between China and Thailand in transnational crime still have limitations

The China Thailand police cooperation model for combating transnational crime is an important way for China and Thailand to solve cases and seize suspect in combating transnational crime. The police cooperation between China and Thailand is carried out in the way of direct contact and communication between the police authorities of both sides, thus avoiding unnecessary procedures and links in transnational cooperation in combating criminal crimes between the two countries, and improving the efficiency of detecting cases and arresting suspect.

However, it should be noted that the current police cooperation model between China and Thailand is mostly formed through long-term practice, through case coordination or diplomatic channels, and has not formed a complete and standardized legal system from the level of normative system. Therefore, the police cooperation between China and Thailand in transnational crimes can only meet the needs of both sides in the investigation stage of combating transnational criminal crimes, and has not yet extended to the subsequent stages of review, prosecution, and trial. Especially in terms of evidence transfer, judicial confirmation, and witness appearance, both parties have not yet formed a standardized institutional mechanism. The police cooperation model between China and Thailand in transnational crimes cannot meet the needs of cooperation between the two sides in the prosecution, trial, and enforcement of criminal offenses. In summary, besides police cooperation, China and Thailand also need other forms of judicial cooperation to meet the objective needs of cooperation in the entire criminal proceedings. The police cooperation between China and Thailand in transnational crimes can only meet the needs of both sides in the investigation stage of combating transnational criminal crimes, and has not yet extended to the subsequent stages of review, prosecution, and trial. Especially in terms of evidence transfer, judicial confirmation, and witness appearance, both parties have not yet formed a standardized institutional mechanism. Therefore, the police cooperation model between China and Thailand in transnational crimes cannot meet the needs of cooperation between the two sides in the prosecution, trial, and enforcement of criminal offenses.

In summary, the police cooperation channels between China and Thailand in combating transnational crime have certain limitations and can only meet some of the needs of cooperation between the two countries in the investigation stage of combating transnational criminal crimes. There are still some deep-seated problems that need to be solved. The existing path of police cooperation cannot fully meet the cooperation needs of both parties in the prosecution, trial, and punishment execution stages in combating criminal offenses. In addition to police cooperation, China and Thailand also need other forms of judicial cooperation to meet the objective needs of cooperation in the entire criminal proceedings.

5. New challenges faced by law enforcement cooperation between China and Thailand in combating transnational crime

With the rapid development of economic globalization and science and technology, while China and Thailand are developing rapidly in the context of peace and development, the security threats and challenges they face cannot be ignored. Especially in terms of security threats such as illegal activities, changes have posed challenges to law enforcement cooperation between China and Thailand.

5.1 The diversification trend of illegal and criminal activities

Diversification of illegal and criminal activities is the primary challenge facing China Thailand law enforcement cooperation. Since the 1990s, the cross-border illegal and criminal activities faced by China and Thailand have become increasingly diverse.

In the first stage of law enforcement cooperation between China and Thailand, the common forms of cross-border illegal and criminal activities faced by the two countries are single, mainly drug crimes and weapon smuggling. After entering the 21st century, the forms of illegal and criminal activities faced by the two countries have been increasing day by day. From the early single form of drug crimes, it has developed into various aspects such as drug crimes, telecommunications fraud, economic crimes, cross-border gambling, crime evasion, kidnapping, human trafficking, tourism crimes, ecological environment crimes, etc., and various types of crimes have become intertwined and competitive, presenting a trend of diversification and complexity in crime. On the other hand, cross-border illegal and criminal activities have also shown a trend involving numerous countries. The common cross-border illegal and criminal activities faced by China and Thailand in the early days, including the perpetrators of illegal activities, the places where the illegal activities were carried out, and the locations of the victims, were generally limited to the countries between China and Thailand. But after entering the 21st century, cross-border illegal and criminal activities between the two countries have gradually expanded in scope, and the perpetrators of illegal and criminal activities have diverse nationalities. The implementation process of illegal and criminal activities involves multiple countries, and the perpetrators, crime locations, and victims are often scattered in multiple different countries. The types of cross-border illegal crimes and the diversification of countries involved have increased the difficulty

and cost of law enforcement, posing adverse challenges to the development of Sino Thai law enforcement cooperation.

5.2 The technological means of illegal and criminal activities are constantly upgrading

The continuous upgrading of illegal and criminal technology is an important challenge faced by China Thailand law enforcement cooperation. On the one hand, the upgrading of illegal and criminal technology. The upgrading of illegal and criminal technologies mainly manifests in the upgrading of internet information technology, anti-investigation technology, and crime equipment production technology. With the rapid development of technologies such as the Internet and communication, the progress of related technologies not only provides people with convenient and efficient living, but also provides more ways and convenience for criminals to carry out illegal activities. Criminals use various scientific and technological equipment to engage in illegal and criminal activities, which enhances the concealment of illegal and criminal activities. Through the Internet, they learn global police enforcement content and improve their own anti investigation skills. The upgrading of illegal and criminal technology has increased the difficulty for law enforcement agencies in China and Thailand to crack down on cross-border illegal and criminal activities. On the other hand, the upgrading of illegal and criminal means. Refers to the transformation and upgrading of the implementation methods of similar illegal and criminal activities, in order to avoid law enforcement by law enforcement agencies and more easily achieve the goal of illegal profits. The main manifestations of upgrading illegal and criminal means in specific criminal activities are:

Firstly, telecommunications fraud. The early telecommunications fraud methods were economic fraud, which involved intimidating victims to make illegal profits. At present, the means of telecommunications fraud have been upgraded and have become the use of counterfeit embassies and consulates abroad, foreign exchange purchasing agents, high-tech workers, and other means to carry out telecommunications fraud.

Secondly, kidnapping and virtual kidnapping. Before 2013, cross-border kidnapping cases that occurred between China and Thailand were simple kidnappings, which were actually real kidnappings. The distribution of participating members was relatively concentrated, and the amount of money obtained by kidnappers was limited. The number of activities carried out was

limited, and the efficiency of illegal profits was low. In recent years, with the upgrading of criminal technology, kidnapping has given rise to virtual kidnapping. Targeted virtual kidnapping and fraud targeting the families of international students and tourists, taking advantage of time differences and inconvenient communication both domestically and internationally. Thirdly, drug crimes. In the early days, cross-border drug crimes between China and Thailand had a single channel for drug production and trafficking. Currently, the means of cross-border drug criminal activities between China and Thailand have been upgraded, with diverse channels for drug production and trafficking, and an increase in intermediate trading links for cross-border drug production and trafficking. In summary, the continuous upgrading of illegal and criminal technologies and means has improved the efficiency of criminals in illegally profiting, posing challenges for the cooperation between the law enforcement departments of China and Thailand.

5.3 The decrease in the cost of illegal and criminal activities

The relative decrease in the cost of illegal activities is another important challenge facing China Thailand law enforcement cooperation. The cost of illegal activities mainly includes time cost, labor cost, economic cost, and risk cost. From the perspective of time cost, the overall time spent by criminals engaged in illegal activities in China and Thailand has decreased compared to the past. On the one hand, the popularization of communication technologies such as the Internet and the upgrading of modern transportation methods have significantly reduced the time for transmitting information on cross-border illegal and criminal activities, as well as the transportation of personnel and materials. On the other hand, the improvement and upgrading of illegal and criminal methods have shortened the time required for crime preparation and achievement, reducing the entire process from planning crime to committing crime and obtaining illegal benefits. From the perspective of labor costs, the process of illegal and criminal activities carried out by criminals in China and Thailand, especially emerging criminal members, has gradually simplified.

The cross-border virtual kidnapping, telecommunications fraud, and economic crimes that occur in China and Thailand have consumed less manpower compared to traditional forms of crime. In the process of development, illegal criminal organizations have shifted from the need for personnel quantity to the demand for quality, resulting in a relative decrease in labor costs. From the perspective of economic costs, due to the decrease in costs

such as time and labor, the expenses required by criminals to engage in illegal activities in China and Thailand have decreased, such as information transmission expenses and distribution expenses, ultimately leading to a decrease in the economic costs of illegal activities. From the perspective of risk cost, the illegal and criminal activities between China and Thailand are constantly upgrading in terms of technology and means, and the anti reconnaissance ability of illegal criminals is becoming stronger. Special research is conducted on the law enforcement methods and content of China Thailand law enforcement cooperation, deliberately avoiding the signing of mandatory law enforcement cooperation agreements between China and Thailand, in order to minimize the possibility of being arrested, Reduce the risk and cost of committing illegal and criminal acts. In summary, illegal criminal organizations and their personnel pose challenges to the timely and efficient handling of regional illegal and criminal activities in Sino Thai law enforcement cooperation by reducing the time, manpower, economic, and risk costs of illegal activities.

6. Countermeasures and Reflections

In order to address the current problems and challenges, the author believes that we can deepen cooperation in law enforcement between China and Thailand from the following three aspects.

6.1 Establish a long-term mechanism for stable bilateral and multilateral cooperation in law enforcement between China and Thailand

The cooperation mechanism is an institutional guarantee that affects the effectiveness of law enforcement cooperation between China and Thailand. Improving the long-term and stable mechanism of bilateral and multilateral cooperation in law enforcement between China and Thailand is a fundamental construction measure needed to face the current problems and challenges of law enforcement cooperation between China and Thailand.

6.1.1 Increase the timeliness period of cooperation mechanisms.

Currently, China and Thailand have formed various police enforcement cooperation mechanisms, which are manifested in the form of bilateral and multilateral police enforcement cooperation mechanisms, and in the content of dialogue, early warning, information exchange, joint law enforcement and other police enforcement cooperation mechanisms. Under the existing mechanism of law enforcement cooperation, China and Thailand have

carried out active and rich cooperation. However, due to the shortcomings in the timeliness of the Sino Thai police law enforcement cooperation mechanism, especially the bilateral mechanism, the time limit set by the basic legal treaty of the cooperation mechanism is often short. Once there are changes in the cooperation relationship between the two countries or interference from major powers, the police law enforcement cooperation mechanism with poor timeliness and short cycle is easily facing termination. A shorter treaty term will have a negative impact on the effectiveness and sustainability of the law enforcement cooperation mechanism. Therefore, establishing a sound long-term and stable mechanism for law enforcement cooperation between China and Thailand is conducive to increasing the duration of the legal cooperation mechanism, providing long-term guarantees for law enforcement cooperation, and promoting the implementation and guarantee of law enforcement cooperation between China and Thailand over a longer period of time.

6.1.2 Promote the docking of bilateral and multilateral law enforcement cooperation mechanisms.

Currently, China Thailand police law enforcement cooperation has been based on specific coordination actions between bilateral and multilateral mechanisms, and a large number of police law enforcement cooperation actions are supported by both bilateral and multilateral mechanisms. However, the bilateral and multilateral docking of police enforcement cooperation actions does not mean that the police enforcement cooperation mechanism has achieved bilateral and multilateral docking. From the current situation of the construction of China Thailand law enforcement cooperation mechanism, it can be seen that China Thailand law enforcement cooperation has not yet formed a complete bilateral and multilateral docking mechanism. The prerequisite conditions for bilateral and multilateral cooperation in joint law enforcement actions are relatively complex, the scope of cooperation is limited, and external interference factors have a significant impact. Establishing a sound mechanism for bilateral and multilateral cooperation in law enforcement between China and Thailand is conducive to simplifying and refining the prerequisites for coordinating bilateral and multilateral actions in law enforcement between China and Thailand, expanding the scope of bilateral and multilateral cooperation in law enforcement between China and Thailand, reducing external interference from major powers and other third parties, and better responding to non-traditional security threats in the region.

6.2 Accelerate the signing and improvement of mandatory law enforcement cooperation treaties

The law enforcement cooperation treaty is the legal basis for China and Thailand to carry out law enforcement cooperation, and it is the detailed rules and standards that regulate the specific implementation of law enforcement cooperation between China and Thailand. The more comprehensive the law enforcement cooperation treaty is, the more binding the content is, and the more the law enforcement cooperation between the two countries can translate the cooperation intention, treaty and other paper content into concrete implementation of cooperation.

6.2.1 Promote the signing of legally binding police enforcement cooperation treaties

Currently, the number of law enforcement cooperation treaties signed between China and Thailand is constantly increasing, with increasingly diverse fields involved. However, from the specific provisions of the signed law enforcement cooperation treaty, the provisions of the treaty with mandatory binding force are limited. Except for the extradition treaty and other legal treaty texts signed between China and Thailand, which involve more provisions on mandatory binding force, the remaining majority of law enforcement cooperation treaties have very few provisions on mandatory binding force, mainly expressing support for cooperation intentions, future cooperation efforts, and norms related to law enforcement cooperation actions. Accelerating the signing of a legally binding law enforcement cooperation treaty between China and Thailand is conducive to strengthening the implementation effect of law enforcement cooperation between China and Thailand, ensuring that law enforcement cooperation is carried out within the prescribed scope, clarifying the scope and focus of law enforcement cooperation actions, promoting the formation of a common sense of security responsibility between China and Thailand, and providing legal protection for the development of law enforcement cooperation between China and Thailand to a higher stage.

6.2.2 Further Improve the Implementation Rules of Police Enforcement Cooperation Treaties

The Implementation Rules of the Sino Thai Law Enforcement Cooperation Treaty are the standards and norms for law enforcement cooperation between China and Thailand in various fields. The more comprehensive the implementation rules are, the more legal basis there is for

China and Thailand to carry out law enforcement cooperation, and the cooperation process will be smoother and more efficient. From an overall perspective, the existing legal treaties on law enforcement cooperation between China and Thailand have established a comprehensive legal framework for law enforcement cooperation, and there are rich branches within the legal framework that need to be improved in terms of implementation details. The existing legal treaties on law enforcement cooperation with relatively complete implementation rules are mainly in the fields of extradition, combating drug production and trade, judicial assistance and arbitration. Based on the problems and challenges faced by law enforcement cooperation between China and Thailand, the implementation rules of legal treaties on law enforcement cooperation in these areas alone cannot meet the current cooperation needs. There is only a macro level expression of intention to cooperate and a declaration of establishing formal cooperation in law enforcement in areas such as combating organized crime, asset recovery, integrity of the criminal justice system, and global corruption in the field of law enforcement cooperation. There are no norms, standards, or specific implementation rules for cooperation, which is not conducive to the implementation of current law enforcement cooperation between China and Thailand in relevant fields.

Next, when signing a law enforcement cooperation treaty, China and Thailand should further improve the implementation rules of the law enforcement cooperation treaty based on existing cooperation needs and the urgency and importance of specific areas of law enforcement cooperation.

6.3 Continuously consolidating and developing the foundation of the new international order system

Currently, the international order system dominated by hegemonic powers such as the United States is undergoing profound evolution and significant transformation. The national entities, carrier institutions, and operational models of international law enforcement cooperation are all part of the international order system. Therefore, as part of the international order system, China and Thailand cannot independently exist in law enforcement cooperation without the global international order system. Faced with issues such as interference from major powers and the "China threat theory" that hinder cooperation in law enforcement between China and Thailand, we must continue to consolidate and develop the foundation of a new international order

system, and promote the formation of a new international order system for a community with a shared future for mankind.

6.3.1 Continuously consolidate and develop the new international order system, and establish a solid foundation for cooperation in politics, economy, culture, security, and other aspects.

Firstly, we need to strengthen political mutual trust between China and Thailand, while also strengthening political mutual trust with neighboring countries and global powers, gradually enhancing the general level of political mutual trust in the international community from point to surface. A generally high level of political mutual trust provides a prerequisite for regional and even global cooperation.

Secondly, to consolidate the common economic interests of China and Thailand, strengthen the connection of global economic common interests, promote common economic prosperity and development, narrow the wealth gap, and strengthen the economic interests foundation of the new international order system.

Thirdly, promote the exchange of Chinese and foreign cultures, create conditions for creating a cross-cultural international cooperation environment that is mutually inclusive and understanding, create a "harmonious but different" international social and cultural atmosphere, and provide a cultural foundation for achieving a multicultural community with a shared future.

Fourthly, consolidate the security relations between China and Thailand, regional security relations, and global security relations. Through the combination and connection of bilateral and multilateral security cooperation, gradually achieve a security community between China and Thailand, a regional international security community, and a human security community. Through progressive and overlapping security cooperation, ultimately promote the establishment of global universal security relations.

Therefore, promoting political mutual trust, economic mutual benefit, cultural exchange, and security cooperation on a global scale is conducive to strengthening the basic conditions of the new international order system in all aspects.

6.3.2 Actively build a new type of international cooperation relationship and strengthen the position of responsibility in the new type of international cooperation relationship.

The previous international order was led by major powers, based on the pursuit of maximum power and interests, lacking a universal sense of responsibility. Under the condition of no international responsibility, security cooperation such as law enforcement between countries is based on the pursuit of power and interests. The cooperation between one country and another in law enforcement does not exclude the harm to the interests of other countries. This is also the international institutional reason for the long-standing interference of major powers and the "China threat theory" that cannot be eliminated. Under these conditions, there are significant limitations and conflicts in the number of cooperative members and the scope of cooperation. Countries such as the United States, India, and Japan, in pursuit of their own power and interests, do not exclude the suppression and restriction of law enforcement cooperation between China and Thailand. This also poses direct or indirect hidden dangers and obstacles to promoting a broader global security cooperation relationship. Strengthening responsibility plays a crucial role in the new type of international cooperation, not only in safeguarding one's own power and pursuing common interests, but also in maintaining regional security and development, and promoting the security, stability, and prosperity of the international development environment. Promote the gradual formation of a new type of law enforcement cooperation relationship between China and Thailand, a cross-cultural community with a shared future for mankind, and further promote the transformation of law enforcement cooperation relationships between neighboring countries and even global countries. Accelerate the construction of a new international order system and the early formation of new international security cooperation relationships.

7. Reference

- Busbarat, P. (2016). "Bamboo Swirling in the Wind": Thailand's Foreign Policy Imbalance between China and the United States. *Contemporary Southeast Asia*, 38(2), 233 - 257.
- Chachavalpongpun, P. (2011). Competing diplomacies: Thailand amidst Sino-American rivalry. In D. Singh (Ed.), *Southeast Asian Affairs 2011* (pp. 306–320). Singapore: ISEAS Publishing.

- Chongkittavorn, Kavi, and Anu Anwar. (2019). Strengthening US Relations with ASEAN: A Critical Element of the US Indo-Pacific Strategy. East-West Center. Retrieved from https://www.jstor.org/stable/re_srep24998.
- Gill, R. B. (1991). China looks to Thailand: Exporting arms, exporting influence. *Asian Survey*, 31(6), 526–539.
- Harbin Cyberpolice. (2019). *Looking back on the achievements of international cooperation in public security since the establishment of the People's Republic of China in the past 70 years*
- Kam, S. (2023). China. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 8(1), 12–26.
- Liu, J. L. (2020). Construction of the legal mechanism for China-ASEAN legal digital currency cooperation. *Journal of Yunnan University (Social Sciences Edition)*, 19(2), 137–144.
- LMLECC. (2023). *Lancang-Mekong Integrated Law Enforcement and Security Cooperation Center: "Major events"*. Retrieved from http://www.lm-lesc-center.org/pages_79_218.aspx
- Prasirtsuk, K. (2017). An ally at the crossroads: Thailand in the US alliance system. In M. Wesley (Ed.), *Global allies: Comparing US alliances in the 21st century* (pp. 115–132). ANU Press.
- Research Report (2023). [M] Beijing: Social Science Literature Publishing House.
- Reynolds, C. J. (2019). Policing and banditry. In *Power, protection and magic in Thailand: The cosmos of a southern policeman* (pp. 85–114). ANU Press.
- Thailand's headlines. (2023). *Thai Immigration Bureau police arrest three Chinese fugitives involving up to 700 million yuan*.
- Tan, T. (2017). Path analysis of China's leading international public goods supply in the Mekong sub-region: A case study of the Mekong River Union of China, Laos, Myanmar, and Thailand taking patrol law enforcement as an example. *Journal of Tongji University (Social Science Edition)*, 28(4), 49–58.
- Thailand's headlines. (2023). *Thai Immigration Bureau police arrest three Chinese fugitives involving up to 700 million yuan*.
- Today's headline.(2023). *More than 800 Chinese nationals involved in gambling fraud in Myawadi, Myanmar the employee was sent back to the country*. Retrieved from <https://kan.china.com/article/3674033.html>
- Wang, X. D. (2014). Liaison officer for general affairs abroad: A business card for China to go global. *People's Public Security Daily*, p. 4.
- Wei, Z. Z. (2016, February 3). Foreign police liaison officers in action. *People's Daily*.
- Yunnan Provincial Public Security Department International Cooperation Bureau. (2021). *2021 International Cooperation Report*.
- Yunnan Provincial Public Security. (2022). *The data is sourced from the Water Patrol Brigade of Yunnan Provincial Public Security Department*.
- Zhang, G. H., & Yi, L. Z. (2020). Construction of the "the Belt and Road" national police cooperation blue book [M]. Chengdu: Southwest Nantong University Press.
- Zhuang, G. T., Zhang, Y. D., & Liu, W. W. (2023). Thailand Blue Book – Thailand research.

- Zhou, F. Y. (2019). Opportunities and challenges of China-Thailand cooperation docking the "the Belt and Road." *Contemporary World*, (07), 69–74.
- Zhou, F. Y. (2020). Thailand's cognition and response to the Indo-Pacific strategy: The geophysical balance strategy of "middle countries." *Research on the Nanyang Issue*, (02), 71–90.

ความอคติในกลุ่มเป็นปัจจัยพยากรณ์ในการกลั่นแกล้งทาง ไซเบอร์: การศึกษาเยาวชนและบทบาทของ ปัจจัยด้านประชากร

In-group Bias as a Predictor of Cyberbullying: A Study on Youth and the Role of Demographic Factors

Liang Wang¹, Yih-Lan Chen² and Min-Ling Hung³

RECEIVED: 10 September 2024 REVISED: 14 October 2024 ACCEPTED: 20 November 2024

บทคัดย่อ

การศึกษานี้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างความอคติในกลุ่มและการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ในกลุ่มเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 14 ถึง 35 ปี ขณะเดียวกันยังศึกษาผลกระทบของเพศ อายุ และภูมิสำเนา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน ซึ่งใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างและการวิเคราะห์การถดถอยเพื่อระบุปัจจัยที่คาดการณ์ในการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ผลการวิจัยพบว่าความอคติในกลุ่มเป็นตัวคาดการณ์ที่สำคัญของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ได้มากกว่า 50% นอกจากนี้ ผู้ชายยังมีระดับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ที่สูงกว่าผู้หญิง อย่างไรก็ตาม อายุและภูมิสำเนาไม่ได้ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อแนวโน้มการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ผลลัพธ์เหล่านี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการจัดการพลวัตของกลุ่มในการแทรกแซงที่มุ่งเป้าไปที่การลดการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านโปรแกรมที่ออกแบบมาเพื่อลดการเลือกปฏิบัติในกลุ่มและส่งเสริมการรวมกลุ่มงานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะว่านักการศึกษาและผู้กำหนดนโยบายควรพัฒนาการแทรกแซงที่ตรงเป้าหมายเพื่อลดอคติในกลุ่มทั้งในโรงเรียนและในสถานที่ออนไลน์

คำสำคัญ: ความอคติในกลุ่ม, การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์, เยาวชน

¹ PhD candidate, Thai-Chinese International School Of Management, University of the Thai Chamber of Commerce (Corresponding Author)

² Professor, Thai-Chinese International School Of Management, University of the Thai Chamber of Commerce

³ Associate Professor, Teacher Education Center, Ming Chuan University

Abstract

This study explored the relationship between In-group Bias and Cyberbullying among youth aged 14 to 35, while also examining the effects of Gender, Age, and Birthplace. Using a sample of 360 participants, a combination of difference analysis and regression analysis was employed to identify the key predictors of cyberbullying. The findings revealed that In-group Bias was a significant predictor of cyberbullying, explaining over 50% of the variance in cyberbullying behavior. Moreover, males exhibited higher levels of cyberbullying than females. However, Age and Birthplace did not significantly affect cyberbullying tendencies. These results underscored the importance of addressing group dynamics in interventions aimed at reducing cyberbullying, particularly through programs designed to diminish in-group favoritism and promote inclusivity. This research recommended that educators and policymakers develop targeted interventions to reduce in-group bias in both school and online settings.

Keywords: In-group Bias, Cyberbullying, Youth

1. Introduction

In-group bias, the preferential treatment and positive attitudes toward members of one's own social group, has been widely studied in the context of social identity and intergroup relations (Hamley, 2020). This bias can lead to both positive and negative outcomes depending on the dynamics between the in-group and out-group members. While in-group favoritism fosters group solidarity, it can also result in hostile behaviors toward out-groups, particularly when the out-group is perceived as a threat (Golec de Zavala et al., 2020). In the digital age, these dynamics extend to online environments, where group identities can be amplified and negative behaviors such as cyberbullying become more prominent. This study focuses on Shaanxi, a province in China where cyberbullying has become increasingly prevalent among youth. Cyberbullying, defined as the repeated use of digital platforms to harass or harm others, has devastating effects on victims. Research shows that cyberbullying can lead to long-term psychological consequences, including depression, anxiety, social isolation, and in extreme cases, suicidal thoughts or behaviors (Tokunaga, 2010). Unlike traditional bullying, cyberbullying allows for continuous harassment, giving victims no escape from the abuse, and its effects can be far-reaching due to the public and often viral nature of digital platforms (Slonje et al., 2013). These profound impacts on youth mental health make addressing cyberbullying an urgent issue for educators, parents, and policymakers. Understanding the factors that contribute to this behavior is crucial for developing effective intervention strategies.

According to the definition of youth in "China unveils 10-year plan for youth development." of the State Council of the People's Republic of China (Xinhua, 2017), youth are defined as those aged 14-35. Among Chinese youth, the rapid increase in internet usage and social media engagement has created

new opportunities for cyberbullying to occur (Qian et al., 2019). This age group is especially susceptible to the social pressures and group dynamics that foster in-group bias, making them more vulnerable to engaging in or being affected by cyberbullying. Research indicates that in-group bias can exacerbate online aggression, as individuals are more likely to defend their in-group and attack perceived out-groups (Pouwels et al., 2018). In the context of China's collectivist culture, where group membership and social harmony are highly valued, the intersection between in-group bias and cyberbullying presents a unique area for investigation (Hofstede, 2011).

The purpose of this study is to examine the relationship between in-group bias and cyberbullying among Chinese youth in Shaanxi province, aiming to explore how group identification influences online aggression. By focusing on the 14 to 35 age range, this research seeks to provide insights into the social dynamics that contribute to cyberbullying and offer recommendations for educators and policymakers to address this growing issue. This paper will also discuss the implications of these findings for designing prevention strategies that mitigate the negative effects of in-group bias on online behavior.

2. Research Objective

1. To analyse the impact of different demographic characteristics on in-group bias and cyberbullying.
2. To evaluate the direct impact of in-group bias on cyberbullying.

3. Research Methodology

3.1 Population and Sample

According to the definition of youth in "China unveils 10-year plan for youth development." of the State Council of the People's Republic of China (Xinhua, 2017), the population of this study comprises Chinese youth aged 14 to 35, in Shaanxi province, a region with a population of approximately 38 million people, of which a significant proportion falls within the target age group. This demographic represents a substantial portion of the province's internet users and social media participants, making them highly relevant for studying the effects of in-group bias and cyberbullying, as they are actively engaged in digital communication platforms where such behaviors often occur.

A stratified random sampling technique was used to ensure that the sample adequately represented various subgroups within the population, such as gender, age, and birthplace. This method allowed for a proportional selection of participants from each subgroup, ensuring diversity and reducing sampling bias. However, due to economic and time constraints, the final sample size was limited to 360 participants, which was collected through a third-party online survey platform, www.wjx.com. This platform allowed for efficient and broad-reaching distribution across the target population. Stratification was applied based on demographic variables such as gender, age group (14-18, 19-25, 26-30, 31-35), and birthplace (rural vs. urban). After applying stratified random sampling, a sample of 360 participants was selected, ensuring representation from each demographic group.

The gender distribution is fairly balanced, with 48.33% male and 51.67% female participants. Age-wise, the largest group falls within the 19-25 age range (40%), followed by the 26-30 group (25%), the 14-18 group (20%), and the 31-35 group (15%). The participants' birthplaces were also recorded, with 63.89% coming from urban areas and 36.11% from rural areas. This sampling process was carried out systematically, using both offline and online survey distribution methods to reach a diverse pool of participants, particularly those who are active on social media platforms where cyberbullying commonly occurs. This sample provides a diverse representation of Chinese youth in Shanxi, ensuring that the findings will be relevant to a broad spectrum of young people in both urban and rural settings.

Table 2 Research Samples

Variables		Main Study	
		n	prop. (%)
Gender	Male	192	53.33
	Female	168	46.67
Age	14-18	136	37.78
	19-25	83	23.06
	26-30	80	22.22
	31-35	61	16.94
Birthplace	Rural	230	63.89
	City	130	36.11

3.3 Research Instrument

The demographic variable scale for this study consists of three parts: gender, age, and birthplace. Gender includes two categories: male and female. The target population for this research is youth, defined as individuals aged 14 to 35 years, based on the "Middle- and Long-term Youth Development Plan (2016-2025)" issued by the State Council of the People's Republic of China (Xinhua, 2017). Therefore, the age categories in this study include 14-18 years old, 19-25 years old, 26-30 years old, and 31-35 years old. Birthplace is divided into two categories: rural and urban, reflecting the participants' living environments. These demographic variables aim to capture the essential characteristics of the respondents and facilitate the analysis of the relationship between in-group bias and cyberbullying among Chinese youth.

The questionnaire on in-group bias compiled by Jacoby-Senghor et al. (2015) was used. The questionnaire contains two dimensions: self-involvement and self-definition. Self-involvement includes three parts: sense of solidarity, satisfaction, and centripetal feeling; self-definition includes two parts: individual self-stereotype and in-group homogeneity. The questionnaire uses a 1–5-point Likert scale, with a total of 14 questions and a total score of 14-70 points. The subjects were asked to evaluate their bias group.

Cyberbullying was measured using the Positive Attitudes toward Cyberbullying Questionnaire (Barlett, 2016). PACQ items include cyberbullying

behaviors (e.g., “I feel comfortable sending messages that make fun of others”) and attitudes toward cyberbullying behaviors (e.g., “I think it is commendable to cyberbully someone who has brought it upon himself”). The PACQ used in this study consists a 13-item scale on a 4-point scale, ranging from 0 (not true at all) to 4 (very true).

3.4 Research Framework

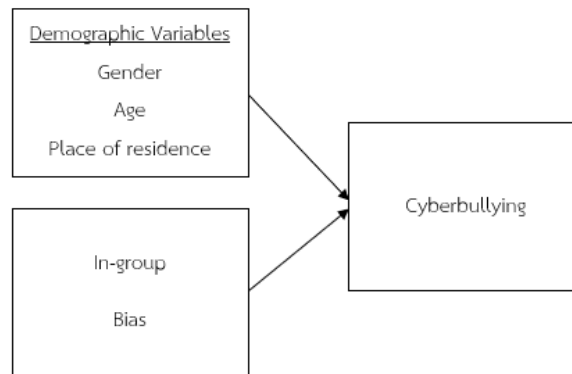

Figure 1 Research Framework

4. Literature Review

In-group bias refers to the tendency of individuals to favor members of their own group over those in out-groups, often manifesting in preferential treatment and positive attitudes towards in-group members (Petrova, 2020). This psychological phenomenon is grounded in social identity theory, which posits that people derive part of their self-concept from the groups to which they belong, leading them to protect and promote their group (Hornsey, 2008). Studies have shown that in-group bias can influence various social behaviors, including cooperation, conflict resolution, and group cohesion (Balliet et al., 2014). However, it can also contribute to negative intergroup dynamics, such as prejudice and discrimination, when individuals perceive threats from out-groups (Schäfer, 2022).

Cyberbullying, defined as the use of digital technologies to deliberately and repeatedly harm others, is a growing social issue, particularly among adolescents (Smith et al., 2008). It involves a wide range of aggressive behaviors, such as harassment, humiliation, and exclusion, facilitated by the anonymity and accessibility of online platforms (Kowalski et al., 2014). Research highlights the severe psychological and emotional impacts of cyberbullying, including anxiety, depression, and decreased self-esteem (Tokunaga, 2010). Unlike traditional bullying, cyberbullying can occur at any time, making it harder for victims to find respite, and its consequences are often exacerbated by the broader, sometimes global, audience it reaches (Slonje et al., 2013).

The relationship between in-group bias and cyberbullying is complex, as in-group favoritism can lead to the exclusion or targeting of out-group members in online environments. Research indicates that individuals who strongly identify with an in-group may be more likely to engage in or condone cyberbullying

behaviors against perceived out-group members, especially when these actions reinforce group solidarity (Matos et al., 2018). In-group bias can also create an "us versus them" mentality, increasing the likelihood of aggressive behaviors toward outsiders who threaten group norms or status (Wölfer et al., 2014). Studies suggest that cyberbullying is often motivated by the desire to protect or enhance the group's image, with out-group members becoming easy targets for online aggression (Hawdon et al., 2017).

In-group bias often fuels the social dynamics behind cyberbullying, particularly in online environments where group membership is emphasized. Individuals who exhibit strong in-group identification are more likely to engage in exclusionary or aggressive behaviors, viewing these as necessary to maintain group solidarity (Ojala & Nesdale, 2004). According to Wölfer et al. (2014), in-group favoritism can lead to the dehumanization of out-group members, making it easier for individuals to justify harmful actions, such as cyberbullying. Moreover, the anonymous nature of online interactions can exacerbate this tendency, as individuals feel less accountable for their actions. Research indicates that group norms heavily influence behaviors in online communities, where collective support for bullying can reinforce the notion that targeting out-group members is acceptable (Wölfer et al., 2014; Brewer & Caporael, 2006).

The relationship between in-group bias and cyberbullying is further intensified by the phenomenon of group polarization, where group discussions and interactions lead members to adopt more extreme positions (Shan, 2022). In online contexts, group polarization can magnify aggressive attitudes toward out-groups, increasing the likelihood of cyberbullying. Studies have shown that individuals participating in cyberbullying often do so to gain approval or maintain status within their in-group (Pouwels et al., 2018). This is particularly evident in cases where group members rally around a common enemy, fostering a collective sense of superiority and justifying harmful behaviors (Hawdon et al., 2017). Thus, the combination of in-group bias and group polarization creates an environment ripe for cyberbullying, as individuals feel bolstered by group consensus and emboldened by the relative anonymity provided by digital platforms.

5. Results

The exploratory factor analysis (EFA) conducted for both the In-group Bias and Cyberbullying scales demonstrates strong validity and reliability (Table 4). For the In-group Bias scale, the KMO value was 0.84, indicating that the sample was suitable for factor analysis, and Bartlett's test of sphericity was significant ($\chi^2 = 436.78$, $p < .001$), supporting the appropriateness of the correlation matrix. The factor structure explained 62.4% of the variance, with factor loadings ranging from 0.65 to 0.80 and communalities between 0.46 and 0.67. Cronbach's alpha for the scale was 0.84, reflecting good internal consistency and confirming the reliability of the scale for measuring in-group bias.

Similarly, the Cyberbullying scale showed a KMO value of 0.82, with Bartlett's test of sphericity yielding significant results ($\chi^2 = 348.45$, $p < .001$). The factors explained 64.3% of the total variance, with factor loadings between 0.60

and 0.82, and communalities ranging from 0.37 to 0.69. Cronbach's alpha for this scale was 0.89, indicating excellent reliability. These findings confirm that both scales exhibit strong psychometric properties, making them reliable and valid tools for assessing in-group bias and attitudes toward cyberbullying.

Table 4 Results of Exploratory Factor Analysis

Table 4: Results of Exploratory Factor Analysis					
Component		Communities	Component		Communities
In-group Bias					
SI1	0.78	0.62	SI8	0.67	0.47
SI2	0.70	0.51	SD1	0.68	0.48
SI3	0.65	0.46	SD2	0.75	0.59
SI4	0.80	0.67	SD3	0.70	0.52
SI5	0.76	0.59	SD4	0.72	0.57
SI6	0.68	0.49	SD5	0.76	0.62
SI7	0.75	0.59	SD6	0.71	0.52
Cyberbullying					
CB1	0.78	0.62	AC1	0.60	0.37
CB2	0.65	0.45	AC2	0.75	0.58
CB3	0.82	0.69	AC3	0.72	0.55
CB4	0.70	0.52	AC4	0.68	0.50
CB5	0.75	0.59	AC5	0.70	0.51
CB6	0.68	0.50	AC6	0.78	0.63
CB7	0.73	0.58			
KMO=0.84 x ² =436.78 p<0.001 Variance=62.4% Cronbach α=0.84					
KMO=0.82 x ² =348.45 p<0.001 Variance=64.3% Cronbach α=0.89					

Based on the scales analysed, Table 7 presents the difference analysis results, which explores the variations in entrepreneurial education and entrepreneurship across different demographic groups.

Table 7 Difference Analysis Results

Variables		In-group Bias		Cyberbullying	
		M±SD	t/F	M±SD	t/F
Gender	Male	3.07±0.48	0.25	2.63±0.61	2.41*
	Female	3.06±0.52		2.48±0.59	
Age	14-18	3.08±0.52	0.62	2.50±0.55	0.58
	19-25	3.11±0.50		2.58±0.64	
	26-30	3.07±0.52		2.51±0.68	
	31-35	3.00±0.45		2.61±0.59	
Birthplace	Rural	3.08±0.50	0.86	2.50±0.62	-1.83*
	City	3.04±0.50		2.62±0.56	

Note: *<0.10, **<0.01, ***<0.001

From Table 7, The analysis of gender differences in In-group Bias and Cyberbullying revealed that while there was no significant difference ($p>0.10$) in in-group bias between males (Mean = 3.07, SD = 0.48) and females (Mean = 3.06, SD = 0.52), there was a significant difference ($p<0.10$) in cyberbullying

behavior. Males (Mean = 2.63, SD = 0.61) reported higher levels of cyberbullying than females (Mean = 2.48, SD = 0.59), with a statistically significant difference. In terms of birthplace, there was no significant difference ($p > 0.10$) in in-group bias between rural (Mean = 3.08, SD = 0.50) and urban participants (Mean = 3.04, SD = 0.50). However, for cyberbullying, rural participants (Mean = 2.50, SD = 0.62) had slightly lower scores compared to urban participants (Mean = 2.62, SD = 0.56), though this difference was marginally significant ($p < 0.10$).

The ANOVA results for age differences showed no significant effect of age on In-group Bias or Cyberbullying. For in-group bias, the mean scores ranged from 3.00 (SD = 0.45) for participants aged 31-35 to 3.11 (SD = 0.50) for those aged 19-25, with no statistically significant differences, $F(3, 356) = 0.62$, $p = 0.60$. Similarly, for cyberbullying, the mean scores ranged from 2.50 (SD = 0.55) for participants aged 14-18 to 2.61 (SD = 0.59) for those aged 31-35, with no significant differences, $F(3, 356) = 0.66$, $p = 0.58$. These results indicate that neither age nor birthplace significantly impacted in-group bias, but gender did have a notable effect on cyberbullying.

The correlation analysis between In-group Bias and Cyberbullying shows a strong positive correlation, with a Pearson correlation coefficient of 0.711. This indicates a significant relationship, suggesting that higher levels of in-group bias are associated with higher levels of cyberbullying. The p-value is extremely small ($p < 0.001$), indicating that this correlation is statistically significant.

Gender, age, and birthplace were used as control variables to conduct a regression analysis on the relationship between In-group Bias and Cyberbullying (Table 8). Before conducting the regression analysis, each variable was coded appropriately to ensure accurate analysis. Gender was coded as a binary variable (1 = Male, 0 = Female), and age was divided into four ordinal categories (14-18, 19-25, 26-30, 31-35), which were converted into dummy variables for inclusion in the regression model. Birthplace was also recoded as a binary variable (1 = Urban, 0 = Rural). Additionally, in-group bias was treated as a continuous variable based on participants' scores from the in-group bias scale, while cyberbullying was measured using the scale from the Positive Attitudes toward Cyberbullying Questionnaire (PACQ). These variables were checked for multicollinearity, and none exhibited significant correlations that would affect the regression results. The variables were then standardized to remove potential scaling issues and facilitate interpretation of the regression coefficients. This standardization ensured that the regression analysis could accurately assess the strength of the relationship between in-group bias and cyberbullying while controlling for the effects of gender, age, and birthplace.

Table 8 Regression Analysis Results

Variable	Cyberbullying		
	β	t	P
Gender	0.355	1.725	0.085*
Age	0.003	0.214	0.831
Birthplace	-0.293	-1.414	0.158

Table 8 Regression Analysis Results (Continued)

Variable	Cyberbullying		
	β	t	P
In-group Bias	0.642	10.946	0.000***
R ²		0.511	
F		62.884	

The regression analysis, including interaction terms, revealed that In-group Bias remains a significant predictor of Cyberbullying ($\beta = 0.642$, $t = 10.946$, $p < 0.001$), explaining 51.1% of the variance in cyberbullying ($R^2 = 0.511$).

6. Discussion

The findings of this study underscore the significant role that In-group Bias plays in shaping Cyberbullying behaviors among youth. Consistent with theory (Zhu, 2023), individuals who exhibit strong in-group favoritism are more likely to engage in behaviors that harm out-group members, including cyberbullying. This is particularly relevant in online contexts where group identities are easily reinforced and amplified (Williams & Guerra, 2007). The results demonstrate that In-group Bias not only contributes significantly to cyberbullying but also explains a substantial portion of the variance in this behavior, highlighting its predictive power. These findings align with previous research showing that group dynamics can exacerbate aggressive online behavior (Pouwels et al., 2018).

Previous studies have noted gender differences in cyberbullying, with males often engaging in more aggressive online behaviors (Barlett & Coyne, 2014), the current findings offer a more nuanced view. It suggests that while gender alone might not be a strong predictor of cyberbullying when controlling for other factors, it may influence the extent to which in-group bias leads to such behavior. This is consistent with research by Kowalski et al. (2014), who found that gender may interact with other psychological and social variables to influence cyberbullying tendencies.

On the other hand, Age and Birthplace did not significantly predict cyberbullying in this study. This may be due to the nature of online environments, where geographic and age-related differences become less pronounced, and group identities, such as those based on common interests or social affiliations, take precedence (Li, 2007). In online spaces, behaviors may be driven more by group dynamics and social pressure than by traditional demographic factors (Wang et al., 2019). This suggests that interventions aimed at reducing cyberbullying should focus more on addressing group-related behaviors rather than targeting specific demographic groups.

Despite the strengths of this study, there are several limitations that must be acknowledged. First, the cross-sectional nature of the data limits the ability to infer causality. While in-group bias is strongly associated with cyberbullying, it remains unclear whether bias leads to bullying or whether engaging in bullying behaviors strengthens in-group bias. Longitudinal studies are needed to better

understand the temporal dynamics of these relationships (Ditchthelabel, 2018). Furthermore, the marginal significance of the gender interaction effect raises questions about the stability of this finding across different populations and contexts. Future research should explore this interaction more deeply, particularly in cross-cultural settings, to determine whether the moderating effect of gender is consistent or varies by cultural context (Wright, 2017).

7. Conclusion

This study explored the relationship between In-group Bias and Cyberbullying, with particular attention to demographic variables such as Gender, Age, and Birthplace. The initial analyses revealed significant differences in cyberbullying behavior based on Gender, with males exhibiting higher tendencies toward cyberbullying than females. However, age and birthplace showed no significant effects. In-group Bias consistently emerged as a significant predictor of cyberbullying, indicating that individuals who exhibit stronger bias toward their in-group are more likely to engage in cyberbullying behavior. Further regression analysis confirmed the strong influence of In-group Bias on cyberbullying, explaining over 50% of the variance. The study highlights the importance of in-group bias in understanding cyberbullying among youth.

8. Recommendations

8.1 Suggestions for Research Utilization

The findings of this study, particularly the significant role of In-group Bias in predicting Cyberbullying behavior, provide valuable insights for educators, policymakers, and digital platform administrators. Given the strong positive relationship between in-group bias and cyberbullying, interventions targeting group dynamics and social identity reinforcement should be prioritized in educational and online community settings. Programs promoting inclusivity, reducing in-group favoritism, and encouraging open dialogue on social identity may help decrease cyberbullying incidents. Educators and youth mentors can implement workshops or role-playing activities where students practice empathy and collaborative problem-solving to dismantle harmful group norms. Peer mentoring initiatives, where older students' mentor younger peers about inclusive online behavior, could be particularly effective. Anti-cyberbullying campaigns led by students and supported by educators should focus on teaching conflict resolution skills and fostering an inclusive online community. Interactive activities such as creating "safe zones" for open discussions about bullying experiences or practicing bystander intervention strategies can reduce instances of group-targeted aggression. Additionally, educators can conduct surveys to track changes in student attitudes toward in-group favoritism and its relation to online bullying behavior. Educators should also offer digital literacy programs that equip youth with strategies to handle online peer pressure and recognize manipulation tactics used by in-groups to exclude or harm others. Gender-specific interventions that consider the marginal moderating effect of Gender on the relationship between in-group bias and cyberbullying should be developed. For example, educators and youth mentors could focus on empowering both

males and females to recognize and challenge harmful group norms, thereby reducing cyberbullying tendencies. This study's findings could also inform the design of digital literacy programs aimed at equipping young people with skills to navigate group pressures online and resist engaging in harmful behaviors toward others outside their group. Schools could also partner with tech companies to create moderated, anonymous reporting tools for students to alert educators to cyberbullying incidents.

8.2 Suggestions for Future Research

While this study highlights the importance of in-group bias, longitudinal research is needed to better understand the causal relationships between in-group bias and cyberbullying. Future studies should explore whether cyberbullying behaviors reinforce in-group bias over time, creating a feedback loop. Additionally, cross-cultural studies should be conducted to investigate whether the moderating effect of gender on this relationship holds across different cultural contexts, as this could provide deeper insights into gender dynamics in various cultural environments. Further, investigating other potential moderators or mediators—such as peer pressure, self-esteem, or moral disengagement—could help explain the complexity of the relationship between in-group bias and cyberbullying. Finally, researchers could examine the effectiveness of interventions designed to reduce in-group bias and cyberbullying, assessing which strategies are most effective in diverse youth populations.

9. Reference

- Balliet, D., Wu, J., & De Dreu, C. K. W. (2014). In-group favoritism in cooperation: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 140(6), 1556-1581.
- Barlett, C. P., & Coyne, S. M. (2014). A meta-analysis of sex differences in cyberbullying behavior: The moderating role of age. *Aggressive Behavior*, 40(5), 474-488.
- Barlett, C., Helmstetter, K., & Gentile, D. A. (2016). The development of a new cyberbullying attitude measure. *Computers in Human Behavior*, 64, 906–913.
- Brewer, M. B., & Caporael, L. R. (2006). *An evolutionary perspective on social identity: Reconsidering group dynamics within an evolutionary framework*. In M. Schaller, J. A. Simpson, & D. T. Kenrick (Eds.), *Evolution and social psychology* (pp. 143-161). Psychology Press.
- Ditchthelabel. (2018). *Annual bullying survey 2018*. Retrieved from <https://www.ditchthelabel.org>
- Golec de Zavala, A., Federico, C. M., Sedikides, C., Guerra, R., Lantos, D., Mroziński, B., ... & Baran, T. (2020). Low self-esteem predicts out-group derogation via collective narcissism, but this relationship is obscured by in-group satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 119(3), 741.
- Hamley, L., Houkamau, C. A., Osborne, D., Barlow, F. K., & Sibley, C. G. (2020). Ingroup love or outgroup hate (or both)? Mapping distinct bias profiles in the population. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 46(2), 171-188.

- Hawdon, J., Oksanen, A., & Räsänen, P. (2017). Exposure to online hate in four nations: A cross-national consideration. *Deviant Behavior, 38*(3), 254-266.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online Readings in Psychology and Culture, 2*(1), 8.
- Hornsey, M. J. (2008). Social identity theory and self-categorization theory: A historical review. *Social and Personality Psychology Compass, 2*(1), 204-222.
- Jacoby-Senghor, D. S., Sinclair, S., & Smith, C. T. (2015). When bias binds: Effect of implicit outgroup bias on ingroup affiliation. *Journal of Personality and Social Psychology, 109*(3), 415-433.
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin, 140*(4), 1073-1137.
- Li, Q. (2007). New bottle but old wine: Research of cyberbullying in schools. *Computers in Human Behavior, 23*(4), 1777-1791.
- Matos, M., Ferreira, M., & Haase, R. F. (2018). Peer group and peer victimization: The mediating role of in-group bias and group-based self-esteem. *Social Development, 27*(4), 770-783.
- Ojala, K., & Nesdale, D. (2004). Bullying as a group process: The influence of group norms and social identity. *Educational Psychology, 24*(1), 59-73.
- Petrova, N. (2020). *Factors Affecting Attitude of Local People towards Migrants in Russia: In-Group and Out-Group Concept* (Master's thesis, National Taiwan Normal University (Taiwan)).
- Pouwels, J. L., Lansu, T. A. M., & Cillessen, A. H. N. (2018). Peer victimization in adolescence: Concordance between measures and associations with bullying, status, and gender. *Journal of Youth and Adolescence, 47*(5), 1076-1087.
- Qian, Y., Myers, M. D., & Huang, J. (2019). Understanding Chinese cyberbullying: A cultural context. *Journal of Information Technology, 34*(1), 62-79.
- Schäfer, S. J., Simsek, M., Jaspers, E., Kros, M., Hewstone, M., Schmid, K., ... & Christ, O. (2022). Dynamic contact effects: Individuals' positive and negative contact history influences intergroup contact effects in a behavioral game. *Journal of personality and social psychology, 123*(1), 107.
- Shan, Z. (2022). *How do discussion heterogeneity and incivility affect opinion expression and polarization*. The University of Alabama.
- Slonje, R., Smith, P. K., & Frisen, A. (2013). The nature of cyberbullying, and strategies for prevention. *Computers in Human Behavior, 29*(1), 26-32.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 49*(4), 376-385.
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior, 26*(3), 277-287.

- Wang, L., Luo, J., Gao, W., & Kong, J. (2019). The effect of group identity on cyberbullying in Chinese adolescents: The mediating role of peer pressure and moral disengagement. *Computers in Human Behavior*, 93, 252-258.
- Williams, K. R., & Guerra, N. G. (2007). Prevalence and predictors of internet bullying. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), S14-S21.
- Wölfer, R., Schultze-Krumbholz, A., & Scheithauer, H. (2014). Social relationships and cyberbullying: The influence of individual and structural attributes on cyberbullying in a school environment. *School Psychology International*, 35(5), 544-561.
- Wölfer, R., Schultze-Krumbholz, A., & Scheithauer, H. (2014). Social relationships and cyberbullying: The influence of individual and structural attributes on cyberbullying in a school environment. *School Psychology International*, 35(5), 544-561.
- Wright, M. F. (2017). Parental mediation, cyberbullying, and cybertrolling: The role of gender. *Computers in Human Behavior*, 71, 189-195.
- Xinhua. (2017, April 14). *China Unveils 10-Year Plan for Youth Development*. *ENG LISH.GOV.CN*. Retrieved May 25, 2024, from https://english.www.gov.cn/policies/latest_releases/2017/04/14/content_281475626290850.htm.
- Zhu, Y. (2023). Bullying in School Among Children and Adolescents from Cognitive and Developmental Perspectives: Implications for Prevention Practices. *Studies in Social Science & Humanities*, 2(6), 43-52.

การศึกษานำร่องในประเทศไทย: การสำรวจลักษณะทางประชากรและวิถีชีวิตของผู้ใหญ่ในกรุงเทพมหานครที่เกี่ยวข้องกับออร์โธเร็กเซีย นอร์โวซา

A Pilot Study in Thailand: Investigating the Demographic and Lifestyle Characteristics of Adults in Bangkok Related to Orthorexia Nervosa

Tanita Watprasong^{1*}, Phawit Norchai², Pansak Sukrarook³ and Zheyun Zheng⁴

RECEIVED: 10 May 2024 REVISED: 16 June 2024 ACCEPTED: 22 July 2024

บทคัดย่อ

การศึกษานำร่องนี้ศึกษาปัจจัยด้านประชากรและวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับโรคออร์โธเร็กเซีย นอร์โวซาในกลุ่มผู้ใหญ่ในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันยังขาดการวิจัยเกี่ยวกับความชุกและปัจจัยที่มีผลต่อโรคออร์โธเร็กเซียในประชากรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้ว่าจะมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องเนื่องกับลักษณะการรับประทานอาหารอย่างผิดปกติที่มีลักษณะการหมกมุ่นกับการกินอาหารเพื่อสุขภาพอย่างเกินควร

การศึกษามีเป้าหมายเพื่อทราบความชุก และศึกษาปัจจัยด้านประชากรอย่างหลากหลาย เช่น อายุ เพศ และระดับการศึกษา รวมถึงปัจจัยด้านวิถีชีวิต เช่น นิสัยการกิน ระดับการออกกำลังกาย และการฝึกสมาธิที่เชื่อมโยงกับโรคออร์โธเร็กเซีย

เป็นการสำรวจเชิงตัดขวางที่ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับประชากรและการประเมินตนเองด้วยมาตรวัดออร์โธเร็กเซียแบบดิสเซลดอร์ฟ (DOS; ฉบับภาษาไทย) โดยมีผู้เข้าร่วม 250 คนจากกรุงเทพมหานคร

ผลเบื้องต้นบ่งชี้ว่าความชุกของโรคออร์โธเร็กเซียอยู่ที่ 15.6% และพบว่าวิถีชีวิตที่มุ่งเน้นอย่างเข้มงวดต่อพฤติกรรมเพื่อสุขภาพ สามารถนำไปสู่การพัฒนาโรคออร์โธเร็กเซียได้ ในกรณีนี้คือการเลือกวิถีชีวิตในการมีแบบแผนของการรับประทานอาหารที่เข้มงวดและมีระดับการออกกำลังกายในระดับสูง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบต่องานออร์โธเร็กเซียที่เป็นไปได้จากนิสัยการดำเนินชีวิตในชุมชนเมืองของประเทศไทย

การศึกษานี้เพิ่มข้อมูลใหม่ให้กับวรรณกรรมที่มีอยู่เกี่ยวกับโรคออร์โธเร็กเซีย และเน้นความสำคัญของการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบของอาการนี้ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผลการวิจัยมีความหมายสำคัญต่อกลยุทธ์ด้านสาธารณสุขในภูมิภาคเอเชียที่มุ่งเน้นการป้องกันและวิธีการรักษาโรคออร์โธเร็กเซีย เนื่องจากการละเลยนี้อาจนำไปสู่การเกิดโรคการรับประทานอาหารแบบผิดปกติที่รุนแรงได้ในอนาคต

คำสำคัญ: ออร์โธเร็กเซีย นอร์โวซา, ประชากรศาสตร์, วิถีชีวิต

^{1,2,3} Department of Anti-Aging and Regenerative Medicine, Dhurakij Pundit University, Thailand (Corresponding Author)*

⁴ Thai-Chinese International School of Management, University of the Thai Chamber of Commerce, Thailand

Abstract

This pilot study investigates the demographic and lifestyle factors linked to orthorexia nervosa among adults in Bangkok, Thailand. There is a lack of research on the prevalence and factors affecting orthorexia nervosa in Southeast Asian populations, despite its significance as an eating disorder characterized by an excessive preoccupation with healthy eating.

The study intends to look at the prevalence and a variety of demographic factors like age, gender, and educational level as well as lifestyle factors including eating habits, degree of physical activity, and meditation practice that are associated with orthorexia nervosa.

A cross-sectional survey including demographic questions and the self-rating Düsseldorf Orthorexia Scale (DOS; Thai version) was carried out on 250 persons from Bangkok.

Initial results indicate orthorexia nervosa prevalence was 15.6% and revealed a strong focus on healthy habits that can lead to the development of orthorexic behavior, in this case lifestyle choices like strict dietary patterns and higher physical activity levels. The findings shed light on the possible impact of lifestyle habits among urban Thai communities.

This study adds to the existing body of literature on orthorexia and highlights the importance of conducting more research on its causes and effects in Southeast Asia. The results have significant implications for Asian public health initiatives aimed at orthorexia nervosa prevention and treatment methods, as ignoring this may lead to the emergence of a severe eating disorder in the future.

Keywords: Orthorexia Nervosa, Demography, Lifestyle

1. Introduction

Orthorexia nervosa, a term originally coined by Bratman in 1997, refers to an intense fixation on consuming foods that are considered proper appetite (Koven & Abry, 2015). Unlike other eating disorders that center around the amount of food consumed, orthorexia revolves around the quality of food, often resulting in strict dietary limitations and social withdrawal (Thorne et al., 2022). Extreme limitations can seriously impair eating satisfaction, leading to malnutrition and health concerns. Although orthorexia is not currently acknowledged as a separate clinical diagnosis in DSM-5, it is important to pay attention to its growing prevalence and the effects it has on both mental and physical well-being (Kalika et al., 2023).

Research conducted in Western contexts has found a connection between certain demographic factors, such as higher education, and an increased likelihood of displaying orthorexic behaviors (Barnes & Caltabiano, 2017). However, there is limited understanding of how these factors impact Southeast Asian populations, especially in urban areas such as Bangkok. In addition to the demographic and lifestyle factors associated with orthorexia nervosa, this study also incorporates meditation, as it has the potential to reduce the risk factors for

eating disorders and increase the protective ones (Beccia et al., 2018). The combination of traditional Thai dietary practices and Western health trends in this city creates a distinct dietary environment.

In conclusion, this pilot study seeks to address the lack of research in this area by examining the demographic and lifestyle factors of adults in Bangkok that may be associated with orthorexia nervosa tendencies. Exploring these connections in the bustling city of Thailand provides valuable insights into how population dynamics and personal choices shape lifestyle habits that could potentially contribute to orthorexia. This research has the potential to pave the way for more extensive studies throughout Southeast Asia and make a valuable contribution to the global conversation surrounding orthorexia nervosa.

2.Literature review

2.1 Orthorexia Nervosa

The concept of orthorexia nervosa (ON) was first introduced by Bratman in 1997. It describes an intense preoccupation with healthy eating. ON, in contrast to other eating disorders, focuses on the quality and purity of food rather than the quantity (Koven & Abry, 2015). Orthorexia nervosa is a condition characterized by an intense obsession with healthy eating based on the individual's own standards. This includes a fixation on organic and biologically clean products, dietary supplements, raw foods, and foods with high or low carbohydrate content. People with orthorexia nervosa exhibit a severe concern for their well-being, intrusions about being healthy, inflexibility in their eating habits, ongoing preparation related to nourishment, and an adverse effect on their overall quality of life including nutritional health and social functioning (Brytek-Matera, 2019). Despite not being included in diagnostic manuals like DSM-5, the increasing amount of research highlights the psychological, social, and physical effects, which deserve clinical attention.

2.2 Demographic Factors

Past studies have consistently highlighted the significant impact of demographic factors on the occurrence and manifestation of eating disorders, including orthorexia. For instance, Barnes and Caltabiano (2017) investigated the correlation between a higher risk of developing ON and certain demographic factors like age, gender, and academic level. The result showed that people with a bachelor's degree were much more likely to be orthorexic than people with only a high school diploma. This could be attributed to their heightened health consciousness or the societal expectations surrounding dietary standards. Similarly, Istanbul research reveals a higher incidence of ON in students who have received nutritional education compared to those who have not (Sormaz & Sanlier, 2023). Moreover, gender can also play a crucial role; a recent study in China found that women tend to report slightly more severe symptoms of ON than men do (Zhou et al., 2020). The result was in line with another study in 2016, which reported that there is a higher prevalence of orthorectic behavior among women compared to men (Sanlier et al., 2016). This implies that demographic factors may play a role in the disorder's development or worsening.

2.3 Role of Lifestyle

The development and maintenance of orthorexia nervosa are heavily influenced by lifestyle factors such as dietary habits, exercise frequency, and alternative health behaviors. People with ON often have very strict eating habits. Engaging in such restrictive practices may result in inadequate nutrition and heightened anxiety when it comes to making food decisions. Individuals who engage in high levels of physical activity and adhere to specific dietary patterns, such as veganism, may be more susceptible to developing ON. These behaviors frequently occur alongside an excessive habit of constantly examining ingredient lists and nutritional labels, which can develop into an unhealthy fixation. A recent study published in 2019 revealed a relationship between adhering to a vegetarian diet and the development of orthorexic eating behaviors (Brytek-Matera, 2019). Similarly, a Spanish study stated that people who choose a vegetarian diet may be more prone to developing an unhealthy obsession with healthy eating compared to those who eat an omnivorous diet (Parra-Fernández et al., 2020). This suggests that individuals who perceive the elimination of animal products as a means to achieve better health may be more prone to developing orthorexic tendencies. However, another study found no connection between vegetarianism and a fixation on consuming healthy foods (Cicekoglu & Tuncay, 2018). Therefore, this study gap signifies the need for additional investigation in this field of research. Furthermore, level of physical activity also has an impact on ON. Brunet et al. (2021) suggested that eating disorder patients often engage in too vigorous physical activity, which raises anxiety levels, lowers the efficacy of treatment, increases hospitalization rates, and has serious health consequences. Therefore, lifestyle plays a significant role in influencing the inclination towards ON.

2.4 Cultural Differences Influence Lifestyles

ON is linked to prevailing cultural notions of health in contemporary Western societies. However, there is a lack of information regarding the characteristics and clinical associations of ON in Asian societies (Zhou et al., 2020). The Asian context views the inclination towards orthorexia as a modern way of life. The study on Chinese elderly revealed an unexpected correlation between ON symptoms and various positive psychological indicators, such as body appreciation, functionality appreciation, and life satisfaction (He et al., 2021). However, there is a lack of comprehensive studies focusing on urban Asian populations. Bangkok's cultural backdrop, blending traditional Thai and modern Western influences, offers a distinct context for delving into ON. According to a study by Cockx et al., (2018), the process of urbanization will have significant impacts on dietary habits and contribute to an elevated risk of non-communicable diseases that are linked to nourishment. It is essential to have a comprehensive understanding of how these factors interact within the Thai cultural framework in order to accurately identify the prevalence and expression of orthorexia in Asian settings. The previous literature shed light on how cultural factors can impact lifestyle choices, specifically in relation to ON. It highlights the importance of understanding how different cultures can lead to varying tendencies towards this condition.

Moreover, Thailand is renowned for its fascinating cultural habit of practicing meditation and mindfulness. These practices have been widely recognized for their remarkable ability to alleviate stress and enhance mental well-being. A recent study that explored the relationship between mindfulness and orthorexia indicated that the use of mindfulness-based therapies has demonstrated effectiveness in addressing eating disorders. In addition, individuals who demonstrate elevated levels of orthorexia may find it advantageous to embrace a nutritious eating routine as a way to prioritize self-care and improve their overall well-being (Kalika et al., 2023). Therefore, individuals in Thai culture, deeply connected to meditation, may use it to strengthen their inflexible beliefs about healthy eating. Even though mindfulness promotes non-judgment and increased awareness. The cultural impact may play a role in what seems to be a paradox in which efforts to promote mental well-being can sometimes be hijacked by the unhealthy patterns associated with ON.

3. Research objectives and Hypothesis

3.1 Objectives

The objective of this study is to assess the prevalence of ON in the adult population of Bangkok. Additionally, it aims to examine how demographic factors (such as age, gender, and education) and lifestyle factors (including eating patterns, physical activity levels, and meditation practices) may impact the occurrence of ON.

3.2 Conceptual Framework

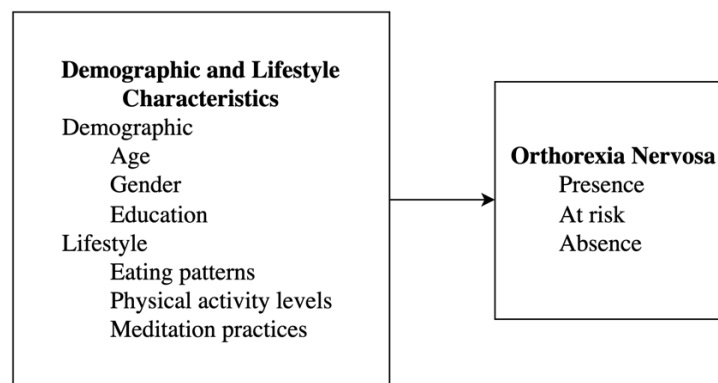

Figure 1 The relationship between demographics, lifestyle characteristics, and orthorexia nervosa

3.3 Hypothesis

Demographic factors (age, gender, education) and lifestyle factors (eating patterns, physical activity levels, and meditation practices) have an impact on the occurrence of orthorexia nervosa among adults in Bangkok.

4. Research Methodology

4.1 Research design

This study used purposive sampling, a non-probability sampling technique, to recruit participants who have a keen interest in wellness as it relates to the investigation. The study was conducted by acquiring electronic consent forms and filling out online questionnaires. This study also received ethics approval prior to carrying out this research.

4.2 Participants

250 of the participants were adults aged 20 to 65 who lived in Bangkok, Thailand. The study excluded participants with any type of psychiatric disorder. The exclusion was set since the symptoms may overlap with those of orthorexia nervosa. Furthermore, an additional 50 participants were gathered on two separate occasions, separated by a 7-day gap, to conduct a test-retest analysis of DOS. A total of 300 participants

4.3 Assessment

The information was gathered on the participants' age, gender, education level, dietary preference, physical activity, and meditation practice. Additionally, the participants completed the Düsseldorf Orthorexia Scale (DOS)—English Version (Chard et al., 2019). The DOS is a self-reported rating scale. It includes 10 items that measure the unidimensional construct of orthorexia nervosa. The English version demonstrates strong psychometric properties and well-established cutoffs. The threshold for determining whether ON is present is 30 or higher. If the score falls between 25 and 29, there may be a risk of getting on. However, if the score is 24 or lower, it suggests that ON is not present. The experts in this study employed established translation and back translation methods for the Thai version, and we carefully evaluated it using the quantitative Index of Item Objective Congruence (IOC). After conducting a pretest on 50 Thai adults in Bangkok, we evaluated the internal consistency of the translation.

4.4 Statistical Analysis

The study consists of a descriptive statistic and a test for internal consistency for DOS using the reliability analysis (Cronbach alpha) and the test-retest reliability analysis. A Cronbach alpha coefficient of 0.7 or above is considered to be an acceptable value (Taber, 2018). The study also includes descriptive statistics on the baseline characteristics including demographics and lifestyle characteristics of participants, and a pairwise comparison is used to compare those among individuals with present, at-risk, and absent orthorexia nervosa (ON). The statistical analysis was conducted using IBM SPSS Statistics version 29.0.2.0.

5. Research Results

5.1 The Düsseldorf Orthorexia Scale (DOS) pre-testing

The study involved a group of 50 Thai adults, ranging in age from 20 to 65, who were in Bangkok, Thailand. DOS received positive feedback about their readability and comprehensibility. The time it took to complete it was less than 10 minutes. No major issues were reported. The internal consistency was 0.70, indicating a satisfactory level of reliability. The pretest results were favorable,

which supported further reliability testing of the measurement instruments in this study.

5.2 Descriptive statistics and Internal Consistency analysis of the Düsseldorf Orthorexia Scale (DOS)

The mean DOS score was 23.92 ± 5.02 , representing a median score of 23 (IQR 20, 28) and a range of 15-35. The DOS reliability analysis in the Thai versions revealed that the internal consistency reliability, as measured by Cronbach's alpha tests (α), produced values of 0.76. During the test-retest reliability analysis, the DOS showed a correlation coefficient of 0.85 ($P < 0.001$) based on a sample size of 50.

5.3 Baseline characteristics and Pairwise Comparison of participants

The prevalence revealed that 15.6% of the participants displayed indications of orthorexia nervosa, while 27.6% were identified as being at risk for the condition. The majority, 56.8%, did not show any indication of orthorexia nervosa. The baseline characteristics of 250 participants revealed a slightly higher proportion of females than males, with a ratio of 1.1:1. The majority (37.0%) of the total participants were between the ages of 30 and 39. The age group of 20–29 had a slightly higher percentage at 25.6%, while the 40–49 age group followed closely behind at 24.8%. Most people (80%) held a bachelor's degree level of education. When it comes to eating patterns, 30.8% of individuals reported following a low-fat diet, followed by 29.2% who didn't have a specific pattern and 21.2% who followed a ketogenic diet. A majority of participants (51.2%) reported engaging in less than 150 minutes of exercise per week. Over half of the participants (52.4%) did not engage in regular meditation practice at least twice a week, while 47.6% included meditation in their routine.

We discovered notable variations in eating patterns after analyzing the baseline characteristics of individuals with different levels of ON. These differences resulted in a significant difference in ON incidence, with statistical significance at the 0.05 level. The pairwise comparison also revealed significant differences in eating patterns between the groups with and without ON, with a statistical significance level of 0.05. In addition, the occurrence of ON varied depending on the level of physical activity per week, and this difference was statistically significant at the 0.05 level. Similarly, the pairwise comparison also revealed significant differences in physical activity level between the groups with ON at risk and without ON, which were statistically significant at a significance level of 0.05. However, there were no significant variations in the occurrence of ON when considering factors such as gender, age, education level, and meditation practice (Table 1).

Table 1 The Occurrence of Orthorexia Nervosa (ON) by Baseline characteristic (n=250)

Baseline characteristic	Total (n=250)	ON present (n=39, 15.6%)	ON at risk (n=69, 27.6%)	ON absent (n=142, 56.8%)	P-value
Gender, n(%)					
Male	110 (44.0)	14 (35.9)	25 (36.2)	71 (50.0)	0.088 [†]
Female	116 (46.4)	18 (46.2)	36 (52.2)	62 (43.7)	
Prefer not to say	24 (9.6)	7 (17.9)	8 (11.6)	9 (6.3)	
Age (years), n(%)					
20-29	64 (25.6)	9 (23.1)	11 (15.9)	44 (31.0)	0.460 [†]
30-39	93 (37.2)	14 (35.9)	30 (43.5)	49 (34.5)	
40-49	62 (24.8)	10 (25.6)	19 (27.5)	33 (23.2)	
50-59	29 (11.6)	6 (15.4)	8 (11.6)	15 (10.6)	
> 60	2 (0.8)	0 (0.0)	1 (1.4)	1 (0.7)	
Education, n(%)					
Under bachelor's degree	37 (14.8)	7 (17.9)	9 (13.0)	21 (14.8)	0.797 [†]
Bachelor's degree	200 (80.0)	31 (79.5)	55 (79.7)	114 (80.3)	
Master's degree	12 (4.8)	1 (2.6)	4 (5.8)	7 (4.9)	
Doctoral degree	1 (0.4)	0 (0.0)	1 (1.4)	0 (0.0)	
Eating Patterns, n(%)					
Vegetarian	11 (4.4)	2 (5.1) ^a	3 (4.3)	6 (4.2) ^a	0.009 ^{**}
Low-fat diet	77 (30.8)	12 (30.8)	26 (37.7)	39 (27.5)	
Intermittent fasting	36 (14.4)	12 (30.8)	9 (13.0)	15 (10.6)	
Ketogenic diet	53 (21.2)	4 (10.3)	19 (27.5)	30 (21.1)	
No specific patterns	73 (29.2)	9 (23.1)	12 (17.4)	52 (36.6)	
Physical activity, n(%)					
< 150 minute/week	128 (51.2)	21 (53.8)	26 (37.7) ^a	81 (57.0) ^a	0.029 ^{**}
> to 150 minute/week	122 (48.8)	18 (46.2)	43 (62.3)	61 (43.0)	
Regular Meditation, n(%)					
yes	119 (47.6)	15 (38.5)	31 (44.9)	73 (51.4)	0.312 [†]
no	131 (52.4)	24 (61.5)	38 (55.1)	69 (48.6)	

Data were analyzed with Chi-square test[‡], Fisher's exact test[‡], Kruskal-Wallis test[‡]
^{a,b,c} The same letters indicate statistically significant differences between groups at the 0.05 level, as determined by the Bonferroni correction

^{*}Statistically significant at the 0.05 level ($\alpha=0.05$)

6. Summary and Discussion of Results

This preliminary study in Bangkok investigates the complex relationship between demographic and lifestyle factors, as well as the occurrence of ON in adults. According to a prevalence analysis, 15.6% of the adult sin Bangkok, Thailand, had symptoms consistent with orthorexia nervosa. Nevertheless, the absence of a broadly recognized diagnostic technique leads to significant disparities in prevalence rates, ranging from 1% to 82.7% (Kalika et al.,2023).

One of the interesting discoveries indicates that some lifestyle factors, such as dietary patterns and a higher level of physical activity, can also influence

the condition of ON, whereas demographic factors such as age, gender, and educational level did not affect the occurrence of ON. Furthermore, research reveals that individuals without ON typically do not follow a specific dietary protocol and engage in less consistent exercise. The finding was consistent with previous research, which stated that people who are more engaged in sports activity have a higher tendency for ON compared to people who do not engage in any sport, and individuals on special diets also showed a stronger ON tendency than non-dieting individuals (Varga et al., 2014).

Unexpectedly, the risk or protective factors of orthorexia nervosa were not significantly correlated in this study with culturally relevant activities like meditation. One reason is that people view meditation as a technique that promotes psychological balance and mental health, but it may not have a direct impact on eating behavior. Meditation has the potential to alleviate tension and anxiety (Vijayaraghavan & Chandran, 2019), which contrasts with the obsessive obsession with healthy eating that is a hallmark of orthorexia nervosa. This could potentially reduce the likelihood of developing disordered eating habits; however, meditation did not contribute to either an increase or a decrease in the risk of orthorexia nervosa in the framework of this investigation.

Our findings suggest that people who do not have strict or specific eating habits have a lower risk of developing ON. An intense preoccupation with eating healthily, which characterizes ON, often leads to strict dietary habits that eliminate foods considered unhealthy (Parra-Fernández et al., 2020). This finding is consistent with previous research from Hayatbini and Oberle (2019) which suggests that ON is linked to rigid thoughts and behaviors related to eating healthily. This flexibility enables a broader range of nutrient intake, which helps to lower the likelihood of nutritional deficiencies commonly seen in ON. Having a flexible diet can help prevent the onset of eating disorders. People who do not have strict dietary restrictions often have a more moderate approach to eating, which may help prevent the extreme behaviors associated with ON. It is worth considering that advocating for dietary flexibility may prove to be a valuable aspect of public health initiatives targeting the prevention of eating disorders.

Another discovery which is that individuals who engage in less than 150 minutes of physical activity per week are less likely to develop orthorexia nervosa. This finding fits with earlier research that showed that doing too much physical activity, especially when combined with strict dieting, may make it more likely to develop ON (Segura-Garcia et al., 2012). When incorporated into a strict health routine, physical activity, often encouraged for its positive impact on health, can unexpectedly contribute to ON. Excessive exercise is often associated with a strong focus on achieving a perfect diet and an idealized body image or health standard (Furnham et al., 2002). On the other hand, participating in moderate levels of physical activity, as seen in our study, where less than 150 minutes per week were typical, may suggest a healthier approach to overall well-being without the obsessive tendencies associated with ON.

Interestingly, the findings indicate that individuals who maintain a perfect lifestyle, which includes a strict diet and exercise, potentially exhibit the perfectionist trait. Research indicates that regular exercisers frequently exhibit

ON, and traits like perfectionism could be a potential risk factor for the development of excessive exercise and ON (Mavrandrea & Gonidakis, 2023). So, a lack of perfectionistic traits may lead to lower levels of physical activity in individuals with ON. Individuals who engage in less intense exercise may not follow the strict self-discipline and dietary restrictions commonly associated with ON. This could indicate a potential safeguard against the development of such eating behaviors. Further investigation is required.

In conclusion, not actively participating in health-focused behaviors may actually help prevent the development of eating disorders like ON. Our pilot study indicates that a strong focus on health and wellness could potentially increase the likelihood of developing ON among adults in Bangkok, Thailand. This link backs up what other research has found about how a strong focus on healthy eating can lead to the development of orthorexic behavior, especially when combined with other risky lifestyle choices like strict dietary restrictions and too much exercise. It would be intriguing to delve deeper into the relationship between health-related attention and health comprehension. Additional investigation is required to explore these factors more extensively.

7. Suggestions and Implementations

Spread Awareness of Balanced Health Education: It is important to educate the public about the potential risks of excessive emphasis on health, as it may result in ON. It is important to promote a well-rounded approach to nutrition and exercise. Encourage a diverse range of foods and an appropriate level of regular physical activity.

Support Resource Creation: Develop and distribute materials to raise awareness about orthorexia nervosa and other detrimental eating patterns. Participating in workshops, seminars, and accessing online content can offer valuable insights on maintaining a healthy diet without resorting to extreme measures.

Enhance healthcare professional training: Empower healthcare providers with the necessary resources for diagnosing and treating ON. Practitioners may benefit from training on the psychological and physical impacts of the disorder, enabling them to better support and refer patients.

Exploring Community-Based Interventions: Encourage stronger connections through enjoyable shared meals and group exercise activities that prioritize enjoyment over strict rules. This can help alleviate the isolation often associated with strict health routines.

Responsible Health and Fitness Marketing: Collaborate with regulatory organizations to oversee and control health and fitness marketing, discouraging the promotion of extreme diets and workouts that could potentially lead to ON. It is important to thoroughly evaluate the claims made by diet, supplement, and fitness programs to ensure that they encourage a balanced and healthy lifestyle.

8. Reference

- Barnes, M. A., & Caltabiano, M. L. (2017). The interrelationship between orthorexia nervosa, perfectionism, body image and attachment style. *Eating and Weight Disorders - Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 22(1), 177-184. <https://doi.org/10.1007/s40519-016-0280-x>
- Beccia, A. L., Dunlap, C., Hanes, D. A., Courneene, B. J., & Zwickey, H. L. (2018). Mindfulness-based eating disorder prevention programs: A systematic review and meta-analysis. *Mental Health & Prevention*, 9, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.mhp.2017.11.001>
- Brunet, J., Del Duchetto, F., & Wurz, A. (2021). Physical activity behaviors and attitudes among women with an eating disorder: a qualitative study. *Journal of eating disorders*, 9, 1-15. <https://doi.org/10.1186/s40337-021-00377-w>
- Brytek-Matera, A. (2019). Vegetarian diet and orthorexia nervosa: A review of the literature. *Eating and Weight Disorders - Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 26(1), 1-11. <https://doi.org/10.1007/s40519-019-00816-3>
- Chard, C. A., Hilzendegen, C., Barthels, F., & Stroebele-Benschop, N. (2019). Psychometric evaluation of the English version of the Düsseldorf Orthorexia Scale (DOS) and the prevalence of orthorexia nervosa among a US student sample. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 24, 275-281.
- Cicekoglu, P., & Tuncay, G. Y. (2018). A comparison of eating attitudes between vegans/vegetarians and nonvegans/nonvegetarians in terms of orthorexia nervosa. *Archives of Psychiatric Nursing*, 32(2), 200-205. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2017.11.002>
- Cockx, L., Colen, L., & De Weerd, J. (2018). From corn to popcorn? Urbanization and dietary change: Evidence from rural-urban migrants in Tanzania. *World Development*, 110, 140-159. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.04.018>
- Furnham, A., Badmin, N., & Sneade, I. (2002). Body image dissatisfaction: Gender differences in eating attitudes, self-esteem, and reasons for exercise. *The Journal of psychology*, 136(6), 581-596.
- Hayatbini, N., & Oberle, C. D. (2019). Are orthorexia nervosa symptoms associated with cognitive inflexibility?. *Psychiatry research*, 271, 464-468.
- He, J., Zhao, Y., Zhang, H., & Lin, Z. (2021). Orthorexia nervosa is associated with positive body image and life satisfaction in Chinese elderly: Evidence for a positive psychology perspective. *International Journal of Eating Disorders*, 54(2), 212-221.
- Kalika, E., Hussain, M., Egan, H., & Mantzios, M. (2023). Exploring the moderating role of mindfulness, mindful eating, and self-compassion on the relationship between eating-disordered quality of life and orthorexia nervosa. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 28(1), 18. <https://doi.org/10.1007/s40519-023-01542-7>

- Koven, N. S., & Abry, A. W. (2015). The clinical basis of orthorexia nervosa: emerging perspectives. *Neuropsychiatric disease and treatment*, 385-394. <https://doi.org/10.2147/NDT.S61665>
- Mavrandrea, P., & Gonidakis, F. (2023). Exercise dependence and orthorexia nervosa in Crossfit: exploring the role of perfectionism. *Current Psychology*, 42(29), 25151-25159.
- Parra-Fernández, M. L., Manzanque-Cañadillas, M., Onieva-Zafra, M. D., Fernández-Martínez, E., Fernández-Muñoz, J. J., Prado-Laguna, M. del, & Brytek-Matera, A. (2020). Pathological preoccupation with healthy eating (orthorexia nervosa) in a Spanish sample with vegetarian, vegan, and non-vegetarian dietary patterns. *Nutrients*, 12(12), 3907. <https://doi.org/10.3390/nu12123907>
- Sanlier, N., Yassibas, E., Bilici, S., Sahin, G., & Celik, B. (2016). Does the rise in eating disorders lead to increasing risk of orthorexia nervosa? Correlations with gender, education, and body mass index. *Ecology of food and nutrition*, 55(3), 266-278.
- Segura-García, C., Papaiani, M. C., Caglioti, F., Procopio, L., Nisticò, C. G., Bombardiere, L., ... & Capranica, L. (2012). Orthorexia nervosa: a frequent eating disordered behavior in athletes. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 17, e226-e233.
- Sormaz, U., & Sanlier, N. (2023). The prevalence of orthorexia in tourism education associate degree students. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 1-16. <https://doi.org/10.20875/makusobed.1260268>
- Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in science education*, 48, 1273-1296. <https://doi.org/10.1007/s11165-016-9602-2>
- Thorne, J., Hussain, M., & Mantzios, M. (2022). Exploring the relationship between orthorexia nervosa, mindful eating and guilt and shame. *Health Psychology Report*. <https://doi.org/10.5114/hpr/152733>
- Varga, M., Thege, B. K., Dukay-Szabó, S., Túry, F., & van Furth, E. F. (2014). When eating healthy is not healthy: orthorexia nervosa and its measurement with the ORTO-15 in Hungary. *BMC Psychiatry*, 14, 59. <https://doi.org/10.1186/1471-244X-14-59>
- Vijayaraghavan, N., & Chandran, M. (2019). Effect of meditation on psychological well-being. *The International Journal of Indian Psychology*, 7(2). DOI: 10.25215/0702.080
- Zhou, X., Schneider, S. C., Cepeda, S. L., & Storch, E. A. (2020). Orthorexia nervosa in China: An exploration of phenomenology and clinical correlates among university students. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 34(3), 225-241.

แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับ การเรียไธทางโซเชียลมีเดียในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

Preventive Guidelines on Victimization of Crime Disguising Within Donation on social media in Chonburi Province

กิตติภพ ทองนัย¹, โสรัตน์ กลับลีลา² และ เสกสรรค์ เครือคำ³

วันรับ: 13 มิถุนายน 2566 วันแก้ไข: 20 กรกฎาคม 2566 ยอมรับ: 24 สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

การเรียไธทางโซเชียลมีเดียได้รับความนิยมอย่างมากเนื่องจากคนไทยนิยมการทำบุญช่วยเหลือสังคม ประกอบกับการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (E-Banking) และมือถือ (Mobile Banking) ทำให้การเรียไธรับบริจาคเงินผ่านทางโซเชียลมีเดียทำได้ในทันที โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชลบุรีที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงและมีกิจกรรมการเรียไธจำนวนมาก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเรียไธและอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไธทางโซเชียลมีเดีย เพื่อหาแนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไธทางโซเชียลมีเดีย ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 คน จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรการกุศล และประชาชน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียไธทางโซเชียลมีเดียที่สำคัญประกอบด้วยการขอรับเงินหรือทรัพย์สินโดยตรง การระดมทุน 2) รูปแบบอาชญากรรมแฝงมากับการเรียไธทางโซเชียลมีเดียที่สำคัญประกอบด้วยการฉ้อโกง การปลอมแปลงแก้ไขข้อมูล อาชญากรรมคอปขาว 3) แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไธทางโซเชียลมีเดีย แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1. ระดับนโยบาย อาทิ การแก้ไขกฎหมายควบคุมการเรียไธให้ครอบคลุมการเรียไธทางโซเชียลมีเดียหรือทางออนไลน์ 2. ระดับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ อาทิ การให้ความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการรับแจ้งเหตุ การประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐ เช่น การจัดทำระบบ Big data 3. ระดับบุคคล อาทิ การตรวจสอบข้อมูลทุกครั้ง การลดระยะเวลาการติดตามข่าวสาร การตรวจสอบข้อมูลก่อนแชร์ โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ การแก้ไขกฎหมาย การอบรมเจ้าหน้าที่ และแนวทางการป้องกันตนเองของประชาชน

คำสำคัญ: การเรียไธทางโซเชียลมีเดีย, การโกงเงินบริจาค, อาชญากรรมทางออนไลน์

¹ นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบังคับใช้กฎหมาย, คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (ผู้ประพันธ์บทความ)

² พ.ต.อ.ดร., อาจารย์ประจำ, คณะสังคมศาสตร์, โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

³ พ.ต.ท.ดร., อาจารย์ประจำ, คณะสังคมศาสตร์, โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Abstract

Social media crowdfunding has significantly increased in popularity because of Thai people's inclination towards performing charitable acts to support society. In addition, it is convenient to conduct financial transactions through Internet-based banking (E-Banking) and mobile banking. Hence, the ability to make instant donations has gained significant prominence, especially in Chonburi province, which exhibits high economic growth and extensive crowdfunding activities. This research aimed to 1) investigate the patterns of social media crowdfunding, 2) explore the accompanying crimes that emerged within this context, and 3) propose guidelines for preventing crime victimization in social media crowdfunding. In-depth interviews were conducted with 20 key informants, including government officials, representatives of charitable organizations, and members of the public. The results indicated that 1) significant patterns of social media crowdfunding involved direct fund or asset solicitation and fundraising, 2) major associated crimes in social media crowdfunding included fraud, data manipulation and forgery, and white-collar crimes, and 3) guidelines for preventing crime victimization in social media crowdfunding were categorized into three levels: (1) Policy level, which included amending the existing laws to regulate social media crowdfunding activities; (2) Organizational and personnel level, which included enhancing incident reporting efficiency and facilitating information sharing among government agencies, such as a Big Data system; and (3) Individual level, which included regularly verifying data accuracy, limiting news and information exposure time, and checking information accuracy before sharing. Key recommendations included legal amendments, personnel training, and public awareness campaigns to enhance self-protection measures.

Keywords: Social Media Crowdfunding, Donation Scam, Cybercrime

1. บทนำ

ปัจจุบันการเรียไ้เปิดรับบริจาคทางสื่อโซเชียลมีเดียมีให้พบเห็นบ่อยครั้งทั้งการเรียไ้รับบริจาคเพื่อการศึกษาการเรียไ้รับบริจาคเพื่อช่วยเหลือสัตว์เลี้ยงที่ถูกทอดทิ้ง การเรียไ้รับบริจาคช่วยเหลือข้าราชการพยาบาล รวมไปถึงการเรียไ้เพื่อช่วยเหลือภัยพิบัติสาธารณะ หากจะกล่าวถึงการบริจาคของคนไทยนั้น ซึ่งเป็นนิสัยที่โดดเด่นของคนไทย เนื่องจากคนไทยนิยมการทำบุญการบริจาค รวมไปถึงการช่วยเหลือสาธารณะประโยชน์เพื่อช่วยสังคมค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน (Average Monthly Expenditure Per Household) จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนไทยในปี 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเก็บรวบรวม ทุกเดือน (มกราคม - ธันวาคม) จากครัวเรือนตัวอย่างในทุกจังหวัดทั่วประเทศจำนวนประมาณ 55,986 ครัวเรือน พบว่าร้อยละ 96 ของครัวเรือนไทยทั้งหมดมีรายจ่ายเพื่อการกุศล คือมีสมาชิกในครัวเรือนอย่างน้อย 1 คนที่มีรายจ่ายเพื่อการกุศลตั้งแต่ 1 บาทขึ้นไปภายในระยะเวลา 1 ปี โดยรายจ่ายในส่วนนี้ประกอบไปด้วยค่าอาหาร ของถวายพระ ให้เจ้าเงินทำบุญ และการซื้อของให้แก่องค์กรต่าง ๆ แบ่งเป็น 1) การส่งเงินสิ่งของให้บุคคลนอกครัวเรือนเป็นจำนวน 949 บาท ต่อเดือน/ครัวเรือน 2) บริจาคเงิน/สิ่งของให้องค์กรต่าง ๆ เป็นจำนวน 19 บาท ต่อเดือน/ครัวเรือน และ 3) เงินทำบุญ/เงินช่วยเหลืออื่น ๆ เป็นจำนวน 210 บาท ต่อเดือน/ครัวเรือน จะเห็นได้จากข้อมูลรายจ่ายภาคครัวเรือนไทยในปี 2564 จำแนกเป็นรายภาค

ตารางที่ 1 ข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการบริจาคและการทำบุญ เฉลี่ยต่อเดือน รายภาค พ.ศ. 2564

ประเภท	ทั่วประเทศ	กทม. และ ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
1. การส่งเงิน สิ่งของให้ บุคคลนอก ครัวเรือน	949 บาท	1,754 บาท	1,065 บาท	590 บาท	408 บาท	976 บาท
2. บริจาค เงิน/สิ่งของ ที่ส่งให้ บุคคลนอก ครัวเรือน	19 บาท	23 บาท	23 บาท	16 บาท	8 บาท	32 บาท
3. เงิน ทำบุญ/เงิน ช่วยเหลือ อื่นๆ	210 บาท	151 บาท	198 บาท	177 บาท	229 บาท	337 บาท

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนไทยในปี 2564 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2564)

จากหลายเหตุการณ์แสดงให้เห็นว่าคนไทยพร้อมช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก อาทิ การเปิดรับบริจาคช่วยเหลือน้ำท่วมของดารานักแสดง อาทิ คุณปิณฑิ์ บันลือฤทธิ์ เปิดเรียไรรับเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมใน 6 จังหวัดภาคอีสาน เมื่อปี 2562 (จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดขอนแก่น) เพียงไม่กี่วันที่เปิดรับบริจาคคนไทยทั่วไปไปประเทศได้ร่วมกันบริจาคมากถึง 422 ล้านบาท (สำนักข่าวไทยพีบีเอส, 2562)

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีระบบเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูงระดับประเทศ โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita) ในปี 2564 อยู่ที่ 524,002 บาทต่อปี เป็นจังหวัดลำดับที่ 3 ของประเทศ รองจากจังหวัดระยอง และกรุงเทพมหานคร ประกอบกับจังหวัดชลบุรีเป็นหนึ่งในกลุ่มจังหวัดในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ประกอบด้วยจังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งสามจังหวัดอยู่ใน 10 ลำดับจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อหัวสูงสุดของประเทศ (1. จังหวัดระยองลำดับที่ 1 มูลค่าต่อหัว 904,857 บาท 2. จังหวัดชลบุรีลำดับที่ 3 มูลค่าต่อหัว 524,002 บาท และ 3. จังหวัดฉะเชิงเทราลำดับที่ 6 มูลค่าต่อหัว 457,736) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ในปี 2564 ครัวเรือนในจังหวัดชลบุรีมีค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค ประกอบด้วย การส่งเงินหรือสิ่งของให้บุคคลนอกครัวเรือน บริจาคเงินสิ่งของให้แก่องค์กรต่าง ๆ และเงินทำบุญเงินช่วยเหลือ รวม 1,958 บาท ต่อเดือน/ครัวเรือน (สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี, 2564)

การเรียไรรบริจาคในอดีตจะเป็นการเดินถือกล่องรับบริจาคตามถนนหลวง การแสดงดนตรีข้างถนนของนักเรียนนักศึกษาเพื่อขอรับทุนการศึกษา การตั้งกล่องรับบริจาคเพื่อรับเงินบริจาคช่วยเหลือสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น ด้วยความทันสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร “โซเชียลมีเดีย Social Media” โดยเฉพาะ “เฟสบุ๊ก Facebook” ที่ได้รับความนิยมในสังคมไทย การโพสต์และแชร์ข้อความ “ดราม่า” เรียกคะแนนสงสารเพื่อเปิดรับบริจาคเงินสำหรับช่วยเหลือหรือสนับสนุนกิจกรรมการกุศลทั้งส่วนตัวและส่วนรวม แต่ในปัจจุบันการเรียไรรผ่านโซเชียลมีเดียเป็นการหลายข้อจำกัดที่มีแต่เดิมของการเรียไรรกล่าวคือการเรียไรรแบบเดิมจะเป็นลักษณะเฉพาะจุดเฉพาะที่ (Zoning) ทำให้สามารถจำกัดวงของการเรียไรรได้และสะดวกต่อการควบคุมและกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ ในทางกลับกันโซเชียลมีเดียทำให้การเรียไรรสามารถกระทำที่ใดก็ได้ ประกอบกับการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (E-Banking) หรือการทำธุรกรรมทางการเงิน

ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยมือถือ (Mobile Banking) ได้ทันทีไม่ต้องเดินเรียไรตามถนนหลวง ทำให้ยากต่อการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ และมูลค่าความเสียหายทางการเงินก็มีมากกว่ารูปแบบการเรียไรในอดีต

โซเชียลมีเดีย (Social Media) นั้นเข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนและเป็นสื่อกลางกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว การเรียไรผ่านโซเชียลมีเดีย (Social Media) ในหลายครั้งประชาชนขาดการตรวจสอบข้อมูล เช่น เฟซบุ๊ก แฟนเพจ (Facebook Fanpage) ที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมากได้นำเสนอการขอรับเงินบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้หรือผู้ที่เดือดร้อนโดยใช้ประโยชน์เรียกความสงสารจากผู้อ่าน เช่น ขอคนละ 1 แคร่สงสารน้องคนไทย ไม่ทิ้งกันช่วยเหลือคนพิการ เด็กเรียนดีสอบติดแพทย์แต่ขาดทุนทรัพย์ หรือการบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสหาก พร้อมระบุบัญชีธนาคารเพื่อรับเงินบริจาค ซึ่งมีประชาชนจำนวนมากไม่น้อยที่สนใจและบริจาคเงินช่วยเหลือและไม่ได้ตั้งคำถามหรือคิดว่าเงินที่บริจาคไปนั้นถูกนำไปช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนจริงหรือไม่เพราะกระบวนการตรวจสอบนั้นทำได้ยาก ประกอบกับจำนวนเงินของแต่ละบุคคลที่บริจาคอาจมีปริมาณไม่มากซึ่งทำให้ประชาชนรู้สึกว่าได้เป็นผู้เสียหายสิ่งที่จุดประเด็นให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัย แนวทางป้องกันการค้าเป็นเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเชียลมีเดีย คือ เหตุการณ์การเรียไรเงินของเพจเฟซบุ๊กช่วยเหลือสุนัขซึ่งมีที่ตั้งสถานรับเลี้ยงสุนัขในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี มีผู้ติดตามเพจเกือบ 5 แสนคนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสัตว์ป่วยอนาถาทั้งสุนัขแมวจรจัดและมีการโพสต์ตัดพ้อในลักษณะแสดงความสิ้นหวังท้อใจ เนื่องจากไม่ค่อยมีผู้บริจาคเงินช่วยเหลือสัตว์ จนถึงขั้นว่าจะต้องปิดสถานที่รับเลี้ยง ต่อมาประชาชนผู้เคยบริจาคตั้งคำถามว่าทางเพจมีผู้บริจาคเงินให้จำนวนมากแต่ไม่เคยเปิดเผยยอดเงินบริจาคเลยและยังมีผู้ให้ข้อมูลว่าเจ้าของเพจรายรายจากเงินบริจาค (สำนักงานข่าวสดออนไลน์, 2565) และอีก 1 เหตุการณ์ คือคดี “แม่ปึก” ที่เป็นข่าวดังช่วงปี พ.ศ. 2560 โดยผู้กระทำความผิดได้การเรียไรขายสินค้าและรับเงินบริจาคจากผู้ใจบุญผ่านโซเชียลมีเดีย (Social Media) อย่างเฟซบุ๊ก (Facebook) โดยโพสทวีติไอบุตรของตนที่มีอาการป่วยหนักเพื่อให้ประชาชนที่ติดตามเกิดความสงสารและบริจาคเงินช่วยเหลือจำนวนมากแต่สุดท้ายพบว่า “แม่ปึก” เป็นผู้วางยาลูกของตนเพื่อนำอาการป่วยนั้นมาแสวงหาผลประโยชน์จากการเรียไร (สำนักข่าวไทยพีบีเอส, 2565)

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียไรผ่านสื่อโซเชียลมีเดียในประเทศไทยเป็นการศึกษาแรงจูงใจทัศนคติ พฤติกรรม ในการบริจาคเพื่อที่ต้องการหาคำตอบว่าการเรียไรผ่านสื่อโซเชียลมีเดียอย่างไรจึงจะได้รับความสนใจจากผู้บริจาคมมากขึ้น รวมไปถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายและทุนทางสังคมในการตัดสินใจในบริจาค ซึ่งในงานวิจัยต่างๆ อาจยังไม่ครอบคลุมหรือเฉพาะเจาะจงไปถึงอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย ทั้งนี้งานวิจัยด้านกฎหมายของสุวิมล กลิ่นแจ่ม (2559) ที่ศึกษาพระราชบัญญัติ ควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 ผลการศึกษาก็พบว่า คำนิยาม ตลอดจน วัตถุประสงค์ของการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ไม่ครอบคลุมการเรียไรผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าวต้องการที่จะป้องกันความเดือดร้อนรำคาญที่จะเกิดขึ้นจากการเรียไรในสถานที่สาธารณะและการเรียไรที่อ้างว่าเพื่อประโยชน์สาธารณะ สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศนั้น Rajeev K. Goel (2020) ได้ศึกษาภาพรวมของอิทธิพลของเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการกุศล ซึ่งพบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ตัวเลขการว่างงานของรัฐที่มีการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้นมีผลในเชิงบวกกับอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการกุศล และยังศึกษาปัจจัยทางสังคม เช่น การขยายตัวของเมือง การเคลื่อนย้ายแรงงาน การรู้หนังสือ และอิทธิพลของอินเทอร์เน็ตที่สามารถส่งผลให้อาชญากรรมที่เกี่ยวกับการกุศล มีการขยายวงกว้างมากขึ้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเชียลมีเดีย มีผลกระทบต่อประชาชน ทั้งประชาชนที่บริจาคเงินในการเรียไร ประชาชนที่ทำการเรียไรอย่างสุจริต รวมถึงประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษารูปแบบการเรียไรทางโซเชียลมีเดีย และรูปแบบอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรที่เกิดขึ้นในโซเชียลมีเดีย ซึ่งจะเพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียไรทางโซเชียลมีเดียในสังคมไทย และเนื่องจากผู้วิจัยรับราชการอยู่ที่จังหวัดชลบุรีจึงมุ่งเน้นศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็น

เจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวข้องกับการป้องกัน การปราบปราม การกำกับดูแล การออกใบอนุญาตให้มีการเรียไร รวมถึงประชาชนที่เคยตกเป็นเหยื่อการกระทำความผิดในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เพื่อหาแนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเซียลมีเดีย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเรียไรทางโซเซียลมีเดีย
2. เพื่อศึกษารูปแบบของอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเซียลมีเดีย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเซียลมีเดีย

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเซียลมีเดีย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากข่าว/เหตุการณ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ปฏิบัติงานมีหน้าที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปที่เคยบริจาคผ่านการค้าเรียไรทางโซเซียลมีเดีย โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้ผู้ศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยมีแนวคำถามให้กับผู้รับการสัมภาษณ์ที่เจาะลึกลงไปรายละเอียดของประเด็นที่ต้องการศึกษาอย่างลึกซึ้ง มุ่งหวังให้ผู้รับการสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น ให้คำอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความสำคัญและสถานการณ์ ตลอดจนความเชื่อ ความหมายต่างๆ อย่างลึกซึ้งในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ประกอบด้วย

3.2.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการอนุญาต กำกับดูแล ควบคุมปราบปราม ที่เกี่ยวข้องกับการเรียไร จำนวน 10 คน ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานมาที่เกี่ยวข้องมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่

1. ข้าราชการฝ่ายปกครอง ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรับคำขอ การพิจารณาคำขอ การอนุญาต และการบังคับใช้กฎหมาย ตามพระราชบัญญัติควบคุมการค้าเรียไร พ.ศ. 2487 จำนวน 5 คน

2. ข้าราชการตำรวจ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสืบสวน สอบสวน และจับกุมกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี จำนวน 5 คน

3.2.2 เจ้าหน้าที่ขององค์กรการกุศล มูลนิธิ สมาคม ที่จดทะเบียนตามกฎหมายไทย ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 คน ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

3.2.3 ประชาชนทั่วไปที่เคยตกเป็นเหยื่อเสียหาย จากการเรียไรทางโซเซียลมีเดียจำนวน 5 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.3.1 เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนั้นเครื่องมือหลักที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยสัมภาษณ์ถึงรูปแบบการเรียไรทางโซเซียลมีเดีย รูปแบบอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเซียลมีเดีย และแนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเซียลมีเดีย โดยแบบสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็น ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล
2. รูปแบบการเรียไรทางโซเซียลมีเดีย
3. รูปแบบอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเซียลมีเดีย

4. แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไธทางโซเซียลมีเดีย

3.3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียไธทางโซเซียลมีเดีย และรูปแบบอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไธทางโซเซียลมีเดีย

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อ 1) มาเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไธทางโซเซียลมีเดีย

3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาและคำนิยามศัพท์

3.3.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสอบถาม

2. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ระหว่างเนื้อหา กับแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างผ่านการสัมภาษณ์ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ การสัมภาษณ์กันตัวต่อตัวกับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ตลอดจนลักษณะของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน แล้วจึงทำการพูดคุยและสัมภาษณ์ พร้อมตรวจสอบความครบถ้วนของการตอบแบบสัมภาษณ์

3.3.5 เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วจะมีการเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการประมวลผล โดยการใช้กรอบตามทฤษฎีต่างๆที่ได้บทวนเพื่อมาพิจารณาและวิเคราะห์หารูปแบบ และแนวทางในการป้องกัน ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3.3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การตรวจสอบความถูกต้องโดยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลที่แตกต่างกัน ประกอบไปด้วยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ 1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ ข้าราชการตำรวจ และข้าราชการฝ่ายปกครอง 2. เจ้าหน้าที่ขององค์กรการกุศล มูลนิธิ สมาคม และ 3. ประชาชนทั่วไปที่เคยตกเป็นเหยื่อหาย จากการเรียไธทางโซเซียลมีเดีย ซึ่งการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน จะช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การเรียไธทางโซเซียลมีเดียเป็นช่องทางการรับบริจาคเงินหรือสิ่งของ ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เนื่องจากไม่มีข้อจำกัดทางด้านเวลา สถานที่ หรือแม้แต่ว่าไม่มีข้อจำกัดของผู้กระทำการเรียไธ ประกอบกับความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านมือถือ (Mobile Banking) ทำให้การเรียไธรับบริจาคเงินผ่านทางโซเซียลมีเดียทำได้ในทันที รวมทั้งการขนส่งที่รวดเร็วในปัจจุบันและมีค่าใช้จ่ายที่ถูกก็ทำให้กิจกรรมแลกเปลี่ยนสิ่งของบริจาคสามารถกระทำได้อย่างง่าย สำหรับผู้บริจาคเองเมื่อเกิดความสะดวกสบายในการบริจาคก็ส่งผลให้การตัดสินใจบริจาคเงินหรือสิ่งของง่ายขึ้น อีกทั้งการบริจาคเงินหรือสิ่งของทางโซเซียลมีเดียนั้นก็เหมือนจะทำให้ผู้ใจบุญได้รับบุญในทันทีจากการชื่นชมของสมาชิกในโซเซียลเมื่อทำการโพสต์เรื่องราวที่ได้ทำบุญของตน

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dean Karlan, Piyush Tantia & Sarah Welch (2019) ในเรื่องการการบริจาคแบบทุนหันพลันแล่นซึ่งเกิดจากแรงกระตุ้นทางอารมณ์ ซึ่งผู้บริจาคจะถูกกระตุ้นทางอารมณ์ซึ่งหากต้องการกระตุ้นการบริจาคแบบดังกล่าว ก็ต้องหลายสารพัดความไม่สะดวกสบาย พร้อมทั้งสร้างสารพัดเทคนิคที่ทำให้ผู้บริจาครู้สึกดีทันที

วัตถุประสงค์ของการเรียไรขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้กระทำการเรียไรจากการวิจัยพบว่าวัตถุประสงค์การเรียไรที่พบบัดนี้ 1. เพื่อช่วยเหลือในเหตุการณ์ภัยพิบัติหรือเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ 2. เพื่อเป็นทุนการศึกษา 3. เพื่อการกุศล การทำบุญ การบำรุงศาสนา 4. เพื่อประโยชน์ทางการเมืองหรือในกระบวนการยุติธรรม เช่น การนำเงินไปประกันตัวของนักต่อสู้ทางการเมือง 5. เพื่อนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน 6. เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ 7. เพื่อขอรับเงินหรือทรัพย์สินสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการมูลนิธิ สมาคม และองค์กรการกุศลต่าง ๆ 8. เพื่อประโยชน์สาธารณะและราชการ และ 9. เพื่อช่วยเหลือสัตว์จรจัดหรือเจ็บป่วย

4.1 รูปแบบการเรียไรทางโซเชียลมีเดียในปัจจุบัน สามารถแบ่งได้ดังนี้

4.1.1 การเรียไรโดยวิธีการขายสินค้าผ่านทางโซเชียลมีเดีย ทั้งวิธีการโพสต์รูปสินค้าการถ่ายทอดสดขายสินค้า (Live) พร้อมทั้งโพสต์เลขบัญชีธนาคารแสดงให้เห็นเด่นชัดแต่ข้อเท็จจริงคือเป็นขอรับบริจาคเงินจากผู้ที่มาซื้อสินค้า เช่น นักเรียนขายภาพวาดเพื่อเป็นทุนการศึกษา การขายเสื้อผ้าเพื่อนำกำไรทำการกุศล เป็นต้น

4.1.2 การเรียไรโดยวิธีการระดมทุน เช่น การประมูลรูปภาพโดยเจ้าของภาพจะนำรายได้ทั้งหมด หรือบางส่วนไปใช้ในการกุศล พร้อมทั้งมีการประกาศผลการประมูลผู้ชนะในโซเชียลมีเดีย การประมูลเช่นนี้อาจทำให้ผู้เข้าร่วมประมูลมีความรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการบริจาค รวมถึงการระดมทุนในลักษณะคราวด์ฟันดิง (Crowdfunding) คือ การระดมทุนจากคนจำนวนมากเพื่อโครงการ การกุศล หรือธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง

4.1.3 การเรียไรโดยวิธีการแชร์ข้อมูลแบบลูกโซ่เพื่อให้ผู้บริจาคมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำชาเลนจ์เพื่อการกุศลในโครงการการใช้ถังน้ำแข็งราดตัวเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรง หรือ เอแอลเอส ไอซ์ บัคเก็ต ชาเลนจ์ (ALS Ice Bucket Challenge) วิธีการนี้บางครั้งจะไม่ใช้การขอรับเงินหรือทรัพย์สินโดยตรง แต่จะเป็นผลประโยชน์ทางอ้อม อาทิ ค่าโฆษณา เป็นต้น และการได้แชร์เนื้อหาการรับบริจาค หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมลักษณะนี้จะทำให้ผู้บริจาครู้สึกดีทันทีที่ได้กระทำ

4.1.4 การเรียไรโดยการขอรับเงินหรือทรัพย์สินโดยตรงจากผู้โซเชียลมีเดีย หรือโดยวิธีการส่งข้อความส่วนตัวไปยังผู้ใช้โซเชียลมีเดียเพื่อขอรับเงินหรือทรัพย์สิน ในหลายครั้งเมื่อผู้บริจาคได้บริจาคเงินแล้ว จะนำภาพการบริจาคมาโพสต์ในโซเชียลมีเดียของตน

4.1.5 การเรียไรโดยวิธีการจัดงานการกุศล และนำมาเรียไรมาขอรับการเรียไรผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น การวิ่งเพื่อระดมทุนซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ให้แก่โรงพยาบาลที่ขาดแคลน

4.1.6 การเรียไรโดยวิธีการแลกเปลี่ยนสิ่งของ เช่น ขอรับบริจาคหนังสือ แลกเปลี่ยนกับคุปองซื้อสินค้าและส่วนลดในการซื้อสินค้าออนไลน์ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจในการบริจาค

4.1.7 การเรียไรโดยวิธีถ่ายทอดสด (Live) การแสดง การเต้น ร้องเพลง ฯลฯ โดยแลกกับการบริจาคเงินในรูปแบบต่างๆ อาทิ เงินสด เงินดิจิทัล ตัวแลกเงินออนไลน์ สติกเกอร์ แสตมป์เพื่อนำไปแลกเป็นเงิน ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ที่ให้ผู้ใช้สามารถถ่ายทอดสดวิดีโอของตน ซึ่งในระหว่างไลฟ์สด ผู้ชมสามารถส่ง "ของขวัญดิจิทัล" ให้กับผู้แสดง โดยของขวัญดิจิทัลจะมีราคาตั้งแต่ 2 บาท จนถึง 1,900 บาท ซึ่งจะสามารถนำของขวัญไปแลกกลับเป็นเงิน

4.1.8 การเรียไรโดยใช้แรงจูงใจทางภาษีให้แก่ผู้บริจาค เช่น การออกใบอนุโมทนาบัตรให้แก่ผู้ทำการบริจาค ปัจจุบันการบริจาคลักษณะนี้ (กรมสรรพากร, 2565) ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation) เป็นระบบที่กรมสรรพากรพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการรองรับข้อมูลการรับบริจาคของสถานศึกษา ศาสนสถาน โรงพยาบาล และองค์กรสาธารณกุศลอื่นๆ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริจาคสามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยไม่ต้องเก็บหลักฐานการ

บริจาคมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริจาคได้รับเงินคืนภาษีได้รวดเร็วขึ้น การบริจาคผ่านธนาคารจะต้องทำผ่านวิธีโอนเงินด้วยระบบ QR Code ผ่านแอป Mobile Banking ของธนาคารนั้นๆ โดยแอปจะแสดงข้อความให้เลือกแจ้งความประสงค์ส่งข้อมูลเข้าระบบ e-Donation เพื่อใช้สิทธิลดหย่อนภาษี และการบริจาคเงินผ่าน QR Code ในโครงการ e-Donation ไม่มีค่าธรรมเนียม และธนาคารจะส่งเงินบริจาคให้หน่วยงานที่รับบริจาค และส่งข้อมูลการบริจาคของผู้เสียภาษีเข้าระบบ e-Donation โดยที่หน่วยงานที่รับบริจาคไม่ต้องบันทึกข้อมูลระบบ e-Donation สำหรับป้าย QR Code ที่อยู่ในระบบ e-Donation จะมีข้อความแสดงข้อบัญญัติเงินฝากจะเป็นชื่อหน่วยงานผู้รับบริจาค และข้อความว่า “e-Donation”

4.1.9 การเรียไรโดยใช้วิธีการโอนเงินหรือตัดบัญชีอัตโนมัติ เช่น การบริจาคให้องค์การยูนิเซฟ (UNICEF) เพื่อช่วยเหลือผู้พลพ รูปแบบการเรียไรเช่นนี้เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริจาคเงิน ส่วนใหญ่การโอนเงินหรือตัดบัญชีอัตโนมัตินี้ผู้บริจาคเงินมักจะให้ความสนใจกับการบริจาคเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งรูปแบบการเรียไรสามารถนำมาอธิบายได้ตามแนวคิดแนวคิดแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของ Dean Karlan, Piyush Tantia & Sarah Welch (2019) โดยรูปแบบการเรียไรตามข้อ 1. ถึงข้อ 7 จะเป็นการบริจาคแบบทุนหันพลันแล่นซึ่งเกิดจากแรงกระตุ้นทางอารมณ์ซึ่งผู้บริจาคจะถูกกระตุ้นทางอารมณ์ซึ่งหากต้องการกระตุ้นการบริจาคแบบดังกล่าว ก็ต้องหลายสารพัดความไม่สะดวกสบาย พร้อมทั้งสร้างสารพัดเทคนิคที่ทำให้ผู้บริจาครู้สึกดีทันที เช่น การโพสต์เรื่องราวน่าสงสารเพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้บริจาค การได้โพสต์สลิปการโอนเงินในข้อความที่รับบริจาค การกล่าวขอบคุณผู้บริจาคในโพสต์ เป็นต้น และรูปแบบการเรียไรตามข้อ 8. และ ข้อ 9. จะเป็นการบริจาคแบบรอบคอบซึ่งผู้บริจาคจะมีความรอบคอบในการบริจาค หมายถึงการพิจารณาทางเลือกในการบริจาคเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมสูงสุด ซึ่งคล้ายกับการกระทำที่ต้องวางแผนล่วงหน้า เช่น ไปออกกำลังกาย การกินอาหารเพื่อสุขภาพ หรือเตรียมตัวเพื่อการเกษียณ

4.2 รูปแบบของอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเชียลมีเดีย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเชียลมีเดียมีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการฉ้อโกง การกระทำความผิดในรูปแบบอาชญากรรมองค์กร การกระทำความผิดในลักษณะการปลอมแปลงข้อมูลการรับบริจาค การกระทำความผิดแบบลูกโซ่ การรับบริจาคเกินความจำเป็น การกระทำความผิดต่อกลุ่มเปาะบางในการหาเหตุผลมาประกอบการเรียไรและเพื่อกระตุ้นความรู้สึกของผู้บริจาค ซึ่งยิ่งเหตุผลในการเรียไรมีมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้เงินหรือสิ่งของที่ได้รับมากไปด้วย ตลอดจนผลกระทบจากการกระทำความผิดมีทั้งทางตรง เช่น การสูญเสียเงินบริจาค การค้ามนุษย์ การทุจริตคอร์รัปชัน การฟอกเงิน และผลกระทบทางอ้อม เช่น พฤติกรรมลอกเลียนแบบ การลดความน่าเชื่อถือความไว้วางใจต่อองค์กรการกุศล การขโมยข้อมูลส่วนบุคคลโดยสรุปได้ดังนี้

4.2.1 การฉ้อโกงเงินบริจาค

ผลการวิจัยพบว่า การฉ้อโกงเงินบริจาคเป็นรูปแบบการกระทำความผิดที่พบเจอบ่อยที่สุด เป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือการปกปิดของความจริง เพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อและเพื่อให้ได้รับเงินบริจาคหรือสิ่งของ กล่าวคือผู้กระทำความผิดมีเจตนาในการหลอกลวงผู้อื่นโดยอาศัยการเรียไรเงินซึ่งปกปิดวัตถุประสงค์ที่แท้จริงเพื่อให้ได้เงินหรือสิ่งของจากผู้บริจาค เช่น การเรียไรเงินในช่วงการเกิดภัยพิบัติ การเรียไรเงินช่วยเหลือสุนัขจรจัด การเรียไรเงินเพื่อใช้เป็นทุนการศึกษา แต่เมื่อได้เงินมาแล้วกลับนำเงินไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้อง รวมถึงการหลอกลวงขายสินค้าซึ่งวัตถุประสงค์การขายสินค้านั้นเป็นการเรียไรเงิน ซึ่งการเรียไรทางโซเชียลมีเดียในปัจจุบันเป็นที่นิยมมากเนื่องจากไม่มีข้อจำกัดทางด้านเวลา สถานที่ อุปกรณ์ และไม่มีข้อจำกัดด้านผู้กระทำการเรียไรก็เป็นช่องว่างให้มีฉาชีพมาอาศัยความมีน้ำใจของคนไทย แต่การเรียไรนั้นไม่ได้มาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์แห่งการเรียไรหรือเรียกว่าการฉ้อโกงเงิน นอกจากนี้ยังเป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งผลการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rajeev K. Goel (2020) ได้ศึกษาการกระทำผิดในการกุศล : การขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ

และสังคมที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงการกุศล พบว่า อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการกุศลมีมากขึ้นในหลายปีที่ผ่านมา เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยด้านอินเทอร์เน็ต และสอดคล้องกับบทความในเว็บไซต์ www.fbi.gov ของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวว่าอาชญากรรมประเภทนี้เป็นการหลอกลวงผ่านการกุศล (Charity Scams) โดยอธิบายว่ามีฉฉฉสามารถหลอกลวงให้ผู้บริจาคเชื่อว่ากำลังบริจาคเงินให้กับการกุศล แต่ในความเป็นจริงแล้วมีฉฉฉเหล่านั้นกำลังขโมยเงินและข้อมูลส่วนตัว ซึ่งการหลอกลวงเพื่อการกุศลนั้นมักเกิดขึ้นหลังจากเกิดภัยพิบัติหรือโศกนาฏกรรม

4.2.2 การปลอมแปลงแก้ไขข้อมูล และการนำเข้าสู่ข้อมูลอันเป็นเท็จ

ผลการวิจัยพบว่าการกระทำความผิดโดยการปลอมแปลงแก้ไขข้อมูล และการนำเข้าสู่ข้อมูลอันเป็นเท็จมีลักษณะเป็นข้อมูลที่มีการแก้ไขข้อมูลบางส่วน เพื่อให้ข้อมูลนั้นผิดไปจากต้นฉบับ เช่น การที่ผู้กระทำความผิด ดัดแปลงข้อความบางส่วนของมูลนิธิที่เปิดรับบริจาคเงินในเหตุการณ์ต่าง ๆ อาทิ การแก้ไขดัดแปลงเลขบัญชีธนาคารเดิมและนำมาโพสต์รับบริจาค ซึ่งทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าผู้กระทำความผิดเป็นมูลนิธิอื่น ๆ หรือ กรณีการที่ผู้กระทำความผิดเปิดบัญชีโซเชียลมีเดียโดยแอบอ้างเป็นดาราดังหรือนักแสดง และทำการเปิดรับบริจาคการกระทำความผิดในลักษณะนี้ผู้กระทำผิดจะมีเจตนาในการให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นหรือประชาชน ซึ่งผลการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวภาคย์ รัตนพงศ์ (2563) ได้ศึกษาลักษณะของข่าวปลอมที่เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ในประเทศไทย และแนวทางการรับมือ ซึ่งพบว่าแหล่งที่มาข่าวปลอมส่วนหนึ่งเกิดจากแฟนเพจเฟซบุ๊กและจากไลน์ โดยข้อความ บทความ ข่าว รูปภาพ คลิปวิดีโอและลิงค์มีลักษณะเนื้อหาเป็นข่าวปลอม และสอดคล้องกับบทวิเคราะห์ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (2559) ในบทความเรื่อง “ข่าวปลอม” มหันตภัยร้ายจาก Social Network ที่กล่าวว่าสาเหตุของข่าวปลอมส่วนหนึ่งมาจากแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตปี พ.ศ. 2564 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ. ETDA) พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจฯ ร้อยละ 50.2 ของข้อมูลข่าวสารที่พบเห็นในโลกอินเทอร์เน็ตเป็นข้อมูลจริงสามารถเชื่อถือได้ โดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบ ทั้งนี้การปลอมแปลงแก้ไขข้อมูลและการนำเข้าสู่ข้อมูลอันเป็นเท็จสามารถอธิบายได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 มาตรา 14 (1) ที่บัญญัติว่า โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

4.2.3 การปลอมเป็นองค์กรการกุศล หรือหน่วยงานของรัฐ

ผลการวิจัยพบว่าการปลอมเป็นองค์กรการกุศล คือ การที่ผู้กระทำความผิดสร้างบัญชีผู้ใช้โซเชียลมีเดียโดยใช้ชื่อในลักษณะที่เป็นองค์กรการกุศล (มูลนิธิ สมาคม วัด หรือหน่วยงานของรัฐ) เพื่อทำการเรียกร้อยละว่าจะนำเงินหรือสิ่งของไปใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริจาคของผู้เสียหายเนื่องจากภาพลักษณ์ขององค์กรการกุศลต่าง ๆ มักจะมีความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชโรณา กนกประจักษ์ และ พัชนิ เขยจรรยา (2558) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาโมเดลสมการเชิงโครงสร้างปัจจัยการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริจาคให้องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร โดยพบว่า ปัจจัยการสื่อสารที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความไว้วางใจในการบริจาคส่วนหนึ่งเกิดจากภาพลักษณ์องค์กรการกุศล เพราะมีอิทธิพลทางตรงต่อความไว้วางใจ มีอิทธิพลทางตรงต่อแรงจูงใจในการบริจาคและมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการบริจาค และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ อภินันท์มัทกุล (2554) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริจาคของคนไทย พบว่า ทุนทางสังคมของบุคคลโดยเฉพาะเครือข่ายทางสังคมทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ต่างมีผลเป็นทางบวกต่อการตัดสินใจในการบริจาคเพราะเครือข่ายทางสังคมเป็นช่องทางให้บุคคลเข้าถึงข้อมูลข่าวสารรับทราบถึงปัญหาความต้องการของผู้คน กล่าวคือ เครือข่ายผู้คนที่เรารู้จักมีผลต่อทัศนคติในการบริจาค

4.2.4 การกระผิดของผู้มีฐานะทางสังคม องค์กรการกุศล หรือ อาชญากรรมคอปกขาว

ผลการวิจัยพบว่าการกระทำความผิดโดยบุคคลที่มีสถานะทางสังคม มีอำนาจในทางสังคมส่งผลต่อความน่าเชื่อถือที่ทำให้คนร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งของได้ง่าย เช่น ดารา นักแสดง นักการเมือง นักข่าว มูลนิธิที่มีชื่อเสียง รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายลูกน้อง โดยผู้มีฐานะทางสังคมเมื่อทำการเรียไรทางโซเชียลมีเดียจะทำให้เกิดกระจายข้อมูลโดยง่ายกว่าคนทั่วไป เนื่องจากจำนวนผู้ติดตามมีมาก มีความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่สูงกว่าปกคนโดยทั่วไป ก็ส่งผลให้จำนวนเงินหรือสิ่งของที่ได้รับมีมูลค่าที่สูง นอกจากนี้ยังรวมถึงการเปิดมูลนิธิตาม สมาคม องค์กรการกุศล แบบถูกต้องตามกฎหมายแต่วัตถุประสงค์ของมูลนิธิไม่ใช่การนำเงินที่รับบริจาคไปช่วยเหลือสังคม แต่นำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารมูลนิธิ (เงินเดือนเจ้าหน้าที่ ค่าน้ำมันรถ) และการที่บุคคลผู้มีหน้าที่ในการดูแลเงินบริจาคหรือบริหารองค์กรการกุศลทำการคอร์รัปชั่นเงินหรือสิ่งของที่ได้รับการบริจาค และยังรวมถึงการฟอกเงินขององค์กรการกุศล สอดคล้องกับแนวคิดอาชญากรรมคอปกขาว (White Collar Crime) ของ Edwin H. Sutherland (1949) นักอาชญาวิทยาโดยได้ให้คำนิยามว่า “เป็นการกระทำความผิดอาญาหรือกฎหมายอื่น ๆ โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเกี่ยวข้องกับตำแหน่งหน้าที่หรืออาศัยความสัมพันธ์ทางอาชีพของตน และความผิดดังกล่าว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อวงการธุรกิจ ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saffet Aras Uygur (2020) ที่ศึกษาเรื่องการฉ้อโกงการบริจาคในองค์กรการกุศลในพื้นที่ สหราชอาณาจักร (อังกฤษ และ เวลส์) โดยศึกษาปัจจัยของความเป็นไปได้ในการทุจริตทางการเงิน การฉ้อโกงที่เกิดขึ้นภายในองค์กรการกุศล พบว่าการบริจาคด้านการกุศลเป็นเป้าหมายที่ง่ายต่อการฉ้อโกง โดยพบว่าโอกาสเป็นองค์ประกอบสำคัญในการฉ้อโกง โดยมีสาเหตุจากความเชื่อใจมากเกินไป ขาดการแบ่งงานกันทำในองค์กร ขาดการควบคุมที่ดี และนโยบายที่มีประสิทธิภาพ จำนวนผู้ดูแล (กำกับดูแล) มีจำนวนไม่เพียงพอ ขาดการกำกับดูแลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อีกทั้งยังสอดคล้องกับรายงานฉบับสมบูรณ์ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) (2564) ศึกษาแนวโน้มการฟอกเงินในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี การฟอกเงินผ่านนิติบุคคลและธุรกิจบังหน้า ทนายความและนักบัญชี บริษัทนายหน้า ทริสต์ต่างประเทศที่ดำเนินการในประเทศไทย การเล่นเกมที่มีการฉ้อโกง และการฟอกเงินผ่านองค์กรไม่แสวงหากำไร ที่พบว่าองค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นนิติบุคคลที่มีความเสี่ยงที่จะถูกใช้เป็นช่องทางในการฟอกเงิน เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีกระแสเงินสดไหลเข้าออกจำนวนมากและตรวจสอบได้ยาก เสี่ยงที่จะถูกใช้เพื่อปกปิดหรืออำพรางการโอนเงินที่ได้จากการกระทำความผิดมูลฐาน

4.2.5 การกระทำความผิดในรูปแบบการเผยแพร่ หรือส่งต่อข้อมูลแบบ ลุกโซ

ผลการวิจัยพบว่า การกระทำความผิดในรูปแบบการเผยแพร่ หรือส่งต่อข้อมูลแบบลูกโซ่ลักษณะนี้การกระทำความผิดมีพื้นฐานจากการกระผิดรูปแบบอื่น ไม่ว่าจะเป็นการฉ้อโกง การปลอมแปลงข้อมูลการรับบริจาค การปลอมแปลงบัญชีโซเชียลมีเดีย เป็นต้น ซึ่งโดยลักษณะของโซเชียลมีเดียที่สามารถที่จะแบ่งปันเรื่องราว ข้อมูลต่าง ๆ ผ่านการแชร์ก็ทำให้เกิดการขยายวงของความเสียหาย ผู้เสียหายเองในบางครั้งก็อาจจะเป็นผู้กระทำความผิดด้วย โดยเฉพาะบุคคลที่มีชื่อเสียงถ้าทำการแชร์ข้อมูลการเรียไรที่มีการกระทำความผิดแฝงอยู่ อาจส่งผลให้ผู้ติดตามคล้อยตาม หรือเชื่อถือข้อมูลได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ George Lucian Petre (2010) ที่ศึกษาช่องโหว่ของการใช้โซเชียลมีเดียของเฟซบุ๊ก พบว่า การฉ้อโกงที่เกี่ยวข้องกับการกุศลบางส่วนเริ่มจากข้อความลูกโซ่ เช่นการโพสต์ข้อความ “ถ้าคุณไม่ส่งข้อความนี้ต่อไป บัญชีของคุณจะถูกลบ” และยังอธิบายถึงการเปิดรับการบริจาคภายหลังเหตุการณ์สำคัญๆ เช่นแผ่นดินไหวที่เฮติ ซึ่งลักษณะการแชร์ข้อมูลที่รวดเร็วก็ยิ่งทำให้เป็นช่องโหว่ให้อาชญากรใช้เป็นช่องทางกระทำความผิด

4.2.6 การกระทำความผิดต่อกลุ่มเปราะบาง ที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์และการแสวงผลประโยชน์ในลักษณะการนำคนมาขอทาน

ผลการวิจัยพบว่า การกระทำความผิดต่อกลุ่มเปราะบาง ที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์และการแสวงผลประโยชน์ในลักษณะการนำคนมาขอทาน เกิดจากผู้กระทำความผิดต้องการสร้างเรื่องราวที่น่าสงสารที่กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของคนในสังคมเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นแรงจูงใจในการบริจาคเงิน เช่น การกระทำผิดต่อเด็ก คนชรา หรือคนที่อ่อนแอ สัตว์เลี้ยง เพื่อมาโพสต์ขอรับเงินบริจาค รวมถึงการทำร้ายตนเองโดยการทำให้ป่วยการทำให้สูญเสียอวัยวะและเรื่องราวความน่าสงสารมาโพสต์ขอรับบริจาคเงินหรือสิ่งของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชโรธมา กนกประจักษ์ และ พัทธนิ เชนจรรยา (2564) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาโมเดลสมการเชิงโครงสร้างปัจจัยการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริจาคให้องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร โดยพบว่า กลยุทธ์ด้านการสร้างสารและจุดจูงใจในสาร คือการสร้างสารและจุดจูงใจในสารที่แสดงเนื้อหาถึงความทุกข์ ความลำบากของบุคคลที่องค์กรฯ และเนื้อหาที่แสดงว่าเงินบริจาค่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการบริจาค สำหรับประเทศไทยมีเหตุการณ์ที่มีลักษณะในการกระทำความผิดดังกล่าว คือกรณีคดีแม่วางยา ลูก 2 คนแล้วนำมาโพสต์เฟสบุ๊คขอรับบริจาคเงิน ตามคำพิพากษาศาลอาญา คดีหมายเลขดำ คม.38/2563 ที่พนักงานอัยการสำนักงานคดีค้ามนุษย์ 3 โจทก์ ยื่นฟ้อง ส.ณัฐดิวรรณ หรือ ปุก จำเลยในข้อหาค้ามนุษย์ฯ เพื่อแสวงหาประโยชน์ฯ จากการนำคนมาขอทานฯ เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำรับอันตรายสาหัสและถึงแก่ความตาย, พยายามฆ่าผู้อื่นฯ, ทำร้ายร่างกายผู้อื่นฯ, ทำการขอทานฯ, น้อโกงฯ, น้อโกงโดยแสดงตนเป็นคนอื่นฯ, นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ฯ, ชักจูงฯ, ใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทาน โดยศาลพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ส่วนที่จำเลยให้การรับสารภาพนั้น เพราะจำนนต่อหลักฐาน จึงไม่ลดโทษให้ โดยเมื่อรวมโทษทุกกระทงแล้วคงให้ประหารชีวิตสถานเดียว

4.2.7 การรับบริจาคที่เกินความจำเป็น และการใช้เงินบริจาคนอกวัตถุประสงค์

การรับบริจาคที่เกินความจำเป็นเกิดจากการที่ผู้ทำการเรียกรับเงินหรือสิ่งของจากเหตุผลด้านปัจจัยสี่ การศึกษา การช่วยเหลือภัยสาธารณะ และอื่น ๆ ซึ่งวัตถุประสงค์ของผู้ทำการเรียกรับไม่ได้มีเจตนาในการกระทำความผิดตั้งแต่แรก แต่เนื่องจากเมื่อระยะเวลาผ่านไปจำนวนเงินหรือสิ่งของที่ได้รับบริจาคมีจำนวนมากจนทำให้เกิดความโลภ ส่งผลให้ผู้ทำการเรียกรับเสพติดเงินบริจาคจนอาจยึดเป็นอาชีพ ซึ่งในระยะยาวก็ต้องหาเหตุผลความจำเป็นในการขอรับการเรียกรับอาจทำให้เกิดการกระทำผิดต่อเนื่อง เช่น การน้อโกง การสร้างเฟกนิวส์ การกระทำรุนแรงต่อกลุ่มเปราะบาง เป็นต้น อีกทั้งอาจเกิดพฤติกรรมการลอกเลียนแบบเพราะการเรียกรับทางโซเชียลมีเดียกระทำได้ง่ายไม่มีข้อจำกัดทางด้านเวลา สถานที่ และบุคคล อีกทั้งสามารถสร้างตัวตนหรือบัญชีผู้ใช้นโซเชียลมีเดียใหม่ได้ตลอดเวลาหากถูกจับได้ สอดคล้องกับ Cornish และ Clarke (1986) ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล ซึ่งก่อนการตัดสินใจจะกระทำสิ่งใดจะมีการคำนึงถึงผลเสียและผลประโยชน์ กล่าวคือเมื่อมีเงินบริจาคเข้ามาในบัญชีเป็นจำนวนมาก ผู้ทำการเรียกรับจะคำนึงผลประโยชน์และโทษที่จะได้รับ และเมื่อชั่งน้ำหนักของประโยชน์และโทษแล้ว เห็นว่าโทษมีน้อยกว่าจึงไม่ทำการปิดบัญชีบริจาคหรือหยุดการรับบริจาค

เมื่อนำรูปแบบการกระทำความผิดทั้ง 7 รูปแบบมาศึกษาผลกระทบจากการกระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ จะพบว่าผลกระทบของการกระทำความผิดจากการเรียกรับทางโซเชียลมีเดียมีทั้งผลกระทบทางตรงได้แก่ การสูญเสียเงินบริจาค ความรุนแรงต่อบุคคลหรือสัตว์ การค้ามนุษย์ การทุจริตคอร์รัปชัน การฟอกเงิน เป็นต้น และผลกระทบทางอ้อมได้แก่ การลอกเลียนแบบพฤติกรรม การลดความน่าเชื่อถือความไว้วางใจต่อองค์กรการกุศล, การขโมยข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในระบบราชการและกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

ผลการวิจัยยังพบว่าพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายจากอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียกรับทางโซเชียลมีเดีย 1) การใช้โซเชียลมีเดียที่ขาดความ

ระมัดระวัง คือ การเชื่ออะไรง่าย ๆ 2) การขาดการตรวจสอบข้อมูลผู้รับบริจาค ทั้งประวัติความน่าเชื่อถือของผู้เรียไร วัตถุประสงค์การเรียไร รวมถึงการติดตามการใช้จ่ายเงิน 3) การแชร์ข้อมูลโดยไม่ได้ตรวจสอบ กรณีนี้หากผู้แชร์เป็นผู้มีชื่อเสียง หรือมีอิทธิพลกับผู้รับสารอาจส่งผลให้จำนวนเหยื่อมีมากขึ้น 4) พฤติกรรมการรับข้อมูลข่าวสาร เช่น การติดตามกลุ่มช่วยเหลือสัตว์เป็นประจำ การติดตามข่าวสารที่กระทบความรู้สึกเป็นระยะเวลานาน และที่สำคัญเหยื่อมักเป็นผู้มีนิสัยใจบุญชอบให้ความช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของเหยื่อ (Lifestyle Theory) โดย Stephen Schafer (1977) ที่อธิบายว่า บุคคลจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมย่อมขึ้นอยู่กับแนวคิดในการดำเนินชีวิตของเหยื่อ พฤติกรรมของผู้เสียหายหรือเหยื่อเป็นสาเหตุทำให้มีฉันทิพกระทำผิด ในกรณีดังกล่าวผู้ตกเป็นเหยื่อจะมีพฤติกรรมเสี่ยงไม่ว่าจะเป็นการติดตามแฟนเพจที่เปิดรับบริจาคเป็นประจำ การบริจาคโดยไม่ตรวจสอบข้อมูล และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วณิช แก้วสุข (2557) ที่ศึกษาเรื่อง การสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์กับการบริจาค กรณีศึกษามูลนิธิเพื่อสุนัขไร้ พบว่า ระยะเวลาในการเปิดรับข่าวสารของผู้บริจาคที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจในการบริจาคให้กับมูลนิธิเพื่อสุนัขไร้แตกต่างกัน โดยพบว่าผู้บริจาคที่มีระยะเวลาเปิดรับข้อมูลข่าวสาร 1-2 ชั่วโมง จะมีการตัดสินใจในการบริจาคให้กับมูลนิธิน้อยกว่าผู้บริจาคที่มีระยะเวลา 5-6 ชั่วโมง

4.3 แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเชียลมีเดีย

ผลการวิจัยพบว่า จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปแบบอาชญากรรมผลกระทบหรือความเสียหาย พฤติกรรมของเหยื่อหรือผู้เสียหาย และปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การป้องกันการกระทำความผิด และการบังคับใช้กฎหมายสามารถสรุปแนวทางในการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเชียลมีเดีย 3 ระดับ คือ 1.การป้องกันระดับนโยบายและการแก้ไขกฎหมาย 2. การป้องกันระดับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ 3. การป้องกันระดับบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีปกตินิสัย (Routine Activity Theory) ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างอาชญากรรมกับสิ่งแวดล้อมและเน้นกระบวนการทางนิเวศวิทยา ข้อสมมติฐานที่สำคัญก็คือ อาชญากรรมเกิดได้เมื่อมีองค์ประกอบครบ 3 ประการคือ 1) A Potential Offender ผู้ที่อาจกระทำความผิดซึ่งมีความสามารถในการก่ออาชญากรรม 2) A Suitable Target เป้าหมายหรือเหยื่อที่เหมาะสม 3) The absence of guardians capable การขาดการคุ้มครองที่ดี ซึ่งผู้วิจัยขออธิบายข้อมูลตามรูปประกอบด้านล่างนี้

รูปที่ 1 แสดงกระบวนการป้องกันอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไร ตามทฤษฎีปกตินิสัย

จากรูปภาพที่ 1 อธิบายการป้องกันอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรตามทฤษฎีปกตินิสัย (Routine Activity Theory) โดยองค์ประกอบแรกคือการป้องกันระดับนโยบายและการแก้ไขกฎหมายจะเป็นวิธีการลดความสามารถในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด องค์ประกอบต่อมาคือ การป้องกันระดับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่เป็นการเพิ่มความคุ้มครองให้กับเหยื่อ และองค์ประกอบสุดท้ายคือการป้องกันระดับบุคคลจะเป็นการลดโอกาสการตกเป็นเหยื่อ

อาชญากรรม โดยเมื่อสภาพแวดล้อมทั้งสามเกิดขึ้นก็จะเป็นลดการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไธทางโซเชียลมีเดีย รายละเอียดดังนี้

1. แนวทางการป้องกันระดับนโยบาย และการแก้ไขกฎหมาย

1.1 รัฐต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไธ พุทธศักราช 2487 การแก้ไขคำนิยามตลอดจนวิธีการเรียไธให้ครอบคลุมถึงการเรียไธทางโซเชียลมีเดียหรือทางออนไลน์ทุกประเภท การแก้ไขคุณสมบัติของผู้ที่จะทำการเรียไธ การแก้ไขบทลงโทษผู้กระทำความผิดให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน การแก้ไขให้มีผู้มีอำนาจในการพิจารณาอนุญาตการเรียไธทางโซเชียลมีเดียหรือทางออนไลน์จากเดิมที่กำหนดให้มีเฉพาะอธิบดีกรมการปกครองกรณีขอทำการเรียไธในกรุงเทพฯ และนายอำเภอกรณีขอทำการเรียไธในจังหวัดนอกกรุงเทพฯ การแก้ไขวิธีการตรวจสอบยอดเงินบริจาคการใช้จ่ายเงินบริจาคและการเก็บรักษาเงินบริจาคให้ครอบคลุมการเรียไธทางโซเชียลมีเดีย รวมถึงให้มีหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการกลั่นกรองตรวจสอบคุณสมบัติผู้ยื่นคำขอและวัตถุประสงค์ในการเรียไธ การพิจารณาอนุญาต การกำกับดูแล การติดตาม การรับแจ้งเหตุกรณีมีการกระทำความผิดกฎหมาย และอำนาจในการสืบสวนสอบสวนการเรียไธทางโซเชียลมีเดียหรือทางออนไลน์ทุกประเภท สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล กลิ่นแจ่ม (2559) ที่ศึกษาปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไธ พุทธศักราช 2487 ผลของการวิจัยพบว่า บทนิยามของคำว่า เรียไธ และรูปแบบของการเรียไธในปัจจุบันนั้นไม่ครอบคลุมไปถึงวิธีการเรียไธที่ในปัจจุบันที่มีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เช่น การเรียไธโดยผ่านสื่อออนไลน์ ตลอดจนอธิบายถึงกลไกการกำกับดูแลยังไม่เหมาะสม และเสนอแนะให้มีการปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุมถึงลักษณะวิธีการเรียไธที่มีอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนให้ครอบคลุมไปถึงรูปแบบการเรียไธที่อาจจะมิขึ้นในอนาคต

1.2 รัฐต้องดำเนินการจัดให้มีแพลตฟอร์มการเรียไธผ่านระบบออนไลน์บนเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันกลางของรัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ประสงค์จะกระทำการเรียไธทั้งนี้ระบบต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลกันระหว่างหน่วยงานของกับธนาคารต่าง ๆ เพื่อที่รัฐจะสามารถควบคุมและตรวจสอบยอดเงินบริจาค การใช้จ่ายเงินว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ขอรับอนุญาตหรือไม่ ตลอดจนเพื่อป้องกันมิฉ้อฉล ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับนโยบายระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation) ของกรมสรรพากร ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการรองรับข้อมูลการรับบริจาคของสถานศึกษา ศาสนสถาน โรงพยาบาล และองค์กรสาธารณกุศลอื่นๆ เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริจาคสามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยไม่ต้องเก็บหลักฐานการบริจาคมารแสดงต่อเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริจาคได้รับเงินคืนภาษีได้รวดเร็วขึ้น การบริจาคผ่านธนาคารจะต้องทำผ่านวิธีโอนเงินด้วย QR Code ผ่านแอป Mobile Banking ของธนาคารนั้นๆ โดยแอปจะแสดงข้อความให้เลือกแจ้งความประสงค์ส่งข้อมูลเข้าระบบ e-Donation เพื่อใช้สิทธิลดหย่อนภาษี และการบริจาคเงินผ่าน QR Code ในโครงการ e-Donation ไม่มีค่าธรรมเนียม และธนาคารจะส่งเงินบริจาคให้หน่วยงานที่รับบริจาค และส่งข้อมูลการบริจาคของผู้เสียภาษีเข้าระบบ e-Donation โดยที่หน่วยงานที่รับบริจาคไม่ต้องบันทึกข้อมูลระบบ e-Donation ซึ่งทำให้เกิดความโปร่งใสในการรับบริจาค

1.3 รัฐควรให้ความสำคัญกับการเรียไธทางโซเชียลมีเดียและมีนโยบายสร้างความรู้ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์วิธีการตรวจสอบข้อมูลการการเรียไธแนวทางการป้องกันตนเองก่อนบริจาคเงินหรือสิ่งของให้กับผู้กระทำการเรียไธ รวมถึงการตรวจสอบติดตามยอดเงินบริจาคให้กับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

1.4 รัฐควรมีนโยบายในการจัดการระบบสวัสดิการของรัฐให้ทั่วถึง รวมถึงกรณีมีเหตุภัยพิบัติที่ทำให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนรัฐต้องมีการเยียวยาที่รวดเร็วและเหมาะสม เพื่อลดจำนวนการเรียไธภาคประชาชน

ผลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีป้องกันยับยั้งของซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Caesar Beccaria) ที่กล่าวว่ามนุษย์มีเจตจำนงอิสระ (Free Will) มีความอิสระ มีสิทธิที่จะเลือกชั่งน้ำหนักระหว่างการกระทำและผลที่จะได้รับ เมื่อมนุษย์ใช้เหตุผลแล้ว และตัดสินใจทำลงไป มนุษย์จึงยอมต้องรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น การป้องกันคือการลงโทษ กล่าวคือเมื่อมีการเพิ่มบทลงโทษ

ทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเที่ยงตรงแล้วจะทำให้ ผู้ที่จะกระทำความผิดยับยั้งชั่งใจในการลงมือ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตาภา อธิกิจอังกูร (2565) ที่ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการเรียไรตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช 2487 โดยพบว่าวัตถุประสงค์ของการเรียไรไม่ได้มีเพื่อการกุศลหรือเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสเพียงเท่านั้นแต่มีการขอเรียไรเพื่อกิจกรรมทั่วไป ซึ่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ให้หรือผู้บริจาคว่าต้องการบริจาคหรือไม่ และหากผู้บริจาคไม่มีการตรวจสอบความถูกต้องจะเป็นการเปิดช่องทางให้มีการเรียไรที่ไม่ชอบ โดยเสนอให้มีการควบคุมการเรียไรผ่านการแก้ไขกฎหมายที่มีลักษณะบังคับใช้มานานไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า และเสนอให้มีการประชาสัมพันธ์การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้บริจาคก่อนที่จะบริจาคให้กับผู้ทำการเรียไร

2. การป้องกันระดับหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่

2.1 การให้ความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ทั้งฝ่ายปกครองและตำรวจ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 1) การให้ความสำคัญกับรับแจ้งเหตุเมื่อมีผู้เสียหายหรือประชาชนมาร้องทุกข์ในทันทีเพื่อป้องกันความเสียหายไม่ให้ขยายวงกว้าง 2) การให้ความสำคัญกับเทคนิคการควบคุม ติดตาม ตรวจสอบการเรียไรทางโซเชียลมีเดียและทางออนไลน์ทุกประเภทในเชิงรุกและเชิงรับ เช่น การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ติดตามแฟนเพจ กลุ่มสาธารณะต่าง ๆ ที่มีกิจกรรมการเรียไรโดยเฉพาะในช่วงเกิดเหตุการณ์สำคัญ เช่น ภัยพิบัติขนาดใหญ่ หรือเหตุการณ์ที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก 3) การให้ความสำคัญกับเทคนิคการสืบสวน การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัล เช่น การรวบรวมพยานหลักฐาน การเก็บรักษาพยานหลักฐาน การวิเคราะห์พยานหลักฐาน การนำเสนอผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานต่อศาล 4) จัดทำแผนการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการฝึกอบรมทบทวนให้แก่เจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมแล้ว

2.2 การสนับสนุนเครื่องมือในการดำเนินงาน การจัดตั้งหน่วยงานกลาง การประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย 1) หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายควรจัดหาระบบ Big data ข้อมูล Cyber Threat Intelligence หรือ ระบบข่าวกรองภัยคุกคามไซเบอร์ เพื่อป้องกันปัญหาในเชิงรุก สามารถแจ้งเตือนประชาชนได้อย่างทันท่วงที เช่นการรวบรวมข้อมูลการเรียไรทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ อาทิ Line Facebook และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ อาทิ ความเสี่ยงในการกระทำความผิด แรงจูงใจ กลุ่มเป้าหมาย 2) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ และธนาคาร เช่น การที่สำนักงานตำรวจแห่งประสานข้อมูลการขออนุญาตให้มีการเรียไรกับกรมการปกครองผ่านระบบออนไลน์ หรือการขอข้อมูลเส้นทางการเงินของผู้กระทำความผิด 3) การจัดหาอุปกรณ์การทำงานที่ทันสมัย การจัดทำเว็บไซต์หรือโซเชียลมีเดียกลางสำหรับการให้ข้อมูล การประชาสัมพันธ์ การรับแจ้งเหตุ และการตอบคำถามให้แก่ประชาชน รวมถึงการตั้งทีมในการแก้ไขข่าวหรือการแจ้งเตือนให้กับประชาชนกรณีพบการกระทำที่เข้าข่ายการกระทำความผิด

2.3 การให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป ในเรื่องอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรทางโซเชียลมีเดียทั้งเรื่องรูปแบบการกระทำความผิด การป้องกันตนเอง การแจ้งเหตุเมื่อตกเป็นเหยื่อ โดยสามารถกระทำในรูปแบบของคู่มือความรู้ผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น Line Facebook Instagram หรือการออกอากาศทางโทรทัศน์ โดยเน้นการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่

2.4 มาตรการการแก้ไขฟื้นฟูเมื่อเกิดความเสียหาย เช่น การจัดตั้งศูนย์รับแจ้งผู้เสียหายเฉพาะกิจ และการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยให้หน่วยงานของรัฐกลางเป็นผู้เสียหาย

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับรายงานการศึกษาวิจัยของกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม (2564) เรื่องเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ในกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยพบว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ไม่สามารถที่จะป้องกันปัญหาทางเทคโนโลยีได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นต้องเตรียมบุคลากรและการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาองค์กรให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและนำแนวทางปฏิบัติและกรอบมาตรฐานด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์มาใช้ พร้อมจัดทำ Bigdata ข้อมูล Cyber Threat intelligence ที่จะเป็นการป้องกันปัญหาในเชิงรุก แจ้งเตือนประชาชนชน หรือองค์กรที่ตกเป็นเป้าหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมหรือหยุดยั้งอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ได้อย่างทันท่วงที

โดยคำนึงถึง 3 ส่วน คือ บุคลากร (People) กระบวนการ (Process) และเทคโนโลยี (Technology) และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานวิจัยของธนนัท หัสสุริยานติภักดี (2560) เรื่องอาชญากรรมคอมพิวเตอร์กรณีมาตรการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตโดยมีขอบพบว่า ภาครัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณและกำลังพลให้เพียงพอ เร่งสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนตลอดจนส่งเสริมให้การศึกษา กับสถานศึกษา และจัดตั้งศูนย์ทีมงานเพื่อให้ความช่วยเหลือแก้ไข ให้คำแนะนำ ปกป้องสนองตอบต่อปัญหา รับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนตลอดจนองค์กรหน่วยงานต่างๆ

3. การป้องกันระดับบุคคล

3.1 การตรวจสอบข้อมูลผู้กระทำการเรียไ้ทุกครั้ง ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การตรวจสอบบัญชีผู้ไ้ว่าเป็นบุคคลหรือองค์กรการกุศลที่เกี่ยวกับข้อกั้กับการเรียไ้จริงหรือไม่ โดยสามารถตรวจสอบเบื้องต้นผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ อาทิ www.google.com, www.blacklistseller.com หรือ การตั้งกระทู้ถามในกลุ่มเครือข่ายสังคมต่าง ๆ ในโซเชียลมีเดีย 2) การตรวจสอบวัตถุประสงค์ของผู้กระทำการเรียไ้ ว่ามีวัตถุประสงค์สอดคล้องหรือเกี่ยวข้องกับการขอรับการเรียไ้หรือไม่ เช่น การขอรับบริจาคเงินเพื่อเป็นค่าอาหารแก่เด็กยากไ้ แต่ผู้ทำการเรียไ้ไม่ได้ทำเงินหรือสิ่งของที่รับบริจาคไปใช้ตามวัตถุประสงค์ โดยวิธีการตรวจสอบภาพถ่ายกิจกรรม หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้กระทำการเรียไ้โพสต์ ว่าได้ใช้เงินหรือสิ่งของเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ 3) การตรวจสอบบัญชีผู้ไ้ที่ทำการเรียไ้ว่ามีการปลอมแปลงหรือสร้างความเข้าใจผิดว่าเป็นบุคคลอื่นหรือไม่ เช่น การสร้างแฟนเพจให้ชื่อคล้ายกับมูลนิธิชื่อดัง หรือการปลอมเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง ซึ่งสามารถตรวจสอบโดยวิธีการเบื้องต้น เช่น (1) การดูจำนวนยอดผู้ติดตามเนื่องจากบัญชีผู้ไ้ที่ปลอมแปลงขึ้นมาส่วนใหญ่จะมียอดติดตามที่มีจำนวนน้อยกว่าบัญชีผู้ไ้หลัก (2) การตรวจสอบวัน เดือน ปี ที่บัญชีนั้น ๆ สร้างขึ้น (3) การตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานของบัญชีนั้น ๆ เช่น กรณีองค์กรการกุศลให้ตรวจสอบสถานที่ตั้งซึ่งทุกโซเชียลมีเดียจะสามารถตรวจสอบได้โดยตรวจสอบจากข้อมูลการติดต่อ (4) การตรวจสอบข้อมูลการรีวิว หรือ การแสดงความเห็นของผู้ไ้รายอื่น (4) ตรวจสอบเลขบัญชีและชื่อบัญชีธนาคารว่าตรงกับผู้กระทำการเรียไ้หรือไม่ หากไม่ตรงกันควรหลีกเลี่ยง

3.2 การติดตามการจัดการเงินหรือสิ่งของบริจาค ว่าผู้กระทำการเรียไ้ได้ดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ รวมถึงการติดตามบัญชีรายรับ รายจ่าย กรณีผู้กระทำการเรียไ้ไม่แสดงยอดเงินบริจาคอย่างต่อเนื่องควรหลีกเลี่ยง

3.3 ลดระยะเวลาการติดตามแฟนเพจ กลุ่มสาธารณะ ข่าวสารเกี่ยวกับสาธารณะภัย หรือเรื่องราวที่กระหอบกระเทือนจิตใจ เนื่องจากมีผลต่ออารมณ์ในการตัดสินใจบริจาคเงินหรือสิ่งของ และยังส่งผลให้ขาดการระมัดระวังในการตรวจสอบข้อมูล

3.4 ตรวจสอบข้อมูล บัญชีผู้ไ้ วัตถุประสงค์การเรียไ้ ตลอดจนยอดเงินบริจาค ปัจจุบันก่อนแชร์หรือแบ่งปันข้อมูลการเรียไ้ทุกครั้ง เพื่อลดมูลค่าความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่น

3.5 เมื่อตกเป็นเหยื่อควรแชร์เรื่องราวหรือข้อมูลต่าง ๆ ให้บุคคลอื่นทราบ รวมถึงแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ กรณีที่มีการรวบรวมรายชื่อผู้เสียหายควรเข้าร่วม

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของเหยื่อ (Lifestyle Theory) ของ Lawrence Cohen และ Marcus Felson (1979) แนวคิดนี้มีหลักคิดที่สำคัญคือการตั้งคำถามว่าการมีปฏิสัมพันธ์ของเหยื่ออาชญากรรมกับสภาพแวดล้อมและสังคมที่เหยื่อใช้ชีวิตในแต่ละวัน ว่าภายใต้ปฏิสัมพันธ์นั้นมีความเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมหรือไม่ เช่น กรณีอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไ้ นั้นบุคคลที่อาจจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้นอาจเป็นคนชอบทำบุญ ทำกุศล มีพฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียโดยขาดการระมัดระวัง รวมไปถึงการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการเรียไ้ อยู่สม่ำเสมอ เช่นการที่เหยื่ออยู่ในกลุ่มชุมชนออนไลน์ที่เกี่ยวกับการทำบุญบริจาค กลุ่มช่วยเหลือสัตว์ที่ไ้รับบาดเจ็บหรือป่วย และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการบริจาคของ Dean Karlan, Piyush Tandia & Sarah Welch (2019) ที่พบว่า การบริจาคแบบทุนหันพันแ่่นเกิดจากแรงกระตุ้นทางอารมณ์ โดยอาจไม่หวังผลในระยะยาวมากนัก เช่น การบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆในเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่เฮติในปี 2553 สภาการศึกษา

อเมริกันระดมทุนได้มากกว่าล้านดอลลาร์ในเวลาน้อยกว่า 24 ชั่วโมงผ่านการส่งข้อความ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของภาสกร โควินท์ (2553) ศึกษาเรื่องการขอบริจาคเงินเพื่อการกุศลบนเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ : กรณีศึกษาการขอบริจาคเงินเพื่อการกุศลบนเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ hi5 ในประเทศไทย พบว่า สมาชิกในเครือข่ายฯ ส่วนใหญ่ตอบสนองต่อการช่วยเหลือในเชิงบวกเมื่อสมาชิกคนอื่นๆ โพสต์ข้อความขอรับบริจาค กล่าวคือยินดีที่จะช่วยเหลือ ผู้วิจัยใช้แนวคิดผลประโยชน์ต่างตอบแทนกัน (Reciprocal Altruism) ในการอธิบายสมาชิกส่วนหนึ่งที่จะตัดสินใจบริจาคเงินหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่าเขารู้สึกดีต่อสมาชิกที่เปิดรับบริจาคหรือไม่ และอธิบายถึงขนาดของเครือข่ายและระดับทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการบริจาคให้สมาชิกที่เรียก ซึ่งทุนทางสังคมนั้นประกอบด้วย ความเชื่อ เครือข่าย บรรทัดฐาน และความไว้วางใจส่งผลในเชิงบวกต่อการช่วยเหลือกันของสมาชิก

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การเรียไทางโซเซียลมีเดียเป็นช่องทางการรับบริจาคเงินหรือสิ่งของที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เนื่องจากไม่มีข้อจำกัดทางด้านเวลา สถานที่ หรือแม้แต่ไม่มีข้อจำกัดของผู้กระทำการเรียไ ประกอบกับความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านมือถือ (Mobile Banking) ทำให้การเรียไทางโซเซียลมีเดียทำได้ในทันที รวมทั้งการขนส่งที่รวดเร็วในปัจจุบันและมีค่าใช้จ่ายที่ถูกก็ทำให้กิจกรรมแลกเปลี่ยนสิ่งของบริจาคสามารถกระทำได้อย่างง่ายดาย สำหรับผู้บริจาคเองเมื่อเกิดความสะดวกสบายในการบริจาคก็ส่งผลให้การตัดสินใจบริจาคเงินหรือสิ่งของง่ายขึ้น

5.1 รูปแบบการเรียไทางโซเซียลมีเดีย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันรูปแบบการเรียไทางโซเซียลมีเดียสามารถแบ่งออกเป็น 9 รูปแบบ คือ 1) การขายสินค้า 2) การระดมทุน 3) การแชร์ข้อมูลแบบลูกโซ่ 4) การขอรับเงินหรือทรัพย์สินโดยตรง 5) การจัดงานการกุศลและนำมาเรียไมาขอรับการเรียไทางโซเซียลมีเดีย 6) การแลกเปลี่ยนสิ่งของ 7) การถ่ายทอดสด (Live) การแสดง การเต้น 8) การใช้แรงจูงใจทางภาษี และ 9) การโอนเงินหรือตัดบัญชีอัตโนมัติ

5.2 รูปแบบอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไทางโซเซียลมีเดีย

ผลการวิจัยพบว่า ในปัจจุบันรูปแบบอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไทางโซเซียลมีเดียแบ่งออกเป็น 7 รูปแบบ คือ 1) การฉ้อโกงเงินบริจาค 2) การปลอมแปลงแก้ไขข้อมูลและการนำเข้าข้อมูลอันเป็นเท็จ 3) การปลอมเป็นองค์กรการกุศล หรือหน่วยงานของรัฐ 4) การกระทำความผิดของผู้มีฐานะทางสังคม องค์กรการกุศล หรืออาชญากรรมคอปกขาว 5) การกระทำความผิดในรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลแบบลูกโซ่ 6) การกระทำความผิดต่อกลุ่มเปาะบางที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์และการแสวงผลประโยชน์ในลักษณะการนำคนมาขอทาน และ 7) การรับบริจาคที่เกินความจำเป็น และการใช้เงินบริจาคนอกวัตถุประสงค์

การกระทำความผิดทั้ง 7 รูปแบบเมื่อนำมาศึกษาผลกระทบ จะพบว่ามีผลกระทบทางตรง อาทิ การสูญเสียเงินบริจาค ความรุนแรงต่อบุคคลหรือสัตว์ การค้ามนุษย์ การทุจริตคอร์รัปชัน การฟอกเงิน และผลกระทบทางอ้อม อาทิ การลอกเลียนแบบพฤติกรรม การลดความน่าเชื่อถือความไว้วางใจต่อองค์กรการกุศล และยังพบว่าพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อเกิดจาก 4 ปัจจัยที่สำคัญ คือ 1) การใช้โซเซียลมีเดียที่ขาดความระมัดระวัง 2) การขาดการตรวจสอบข้อมูลผู้รับบริจาค 3) การแชร์ข้อมูลโดยไม่ได้ตรวจสอบ กรณีนี้หากผู้แชร์เป็นผู้มีชื่อเสียงอาจส่งผลให้จำนวนเหยื่อมีมากขึ้น และ 4) พฤติกรรมและระยะเวลาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

5.3 แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไทางโซเซียลมีเดีย

สำหรับแนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไทางโซเซียลมีเดียจากผลการวิจัย สามารถสรุปแนวทางออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. แนวทางการป้องกันระดับนโยบาย และการแก้ไขกฎหมาย ประกอบด้วย

1.1 การแก้ปรับปรุงกฎหมายพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไพุทธศักราช 2487 ให้สอดคล้องและสามารถบังคับใช้กฎหมายได้กับการเรียไทางโซเซียลมีเดีย

1.2 การจัดให้มีแพลตฟอร์มการเรียไรรผ่านระบบออนไลน์บนเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันกลางของรัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ประสงค์จะกระทำการเรียไรร

1.3 การจัดการระบบสวัสดิการของรัฐให้ทั่วถึง รวมถึงกรณีมีเหตุภัยพิบัติรัฐต้องมีการเยียวยาที่รวดเร็วและเหมาะสม เพื่อลดจำนวนการเรียไรรภาคประชาชน

2. แนวทางการป้องกันระดับหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย

2.1 การให้ความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ การเพิ่มทักษะการสืบสวนการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัล การติดตามข้อมูลการเรียไรรทางโซเชียลมีเดีย และการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่บนโซเชียลมีเดียอย่างเป็นประจำ

2.2 การตั้งหน่วยงานกลางในการกำกับ ติดตาม และควบคุมการเรียไรรทางโซเชียลมีเดียผ่านระบบการจัดการข้อมูล Big Data หรือ ระบบข่าวกรองภัยคุกคามไซเบอร์เพื่อป้องกันเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนการรับแจ้งเหตุและการตั้งชุดเฉพาะกิจในการแก้ไขข่าวหรือการแจ้งเตือนให้กับประชาชน

2.3 การให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป ในเรื่องรูปแบบอาชญากรรม การป้องกันตนเอง และช่องทางการแจ้งเหตุเมื่อตกเป็นเหยื่อ

2.4 มาตรการแก้ไขฟื้นฟูเมื่อเกิดความเสียหาย เช่น การจัดตั้งศูนย์รับแจ้งผู้เสียหายเฉพาะกิจ และการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยให้หน่วยงานของรัฐกลางเป็นผู้เสียหาย

3. แนวทางการป้องกันระดับบุคคลของประชาชน

3.1 การตรวจสอบข้อมูลผู้กระทำการเรียไรรทุกครั้ง โดยการตรวจสอบการแสดงความเห็นของผู้ใช้รายอื่น หรือการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ อาทิ www.google.com

3.2 การติดตามการจัดการเงินหรือสิ่งของบริจาคว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ รวมถึงการติดตามบัญชีรายรับ รายจ่าย

3.3 ลดระยะเวลาการติดตามแฟนเพจ กลุ่มสาธารณะ ข่าวสารเกี่ยวกับสาธารณะภัย หรือเรื่องราวที่กระทบกระเทือนจิตใจ

3.4 การตรวจสอบข้อมูลก่อนแชร์หรือก่อนแบ่งปันข้อมูลทุกครั้ง

3.5 เมื่อตกเป็นเหยื่อควรแชร์หรือแบ่งปันเรื่องราวให้บุคคลอื่นทราบ รวมถึงแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ กรณีที่มีการรวบรวมรายชื่อผู้เสียหายควรเข้าร่วม

5.4 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมที่แฝงมากับการเรียไรรทางโซเชียลมีเดีย ผู้มีวิจัยมีข้อเสนอ 3 ระดับ เพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรมในเชิงรุก ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะในการป้องกันระดับนโยบาย ข้อเสนอแนะในการป้องกันระดับหน่วยงานและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และข้อเสนอแนะในการป้องกันระดับบุคคล

5.4.1 ข้อเสนอแนะในการป้องกันระดับนโยบาย เพื่อเป็นการลดโอกาสและช่องว่างในการกระทำความผิด

1. รัฐควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไรร พุทธศักราช 2487 ในส่วนของ บทนิยามให้ครอบคลุมกับการเรียไรรทางโซเชียลมีเดีย หรือทางออนไลน์รูปแบบอื่นในส่วนของการขออนุญาตและผู้มีอำนาจอนุญาต ให้สามารถขออนุญาตผ่านระบบออนไลน์ได้และเนื่องจากการเรียไรรทางโซเชียลมีเดียหรือทางออนไลน์ไม่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่การอนุญาตทำการเรียไรรดังกล่าวให้ถือว่าเป็นการเรียไรรทั่วราชอาณาจักร

2. รัฐควรจัดให้มีแพลตฟอร์มการเรียไรรผ่านระบบออนไลน์บนเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันกลางของรัฐ เพื่อสะดวกต่อการจัดเก็บข้อมูลและการกำกับติดตาม

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการป้องกันระดับหน่วยงานและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่

เพื่อเป็นการลดความสามารถในการกระทำความผิดชอบอาชญากรรม และเพิ่มการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

1. กรมการปกครองในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการควบคุมการเรียไรร ควรให้ความสำคัญกับการเรียไรรทางโซเชียลมีเดียหรือทางออนไลน์ ทั้งการให้ความสำคัญระดับนโยบาย การอบรมเจ้าหน้าที่ การสนับสนุนอุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ และจัดให้มีชุดทำงานเฉพาะกิจในการปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารเมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก รวมถึงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และศูนย์รับแจ้งเรื่องร้องเรียนการกระทำความผิด

2. เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ควรตอบสนองต่อการรับแจ้งเหตุอย่างรวดเร็วเพื่อลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้น รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุที่มีการกระทำความผิด

5.4.3 ข้อเสนอแนะในการป้องกันระดับบุคคล

เพื่อลดความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการกระทำความผิด

1. ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์และอินเทอร์เน็ต ควรตรวจสอบข้อมูลผู้ทำการเรียไรรทุกครั้งก่อนบริจาคเงิน เช่น การตรวจสอบยอดผู้ติดตาม ข้อมูลพื้นฐาน ตลอดจนการแสดงความเห็นของสมาชิกรายอื่น

2. การแชร์หรือแบ่งปันข้อมูลทุกครั้ง ควรตรวจสอบให้รอบครอบเพื่อลดจำนวนความเสียหายที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่มีชื่อเสียงหรือมีฐานะทางสังคม

3. ลดระยะเวลาในการติดตามข่าวสารและเหตุการณ์กระทบกระเทือนความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับการเรียไรร เช่น การติดตามกลุ่มสาธารณะที่ช่วยเหลือสุนัขจรจัดอย่างเป็นประจำ

4. เมื่อพบการกระทำความผิด หรือเมื่อตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดควรแจ้งเจ้าหน้าที่หรือเตือนผู้ใช้รายอื่นในทันที

5.4.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะเจาะจงกรณีการเรียไรรทางโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเรียไรรทางออนไลน์ ดังนั้นควรศึกษาให้ครอบคลุมกับการเรียไรรทางออนไลน์ประเภทอื่น เช่น ทางเว็บไซต์

2. ควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เช่น เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เจ้าหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศ เจ้าหน้าที่ของกรมสรรพากร รวมถึงการเก็บข้อมูลจากประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อให้มากขึ้น

3. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกฎหมายพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 รวมถึงการศึกษากฎหมายในต่างประเทศร่วมด้วย

6. เอกสารอ้างอิง

กรมสรรพากร. (2565). ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์สำหรับรองรับข้อมูลการรับบริจาค (e-Donation).

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สืบค้นจาก <https://epayapp.rd.go.th/rd-edonation>.

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2564). รายงานผลการรับแจ้งเบาะแสและติดตามการสนทนabanโลกออนไลน์เกี่ยวกับข่าวปลอม ปี 2564. สืบค้นจาก <https://www.mdes.go.th>.

กองคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ. (2564). รายงานการศึกษาวิจัยเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ในกลุ่มประชาคมอาเซียนกรณีศึกษา ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์. สืบค้นจาก <https://www.dsi.go.th>.

จอมพล พัทธสันทโยธิน. (2561). "ข้อมูลเท็จ" การพ้อหมิ่นประมาท กับพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ 2550. เครือข่ายพลเมืองเน็ต. สืบค้นจาก <https://thainetizen.org>.

- จิตาภา อธิกิจอังกฤษ. (2565). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการเรียไ้ตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไ้ พุทธศักราช 2487*. ปรินญาณนิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ชโรณา กนกประจักษ์ และ พชนิ์ เขยจรรยา. (2558). *การพัฒนาโมเดลสมการเชิงโครงสร้างปัจจัยการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริจาคให้องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร*. ปรินญาณศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณพล สุโกโส. (2553). *เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการบริจาค*. ประชาชาติธุรกิจ. (ออนไลน์) สืบค้นจาก <http://www.econ.tu.ac.th>.
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2557). *แนวการศึกษาชุดวิชา กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาขั้นสูง*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธนัททิ์ สุธริยานิติภักดี. (2560). *อาชญากรรมคอมพิวเตอร์กรณีศึกษามาตรการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตโดยมิชอบ*. ปรินญาณศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทวีศ ศรีเกตุ. (2563). *ขอรับบริจาคอย่างไร ไม่ผิดกฎหมายกับพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไ้ พุทธศักราช 2487*. (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2576.
- นัทธี จิตสว่าง. (2564). *การป้องกันอาชญากรรม: บทบาทของวรรณกรรม*. สืบค้นจาก <http://www.nathee-chitsawang.com>
- นันทิกา หนูสม และ วิโรจน์ สุทธิสีมา. (2561). *ลักษณะของข่าวปลอมในประเทศไทยและระดับความรู้เท่าทันข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กของผู้รับสารในกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณเเทศศาสตรมหาบัณฑิต, วิชาการสื่อสารกลยุทธ์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- บุปผา เมฆศรีทอง และขจรจิต บุณนาถ. (2557). *พฤติกรรมการบริโภคข่าวผ่านสื่อเฟซบุ๊กของคนต่างวัยในสังคมไทย*. ภาควิชาวารสารศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปรณต สุวรรณมาลา. (2563). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเรียไ้*. เทศาภิบาล ปีที่ 115 ฉบับที่ 2. กรมการปกครอง.
- พรชัย ชันดี และคณะ. (2553). *ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ฟิล์ม.
- ภาสกร โควินท์. (2553). *การขอบริจาคเงินเพื่อการกุศลบนเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ : กรณีศึกษาการขอบริจาคเงินเพื่อการกุศลบนเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ทวิตเตอร์ในประเทศไทย*. ปรินญาณเเทศศาสตรมหาบัณฑิต, วิชาการบริหารเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์. (2563). *เศรษฐศาสตร์ของการให้ ไขปัญหาแรงจูงใจในการบริจาค*. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สืบค้นจาก <https://today.line.me/th/v2/article/r2eq2n>.
- วนิษา แก้วสุข. (2557) . *การศึกษาการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์กับการบริจาค กรณีศึกษามูลนิธิเพื่อสุนัขไร้ ปี 2557*. ปรินญาณเเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วรชัย แสนสินะ. (2563). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเรียไ้ ตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไ้ พุทธศักราช 2487*. วารสาร จุลนิติ. (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/9legal/legal72.pdf.
- ศรียาห์ รังสิพราหมณกุล และชยพล ฉัตรชัยเดช. (2558). *การป้องกันอาชญากรรมเชิงรุก โดยทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Proactive Crime Prevention by Crime Triangle Theory)*. กรุงเทพฯ: กองบัญชาการตำรวจนครบาล.
- ศศิธร ยุวโกศล และดวงกมล ขาดิประเสริฐ. (2553). *การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโลกออนไลน์ : โอกาสหรืออุปสรรค*. วารสารนิติศาสตร์, 28(4), 47–75.
- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์. (2560). *บทวิจารณ์หนังสือ "อาชญากรรมคอปขาว : สำคัญ"*. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2564). แนวโน้มการฟอกเงินในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี การฟอกเงินผ่านนิติบุคคลและธุรกิจบังหน้า ทุนความและนักบัญชี บริษัทนำเที่ยว ทวีตต่างประเทศที่ดำเนินการในประเทศไทย การเล่นเกมที่มีการฉ้อโกง และการฟอกเงินผ่านองค์กรไม่แสวงหากำไร. เอกสารออนไลน์. สืบค้นจาก <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2021/12/wb181-revised.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (ม.ป.ป.). พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช 2487. สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A416/%A416-20-2487-001.pdf>.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2564). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2564. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนไทยในปี 2564 (มกราคม - ธันวาคม). กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุริมล กลิ่นแจ่ม. (2559). ปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช 2487. ปรินญาณนิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสกสั่น เครือคำ. (2558). อาชญากรรม อาชญาวิทยา และงานยุติธรรมทางอาญา. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.
- เสาวภาคย์ รัตนพงษ์. (2563). การศึกษาลักษณะของข่าวปลอมที่เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ในประเทศไทย และแนวทางการรับมือ. ปรินญาณศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อมรรัตน์ อภินันท์มหากุล. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริจาคของคนไทย. คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). อาชญาวิทยาและพันธุวิทยา. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- อณณพ ชูบุรุษ และคณะ. (2555). อาชญากรรมและอาชญาวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ilaw. (2563). รับเงินบริจาคไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวเข้าข่ายผิดฐาน "ฉ้อโกงประชาชน". สืบค้นจาก <https://ilaw.or.th/node/5705>.
- Andreoni. (1996). *Charitable contributions of time and Money*. Unpublished Manuscript.
- Dean Karlan, Piyush Tandia & Sarah Welch (2019). *Behavioral Economics and Donor Nudges: Impulse or Deliberation*. Stanford Social Innovation Review.
- Federal Bureau of Investigation. (2021). *The FBI's Washington Field Office issued a warning about charity scam*. Retrieved from <https://www.fbi.gov/video-repository/wfo-charity-scams-040921.mp4/view>.
- Federal Trade Commission. (2020). *FTC Joins Four States in Action to Shut Down Alleged Sham Charity Funding Operation That Bilked Millions from Consumers*. Retrieved from <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2020/09/ftc-joins-four-states-action-shut-down-alleged-sham-charity-funding-operation-bilked-millions>.

ปัจจัยเงื่อนไขการเกิดความเหลื่อมล้ำและแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวนของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ

Factors Contributing to Inequality and Ways to Reduce Disparities in Access to the Criminal Justice Process at the Inquiry Level for Citizens in Samut Prakan Province

รัชนิกร วัฒนสุขนนท์¹, เสกสรรค์ เครือคำ² และ ธีรภูมิ นิลเพชร³

วันรับ: 22 สิงหาคม 2567 วันแก้ไข: 25 กันยายน 2567 ยอมรับ: 30 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่สำคัญของสังคมไทย เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันของสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมถึงความไม่เป็นธรรมด้านอำนาจต่อการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นการลดความเหลื่อมล้ำจึงเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ชาติ โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 13 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ 8 คน ประกอบด้วยตำรวจสายงานสอบสวน และพนักงานกองทุนยุติธรรม และกลุ่มประชาชน 5 คนที่เคยเป็นผู้ต้องหา ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการเกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ กำลังคนมีน้อยไป อุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เพียงพอ งบประมาณมีจำกัด ประชาชนมีความยากจน มีระบบอุปถัมภ์เข้ามาแทรกแซง และไม่มีความรู้ด้านกฎหมาย ส่วนแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำที่รัฐสามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบาย คือ เพิ่มกำลังคน หรือ หากกลไกที่ทำให้พนักงานสอบสวนเพียงพอ ไม่เปลี่ยนสายงาน ลดการแทรกแซงของระบบอุปถัมภ์ รัฐควรออกกฎหมายที่ไม่ซับซ้อนเป็นภาระของผู้ปฏิบัติและแบ่งเบาภาระประชาชน ให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และเพิ่มงบประมาณในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำ, กระบวนการยุติธรรมทางอาญา, พนักงานสอบสวน

¹ นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาอาชญวิทยาและการบังคับใช้กฎหมาย, คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (ผู้ประพันธ์บทความ)

² พ.ต.อ.ดร., อาจารย์ประจำ, คณะสังคมศาสตร์, โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

³ พ.ต.ท.ดร., อาจารย์ประจำ, คณะสังคมศาสตร์, โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Abstract

Inequality is a critical issue in Thai society, primarily stemming from socio-economic disparities. These disparities reflect unequal access to fundamental rights, including imbalances in the power dynamics within the legal system. Addressing inequality is, therefore, a critical national strategy. This study aimed to explore the conditional factors contributing to inequality in accessing the criminal justice process for citizens in Samut Prakan Province and propose measures to reduce this inequality. This qualitative research involved in-depth interviews with 13 purposively selected key informants. These informants were divided into two groups: eight government officials, including inquiry officers and Office of Justice Fund personnel, and five individuals, including former offenders and victims or those affected by human rights violations. The research revealed that inequality in access to the criminal justice system was influenced by factors such as insufficient manpower, inadequate equipment, limited budgets, poverty, interference from the foster care system, and a lack of legal knowledge among the public. To mitigate these issues, the government should consider policies to increase manpower, stabilize inquiry officers' career paths, reduce foster care system interference, simplify laws for officials and the public, provide comprehensive legal education to the public, and improve the budget for government operations.

Keywords: Inequality, Criminal Justice Process, Inquiry Officers

1. บทนำ

เนื่องจากปัจจุบันมีสภาพปัญหาที่ประชาชนจำนวนมากไม่รู้กฎหมาย ไม่รู้สิทธิที่พึงจะมีโดยชอบธรรม ความไม่รู้กฎหมายของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งความยากจนของประชาชน ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ทำให้ประชาชนความรู้สึกถึงความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม จนอาจนำมาซึ่งจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง ในขณะที่จุดมุ่งหมายสูงสุดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง พิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ หรือเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา หรือจำเลย เพราะบุคคลจำต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย กล่าวคือ โทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ดังจะเห็นได้ว่าโทษดังกล่าวเป็นการลงโทษที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ เนื้อตัวร่างกาย ดังนั้น เพื่อสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นกับคนในสังคม และรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้สัมฤทธิ์ผลในการอำนวยความยุติธรรมได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค เป็นธรรม และเพิ่มหลักประกันความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาปัจจัยเงื่อนไขการเกิดความเหลื่อมล้ำและแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน ซึ่งครอบคลุมถึงแนวทางในการพิทักษ์ คุ้มครอง ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ และสวัสดิภาพของประชาชนเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยเงื่อนไขการเกิดความเหลื่อมล้ำและแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวนของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการ เป็นจังหวัดในภาคกลางของ

ประเทศไทยและยังเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ประชากรมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานสร้างชุมชนเพื่อประกอบอาชีพ และยังเป็นเมืองอุตสาหกรรม มีสถิติตามทะเบียนราษฎรของจำนวนประชากรสูงขึ้นเรื่อย ๆ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังมีแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก จนอาจก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน และอาจก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรม ความไม่เท่าเทียมกันของประชาชนในสังคมถูกมองข้ามและขาดความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา และหากมีหน่วยงานรัฐเข้ามาแก้ไขปัญหา แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการ ก็ยังเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยสาเหตุของปัญหาอาจเกิดขึ้นจากหลายปัจจัยที่ทำให้ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมประเด็นปัญหาต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยโดยผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้องจาก หนังสือ หนังสือพิมพ์ออนไลน์ วารสาร เอกสารทางวิชาการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน กฎหมาย ทฤษฎีทางอาญาวิทยา ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญารวมไปถึงผลของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และนำเอาข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์เพื่อสร้างกรอบดำเนินการวิจัยซึ่งจะช่วยผู้วิจัยมองเห็นภาพรวมตั้งแต่ข้อค้นพบ ไปจนถึงข้อสรุป โดยเรียกวิธีการนี้ว่าการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้อย่างชัดเจนหลังจากเห็นภาพรวมของปัญหารอบด้าน เป็นการเตรียมตัวก่อนลงศึกษาภาคสนามจริง (Field study) จากการค้นคว้าดังกล่าวผู้วิจัยสามารถกำหนดประเด็นปัญหาจากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

3.1.1 ปัจจัยเงื่อนไขการเกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี

3.1.2 ได้แนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งจะได้มาจากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการนำผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของการปฏิบัติงาน

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 2 กลุ่ม และมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

3.2.1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ สัมภาษณ์เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดสภาพการณ์ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จำนวนทั้งสิ้น 8 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. หัวหน้างานสอบสวน สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธรสมุทรปราการ
จำนวน 2 คน
2. สารวัตรสอบสวน สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธรสมุทรปราการ
จำนวน 2 คน
3. พนักงานสอบสวน ที่มีประสบการณ์ด้านงานสอบสวน สังกัดกองบังคับ
การตำรวจภูธรสมุทรปราการ ระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี จำนวน 2 คน
4. พนักงานกองทุนยุติธรรม หรือ เจ้าหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรม
สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 2 คน

3.2.2 กลุ่มประชาชน สัมภาษณ์ผู้ต้องหา จำเลย ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือ
ผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 5 คน

3.3 เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือ วิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ
โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นการ
สัมภาษณ์ที่มีการวางแผน จัดเตรียมชุดคำถามหรือแบบสัมภาษณ์ และวิธีการสัมภาษณ์อย่างมีระบบ
และมีขั้นตอนล่วงหน้า โดยชุดคำถามหรือแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการวิจัยทางเอกสาร จะถูกใช้
เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบปัญหาในงานวิจัยนี้ซึ่งผู้วิจัยสามารถกำหนดเป็น
ขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

3.3.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหลักการและวิธีการในการ
กำหนดแนวทางการสัมภาษณ์ เพื่อกำหนดแนวทางให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3.3.2 เมื่อกำหนดกรอบแนวทางการสัมภาษณ์ตามประเด็นและรูปแบบคำถามที่ต้องการ
ศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัยได้แล้วผู้วิจัยจะสร้างแบบสัมภาษณ์ตามลักษณะดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์ใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open-ended) เพื่อให้ได้
คำตอบที่ละเอียดในทุกมิติจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล
2. ไม่สร้างแบบสัมภาษณ์ให้อยู่ในลักษณะของการถามนำ หรือเสนอแนะ
ให้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลตอบตามแนวทางที่วางไว้
3. แบบสัมภาษณ์ต้องไม่ทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่อยากตอบ
หรืออับอาย

4. ไม่สร้างแบบสัมภาษณ์ที่ต้องการคำตอบในทางวิชาการมากเกินไป
เพราะจะทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล รู้สึกกลัวหรือกังวลที่จะตอบคำถาม

3.3.3 เมื่อแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสร็จสมบูรณ์ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบเบื้องต้นในส่วนของความตรงตามเนื้อหา ตลอดจนสำนวนภาษาใน
การสื่อความหมาย

3.3.4 ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำแบบ
สัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านระเบียบวิธีวิจัยสถิติ
จำนวน 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการภาครัฐ จำนวน 1 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิ
ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับงานวิจัยจำนวน 1 ท่าน เพื่อทำการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง
เหมาะสม โดยผลการวิเคราะห์ค่า IOC พบว่า ผลคะแนนของข้อคำถามทุกข้อจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง
3 ท่าน มีค่าเฉลี่ย 1.00 ซึ่งแสดงว่ามีค่าความเที่ยงตรงที่ใช้ได้

3.3.5 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำเสนออาจารย์
ที่ปรึกษาเพื่อทำการตรวจสอบอีกครั้ง แล้วนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนจะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล
ต่อไป

3.3.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แบบไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่
เลือกไว้สำหรับแนวทางการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกในการศึกษาวิจัยฯ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณา
แบ่งออกเป็น 5 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยต้องการทราบ อายุ ระดับการศึกษา และ
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาในการดำเนินการเพื่อให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ส่วนที่ 3 ปัจจัยเงื่อนไขที่กระทบต่อการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาแก่ประชาชน

ส่วนที่ 4 แนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

3.4.1 ขั้นตอนการวิจัยโดยศึกษาข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ข้อกฎหมาย บทความ วารสารวิชาการ และวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

3.4.2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview)

1) ผู้วิจัยประสานเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง โดยแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยและกำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ และทำการบันทึกเสียงโดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อน (Key Informants)

3) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์แยกแยะประเด็นสำคัญ เลือกใช้ข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์กับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทางเอกสารในขั้นตอนแรกอีกครั้งหนึ่งเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับข้อมูลของงานวิจัยนี้

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) และ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการภาคสนามแล้วผู้วิจัยจะดำเนินขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.5.1 ขั้นตอนการจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นระเบียบ ซึ่งถือเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นถัดไป

3.5.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อหาข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้ทำการจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบแล้ว เมื่อเห็นถึงส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นอีกครั้งหนึ่ง

3.5.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ซ้ำ ขั้นตอนนี้จะกระทำต่อเมื่อมีการสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของข้อมูลเท่านั้น โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อีกใหม่จากการสัมภาษณ์เข้ากับข้อมูลเดิมที่มีอยู่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอต่อการตอบคำถามงานวิจัย

3.5.4 ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) คือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้นั้น ถูกต้องหรือไม่ โดยจะพิจารณาจากแหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลได้มาจากต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะพิจารณาจากแหล่งบุคคลจำนวน 2 กลุ่ม ประกอบไปด้วย 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ 2) กลุ่มประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลไปพร้อมกับการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ

3.6 จริยธรรมในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมวิจัยและเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลเชิงลบต่อกลุ่มตัวอย่างโดยมิได้เจตนาจึงได้ขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เลขที่ SSRPCA-REC No.2-013/2566 และกำหนดแนวทางการศึกษาด้านจริยธรรมในการวิจัยไว้ดังนี้

3.6.1 ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารเพื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัยและมอบให้แก่กลุ่มตัวอย่างเพื่อพิจารณาเข้าร่วมให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจพร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยให้ทราบก่อนและอธิบายให้เข้าใจเปิดโอกาสให้ซักถามและให้เวลาสำหรับการตัดสินใจแล้วจึงให้ยินยอมเพื่อให้การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเป็นไปด้วยความเข้าใจเต็มใจและสมัครใจ

3.6.2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้คำนึงถึงสถานะของผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างโดยจะมีการสร้างบรรยากาศในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความผ่อนคลายเน้นการพูดคุยกันด้วยความเป็นกันเองและจะไม่แสดงท่าทางข่มขู่หรือวางตัวให้เหนือกว่ากลุ่มตัวอย่างเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีและมีการเปิดเผยอย่างเต็มที่

3.6.3 ผู้วิจัยเน้นการวางตัวเป็นกลางไม่ตัดสินไม่แสดงความคิดเห็นว่าสิ่งใดถูกหรือผิดเน้นการสอบถามเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเต็มที่

3.6.4 ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มตัวอย่างว่าข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้จะไม่ใช้ไปในทางซึ่งทำให้ผู้ให้ข้อมูลเสื่อมเสีย

3.6.5 ข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อนำเสนอในงานวิจัยนี้ ตามที่ได้แจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ก่อนการสัมภาษณ์เท่านั้น

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนมีที่มาจากปณิธานสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) ส่วนที่มาของการก่อเกิดปณิธานสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในฐานะที่เป็นเอกสารหลักของสหประชาชาติ ถือเป็นต้นแบบของการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เริ่มต้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองได้ยุติลงเมื่อปี พ.ศ.2488 (ค.ศ.1945) โดยชัยชนะของฝ่ายสัมพันธมิตรที่มีอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย เป็นผู้นำนั้น สงครามโลกครั้งที่สองได้นำความหายนะมาสู่ชีวิตและทรัพย์สินของหลายประเทศทั่วโลก ชาวโลกได้ประจักษ์ถึงความทารุณโหดร้ายของพรรคนาซี เยอรมันที่ได้ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวหลายล้านคน และกระทำการย่ำยีประชาชนทุกประเทศที่เยอรมันเข้ายึดครอง ดังนั้นได้มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การย่ำยีสิทธิสตรี เด็ก ถือเป็นการทำลายศักดิ์ศรีของมนุษย์อย่างชัดแจ้ง หัวหน้ารัฐบาลประเทศ สัมพันธมิตรต่างเห็นพ้องต้องกันว่าจะต้องแสวงหามาตรการที่เป็นรูปธรรมป้องกันมิให้มีการทำลายศักดิ์ศรีของมนุษย์เกิดขึ้นอีก (ศราวุฒิ ประทุมราช, 2544)

ภายหลังการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติแล้วในวันที่ 15 เมษายน 2488 ได้มีการรับรอง กฎบัตรสหประชาชาติ (UN Charter) โดยมีมติที่ประชุมใหญ่ ในกฎบัตรนี้มีข้อความหลายตอนที่แสดงถึงความมุ่งมั่นของสหประชาชาติในการทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2489 สหประชาชาติได้ตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (The Commission on Human Rights) ให้อยู่ภายใต้คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Council หรือ ECOSOC) ต่อมาเดือนมกราคม พ.ศ.2490 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้เรียกประชุมเป็นครั้งแรก และได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างเอกสารสหประชาชาติเพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยแบ่งออกเป็น 3 ชุด ชุดแรกจัดทำร่างปณิธาน (Declaration) ชุดที่สองจัดทำอนุสัญญา (Convention) และชุดที่สามศึกษาปัญหาทางการเมือง

ระหว่างประเทศ คณะกรรมการยกร่างปฏิญญา ได้มีการประชุมหลายครั้งและได้นำเสนอร่างปฏิญญาให้สมาชิกใหญ่สหประชาชาติลงมติยอมรับและประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 (กองส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, มปป.)

4.2 หลักการของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้และเป็นสิทธิซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่เกิดโดยไม่ต้องคำนึงถึงชาติ สถานที่ ศาสนา ชาติพันธุ์หรือสถานภาพอื่นใด มนุษย์ทุกคนจึงมีพันธะในการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่นด้วย นอกจากนี้สิทธิดังกล่าวไม่ควรถูกพรากไป เว้นแต่จะกระทำโดยกระบวนการตามกฎหมาย โดยทั่วไปแล้วสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองทั่วโลกว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อมนุษย์ ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคม และสิทธิทางวัฒนธรรม โดยสิทธิพลเมือง หมายความว่ารวมถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สิทธิในความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการจับกุมหรือคุมขังโดยมิชอบ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีในศาลอย่างยุติธรรมโดยผู้พิพากษาที่มีอิสระ (กุลนิธิ ชุนทองจันทร์ และอภิญา เสือนนรี, 2561)

การรับรองในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมไว้ในหมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนของรัฐธรรมนูญยอมทำให้ประชาชนได้รับหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานอันเป็นอำนาจของประชาชนในอันที่จะปกป้องคุ้มครองตนเอง จากการล่วงละเมิดสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยอำนาจรัฐ ทำให้ประชาชนอยู่ในฐานะประธานแห่งสิทธิในการกำหนดรูปแบบในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมรวมถึงการระงับข้อพิพาทของตนเองอย่างเหมาะสมไม่ใช่อยู่นฐานะเป็นวัตถุที่รัฐจะดำเนินการอย่างไรก็ได้ อีกทั้งการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานยอมทำให้ประชาชนแต่ละคนสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนไม่ว่าจะเป็นในทางกายภาพหรือทางจิตใจโดยปราศจากการแทรกแซงขององค์กรของรัฐ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ก่อให้เกิดสภาพบังคับตามกฎหมาย เป็นการสร้างหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้แก่ประชาชน อีกทั้งยังทำให้ประชาชนสามารถเรียกร้องให้รัฐกระทำการบางอย่างให้เกิดประโยชน์แก่ตนได้ หรือให้ละเว้นการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ (ต่อพงศ์ กิตติยานพวงศ์, 2562)

จากการทบทวนเรื่องหลักการของสิทธิมนุษยชน โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้นำเสนอหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนไว้ ซึ่งหลักการนี้ถือเป็นสาระสำคัญที่ใช้อ้างอิงความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชนและใช้เป็นเครื่องมือชี้วัดว่าสังคมใดมีการเคารพและปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชนหรือไม่ สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิธรรมชาติติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด (Natural Rights) หมายความว่า มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีประจำตัวตั้งแต่เกิดมาเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) นี้ไม่มีใครมอบให้ เป็นสิ่งที่ธรรมชาติได้กำหนดขึ้นในมนุษย์ทุกคน ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หมายถึง คุณค่าของคนในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์ ซึ่งการให้คุณค่าของมนุษย์ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ คุณค่าของมนุษย์ในฐานะการดำรงตำแหน่งทางสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการมีอำนาจหรือการยึดครองทรัพยากรของสังคม และคุณค่าของมนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ซึ่งมีความเท่าเทียมกันไม่แบ่งแยก การกำหนดคุณค่าที่แตกต่างกันนำมาซึ่งการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ ผู้คนในสังคมโดยทั่วไปมักให้คุณค่าของฐานะตำแหน่งหรือเงินตรามากกว่า ซึ่งการให้คุณค่าแบบนี้นำมาซึ่งการเลือกปฏิบัติจึงต้องปรับวิธีคิดและเน้นให้มีการปฏิบัติโดยการให้คุณค่าของความเป็นคนในฐานะความเป็นมนุษย์ ไม่ใช่ให้คุณค่าคนตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สิทธิมนุษยชนเป็นสากลและไม่สามารถถ่วงโอนกันได้ (Universality & Inalienability) หมายความว่า สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นของคนทุกคนไม่มีพรมแดน คนทุกคนมีสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้เช่นเดียวกัน เพราะโดยหลักการแล้วถือว่าคนทุกคนย่อมถือว่าเป็นคน ไม่ว่าอยู่ที่ไหนในโลก ไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ สัญชาติ เหล่ากำเนิดใดก็ตาม ย่อมมีสิทธิมนุษยชนประจำตัวทุกคนไป จึงเรียกได้ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นของคนทุกคน ไม่ว่าคน ๆ นั้นจะยากจนหรือร่ำรวย เป็นคนพิการ เป็นเด็ก เป็นผู้หญิง ทั้งนี้ สิทธิมนุษยชนไม่สามารถแยกเป็นส่วนๆ ว่าสิทธิใดมีความสำคัญกว่าอีกสิทธิหนึ่ง (Indivisibility) กล่าวคือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

เมืองไม่สามารถแบ่งแยกว่ามีความสำคัญกว่าสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิทธิทั้งสองประการนี้ต่างมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ดังนั้นรัฐบาลใดจะมาอ้างว่าต้องพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจหรือต้องแก้ปัญหาปากท้องก่อนแล้วจึงค่อยให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองย่อมขัดต่อหลักการนี้

ความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ (Equality and Non-Discrimination) การเลือกปฏิบัติเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานในทุกสังคม และถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะเหตุว่าในฐานะที่เราเกิดมาเป็นคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นคนจน คนรวย คนพิการ เด็ก หรือผู้สูงอายุ คนป่วยหรือมีสุขภาพดี การจะทำความเข้าใจว่า เรื่องใดเป็นเรื่องของการเลือกปฏิบัติหรือไม่ ต้องเข้าใจเรื่องความเสมอภาคด้วย ซึ่งความเสมอภาคไม่ใช่การได้รับเท่ากัน แต่เป็นการที่ทุกคนควรได้รับจากส่วนที่ควรได้ในฐานะเป็นคน และความไม่เสมอภาคหรือความไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคลในกระบวนการยุติธรรมนับตั้งแต่มีการกระทำความผิดอาญาเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยผ่านขั้นตอนการหาตัวผู้ต้องหา ตรวจสอบข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวน ในชั้นตำรวจ ชั้นอัยการ การฟ้องร้อง ตลอดจนการลงโทษตามคำพิพากษา ดังนั้น การเลือกปฏิบัติจึงเป็นเหตุให้เกิดความไม่เสมอภาคนำไปสู่ปัจจัยเงื่อนไขการเกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้

นอกจากนั้นแล้วสิทธิมนุษยชนต้องตรวจสอบได้และใช้หลักนิติธรรม (Accountability & The Rule of Law) หมายถึง รัฐและองค์กรที่มีหน้าที่ในการก่อให้เกิดสิทธิมนุษยชน ต้องมีหน้าที่ตอบคำถามให้ได้ว่าสิทธิมนุษยชนได้รับการปฏิบัติให้เกิดผลจริงในประเทศของตน ส่วนสิทธิโดยยังไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการสากล ก็ต้องอธิบายต่อสังคมให้ได้ว่า จะมีขั้นตอนดำเนินการอย่างไร โดยเฉพาะรัฐต้องมีมาตรการปกครองประเทศโดยใช้หลักนิติธรรม หรือปกครองโดยอาศัยหลักการที่ใช้กฎหมายอย่างเที่ยงธรรม ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย มีกระบวนการไม่ซับซ้อนเป็นไปตามหลักกฎหมายและมีความเท่าเทียมกันเมื่ออยู่ต่อหน้ากฎหมาย ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมายได้ (กองส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, มปป.)

4.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ดังนี้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครอง ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และหากบุคคลใดถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ นอกจากนั้นแล้วบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย และต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทั้งชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคลฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุคนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับ การคุมขัง การค้นตัว หรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้

บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ และในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ และในการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ นอกจากนั้นคำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

4.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบงานยุติธรรมทางอาญา

4.4.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model)

เป็นทฤษฎีที่เน้นทางด้านประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมโดยมุ่งที่จะ ควบคุม ระวัง และปราบปรามอาชญากรรมเป็นสำคัญ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถที่จะควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม หรือจับกุมอาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมายได้และจะถูกประชาชนเพ่งเล็งว่าความสงบสุขเรียบร้อยของสังคมสูญสิ้นไป ความไม่เชื่อถือและไม่เคารพกฎหมายก็จะมากขึ้น พลเมืองที่เคารพกฎหมายจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม และเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตได้รับความกระทบกระเทือน วัตถุประสงค์ที่สำคัญของกระบวนการทางอาญาของรัฐจะต้องให้หลักประกันต่อสังคม ดังนั้น เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะต้องมีการปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม อาทิ การสืบสวน การสอบสวน คดีอาญา การดำเนินคดีการพิสูจน์ความผิด การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษแล้วอย่างได้ผล

ตามทฤษฎีนี้กระบวนการยุติธรรมที่ดีจะต้องมีสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดเป็น จำนวนมากและผู้ที่ถูกจับกุมได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่กระทำความผิดจริงการดำเนินการตามขั้นตอน ของกระบวนการจะต้องมีความรวดเร็วและเด็ดขาด การค้นหาข้อเท็จจริงตามทฤษฎีนี้ให้เริ่มมีขึ้น ตั้งแต่แรกเริ่มของกระบวนการยุติธรรม คดีอาญาทั้งปวงที่เข้าสู่ระบบงานยุติธรรมทางอาญาตาม ทฤษฎีนี้จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอไม่หยุดชะงักโดยมีกระบวนการกลั่นกรอง(Screening Process)ในแต่ละขั้นตอน และขั้นตอนต่าง ๆ จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เป็นการปฏิบัติงานประจำซึ่งจะมีการเริ่มตั้งแต่การสืบสวนก่อนการจับกุม การจับกุม การสอบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเมื่อฟ้องยังศาลการพิจารณาคดีและการพิพากษา ลงโทษผู้กระทำความผิดและการปลดปล่อยจำเลย ดังนั้นการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังกล่าวในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องมีความรวดเร็วแน่นอน ซึ่งหมายถึงโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะหลุดพ้นจากการที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษได้น้อยที่สุด (เสกสั่น เครือคำ, 2558)

ทฤษฎีนี้การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีพยายาม ให้อยู่ในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด เช่น ให้อยู่ในขั้นตอนการสอบสวนหรือพนักงานอัยการมากกว่าการนำคดีเข้าสู่ศาลโดยไม่จำเป็น ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม

ควรอยู่ภายใต้อำนาจของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นส่วนใหญ่วิธีการดำเนินการตาม ขั้นตอนต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพดังกล่าว ซึ่งทำให้การวินิจฉัยคดีให้เสร็จไปตั้งแต่ขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์ถูกกลั่นกรองออกไป และในขณะที่ผู้กระทำผิดก็ต้องถูกดำเนินคดีตามกระบวนการอย่างรวดเร็ว ซึ่งในระบบกระบวนการยุติธรรมเช่นนี้ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมจึงมีผลที่อาจจะเป็นไปได้ทั้งสิ้น

4.4.2 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process)

กระบวนการนิติธรรม คือการใช้กฎหมายอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล ทฤษฎีนี้จะมีแนวความคิดตรงกันข้ามกับทฤษฎีแรกโดยทฤษฎีนี้จะเน้นหนักไปทางการให้ความคุ้มครองสิทธิ ของประชาชน มากกว่าที่จะพยายามป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ยึดกฎหมายเป็นหลักโดยการดำเนินคดีอาญาจะต้องมีความเป็นธรรมตามรูปแบบและขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม ทฤษฎีนี้ไม่เห็นพ้องด้วยกับการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการ ของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมในขั้นตอนตำรวจและอัยการ แต่เห็นว่าจะต้องจัดให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการ และเปิดเผยในศาลยุติธรรม ทฤษฎีนี้จึงมีแนวความคิดว่าบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาชญากรรมเพราะว่ามีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำความผิด แต่เขามีความผิดก็ต่อเมื่อมีผู้มีอำนาจตามกฎหมายได้พิจารณาพิพากษาชี้แจงแล้วว่าเขามีความผิดนอกจากนี้ผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาก็จะต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของเขอย่างถาวร และทฤษฎีนี้เห็นว่าไม่ควรปล่อยให้องค์กรอื่นมาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลเนื่องจากเห็นว่ามีแต่องค์กรผู้พิพากษาที่เป็นกลางและไม่ลำเอียงเท่านั้นที่เชื่อถือได้ซึ่งแนวความคิดเช่นนี้(อารี รุ่งพรทวีรัตน์, 2527)

ทั้งนี้มิได้หมายความว่า อุดมการณ์ของทฤษฎีนี้แตกต่างจากทฤษฎีการควบคุม อาชญากรรม แต่ว่าทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมยึดหลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรมมากกว่าความคิด ในเรื่องการควบคุมอาชญากรรม และไม่เชื่อว่าความคิดในการควบคุมอาชญากรรมนั้นจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการค้นหาค้นหาข้อเท็จจริงซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออัยการหรือฝ่ายปกครองจะเชื่อถือได้เพียงใด เพราะวิธีการปฏิบัติของตำรวจและอัยการนั้นเป็นการปฏิบัติงานที่ไร้พื้นฐาน ซึ่งอาจจะใช้วิธีการล่อลวง ชุ่ยเชิญ หรือการสร้างพยานหลักฐานขึ้นมาใหม่ได้ ดังนั้นแนวความคิดของทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมจึงไม่เห็นพ้องด้วยกับการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม และต้องให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการ และเปิดเผยในศาลยุติธรรม ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายต่อหน้าองค์กรของผู้พิพากษาที่เป็นกลางไม่ลำเอียงกับฝ่ายใด

ในกระบวนการแบบทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมนั้น จะเน้นวิธีการแสวงหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้โดยชอบตามขั้นตอนของกฎหมาย หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ดำเนินไปตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างครบถ้วนแล้วศาลก็อาจใช้ดุลพินิจหรือปล่อยตัวจำเลยไป หรืออาจให้พิจารณาคดีใหม่ได้ ความแตกต่างระหว่าง Crime Control Model กับ Due Process Model จะอยู่ที่วิธีปฏิบัติการที่ให้น้ำหนักกับทฤษฎี Crime Control Model มากเกินไปอาจส่งผลให้สังคมยอมรับการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เช่น การล่อลวงข่มขู่ การจับการค้น ที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอน ซึ่งอาจส่งผลให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกล่วงละเมิดได้โดยง่าย

ในปัจจุบันไม่มีประเทศใดใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งโดยเคร่งครัด แต่จะเป็นระบบผสม ของทฤษฎีทั้ง 2 อย่างไรก็ตาม การใช้ทฤษฎี Due Process Model เป็นหลักการในอุดมคติที่นักนิติศาสตร์แสวงหา เช่นระบบความยุติธรรมทางอาญาของสหรัฐอเมริกาอาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักการที่ใกล้เคียงกับทฤษฎี Due Process Model มากกว่าประเทศอื่น ตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา วิธีการดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาจะต้องใช้หลักการของความเป็นธรรมและวิธีพิจารณาความตามกฎหมาย จะต้องให้ความคุ้มครองบุคคลตามมาตรฐานขั้นต่ำ ภายใต้หลักแห่งเสรีภาพ(Liberty) ด้วยความเชื่อดังกล่าวทฤษฎีนี้จึงยึดหลักนิติธรรมทั้งหลาย เช่น การจับกุมคุมขัง ตรวจค้น จะต้องทำอย่างมีระบบ และเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย จะต้องถือว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาเป็นเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลา จนกว่าผู้มีอำนาจตามกฎหมายที่เป็นกลางได้พิจารณาพิพากษาชี้ขาดแล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิด ในแง่ของการสืบสวนทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมให้

ความสำคัญกับสิทธิส่วนตัวของบุคคล (Privacy Right) การไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ รวมทั้งการแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบก่อนว่าตนมีสิทธิอย่างไรด้วย แม้ว่าในสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นแม่บทที่สำคัญของการใช้หลัก Due Process of Law แต่ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของคนในประเทศก็ยังมีอยู่โดยเฉพาะสิทธิของคนกลุ่มน้อยหรือคนผิวดำ หากกระทำความผิดก็จะถูกจับกุมและได้รับโทษมากกว่าคนผิวขาว และเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ใช้วิธีการปราบปรามต่อพวกเขาเหล่านี้ด้วยวิธีการที่รุนแรง ซึ่งวิธีการดังกล่าวไม่สามารถลดหรือช่วยแก้ปัญหาอาชญากรรมได้ กล่าวคือ เมื่อปี 1990 มีนักโทษที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำของสหรัฐอเมริกา มากกว่าล้านคน ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 3 เท่าของเมื่อ 15 ปีที่แล้ว ในขณะที่เดียวกันนักโทษของประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมันรวมกัน มีจำนวนเพียง 1 ใน 3 ของจำนวนนักโทษที่ถูกจำคุกของสหรัฐอเมริกา กลุ่มนักโทษที่นิยมซึ่งนิยมในรูปแบบของ Crime Control Model จะเน้นในเรื่องการใช้อำนาจรัฐและอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจำกัดสิทธิส่วนบุคคลของพลเมืองไม่สนใจในเรื่องสภาพเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาอาชญากรรม ก่อให้เกิดความล้มเหลวตามมา นั่นก็คือ สถิติอาชญากรรมและคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษเพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตลดลงจึงไม่น่าแปลกใจในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเช่นนั้น ในขณะเดียวกันระบบกฎหมาย หลักการหรือทฤษฎีทางสังคมและการเมือง สิทธิเสรีภาพของประชาชนตกอยู่ในภาวะอันตรายผลที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจและต้องตกอยู่ในภาวะที่ไม่มีการตรวจสอบหรือถ่วงดุลในการใช้อำนาจเท่านั้น แต่ยังทำให้หลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญให้อ่อนแอตามลงไปด้วย

4.5 ประชาชนพื้นฐานทางอาชญาวิทยาในกระบวนการยุติธรรม

4.5.1 อาชญาวิทยาแบบป้องกันสังคม โดยได้นำเอาแนวความคิดของประชาชนทางอาชญาวิทยามาผสมผสานกัน เพื่อบังเกิดสัมฤทธิ์ผลทางปฏิบัติในการป้องกันอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคคลมีความอิสระในทางความคิดภายในขอบเขตสิ่งแวดล้อม หรือสภาพร่างกายหรือจิตใจของบุคคลนั้น อันเป็นการยอมรับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และในขณะเดียวกัน ก็ยังคำนึงถึงค่านิยม ฉะนั้นการกระทำผิดอาญาจึงต้องถูกกำหนดด้วยหลักเกณฑ์ตามวิชานิติศาสตร์ และสังคมศาสตร์ควบคู่กันไป และกฎหมายที่เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็จะต้องมีอยู่ต่อไป รวมทั้งกฎหมายอาญาก็ต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักพฤติกรรมศาสตร์ด้วย ทฤษฎีนี้จึงเป็นการใช้มาตรการป้องกันอาชญากรรมในลักษณะที่เป็นระบบก้าวหน้า โดยมุ่งส่งเสริมการใช้นโยบายทางอาญาที่มีเหตุผลและเน้นถึงการให้หลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล ดังนั้น ในการลงโทษผู้กระทำความผิดต้องอาศัยหลักกฎหมาย หรือหลักมนุษยธรรมควบคู่กับกระบวนการศึกษาพฤติกรรมของผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล และปรากฏการณ์ของอาชญากรรมในสังคมควบคู่กันไป ทั้งนี้ โดยมุ่งหวังต่อการฟื้นฟูบูรณภาพทางสังคมของผู้กระทำผิดอย่างมีระบบต่อเนื่อง

4.6 ทฤษฎีอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

4.6.1 ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) ได้นำเสนอแนวคิดในการวิเคราะห์สาเหตุของอาชญากรรมในมิติผลกระทบของปรากฏการณ์ทางสังคมต่อพฤติกรรมอาชญากรรม ทฤษฎีความขัดแย้งเชื่อว่าอำนาจในการปกครอง เป็นที่มาของการกำหนดพฤติกรรมอาชญากรรม และการบังคับใช้กฎหมายที่ทำให้บุคคลเป็นอาชญากร แนวคิดนี้มีความคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงระบบการดำเนินคดีอาญาในลักษณะที่ให้ความสำคัญเป็นธรรมมากขึ้น แก่กลุ่มคนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม นักทฤษฎีขัดแย้งจึงเชื่อว่า กฎหมายเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการควบคุมหรือเป็นอาวุธที่ใช้ต่อสู้ในกรณีความขัดแย้งทางสังคม

ทฤษฎีความขัดแย้งสามารถนำไปอธิบายปรากฏการณ์อาชญากรรมได้หลายประเภท และเป็นคำตอบที่ทฤษฎีอาชญาวิทยาอื่นๆ ไม่สามารถตอบคำถามได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ทฤษฎีความขัดแย้งยังตอบคำถามของปรากฏการณ์กรณีคนที่มีความต่ำต้อยด้านเศรษฐกิจและสังคม มีแนวโน้มว่าจะตกเป็นผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญา และถูกลงโทษกักขังในเรือนจำมากที่สุด หรือกรณีที่ชนชั้นมีอำนาจกระทำความผิดอาญา จำนวนมากแต่ไม่ถูกดำเนินคดี หรือหากถูกดำเนินคดีก็มักจะถูกตัดสินว่าไม่มีความผิด หรือหากผิดก็ได้รับโทษที่ไม่รุนแรง แม้ว่าคน

ทั่วไปจะมองว่าความขัดแย้งนำมาซึ่งการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกัน หากแต่นโยบายสาธารณะที่นักทฤษฎีความขัดแย้งได้นำเสนอไม่ได้เป็นไปตามความคิดของคนทั่วไป กล่าวคือ นักทฤษฎีเหล่านี้เสนอว่าการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วยสันติวิธีโดยหันมาเสริมสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคให้แก่คนในสังคมเท่าเทียมกัน ตลอดจนควรมีแนวทางการลงโทษในลักษณะที่ไม่เป็นทางการเนื่องจากเป็นแนวทางที่ลดความขัดแย้งทางสังคมได้ดีกว่ากระบวนการยุติธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กฎหมายที่บัญญัติไว้ และกฎหมายที่นำไปปฏิบัติ บ่อยครั้งทำเพื่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่แนวคิดที่ได้จากการสังเกต ไม่ใช่หัวใจของความกลมกลืน แต่เป็นหัวใจของทฤษฎีความขัดแย้ง ความหลากหลายและการขาดความเป็นอันหนึ่งเดียวกันเป็นคุณลักษณะของสังคมสมัยใหม่ ทฤษฎีความขัดแย้งแสดงให้เห็นถึงสังคมในลักษณะของสังคมที่มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มตลอดเวลา โครงสร้างของสังคมเป็นการรวมตัวกัน และการสร้างความสมดุลระหว่างกลุ่มผลประโยชน์

คุณค่าและผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ ขัดแย้งกันถึงระดับที่ว่าสิ่งที่เป็นเรื่องธรรมดาของกลุ่มหนึ่ง อาจเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของกลุ่มอื่น กลุ่มที่มีอิทธิพลสามารถที่จะเห็นว่าค่านิยมของสิ่งที่เป็นธรรมดา และเบี่ยงเบนสามารถถูกกำหนดไว้ในกฎหมายหรือในนโยบาย และได้รับการคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรม เมื่อพฤติกรรมของสมาชิกจากกลุ่มที่ไม่มีบทบาทถือว่าผิดต่อกฎหมาย พวกเขาเหล่านั้นมีโอกาสน้อยมากที่จะขัดขึ้นต่อการจับกุม การถูกฟ้องร้อง ถูกพิพากษา ลงโทษ และถูกคุมขัง นอกจากนี้คุณสมบัติของบุคคลบางอย่าง เช่น ชนชั้น เชื้อชาติ เพศ อายุ สัญชาติ และคุณลักษณะอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นตำแหน่งในสังคมจะเป็นตัวกำหนดว่าใครจะถูกจับกุม และถูกลงโทษ ดังนั้น ความเสียเปรียบทางด้านเศรษฐกิจ การเป็นชนกลุ่มน้อย เด็ก ผู้หญิง จะถูกดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมในลักษณะที่แตกต่างออกไป

4.6.2 ทฤษฎีความกดดันทางสังคม (Strain Theory) กำเนิดขึ้นจากแนวคิดสังคมไร้กฎเกณฑ์ของไมล์ เดอร์คเคม (Emile Durkheim) โดยโรเบิร์ต เมอร์ตัน ได้นำหลักการของทฤษฎีไร้กฎเกณฑ์ (Anomic Theory) มาใช้อธิบาย สถานการณ์อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 1930 ว่าอาชญากรรมนั้นเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันของโครงสร้างทางสังคม โดยเมอร์ตันสังเกตว่า อาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นมาในสังคมชนชั้นต่ำ (Lower Class) หรือกลุ่มคนยากจนมากกว่าสังคมชนชั้นกลาง (Upper Class) ซึ่งเมอร์ตันอธิบายปรากฏการณ์นี้ว่าคนทุกคนในสังคมอเมริกามีหวัง และความฝันที่อยากจะร่ำรวย เงินทอง มีบ้านอยู่ มีรถขับ เรียกว่า อเมริกันดรีม (American Dream) ซึ่งกลายเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของคนในสังคมโดยคนในสังคมทั่วไปให้การยกย่องและยอมรับผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีเงินทอง หรือบ้านเรือนที่ใหญ่โต แต่อย่างไรก็ตามโอกาสที่จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือความฝันนั้นมีไม่เท่ากันอันเนื่องมาจากโครงสร้างทางชนชั้นของสังคม โดยคนที่อยู่ในชนชั้นกลางนั้นจะมีโอกาสดีกว่าคนในชนชั้นต่ำในการที่จะประกอบอาชีพหรือหาวิธีการอื่นๆ ที่ถูกต้องในการที่จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ภายใต้ข้อจำกัดนี้ทำให้คนในชนชั้นต่ำถูกปิดกั้นโอกาสที่จะใช้วิธีการที่ถูกต้องในการที่จะบรรลุเป้าหมาย ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเดียวกับคนอื่นในสังคมนั้นคือการมีทรัพย์สินเงินทองทำให้เกิดแรงกดดันทางสังคมขึ้น จึงต้องแสวงหาวิธีการอื่นนอกจากการประกอบอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือ ฉ้อโกง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ทำให้อาชญากรรมจำนวนมากกระจุกตัวอยู่ในสังคมชั้นต่ำ

นอกจากนี้เมอร์ตันได้อธิบายถึงรูปแบบของการปรับตัวเมื่อเกิดสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากวิถีชีวิตชนบทมาสู่วิถีชีวิตสังคมเมืองที่หนาแน่นติดกับตัวมากขึ้น แต่ด้วยความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสเนื่องจากโครงสร้างทางสังคมทำให้เกิดแรงกดดันทางสังคม (Strain) ขึ้นกับกลุ่มคนในสังคมชนชั้นต่ำที่ถูกกีดกันจากกลุ่มคนในสังคมชนชั้นกลางทำให้ต้องมีการแสวงหาวิธีการต่างๆ เพื่อเอาตัวรอดและบรรลุจุดหมายอย่างเดียวกัน

4.6.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนมาก่อน ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมเอกสาร เพื่อเป็นหลักฐานสำคัญในการเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ และเป็นเงื่อนไขสำคัญในการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ การฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด (อิทธิพล กริดสว่าง, 2553)

4.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำเพื่อหาแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม คำว่า "Justice for All, All for Justice หากจะแปลเป็นภาษาไทยควรจะมีความหมายว่า "Justice for All" คือ ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยไม่มีความเหลื่อมล้ำ และ "All for Justice" คือ สรรพกำลังต่างๆ ของสังคมต้องเอาไปใช้เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2554) ซึ่งกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทยนั้นหากพิจารณาแล้วจะพบว่า มีปัญหาที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรมของคนกลุ่มต่างๆ และ 2) ปัญหาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งโดยทั่วไปจะมองว่าเรื่องความเหลื่อมล้ำนั้นเป็นปัญหาที่ใหญ่กว่าเรื่องความมีประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม แต่ความเป็นจริงแล้วนับว่าเป็นปัญหาที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน กล่าวคือ ประเทศไทยมีการใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างระบบความยุติธรรมทางอาญาที่ค่อนข้างสูง โดยสัดส่วนงบประมาณด้านระบบยุติธรรมทางอาญาต่อ GDP ของไทยอยู่ที่ร้อยละ 1.26 หมายความว่า ถ้ามีรายได้ GDP 100 บาท จะต้องใช้เงินเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางอาญาถึง 1.26 บาท และยังใช้ทรัพยากรบุคคลในกระบวนการยุติธรรมอีกเป็นจำนวนมากทั้งตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และคุมประพฤติ โดยประชาชน 100,000 คน จะต้องใช้บุคลากรถึง 400 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สวีเดน ฝรั่งเศส ออสเตรีย เยอรมัน และอังกฤษ (ยกเว้นสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่มีสัดส่วนสูงกว่าไทย) ที่ใช้ทรัพยากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาน้อยกว่าไทยทั้งสิ้น แต่ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมนั้นสูงกว่าประเทศไทย ซึ่งพิจารณาได้จากจำนวนคดีในแต่ละปีมีถึง 13,000 คดี และแม้ว่าศาลจะได้เร่งรัดการพิจารณาโดยปรับกระบวนการวิธีพิจารณาต่างๆ แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะดำเนินการได้หมด และจำนวนนักโทษในเรือนจำของไทยซึ่งมีจำนวนมากเกินกว่าความสามารถของเรือนจำที่จะรองรับได้ถึงร้อยละ 70 ซึ่งหมายความว่านักโทษต้องอยู่กันอย่างแออัดและเกิดแรงกดดันต่อการเพิ่มงบประมาณเพื่อเพิ่มความสามารถของเรือนจำในการรองรับนักโทษ ตัวอย่างต่างๆ ดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์หรือประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมของไทย ซึ่งหมายความว่า แม้ว่าประเทศไทยจะใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากเพื่อกระบวนการยุติธรรม ดังคำที่ว่า All for Justice แต่ก็ยังไม่เกิดความยุติธรรมที่ประชาชนทั้งหมดจะเข้าถึงได้ ดังคำที่ว่า Justice for All นั่นเอง

สำหรับสาเหตุของปัญหาการขาดประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมของไทยที่สำคัญๆ มี 2 ประการคือ ประการที่ 1 ระบบกฎหมายไทยนำโทษทางอาญามาใช้เกินความจำเป็นดังจะเห็นได้จากจำนวนกฎหมายที่มีบทลงโทษทางอาญามีมากถึง 350 ฉบับ ทั้ง ๆ ที่ประเด็นที่เป็นข้อพิพาทในบางเรื่องเป็นข้อพิพาทระหว่างเอกชนด้วยกันซึ่งไม่มีผลกระทบต่อสังคมโดยตรงหรือมีผลกระทบน้อยมาก อาทิ "คดีเช็ค" ซึ่งตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 กำหนดให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบทางอาญาหากกระทำการอันกฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดนอกเหนือจากการมีความรับผิดชอบทางแพ่งตามปกติหรือ "คดีหมิ่นประมาท" ซึ่งในช่วงหลังได้ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือของนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญากับสื่อมวลชน นักวิชาการ และประชาชนทั่วไปเพื่อปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นหรือกลั่นแกล้งเรียกร้องค่าเสียหายอย่างไม่สมเหตุผล ข้อพิพาทต่างๆ ดังกล่าวน่าจะสามารถใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของกฎหมายละเมิดและกฎหมายสัญญาในการระงับข้อพิพาทได้ ประการที่ 2 การเลือกวิธีลงโทษทางอาญาด้วยการจำคุก เมื่อพิจารณาเฉพาะกฎหมายที่มีบทลงโทษทางอาญาพบว่าส่วนใหญ่มีความโน้มเอียงในการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการจำคุกมากกว่าการลงโทษด้วยการปรับหรือการให้ทำงานบริการสังคมตามนานาอารยะประเทศที่ใช้กันซึ่งผลกระทบของการเน้นการลงโทษด้วยการจำคุกที่มากเกินไปย่อมทำให้รัฐมีต้นทุนสูงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ต้องสร้างเรือนจำหรือจำคุกเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และผู้กระทำความผิดต้องสูญเสียเสรีภาพ เสรีดียงชื่อเสียง โอกาสในการประกอบอาชีพและโอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตนเองทั้ง ๆ ที่ในหลายกรณีการกระทำความผิดนั้นไม่มีลักษณะในเชิงอาชญากรรมที่ร้ายแรงต่อสังคม

นอกจากนี้กฎหมายบางฉบับได้มีหน่วยงานฝ่ายปกครองที่กำกับดูแลทางเศรษฐกิจ เช่น กฎหมายการแข่งขันทางการค้าได้ตั้งคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้ตั้งคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ แต่ในทางปฏิบัติกลับเน้นกระบวนการทางอาญาแทนกระบวนการทางปกครอง ซึ่งส่งผลให้กระบวนการทางอาญากลายเป็นกระบวนการหลักในการกำกับดูแลทางเศรษฐกิจไปอีกเช่นกัน

ดังนั้น เมื่อประเทศไทยมีระบบกฎหมายและระบบยุติธรรมที่เน้นการใช้กระบวนการทางอาญาเป็นหลักในการระงับข้อพิพาทและแก้ไขปัญหาต่างๆ ย่อมส่งผลกระทบในประการต่างๆ อาทิ ทำให้ผู้เสียหายเลือกที่จะดำเนินคดีอาญามากเกินกว่าระดับที่เหมาะสม ซึ่งหมายถึงระดับที่มีการสูญเสียทรัพยากรของสังคมน้อยที่สุดเนื่องจากกระบวนการทางอาญานั้นใช้ทรัพยากรของรัฐในขณะที่กระบวนการทางแพ่งจะใช้ทรัพยากรของผู้เสียหายเอง ดังนั้น การอนุญาตให้ใช้กระบวนการทางอาญาในการเยียวยาในหลายกรณีจึงลดต้นทุนของผู้เสียหายให้ต่ำกว่าระดับที่ควรจะเป็น แต่เพิ่มทุนซึ่งเป็นงบประมาณแผ่นดินให้สูงขึ้น และส่งผลให้ระบบราชการที่เกี่ยวข้องกับระบบยุติธรรมทางอาญามีโครงสร้างที่ใหญ่เกินไปส่งผลต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

นอกจากนี้ในหลายกรณียากที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เนื่องจากการดำเนินคดีทางอาญาต้องมีพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์จนสิ้นสงสัย (proof beyond reasonable doubt) ปัญหาของระบบยุติธรรมของไทยที่มีการระดมทรัพยากรเข้าไปในเรื่องของกระบวนการทางอาญาดังกล่าวหากพิจารณาจากมุมมองทางเศรษฐศาสตร์แล้วจะพบว่าการดำเนินคดีทางอาญาของผู้เสียหายสามารถช่วยลดต้นทุนได้เพราะจะมีกลไกของรัฐทั้งตำรวจและการเข้ามาช่วยเหลือจึงสามารถผลักดันต้นทุนหนึ่งไปยังภาครัฐได้ อาทิ "คดีเชิด" ในต่างประเทศนั้นจะใช้วิธีการดำเนินคดีทางแพ่งผู้เสียหายต้องรับภาระทั้งค่าธรรมเนียมศาลและค่าจ้างทนายความในการดำเนินคดีเอง แต่สำหรับประเทศไทยซึ่งกำหนดให้เป็นเรื่องทางอาญาดันทุนส่วนใหญ่จึงถูกผลักออกจากผู้เสียหายไปสู่ภาครัฐทั้งหมด เช่น การแจ้งความก็ต้องใช้ทรัพยากรของเจ้าหน้าที่ตำรวจในชั้นอัยการก็ใช้ทรัพยากรของอัยการ ซึ่งล้วนแต่เป็นเงินที่มาจากภาษีของประชาชนทั้งสิ้น และเมื่อคดีไปถึงศาลซึ่งอาจถูกตัดสินให้จำคุกก็ต้องใช้ทรัพยากรของราชทัณฑ์เท่ากับว่ารัฐได้นำทรัพยากรของสาธารณะที่มีอยู่อย่างจำกัดในกระบวนการยุติธรรมไปใช้เพื่อติดตามทวงหนี้ให้กับเอกชนซึ่งแทนที่จะนำไปใช้เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนจริงๆ ให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเป็นธรรมกลับนำมาใช้ในคดีหมิ่นประมาทที่มีเป็นจำนวนมากและเป็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างนักธุรกิจจึงถือว่าเป็นการใช้ทรัพยากรที่ไม่ถูกทาง

การที่คนในสังคมพูดถึงกระบวนการยุติธรรมว่าเป็นความเหลื่อมล้ำหรือสองมาตรฐานนั้น ไม่เพียงแต่จะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทยเท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นถึงปัญหาแนวความคิดหรือความเข้าใจในเรื่องกฎหมายและรัฐคลาดเคลื่อนอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเข้าใจที่ว่า "ความยุติธรรมทางกฎหมายกับความยุติธรรมทางสังคม" ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน ซึ่งก่อให้เกิดข้อสงสัยแก่ประชาชนว่าเหตุใดกฎหมายจึงไม่นำมาซึ่งความยุติธรรม ความเสมอภาค ความยุติกันดี และ สภาพแวดล้อมหรือคุณภาพชีวิตที่ดีแต่กลับต้องถูกกลืนโดยสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องทำความเข้าใจว่ากฎหมายนั้นมี 2 มิติ คือ มิติที่หนึ่งกฎหมายมีไว้เพื่อส่งเสริม เช่น ส่งเสริมการศึกษาหรือสุขภาพอนามัย และมิติที่สองกฎหมายมีไว้เพื่อปกป้อง เช่น รัฐต้องจับกุมผู้ที่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นมาดำเนินคดี เป็นต้น

ดังนั้น สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ รัฐธรรมนูญรับรองไว้อาจถูกจำกัดได้แต่ทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นและจะกระทบสาระสำคัญของสิทธิไม่ได้ด้วย ซึ่งหลักการพื้นฐานดังกล่าวนี้หากเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนโดยทั่วไปไม่เข้าใจก็ไม่สามารถสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมได้ (สมชาย หอมลออ, 2554)

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่สำคัญที่สะสมอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ซึ่งบั่นทอนความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของสังคมไทย เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันของสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม จึงสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมถึงความไม่เป็นธรรมด้านอำนาจต่อรองในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

5.1 ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน สามารถแบ่งได้ดังนี้

5.1.1 ปัจจัยด้านทรัพยากร ในปัจจุบันพบว่ามีปริมาณจำนวนคดีทั้งในส่วนอาญาจราจรและคดีออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จำนวนพนักงานสอบสวนมีไม่เพียงพอ จึงไม่สัมพันธ์กับปริมาณงานที่มีจำนวนมาก ประกอบกับตำรวจที่จบมาใหม่ในสายงานสอบสวนไม่ได้จบมาโดยตรงจากโรงเรียนสอบสวนหรือโรงเรียนนายร้อย บางคนจบสาขานิติศาสตร์มาจึงแต่ไม่รู้จักรการทำงานจึงทำให้เกิดความผิดพลาดสูง เมื่อทำสำนวนส่งอัยการ อัยการอาจสั่งไม่ฟ้อง บางกรณีพบว่าพนักงานสอบสวน 1 คน รับหาคดีต่อเนื่องอาจถึง 20-30 เรื่อง ซึ่งจากเดิมมีปริมาณคดีเพียง 70 คดีต่อคนต่อปี พนักงานสอบสวนยังพอมีเวลาทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในแต่ละคดีให้สมบูรณ์แบบ แต่พอปริมาณงานล้นจึงกลายเป็นงานค้าง พองานค้างตอนเช้าเราก็มืดคดีใหม่เข้ามา งานเก่าก็ยังค้างจึงเกิดภาวะงานค้างค้างสะสมไม่สามารถทำงานให้สำเร็จเสร็จสิ้นโดยเร็ว จึงทำให้พนักงานสอบสวนเกิดความกดดัน ดังที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอว่าสาเหตุที่ทำให้ตำรวจขอลาออก เนื่องจากได้รับความกดดันทำให้เกิดความเครียด ซึ่งในยุคก่อนพนักงานสอบสวนจะหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีใครอยากฆ่าตัวตายมีแต่ขอลาออกเพราะไม่คุ้มค่า จึงเกิดมีปัญหาว่าสมองไหล เช่น ถ้าพนักงานสอบสวนคนใดมีนายมีเส้นมีสายก็วิ่งย้ายไปอยู่สายงานอื่นที่ไม่มีการบ้าน เพราะงานสอบสวนคืองานที่มีการบ้าน ปัญหาที่พบอีกประการคือรัฐบาลได้จัดหาร้อยเวรมาเพิ่ม แต่พอมาดำรงตำแหน่งเป็นพนักงานสอบสวน ก็พบว่ามีพวกที่มีเส้นมีสายขอข้ามสายงาน เพราะฉะนั้นเต็มเท่าไรก็ไม่เต็ม เนื่องจากมีช่องทางให้เปิดรับบุคคลภายนอกมาเป็นตำรวจ จึงใช้ช่องทางจากการจบด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ แต่เวลามาทำงานจริงเอาชื่อห้อยไว้แล้วก็ไปช่วยราชการที่อื่น ดังนั้นร้อยเวรก็ขาดเหมือนเดิม ยกตัวอย่างเช่นสถานีตำรวจหนึ่งมี 20 ตำแหน่ง แต่ขอไปช่วยราชการ 10 ตำแหน่ง ใครจะมาต่ออีกไม่ได้ เพราะเลขตำแหน่งมันเต็มแล้ว ประการที่สองคือปัญหาการลาออกจากราชการ เดิมที่เรามักจะได้ยินข่าวการฆ่าตัวตาย พอฆ่าตัวตายผลกระทบที่เกิดขึ้นคือครอบครัวต้องเดือดร้อน ดังนั้น ตำรวจยุคกลางเก่าที่อีกไม่กี่ปีก็จะเกษียณ เมื่ออายุราชการครบ 25 ปีจึงเสี่ยงที่จะอยู่ต่อในระบบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อยู่ต่อในระบบงานสอบสวนก็ขอลาออกจากราชการ อาจลาออกแล้วรับบำเหน็จหรือลาออกแล้วกินบำนาญ เพราะภาวะความเครียดและภาวะความเป็นส่วนตัว เนื่องจากผู้เสียหายต่างก็คิดว่าตำรวจต้องทำงาน 24 ชั่วโมง บางกรณีร้อยเวรออกเวรผู้เสียหายนึกขึ้นได้นอกเวลาราชการหรือยามค่ำคืนก็โทรมาสอบถามถึงคดีจึงทำให้ร้อยเวรเกิดความเครียด ถ้านอกเวลางานไม่รับโทรศัพท์ก็มีปัญหาว่าติดต่อร้อยเวรไม่ได้ ส่งผลกระทบมาถึงผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาต้องคอยติดตามว่าเรื่องนี้เป็นอย่างไรมีความคืบหน้าแล้วหรือไม่อย่างไรกลายเป็นพันกันทั้งงานเก่าและงานใหม่ ประการต่อมาของปัจจัยด้านทรัพยากร คือที่รัฐกำหนดว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติตำรวจมีหน้าที่รับใช้ประชาชนมีหน้าที่ในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานดำเนินคดีกับผู้ต้องหาแต่รัฐมีงบประมาณเพียงจำกัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่จึงมีไม่เพียงพอ พบว่าพนักงานสอบสวนใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวในการจัดหาโต๊ะทำงาน ปิ่นเตอร์ กระดาษ รวมถึงยานพาหนะที่จะลงไปในพื้นที่ที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อน

5.1.2 ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชน เนื่องด้วยฐานะทางเศรษฐกิจประชาชนมีความยากจน ไม่มีเงินค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม บางรายประกอบอาชีพขับรถแท็กซี่ หาเช้ากินค่ำ นอกจากนั้นยังพบว่าผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพได้ร้องขอความเป็นธรรมขอความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดีความ ทำงานรับจ้างไม่มีทรัพย์สินและไม่มีเงินเก็บไม่มีเงินในการจ้างทนายความเพื่อต่อสู้คดี

5.1.3 ปัจจัยด้านระดับการศึกษาของประชาชน พบว่าประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายประกอบกับเป็นคนต่างจังหวัดจึงเกิดความรู้สึกว่าถ้าต้องไปติดต่อสถานที่ราชการหรือมีอะไรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกฎหมายจึงเกิดความกลัวไม่กล้าไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ไปคุยกับตำรวจ จึงเลือกที่จะไม่ใช่สิทธิของตน ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจทางด้านกฎหมายหรือรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

5.1.4 ปัจจัยด้านการแทรกแซงของระบบอุปถัมภ์ในประเทศไทยที่เข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนอยู่เสมอแบบที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ พนักงานสอบสวนบางรายอยู่ภายใต้อำนาจของบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าขึ้นไปเข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ ถูกควบคุมด้วยนักการเมือง และพบว่ามีกรณีที่ถูกเสียหายได้แจ้งความร้องทุกข์กับพนักงานสอบสวนเพื่อประสงค์จะให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดจนกว่าคดีจะถึงที่สุดแต่พนักงานสอบสวนเพียงแค่นึกไว้เป็นหลักฐาน เนื่องจากผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเคยเป็นอดีตผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

5.2 แนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน

5.2.1 แนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำที่รัฐสามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบายได้แก่ การเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนให้สัมพันธ์กับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น หากประชาชนมาเยอะขึ้นก็ต้องมีเวรสำรองเพื่อแบ่งเบากับร้อยเวรหลัก ประชาชนจะได้ไม่ต้องนั่งรอ หรืออาจจะเพิ่มอัตราค่าจ้างของผู้ช่วยพนักงานสอบสวน อีกทั้งยังอยากให้รัฐบาลกำหนดเป็นนโยบายให้มีหน่วยงานให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นพนักงานสอบสวนด้วย

5.2.2 รัฐควรหากกลไกที่ผลิตพนักงานสอบสวนเพื่อให้เป็นพนักงานสอบสวนจริงๆ ตั้งใจมาทำงานสอบสวนแล้วทำงานเป็นไม่เปลี่ยนหรือย้ายสายงาน สมัยก่อนก่อนมีการจัดแบ่งสอบสวนอย่างเดียว ตอนนั้นพนักงานสอบสวนจะไม่มีย้ายออกก็สามารถลดภาระไปได้ แต่ละสถานีตำรวจจึงมีพนักงานสอบสวนเพียงพอ แต่พอมารวมแห่ง ทุกคนสามารถขยับออกได้ทุกสายงาน เพราะฉะนั้นพนักงานสอบสวนจึงขอเปลี่ยนหรือย้ายสายงาน เพราะงานสอบสวนคืองานที่เครียดที่สุดในระบบโรงพัก คือรับปัญหาทุกปัญหาเข้ามาที่ร้อยเวรคนเดียว หรืออาจจะปรับปรุงระบบโครงสร้างพนักงานสอบสวนใหม่ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่พนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่

5.2.3 การลดการแทรกแซงของระบบอุปถัมภ์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ หากต้องการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรมต้องรื้อระบบพนักงานสอบสวนใหม่

5.2.4 รัฐควรออกกฎหมายที่ไม่เกิดความซับซ้อนเป็นภาระของผู้ปฏิบัติและแบ่งเบาภาระของประชาชน การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ หากสามารถลดขั้นตอนการประสานงานระหว่างหน่วยงานด้วยกันก็จะสามารถให้ปฏิบัติหน้าที่ได้เร็วขึ้น ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คดีที่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ คดีลหุโทษ คดีที่สามารถยอมความกันได้ คดีที่มีโทษไม่สูง จะได้ไม่รอกศาล รกโรงพัก ดังนั้น รัฐควรออกกฎหมายในส่วนที่เป็นคดีทั่วไป ต้องออกกฎหมายมาว่าคดีนี้สามารถที่จะจบได้โดยหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

5.2.5 รัฐควรเพิ่มการให้ความรู้ทางด้านกฎหมายแก่ประชาชน องค์กรภาครัฐส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ทางด้านกฎหมายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงด้วย อาจจะเริ่มตั้งแต่ผู้ใหญ่บ้านต้องออกช่วยประชาสัมพันธ์ด้วย กำนันหรือพวกนายกองบต. นายกองบจ. ทั้งหมดทั้งปวงก็ต้องร่วมด้วยในการประชาสัมพันธ์ ถึงแม้จะมีการให้ความรู้ แต่สื่อต่างๆ เหล่านั้นหรือความรู้ต่างๆ เหล่านั้นไม่สามารถไปถึงประชาชนทั่วไป ซึ่งปกติแล้วเขาก็มีต้นทุนทางสังคมต่ำกว่าอยู่แล้ว จะไม่เหมือนกันกับคนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงกับต่างจังหวัดที่ทุรกันดารจึงต่างกันมาก ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรออกไปดูแลประชาชน เพื่อเป็นการพิทักษ์คุ้มครอง ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ และสวัสดิภาพ ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้มากที่สุด ได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมาย ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกกับประชาชนอย่างแท้จริง

5.2.6 การเพิ่มงบประมาณในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ หากสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือกระทรวงการคลังจะปรับในส่วนของค่าตอบแทนพนักงานสอบสวน เพิ่ม

คำตอบแทนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน เนื่องจากพบว่าพนักงานสอบสวนใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวในการจัดหาทรัพยากร เช่น ค่ากระดาษ ค่าส่งหมาย พนักงานสอบสวนต้องจ่ายเองด้วย เบิกงบประมาณจากรัฐได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น การที่งบประมาณมีเพียงจำกัดในการเพิ่มเงินค่าตำแหน่งพนักงานสอบสวน อาจจะเพิ่มในอัตราส่วนของคำตอบแทนพนักงานสอบสวนเป็นค่าสำนวน เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจหรือเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่

6. การอภิปรายผล

สรุปและอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

6.1 สภาพการณ์ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน

ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่สำคัญของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันของสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมถึงความไม่เป็นธรรมด้านอำนาจต่อรองในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นการลดความเหลื่อมล้ำจึงเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ชาติ(ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยรัฐบาลได้ให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงซึ่งหนึ่งในตัวชี้วัดคือความแตกต่างของรายได้และการเข้าถึงบริการภาครัฐระหว่างกลุ่มประชากร ดังนั้น การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม จึงเป็นประเด็นของการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ด้วยการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง

6.2 ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน

คดีอาญาที่เกิดขึ้นในห้องที่สถานีตำรวจภูธรสมุทรปราการมีปริมาณจำนวนมากและมีจำนวนพนักงานสอบสวนมีน้อยไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชน และพบว่าเรื่องงบประมาณ มีจำกัด ซึ่งทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกนโยบายให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รับใช้ประชาชน มีหน้าที่ในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่จัดงบประมาณมาเพียงจำกัด และบ่อยครั้งที่พนักงานสอบสวนต้องใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวในการจัดหาทรัพยากรมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อรับใช้ประชาชน และการถอดบทเรียนจากพนักงานสอบสวนยังพบอีกว่าตำรวจที่จบมาใหม่ในสายงานสอบสวนไม่ได้จบมาโดยตรงจากที่โรงเรียนสอบสวนหรือโรงเรียนนายร้อยตำรวจ บางคนจบนิติศาสตร์มาจริงแต่ไม่รู้จักการทำสำนวนทำให้เกิดความผิดพลาด เมื่อส่งสำนวนไปให้อัยการอัยการอาจจะสั่งไม่ฟ้อง หรือส่งกลับมาให้ทำการสอบสวนเพิ่มเติม ส่งผลให้พนักงานสอบสวนเกิดภาวะเครียด พักผ่อนน้อย ไม่มีความเป็นส่วนตัวเพราะประชาชนคาดหวังว่าตำรวจต้องทำงานตลอด 24 ชั่วโมง จึงทำให้เกิดการขอย้ายสายงานลาออกจากราชการ แล้วเลือกรับบำเหน็จหรือกินบำนาญเมื่ออายุราชการครบ 25 ปี และในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่สามารถรับมือกับภาวะดังกล่าวได้ก็เกิดการฆ่าตัวตาย ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตำรวจฆ่าตัวตายอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนั้นในบริบทของตำรวจก็พบปัญหาสำคัญคือเรื่องของระบบอุปถัมภ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือถ้าพนักงานสอบสวนคนไหนมีนายดี มีเส้นมีสายก็สามารถวิ่งย้ายไปอยู่สายงานอื่นได้ และยังพบอีกว่าพนักงานสอบสวนบางคนเอาชื่อมาห้อยไว้ที่สถานีตำรวจแห่งหนึ่งแต่กลับขอไปช่วยราชการอีกแห่งหนึ่ง เพราะฉะนั้นจึงทำให้ในสถานีตำรวจแห่งนั้นมีตำแหน่งพนักงานสอบสวนเต็มอัตราแล้ว จึงไม่สามารถขออัตราค่าจ้างเพิ่มได้อีก จึงเป็นการซ้ำเติมสถานการณ์ที่พนักงานสอบสวนมีจำนวนไม่เพียงพอยิ่งขึ้นไปอีก และยังพบอีกว่าก่อนที่จะประชาชนที่เป็นผู้เสียหายจะเข้าร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน และในบางกรณีที่ประชาชนตกเป็นผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องเข้าพบพนักงานสอบสวน หากรู้จักนักการเมืองหรือผู้ใหญ่ที่อยู่ในแวดวงตำรวจก็มักจะประสานมาทางผู้กำกับสถานีให้บอกกับผู้ใต้บังคับบัญชาให้ช่วยอำนวยความสะดวกให้ก่อนถึงจะมั่นใจได้ว่าการมาพบพนักงานสอบสวนจะได้รับความยุติธรรมทางอาญา จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติหน้าที่ให้กับประชาชนที่มีเส้นสายหรือนายฝากมาก่อน ส่วนประชาชนที่ไม่รู้จักใครไม่มีเส้นสายก็ต้องรอไปตามลำดับ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าระบบอุปถัมภ์มักจะ

เข้ามาแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมในระบบพนักงานสอบสวนได้อยู่เสมอ ทำให้ไม่มีทางที่กระบวนการยุติธรรมจะสร้างความเท่าเทียมกันให้กับประชาชนได้อย่างแน่นอน

ในส่วนของนิติกรประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสมุทรปราการ พบว่างบประมาณของภาครัฐมีจำนวนจำกัด ทรัพยากรในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐมีไม่เพียงพอ เช่น ยานพาหนะในการลงพื้นที่ที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ประกอบกับการที่ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกฎหมาย จึงทำให้รู้สึกกลัว หรือรู้สึกว่ามีความยุ่งยากหากต้องไปติดต่อกับหน่วยงานราชการหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ จนบางครั้งทำให้ประชาชนเลือกที่จะไม่ใช้สิทธิของตน และบ่อยครั้งพบว่าประชาชนไม่รู้ว่าตนเองมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย นอกจากการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายของประชาชนแล้ว เรื่องฐานะทางเศรษฐกิจก็เป็นปัญหาหนึ่งของประชาชน เพราะทุกสิ่งทุกอย่างล้วนต้องใช้เงิน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ หรือ ค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี ยิ่งประชาชนไม่มีความรู้ ยิ่งรู้สึกกลัวไปหมด

สาเหตุของปัญหาในกลุ่มประชาชน คือ เรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ทำงานหาเช้ากินค่ำ มีฐานะยากจน หรือ มีรายได้น้อย ไม่มีเงินในการว่าจ้างทนายความเพื่อต่อสู้คดี มีการศึกษาน้อย ไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย ตลอดจนมีระบบอุปถัมภ์เข้ามาแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งบ่อยครั้งพบว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นหรือเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ทำให้ประชาชนเกรงกลัวว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมซึ่งอาจส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อีกทั้งยังทำให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่หรืออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนล่าช้า และส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการวางแผนกำลังคน(สมชาย หิรัญภิตติ, 2542) เป็นกระบวนการพิจารณาความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในอนาคตตามกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งมีการกำหนดขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น และมีการวิเคราะห์สถานการณ์การกลั่นกรองสภาพแวดล้อมเพื่อนำไปพยากรณ์อัตรากำลังโดยอาศัยวิธีและเทคนิคต่างๆให้เหมาะสมกับลักษณะงาน นอกจากนั้นแล้ว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์ของ (เจมส์ ซี สกอตต์, 2539) ที่ได้ให้นิยามความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ไว้ว่าเป็นกรณีของความสัมพันธ์ที่เป็นกลไกของความสัมพันธ์ (Instrumental Relationship) ในลักษณะที่บุคคลหนึ่งจะมีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจในระดับสูงจะเป็นผู้อุปถัมภ์ที่จะใช้อิทธิพลและทรัพยากรของตนในการช่วยปกป้องคุ้มครองหรือให้ผลประโยชน์หรือทั้งสองอย่างแก่บุคคลที่มีสถานภาพต่ำกว่าคือผู้รับอุปถัมภ์ ผู้ซึ่งจะต้องตอบแทนโดยการให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนให้บริการแก่ผู้อุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์อาจจะสามารถใช้อำนาจในทางเห็นชอบ (Sanction) หรือการใช้อำนาจบังคับอย่างแท้จริง (Pure Coercive) ก็ได้ และผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับสมมติฐานของทฤษฎีความกดดันทางสังคม(Strain Theory) เกิดขึ้นจากแนวคิดสังคมไร้กฎเกณฑ์ของอีมีล เดอร์คาคม์ โดยโรเบิร์ต เมอร์ตัน ได้นำหลักการของทฤษฎีสังคมไร้กฎเกณฑ์ (Anomie Theory) มาอธิบายว่าอาชญากรรมนั้นเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันของโครงสร้างทางสังคม โอกาสของคนที่มีฐานะยากจน และมีรายได้หรือการศึกษาน้อยจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายมีไม่เท่ากันที่จะประกอบอาชีพหรือประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเดียวกันกับคนในสังคมจึงทำให้เกิดแรงกดดันทางสังคมขึ้นจึงต้องแสวงหาวิธีการอื่นนอกจากการประกอบอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมาย และผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์ (อคิน รพีพัฒน์, 2533) ที่ได้กล่าวว่าเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้ที่เหนือกว่า คือมีทรัพยากรมากกว่าหรือสูงศักดิ์มีอำนาจมากกว่ากับผู้ที่ย้อยกว่าคือผู้ที่มีทรัพยากรน้อยกว่า โดยผู้ที่เหนือกว่าให้การอุปการะช่วยเหลือคุ้มครองป้องกันให้แก่ผู้ที่ย้อยกว่า และผู้ที่ย้อยกว่าให้การสนับสนุนทำงานให้โดยคอยรับใช้และเชื่อฟังเป็นการตอบแทน ถ้าพูดไปอย่างไทย ๆ เราก็ถือว่า ผู้ที่เหนือกว่าสร้างบุญคุณช่วยเหลือผู้ที่ย้อยกว่าและผู้ที่ย้อยกว่าย่อมต้องตอบแทนบุญคุณสาระสำคัญในความสัมพันธ์เช่นนี้ คือ กตัญญูกตเวที

6.3 แนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนให้สัมพันธ์กับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น และหากเป็นไปได้สามารถผลิตพนักงานสอบสวนเพื่อให้ไม่เปลี่ยนหรือย้ายสายงาน ปรับปรุงระบบโครงสร้างพนักงานสอบสวนใหม่ ลดการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระ รัฐควรออกกฎหมายที่ไม่เกิดความซับซ้อน ไม่เป็นภาระของผู้ปฏิบัติและแบ่งเบาภาระของประชาชน เพิ่มการให้ความรู้ทางด้านกฎหมายแก่ประชาชน เพิ่มงบประมาณในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ตามยุทธศาสตร์ชาติ(ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐมีเป้าหมายการพัฒนาโดยยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็วและโปร่งใส ทุกภาคส่วนของสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริตสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา ด้วยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติและอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามหลัก นิติธรรม ซึ่งตัวชี้วัดประกอบด้วยระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของภาครัฐ ประสิทธิภาพของการบริการภาครัฐ ระดับความโปร่งใส การทุจริตประพฤติมิชอบ และความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม โดยภาครัฐต้องมีการบริหารกำลังคนที่มีความคล่องตัว ยึดระบบคุณธรรม ยึดค่านิยมในการทำงานเพื่อประชาชน มีคุณธรรม และมีการพัฒนาตามเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ บังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เท่าเทียม เสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้อำนาจ บุคลากรและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเคารพและยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมระบบยุติธรรมทางเลือก ระบบยุติธรรมชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม และพัฒนามาตรการอื่นแทนโทษทางอาญา

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ และวางกรอบให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ในการลดความเหลื่อมล้ำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม และทุกภาคส่วนของสังคมต้องร่วมกันผลักดันและขับเคลื่อน เพื่อสร้างความสงบสุขให้แก่สังคม พร้อมทั้งปลูกฝังค่านิยมให้เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนตามหลักนิติธรรม
2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนให้สัมพันธ์กับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด อาจเพิ่มอัตราค่าจ้างของผู้ช่วยพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวน หรือหากเป็นไปได้สามารถผลิตพนักงานสอบสวนให้มีใจรักในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเป็นมืออาชีพ และมีความอดทนอดกลั้นต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้พนักงานสอบสวนเปลี่ยนหรือย้ายสายงาน หรือปรับปรุงระบบโครงสร้างพนักงานสอบสวนใหม่ ลดการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจากระบบอุปถัมภ์ เพื่อให้พนักงานสอบสวนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระ
3. ภาครัฐควรออกกฎหมายที่มีความชัดเจน ไม่มีความซับซ้อน ไม่เป็นภาระของผู้ปฏิบัติ และสามารถแบ่งเบาภาระของประชาชนได้
4. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรออกไปดูแลประชาชนเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้มากที่สุด และให้รัฐบาลกำหนดเป็นนโยบายให้มีความหมายให้แก่ผู้ต้องหา จำเลย ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือ ผู้ได้รับผลกระทบจากการ

ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในชั้นพนักงานสอบสวน องค์การภาคีรัฐส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ทางด้านกฎหมายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

5. ภาครัฐ หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งให้ความรู้ทางด้านกฎหมายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และให้ประชาชนได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตนด้วยความรู้ความเข้าใจ

6. ภาครัฐควรจัดสรรเพิ่มงบประมาณและสวัสดิการให้แก่พนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เกิดแรงจูงใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พนักงานสอบสวน หรือ เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ควรตระหนักถึงความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ประชาชนพึงได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม เคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค

2. พนักงานสอบสวน หรือ เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ควรมีบทบาทเชิงรุกในการพิทักษ์คุ้มครอง ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและสวัสดิภาพของประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม

3. พนักงานสอบสวน หรือ เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ควรปฏิบัติหน้าที่เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจต่อการให้บริการของภาครัฐ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นมืออาชีพ

7.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะเจาะจงในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นเพียงต้นน้ำของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่านั้น ดังนั้นควรศึกษาให้ครอบคลุมทั้งระบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ศึกษาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นอัยการ, ชั้นกระบวนการพิจารณาคดีทางอาญาของศาล และราชทัณฑ์ เป็นต้น

2. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ประกอบด้วยเพื่อใช้เป็นแนวทางในระงับข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งของประชาชน

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำของภาครัฐ

8. เอกสารอ้างอิง

กองส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (ม.ป.ป.). *ชุดความรู้สิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ สนธิสัญญาหลักระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยภาคี*. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2561, จาก http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/HRC/nhr.pdf.

กุลนิตี ขุนทองจันทร์ และอภิญา เลื่อนฉวี. (2561). *ปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติในการรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สืบค้นจาก <https://grad.dpu.ac.th/upload/content/files/%E0%B8%9B%E0%B8%B5%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%207%20%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%203/7-3-45.pdf>

เจมส์ ซี สกอตต์. (2539). การเมืองในระบบผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. ใน ปรีชา ศุรินทร์พันธ์ (ผู้แปล). *ระบบอุปถัมภ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์. (2562). *ทฤษฎีสถิตยฐานพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580. *ราชกิจจานุเบกษา*. ฉบับกฤษฎีกา 135, 82ก (13 ตุลาคม): 38-44.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580. *ราชกิจจานุเบกษา*. ฉบับกฤษฎีกา 135, 82ก (13 ตุลาคม): 55-61.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- ศราวุฒิ ประทุมราช. (2544). *รวบรวมสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่สำคัญ*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส) และมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (FES).
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2554). สัมมนาทางวิชาการเรื่อง "กระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนเข้าถึงได้ (justice for All, All for Justice)". *จุลนิติ*. พ.ค.-มิ.ย.2554, หน้า 72-74.
- สมชาย หอมลออ. (2554). สัมมนาทางวิชาการเรื่อง "กระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนเข้าถึงได้ (justice for All, All for Justice)". *จุลนิติ*. พ.ค.-มิ.ย.2554, หน้า 75.
- สมชาย หิรัญกิตติ. (2542). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ: บริษัท ธีระพีลัมและไซเท็กซ์ จำกัด.
- เสกสัน เครือคำ. (2558). *อาชญากรรม อาชญาวិทยา และงานยุติธรรมทางอาญา*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- อคิน รพีพัฒน์. (2533). *การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยเชิงคุณภาพใน คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อารี รุ่งพรทวีรัตน์. (2527). *การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิทธิพล กริสว่าง, ร.ต.อ. (2553). *ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนสังกัด กองบังคับการตำรวจนครบาล 6*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลและทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานจังหวัดตราด

The readiness of digital infrastructure and the digital skills of personnel of Trat Governor's Office

พัฒนภัณท์ภูมิ เจียรณัย¹ และ ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง²

วันรับ: 10 มิถุนายน 2567 วันแก้ไข: 16 กรกฎาคม 2567 ยอมรับ: 24 สิงหาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลของสำนักงานจังหวัดตราด ทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากรในสำนักงานจังหวัดตราด ตลอดจนกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการกิจของสำนักงานจังหวัดตราดที่จะสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล โดยผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และสรุปผลเชิงวิเคราะห์และพรรณนาในรายละเอียด โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม ได้แก่ บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด จำนวน 9 คน และผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 2 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สำนักงานจังหวัดตราดมีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลในส่วนของระบบเครือข่ายและแพลตฟอร์ม แต่สำหรับในส่วนของฮาร์ดแวร์ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ล้าสมัยและไม่สามารถสนับสนุนการทำงานผ่านระบบดิจิทัลของบุคลากรได้ และด้วยความไม่พร้อมของฮาร์ดแวร์นี้ส่งผลต่อเนื่องถึงความพร้อมของซอฟต์แวร์เนื่องจากการที่ฮาร์ดแวร์อยู่ในสภาพที่ล้าสมัยทำให้มีศักยภาพไม่เพียงพอต่อการรองรับซอฟต์แวร์ในปัจจุบัน และในส่วนของระบบคลาวด์สำนักงานจังหวัดตราดยังไม่ได้มีการสนับสนุน ทำให้ปัจจุบันบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดต้องใช้ระบบคลาวด์ของผู้ให้บริการเอกชนซึ่งเป็นที่น่ากังวลในด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ แต่อย่างไรก็ดีภายใต้สถานการณ์ที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์ส่งผลให้บุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดมีทักษะทางด้านดิจิทัลในอันที่สามารถขับเคลื่อนสำนักงานจังหวัดตราดเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลได้ และสำหรับในส่วนของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการกิจของสำนักงานจังหวัดตราดนั้นในปัจจุบันส่วนใหญ่ได้รองรับการทำงานผ่านระบบดิจิทัลแล้ว แต่ยังคงมีในส่วนของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเงินและพัสดุ ที่ยังไม่รองรับการทำงานผ่านระบบดิจิทัล ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลต่อไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ (1) รัฐบาลควรส่งเสริมและพัฒนาแพลตฟอร์มสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์กลางให้ทุกหน่วยงานรัฐต่าง ๆ ได้ใช้เป็นแพลตฟอร์มเดียวกัน และควรสนับสนุนระบบคลาวด์ให้หน่วยงานรัฐต่าง ๆ ได้ใช้งาน (2) รัฐบาลควรพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลดิจิทัลให้สอดคล้องกันทั้งกฎหมายในการปฏิบัติและกฎหมายสำหรับการตรวจสอบ และ (3) สำนักงานจังหวัดตราดต้องมีการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพทางดิจิทัลของบุคลากรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อพัฒนาศักยภาพทางดิจิทัลของบุคลากรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัลที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: ดิจิทัล, รัฐบาลดิจิทัล, โครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัล, ทักษะทางด้านดิจิทัล, สำนักงานจังหวัดตราด

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ผู้ประพันธ์บทความ)

² อาจารย์ประจำสาขาพัฒนาสังคม, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to study the readiness of the digital infrastructure of the Trat Governor's Office, the digital skills of personnel, as well as relevant laws and regulations that will support the transformation of work from the Trat Governor's Office to a digital government. The researchers used qualitative research methods, including in-depth interviews, and summarized the results through analysis and interpretation. The interview participants are classified into two main groups; 9 personnel from Trat Governor's Office and 2 stakeholders. The founded that the The Trat Governor's Office had readiness in terms of digital infrastructure, particularly in the areas of network systems and platforms. However, the outdated hardware they used could not support personnel's work through digital systems. Consequently, the inadequacy of dated hardware affected the readiness of software, which lacked sufficient potential to support modern software. When it came to the cloud system, it had not yet been supported, leading to reliance on private sector cloud systems, posing cybersecurity concerns. Nevertheless, digital technology played a significant role in daily life presently, with personnel possessing digital skills capable of driving the office toward digital government transformation. Regarding relevant laws and regulations, most now supported digital work. However, there were still areas, particularly in finance and procurement regulations, that did not fully support digital work and required updates to align with ongoing digital government initiatives. The research proposes three recommendations; (1) The government should promote and develop a central electronic document platform for all state agencies and support cloud systems for their use. (2) The government should develop laws that comprehensively support digital governance, including laws for operations and audits. (3) Trat Governor's Office should implement annual digital skills training for personnel to keep up with rapid digital technology advancements.

Keywords: Digital, Digital Government, Digital Infrastructure, Digital Skills of Personnel, Trat Governor's Office

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) และต่อมาพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2561 เป็นต้นมา ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติฯ ได้มุ่งเน้นการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบ "ประชารัฐ" โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ซึ่งในยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวกรวดเร็ว และโปร่งใส ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานของรัฐจะต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย เป็นภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใส ประกอบกับในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ภาครัฐมีความทันสมัย ซึ่งมุ่งเน้นในการพัฒนาและปรับระบบวิธีการปฏิบัติราชการให้ทันสมัย มีการนำเทคโนโลยี นวัตกรรม และข้อมูลขนาดใหญ่มาใช้ในการปฏิบัติราชการ (สำนักงานเลขาธิการของ

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) จึงเป็นผลให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งจะต้องปรับตัวโดยมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติราชการอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อผลลัพธ์ในการส่งมอบการบริการที่มีคุณค่าให้แก่ประชาชน

ภายหลังจากการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว หน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการยกร่างกฎหมาย พร้อมกำหนดแผน นโยบาย และแนวทาง ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านดังกล่าว อาทิ พระราชบัญญัติการบริหารงานภาครัฐและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564 เป็นต้น เมื่อวิเคราะห์แล้วจะเห็นว่า รัฐบาลมีความต้องการที่จะปฏิรูประบบราชการให้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาใช้เป็นเครื่องมือในให้บริการประชาชนและการบริหารจัดการหน่วยงาน โดยในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลอย่างเป็นรูปเป็นธรรมโดยได้มีแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย 2 ฉบับ ได้แก่ แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2563 - 2565 และแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งภายหลังจากที่แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2563 - 2565 ได้มีการถอดบทเรียนและสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาและประเด็นความท้าทายของการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลของหน่วยงานรัฐในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น (1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัล ซึ่งหน่วยงานของรัฐมีโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลทั้งในส่วนของฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ประกอบกับการจัดสรรงบประมาณด้านดิจิทัลเฉลี่ยต่อหน่วยงานมีแนวโน้มลดลง (2) ด้านบุคลากร พบว่า ส่วนราชการระดับกรมมีสัดส่วนบุคลากรด้านเทคโนโลยีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนบุคลากรทั้งหมดของหน่วยงาน รวมทั้งการขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล และการขาดบุคลากรที่มีความสามารถทางด้านดิจิทัล เป็นเหตุให้การผลักดันโครงการด้านดิจิทัลของหน่วยงานราชการส่วนใหญ่ไม่ประสบผลสำเร็จ และ (3) ด้านกฎหมาย พบว่า การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เื้อื่อต่อการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม ยังคงเป็นเพียงร่างกฎหมายหรือร่างพระราชบัญญัติ ที่ยังไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้จริง อันอุปสรรคต่อการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ซึ่งปัญหาด้านกฎหมายที่หน่วยงานภาครัฐเผชิญมีตั้งแต่ระดับกฎหมาย กฎ ระเบียบของหน่วยงาน ไปจนถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลด้านต่าง ๆ อาทิ กฎหมายธุรกิจด้านการยื่นคำขอและเอกสารผ่านทางช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายด้านการยืนยันตัวตนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ภายใต้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้จัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558) โดยการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้กำหนดให้มีส่วนราชการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดนั่นคือจังหวัดและอำเภอ ซึ่งในจังหวัดหนึ่งจะมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาส่วนราชการต่าง ๆ ในจังหวัด โดยมีสำนักงานจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการและที่ปรึกษา (Black Office) ของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งสำนักงานจังหวัดประกอบไปด้วย 4 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานอำนวยการ กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด กลุ่มงานบริหารทรัพยากรบุคคล และกลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ซึ่งแต่ละกลุ่มงานมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน ซึ่งครอบคลุมทุกมิติในการดำเนินงานและบริหารงานในจังหวัดทั้งการอำนวยการ การวางแผนและการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัด การบริหารทรัพยากรบุคคล และการให้บริการประชาชนโดยเป็นตัวกลางที่จะเชื่อมประสานระหว่างประชาชนผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะไปดำเนินแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชน

ดังนั้น ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานภายในจังหวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐบาล สำนักงานจังหวัดจึงเป็นหน่วยงานสำคัญในการเป็นหน่วยงานกลางที่จะเชื่อมโยงและบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานในจังหวัดทั้งภาครัฐและเอกชน โดยในบริบทของจังหวัดตราด ซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยนั้น ประกอบไปด้วย 7 อำเภอ 38 ตำบล 261 หมู่บ้าน หน่วยงานราชการบริหารส่วนภูมิภาคประจำจังหวัด จำนวน 34 หน่วยงาน

หน่วยราชการบริหารส่วนกลางในจังหวัด จำนวน 52 หน่วยงาน หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชมรมสโมสรอีกกว่า 40 หน่วยงาน (สำนักงานจังหวัดตราด, 2566) ดังนั้น เมื่อสำนักงานจังหวัดตราดสามารถเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลได้ ย่อมที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารราชการในจังหวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลของสำนักงานจังหวัดตราด อันได้แก่ ความพร้อมของฮาร์ดแวร์ ความพร้อมของซอฟต์แวร์ ความพร้อมของระบบเครือข่าย และความพร้อมของระบบคลาวด์ ตลอดจนทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดตามที่กำหนดใน “ทักษะทางด้านดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ” โดย สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2562) อันได้แก่ ความสามารถ ความรู้ ประสบการณ์ คุณลักษณะ และสมรรถนะ รวมถึงกฎหมายและระเบียบที่จะสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกิจของสำนักงานจังหวัดตราด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานจังหวัดตราดและส่วนราชการอื่น ๆ ที่มีความมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล รวมถึงประชาชนผู้รับบริการซึ่งจะได้รับการบริการที่มีคุณค่า รวดเร็ว และตอบสนองต่อความต้องการมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลของสำนักงานจังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากรในสำนักงานจังหวัดตราด
3. เพื่อศึกษากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการกิจของสำนักงานจังหวัดตราดที่จะสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

3. ทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดการเปลี่ยนผ่านทาง

องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (The Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) (2019) ได้ให้คำนิยามการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลว่า การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล คือ การแปลงข้อมูลและกระบวนการแบบอนาล็อกให้อยู่ในรูปแบบที่เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สามารถอ่านค่าได้ และเป็นการนำเทคโนโลยีและข้อมูลดิจิทัลรวมถึงการเชื่อมต่อโครงข่ายของเทคโนโลยีและข้อมูลดิจิทัลซึ่งส่งผลให้เกิดสิ่งใหม่และการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญ

Mergel (2019) กล่าวว่า การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล คือ การเปลี่ยนรูปแบบวัฒนธรรมองค์กร และความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสีย โดยมีการวัดผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งการวัดผลในระยะสั้นนั้น องค์กรจะต้องมีการเพิ่มทางเลือกการเข้ารับบริการผ่านทางดิจิทัลให้แก่ผู้รับบริการ และในระยะยาวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ

สถาบันนวัตกรรมและธรรมาภิบาลข้อมูล หรือ DIGI (2022) ได้ให้นิยามของการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงสิ่งเก่าให้เกิดสิ่งใหม่ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการบริการลูกค้าขององค์กรและบริษัทต่าง ๆ โดยอาศัยทัศนคติที่ต้องการความเปลี่ยนแปลงของคนในองค์กร วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ระบบการทำงานที่ชัดเจน เป้าหมาย และการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ มาเป็นขั้นตอนในการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล

จากความหมายและคำนิยามของการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล คือ การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร และความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสีย โดยอาศัยทัศนคติที่ต้องการเปลี่ยนแปลงของคนในองค์กรและวิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กรในการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งมี

เป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานทั้งระหว่างบุคลากรในองค์กรเดียวกันหรือระหว่างองค์กร ตลอดจนการส่งมอบบริการอันเป็นที่พึงพอใจให้แก่ประชาชน

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิมพ์กมล ไชยสมภาร (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสำนักงานเกษตรอุตสาหกรรม” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กระบวนการการนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปปฏิบัติของสำนักงานเกษตรอุตสาหกรรม มีการกำหนดนโยบาย เพื่อวางแผนการดำเนินงาน รวมทั้งการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ระบบดิจิทัล สารสนเทศ มาใช้ใน 2 ส่วนทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีการพัฒนาระบบ และนำทรัพยากรที่มีอยู่มาพัฒนาระบบการปฏิบัติงานให้มีความทันสมัย ลดขั้นตอนและลดระยะเวลาการปฏิบัติงาน ยกกระดานการให้บริการประชาชน อำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลกับภาครัฐ ส่วนปัญหาและอุปสรรคพบว่า มี 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านงบประมาณ (2) ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (3) กฎหมาย กฎ ระเบียบ ต่าง ๆ และ (4) ด้านบุคลากร ส่วนพระมหาไถยน้อย ญาณเมธี (สลาสิงห์) และพระศิลาศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับตัวองค์กรภาครัฐสู่ยุคความเป็นรัฐบาลดิจิทัล” ซึ่งจากการวิจัย พบว่าการปรับตัวมุ่งสู่ความเป็นรัฐบาลดิจิทัลอาจเป็นไปได้ยาก เพราะว่า การพัฒนาสู่รัฐบาลดิจิทัลนั้นมีปัญหาอุปสรรค 2 ประการที่สำคัญ ได้แก่ ประการแรก กฎหมายและระเบียบ เนื่องจากการขับเคลื่อนสู่รัฐบาลดิจิทัลนั้นมิได้อาศัยแต่กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลเท่านั้น แต่ยังมีกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ประการที่สอง ประชาชนยังขาดทักษะทางด้านดิจิทัล ในอันที่จะสามารถรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถใช้อุปกรณ์ดิจิทัลในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ และตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ และอภิชัย กุญชรชัย (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลขององค์กรภาครัฐ (Digital Government Transformation) กรณี ศึกษา สำนักงานการต่างประเทศกรุงเทพมหานคร” ซึ่งจากการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่สำคัญในการเปลี่ยนผ่านองค์กรของรัฐ ได้แก่ (1) การให้ความสำคัญของผู้บริหารระดับสูงในการดำเนินนโยบายและการปฏิบัติ (2) สภาพแวดล้อมการทำงาน (3) วัฒนธรรมองค์กร (4) ความพร้อมและศักยภาพทรัพยากรของหน่วยงาน (5) ความรู้และทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากร

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 เรื่องดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยในการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล คือ (1) ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลมีเป้าหมายสำคัญ คือ การปฏิบัติงานผ่านระบบดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนและการบริหารราชการ ดังนั้น หน่วยงานรัฐจำต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลของหน่วยงานในการปฏิบัติงาน (2) ทักษะทางด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ เนื่องจากในทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือเอกชน “ทรัพยากรมนุษย์” ถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพประสิทธิผลขององค์กร ดังนั้น ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ จะต้องมีความรู้และทักษะในการใช้เครื่องมืออันเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งหน่วยงานรัฐจะต้องมีการพัฒนาความรู้และทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐให้มีความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล และ (3) กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องที่สนับสนุนการปฏิบัติงานผ่านระบบดิจิทัล

4. ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

4.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลโดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 บุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราด จำนวน 9 คน โดยผู้วิจัยจะเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละท่านทำงาน ทุกระดับ และทุกกลุ่มงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายและครบถ้วนรอบด้าน ดังนี้

- 1) หัวหน้าสำนักงานจังหวัดตราด
- 2) ผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด
- 3) นิติกรชำนาญการ กลุ่มงานอำนวยการ
- 4) นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ กลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรม
- 5) นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ กลุ่มงานอำนวยการ
- 6) นักวิชาการคอมพิวเตอร์ปฏิบัติการ กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด

พัฒนาจังหวัด

- 7) นักวิชาการเงินและบัญชีปฏิบัติการ กลุ่มงานอำนวยการ
- 8) นักวิชาการพัสดุปฏิบัติการ กลุ่มงานอำนวยการ
- 9) พนักงานทรัพยากรบุคคล (พนักงานราชการ) กลุ่มงานบริหารทรัพยากรบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 ผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 2 คน ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจปฏิบัติงานร่วมกับสำนักงานจังหวัดตราดอยู่เป็นประจำ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวัง ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ดังนี้

- 1) หัวหน้าหน่วยตรวจสอบภายในจังหวัด
- 2) ผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์ (พนักงานจ้าง) องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องด้วยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและมุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ด้วยวิธีการดำเนินการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างเป็นระดับขั้นตอนและมีความยืดหยุ่น ซึ่งการกำหนดประเด็นคำถามจะเป็นลักษณะปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถให้ความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และผู้วิจัยจะถามเจาะลึกลงไปในแต่ละประเด็นที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลของสำนักงานจังหวัดตราด - เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักสะท้อนสภาพความเป็นจริงของความพร้อมและเสถียรภาพโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลของสำนักงานจังหวัดตราด ซึ่งจะประกอบไปด้วยความพร้อมของฮาร์ดแวร์ ความพร้อมของซอฟต์แวร์ ความพร้อมของระบบเครือข่าย ความพร้อมของระบบคลาวด์ และความพร้อมของแพลตฟอร์ม

หมวดที่ 2 ทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด - เพื่อให้ทราบถึงทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ คุณลักษณะ และสมรรถนะ

หมวดที่ 3 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสำนักงานจังหวัดตราดที่สนับสนุนการทำงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล - เพื่อให้ทราบกฎหมายและระเบียบที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานตามภารกิจของจังหวัดตราดผ่านระบบดิจิทัล ตลอดจนมุมมอง ข้อเสนอแนะ และแนวทางการแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบ ให้มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานตามภารกิจของสำนักงานจังหวัดตราด

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลหลักของการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ โดยผู้ศึกษาจะดำเนินการติดต่อผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 11 คน พร้อมส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลหลักศึกษาล่วงหน้า 1 สัปดาห์ และนัดหมายเวลาสัมภาษณ์

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลข้างต้นมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎี และข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารเพื่อระบุข้อค้นพบในการตอบคำถามการวิจัยต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลของสำนักงานจังหวัด ตราด

1) ความพร้อมของฮาร์ดแวร์

ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลโดยเฉพาะอย่างยิ่งฮาร์ดแวร์ ถือได้ว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะ เป็นเครื่องมือที่บุคลากรของสำนักงาน จังหวัดตราดจะต้องใช้ในการปฏิบัติงานในการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งจากการวิจัย พบว่า สำนักงานจังหวัดตราดไม่มีความพร้อมในด้านของฮาร์ดแวร์ เนื่องจากฮาร์ดแวร์ ไม่ว่าจะเป็น เครื่องคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ของสำนักงานจังหวัดตราดมีไม่เพียงพอที่จะรองรับการ ปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด ซึ่งการที่จำนวนคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ในปัจจุบันที่ดูเหมือนจะเพียงพอในส่วนหนึ่งได้รับมาจากการบริจาคหน่วยงานต่าง ๆ ประกอบกับฮาร์ดแวร์ในปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ล้าสมัย ส่วนใหญ่มีการใช้งานมาแล้วเฉลี่ยอยู่ที่ 5-7 ปี ทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงานที่ต่ำ มีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะรองรับกับซอฟต์แวร์สมัยปัจจุบันที่ พัฒนาเกินกว่าศักยภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์จะรองรับได้ ซึ่งความไม่พร้อมของฮาร์ดแวร์นี้เป็น อุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดอย่างมากทั้งในมิติของการทำงาน เอกสารทั่วไป และการทำงานกับผ่านระบบเครือข่ายและแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพราะ ฮาร์ดแวร์ที่ล้าสมัยทำให้การทำงานล่าช้าและติดขัด

ทั้งนี้ แม้ว่าสำนักงานจังหวัดตราดจะขอรับการสนับสนุนฮาร์ดแวร์ไปที่ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปีแต่ก็มิได้รับการ สนับสนุนซึ่งเหตุที่ไม่ได้รับการสนับสนุนนั้นมาจากข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและความยุ่งยากใน วิธีการทางพัสดุ เพราะ การจัดหาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์มาทดแทนของเดิมทำให้การ จัดซื้อคอมพิวเตอร์ใหม่ทดแทนเครื่องเก่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อน และหน่วยงานจะต้องมี กระบวนการจัดการกับคอมพิวเตอร์เก่าอย่างถูกต้องตามวิธีการทางพัสดุ ซึ่งในแง่นี้เองอาจทำให้ หน่วยงานมองข้ามเรื่องนี้ไป ประกอบกับสำนักงานจังหวัดตราดก็ประสบปัญหาข้อจำกัดทางด้าน งบประมาณเช่นเดียวกันทำให้สำนักงานจังหวัดตราดต้องมีการจัดลำดับการใช้งบประมาณโดยมุ่ง นำไปใช้แก้ไขหรือปรับปรุงในมิติอื่นที่มีความสำคัญและเร่งด่วนกว่าการจัดหาคอมพิวเตอร์และ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์มาทดแทนของเดิม

2) ความพร้อมของซอฟต์แวร์

ความพร้อมของซอฟต์แวร์ ถือได้ว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความ พร้อมของฮาร์ดแวร์ เพราะทั้งสองอย่างนี้ล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ให้เกิดการทำงานเพื่อเปลี่ยนผ่าน สู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งจากการวิจัย พบว่า สำนักงานจังหวัดตราดก็ไม่มีความพร้อมของ ซอฟต์แวร์เช่นเดียวกัน ซึ่งความไม่พร้อมนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากศักยภาพของฮาร์ดแวร์ไม่สามารถ รองรับซอฟต์แวร์ในปัจจุบันได้ ประกอบกับสำนักงานจังหวัดตราด รวมถึงสำนักงานปลัดกระทรวง มหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด ไม่มีการจัดหาซอฟต์แวร์ที่สนับสนุนการทำงานผ่านระบบ ดิจิทัล ซึ่งซอฟต์แวร์เหล่านี้หากประสงค์ที่จะใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพจะต้องได้มาอย่างถูกต้องตาม ลิขสิทธิ์ หรือต้องมีการสมัครสมาชิกและชำระค่าใช้บริการเป็นรายเดือนหรือรายปี ซึ่งความไม่พร้อม ของซอฟต์แวร์ดังกล่าวข้างต้น ทำให้สำนักงานจังหวัดตราดในฐานะ Back Office ของผู้ว่าราชการ จังหวัด ที่มีการกิจการประการหนึ่ง คือ การสนับสนุนงานผู้บริหาร โดยผู้บริหารปัจจุบันได้มีดำริให้ หน่วยงานจัดทำสรุปเพื่อนำเสนองานสำคัญที่แต่ละหน่วยงานได้ดำเนินการไปในแต่ละวัน โดยให้ทำ อยู่ในรูปแบบ Infographic เมื่อสำนักงานจังหวัดตราดขาดแคลนซอฟต์แวร์ที่สนับสนุนการทำงาน ดังกล่าวทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการทำงานอย่างมาก

แต่อย่างไรก็ดี สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย โดยศูนย์เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องของการจัดหาซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์เพื่อ สนับสนุนการทำงานผ่านระบบดิจิทัลโดยตรง ได้เริ่มดำเนินการที่จะจัดซื้อซอฟต์แวร์ที่ถูกต้องตาม ลิขสิทธิ์ทั้งในส่วนของระบบปฏิบัติการ และซอฟต์แวร์ประยุกต์สำหรับการทำงานเอกสารต่าง ๆ ให้ สำนักงานจังหวัดทุกจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งสำนักงานทั่วประเทศมีจังหวัดละ 1 แห่ง ทั้งหมด 76 แห่ง

ประกอบกับ 1 ลิขสิทธิ์ใช้ได้เพียง 1 เครื่อง ในขณะที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของสำนักงานจังหวัดทั่วประเทศมีจำนวนมาก ซึ่งเป็นข้อจำกัดทางด้านงบประมาณที่ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไม่สามารถจัดหาซอฟต์แวร์ที่ถูกต้องตามลิขสิทธิ์ให้กับสำนักงานจังหวัดทุกจังหวัดทั่วประเทศได้

3) ความพร้อมของระบบเครือข่าย

นอกจากฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์แล้ว โครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลที่มีความสำคัญอย่างมากอีกประการหนึ่ง คือ ระบบเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ตที่จะต้องมีเสถียรภาพเพื่อให้เกิดการทำงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลเป็นไปอย่างราบรื่นไม่ติดขัด ซึ่งจากศึกษา พบว่า สำนักงานจังหวัดตราดได้รับการสนับสนุนระบบเชื่อมโยงและอินเทอร์เน็ตจากสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ซึ่งเป็นอินเทอร์เน็ตที่มีความปลอดภัยสูงและมีเสถียรภาพ ดังนั้น สำนักงานจังหวัดตราดจึงมีระบบเครือข่ายที่มีความพร้อมเพียงพอต่อการใช้งานสำหรับบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดทุกคน และเป็นระบบเครือข่ายที่มีเสถียรภาพและความปลอดภัยสูง

4) ความพร้อมของระบบคลาวด์

บุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราด ได้มีการใช้ระบบคลาวด์ในรูปแบบของ Cloud Storage เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บข้อมูลและสำรองข้อมูล อาทิ หนึ่งสื่อบล็อกทริกเกอร์ และเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ที่จบไปแล้ว โดยใช้บริการจากผู้ให้บริการเอกชน เช่น Google Drive ของ Google และ One Drive ของ Microsoft ซึ่งปัจจุบันสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดของสำนักงานจังหวัดตราด ยังไม่มีการสนับสนุนระบบคลาวด์สำหรับการเก็บข้อมูลให้แก่หน่วยงานและบุคลากรภายใต้สังกัด ทำให้หน่วยงานและบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดต้องใช้บริการระบบคลาวด์จากผู้ให้บริการเอกชนต่างชาติตั้งที่กล่าวข้างต้นในการเก็บจัดเก็บและสำรองข้อมูลราชการ ซึ่งเป็นที่น่ากังวลในเรื่องของความมั่นคงปลอดภัย

แต่อย่างไรก็ดี ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย โดยศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จะดำเนินการจัดสรรระบบคลาวด์ให้แก่หน่วยงานในสังกัด ภายใต้โครงการระบบบริการสารสนเทศของกระทรวงมหาดไทยด้วยโครงข่ายเสมือน ซึ่งปัจจุบันศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้ส่งหนังสือมาเพื่อสำรวจความต้องการใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานระบบบริการสารสนเทศภายใต้โครงการดังกล่าว ซึ่งสำนักงานจังหวัดตราดได้แจ้งความต้องการใช้บริการเรียบร้อยแล้วโดยขอใช้บริการหน่วยความจำขนาด 1 TB ซึ่งเป็นขนาดที่เพียงพอสำหรับบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดทุกคน ดังนั้น จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานจังหวัดตราดจะมีความพร้อมของระบบคลาวด์

5) ความพร้อมของแพลตฟอร์ม

ด้วยสำนักงานจังหวัดตราดเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาแพลตฟอร์มต่าง ๆ ให้หน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยใช้บริการ สำนักงานจังหวัดตราดจึงไม่ใช่หน่วยงานที่จะต้องพัฒนาแพลตฟอร์มด้วยตนเอง แต่จะเป็นลักษณะของการไปร่วมใช้แพลตฟอร์มที่หน่วยงานต่าง ๆ พัฒนาขึ้น ซึ่งตามภารกิจของสำนักงานจังหวัดตราดมีภารกิจให้บริการประชาชนในการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ ซึ่งสำนักงานจังหวัดตราดได้มีแพลตฟอร์มในการให้บริการประชาชนในเรื่องดังกล่าวผ่านทางดิจิทัล 2 แพลตฟอร์ม ได้แก่ แอปพลิเคชัน ศูนย์ดำรงธรรม 1567 และ แอปพลิเคชัน Traffy Fondue : ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดตราด และมีการใช้บริการแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้บริการประชาชนผ่านทาง Facebook Page “ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดตราด” และแอปพลิเคชัน LINE : 0659301567 ดังนั้น สำนักงานจังหวัดตราดจึงมีความพร้อมทางด้านแพลตฟอร์มในการให้บริการประชาชนตามภารกิจของหน่วยงาน

นอกจากแพลตฟอร์มการให้บริการประชาชนดังกล่าวข้างต้นแล้ว สำนักงานจังหวัดตราดมีภารกิจในการเป็นสารบรรณกลางของจังหวัดซึ่งในมิตินี้สำนักงานจังหวัดตราดก็มีความพร้อมของแพลตฟอร์มในการดำเนินงานสารบรรณผ่านระบบดิจิทัล เนื่องจากสำนักงานจังหวัดตราดได้รับการสนับสนุนแพลตฟอร์มระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (E-Saraban) จากสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย สำหรับเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานสารบรรณผ่านระบบดิจิทัลภายในจังหวัด

5.2 ทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด

1) ความสามารถทางด้านดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด

บุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มบุคลากรรุ่นใหม่และกลุ่มบุคลากรรุ่นเก่า โดยบุคลากรกลุ่มแรกคือ กลุ่มคนรุ่นใหม่จะมีความสามารถด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) อยู่ในระดับที่เข้าใจและมีความสามารถใช้งานคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระบบดิจิทัลในระดับพื้นฐานได้ พร้อมทั้งสามารถใช้เครื่องมือดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมกับหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และบุคลากรกลุ่มนี้มีความพร้อมที่จะเปิดรับและเรียนรู้ที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ และสามารถเรียนรู้ทักษะทางด้านดิจิทัลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีได้ในระดับดังกล่าวเพียงพอต่อการปฏิบัติราชการในภาวะปัจจุบัน

ในขณะที่กลุ่มบุคลากรรุ่นเก่าซึ่งกลุ่มนี้จะมีความสามารถด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) ในระดับปานกลางถึงต่ำ กล่าวคือ มีความสามารถที่จะเข้าใจและเลือกใช้คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระบบดิจิทัลได้ในงานประจำของตนเองหรือในงานที่ตนเองเคยได้รับมอบหมายแล้ว แต่ขาดความสามารถในการประยุกต์ใช้ หากได้รับมอบหมายงานที่แตกต่างไปจากเดิมจะไม่สามารถนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือระบบดิจิทัลอื่น ๆ ที่หลากหลายมาใช้ในการทำงานได้

นอกจากนี้ แม้ภารกิจของของสำนักงานจังหวัดตราดจะเป็นงานทางด้านวิชาการ และงานบริหารทั่วไปเป็นหลัก แต่ภายใต้สภาวะการณ์ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลของสำนักงานจังหวัดตราด อันจะต้องมีการอาศัยคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระบบดิจิทัลต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานในทุก ๆ เรื่องนั้น สำนักงานจังหวัดตราดยังคงขาดบุคลากรทางด้านดิจิทัลโดยเฉพาะ ที่จะมีส่วนสำคัญในการช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่คำปรึกษา พัฒนาระบบหรือซอฟต์แวร์ เพื่อสนับสนุนการทำงานของบุคลากรฝ่ายวิชาการ ตลอดจนการเข้ามาแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิคต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากการใช้คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระบบดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วอาจจะทำให้การทำงานไม่ราบรื่น ซึ่งในปัจจุบันสำนักงานจังหวัดตราดมีบุคลากรทางด้านนี้เพียง 1 คน คือนักวิชาการคอมพิวเตอร์ปฏิบัติการ ซึ่งจะต้องให้บริการทั้งบุคลากรในสำนักงานจังหวัดตราด และผู้บริหารจังหวัด ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ และประชาชนทั่วไป ถ้ามีการร้องขอ ทั้งนี้ ปัญหาความขาดแคลนบุคลากรทางด้านดิจิทัลโดยเฉพาะ เป็นปัญหาระดับโครงสร้างเนื่องจากอัตรากำลังของสำนักงานจังหวัดและสำนักงานจังหวัดตราด กล่าวคือ สำนักงานจังหวัดตราดมีอัตรากำลังนักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการหรือปฏิบัติการเพียงตำแหน่งเดียว

2) ความรู้ทางด้านดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด

สำหรับความรู้ทางด้านดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด ซึ่งจะประกอบไปด้วย 2 มิติ คือ มิติแรกเทคนิคการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่สนับสนุนการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ และมิติที่สองความรู้ด้านการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย ซึ่งสำหรับในมิติแรกบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดในทุกตำแหน่งมีเทคนิคการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่สนับสนุนการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายได้ ดังที่กล่าวไปข้างต้นว่าบุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ ซึ่งครอบคลุมทุกตำแหน่งงาน ทุกภารกิจของสำนักงานจังหวัดตราด รวมถึงบุคลากรรุ่นเก่าก็ได้มีความพยายามที่จะเรียนรู้และปรับตัวไปตามยุค ทำให้ภาพรวมของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดมีเทคนิคการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ระบบดิจิทัลต่าง ๆ รวมถึงเทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้

นอกจากนี้ การที่ภาพรวมของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดมีความรู้ความสามารถทางด้านดิจิทัลนั้น มีเหตุผลประการหนึ่งที่สนับสนุนข้อสรุปนี้ คือ การที่สำนักงานจังหวัดตราดมีการกำหนดคุณสมบัติของพนักงานจ้างเหมาบริการว่าต้องมีความรู้ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) และความรู้ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่สนับสนุนการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่สมัคร จึงจะสามารถสมัครในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ทำให้บุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดซึ่งเป็นพนักงานจ้างเหมาบริการมีความรู้และความสามารถทางด้านดิจิทัลในระดับที่สามารถนำมาสนับสนุนการทำงานได้ ซึ่งข้อเท็จจริงในการขับเคลื่อนงานในสำนักงานจังหวัดตราด จะมีพนักงานจ้างเหมาบริการเหล่านี้เป็นกำลังขับเคลื่อนหลัก เนื่องด้วยจำนวนบุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดจะมีประมาณ 40 - 45 คน ซึ่งถ้าข้าราชการเต็มกรอบอัตรากำลังจะมีทั้งสิ้น 23 คน และที่เหลือเป็นพนักงานราชการ และพนักงานจ้างเหมาบริการ

สำหรับในมิติที่สองความรู้ด้านการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย ในมิตินี้ถือเป็นจุดอ่อนสำคัญของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดไม่มีความรู้ในด้านการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย เนื่องจากการสร้างความรับรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัยและความมั่นคงปลอดภัยทางด้านดิจิทัลยังไม่เป็นที่พูดถึงอย่างแพร่หลายในหน่วยงานระดับผู้ปฏิบัติ แต่สำหรับในส่วนของหน่วยงานระดับนโยบายก็ได้มีการขับเคลื่อนเรื่องนี้อย่างจริงจังแล้ว ซึ่งในหน่วยงานระดับผู้ปฏิบัติอย่างสำนักงานจังหวัดตราดก็ได้มีการพูดถึงและให้การอบรมอยู่บ้าง แต่กลุ่มเป้าหมายจะเป็นนักวิชาการคอมพิวเตอร์และนายช่างไฟฟ้ายังไม่ครอบคลุมทุกตำแหน่งงาน

3) ประสพการณ์ทางด้านดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด

สำหรับในหัวข้อประสพการณ์ทางด้านดิจิทัลดังที่ปรากฏในบทที่ 2 จะประกอบไปด้วย 2 มิติที่สำคัญ โดยมิติแรก คือ ประสพการณ์การใช้งานดิจิทัลในการทำงานและในชีวิตประจำวัน และมิติที่ 2 คือ การนำประสพการณ์การทำงานมาเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานนั้น บุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ไม่ว่าจะเป็นแอปพลิเคชัน LINE, Facebook หรือ Instagram ในชีวิตประจำวัน ประกอบกับสภาพแวดล้อมของสังคมในปัจจุบันที่ผลักดันและเป็นเหมือนสภาพบังคับให้บุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดทุกคนจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวันและนำมาใช้ในการทำงานจนเป็นปกติ ดังนั้น บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดล้วนมีประสพการณ์การใช้งานดิจิทัลในการทำงานและในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ในมิติของการการนำประสพการณ์การทำงานมาเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ในมิตินี้ พบว่า บุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดได้มีการเรียนรู้ที่จะนำประสพการณ์การทำงานในอดีตมาพัฒนาการทำงานในปัจจุบันโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือมาอำนวยความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เช่น ได้มีการใช้ Google Form เข้ามาใช้ในการลงทะเบียนเข้าร่วมการประชุม หรือนำมาเป็นแบบตอบรับการเข้าร่วมงานราชการ พิธี รัฐพิธี และงานพิธีต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากประสพการณ์ในอดีตของผู้ปฏิบัติงานที่มองว่า เมื่อก่อนใช้รูปแบบการลงทะเบียนหรือแบบตอบรับ ในรูปแบบของกระดาษซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากร และต้องใช้เวลาในการส่ง ซึ่งบางครั้งก็ส่งล่าช้าทำให้เกิดข้อบกพร่องในการเตรียมงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติงานได้เร่งเห็นปัญหาดังกล่าวจึงใช้การลงทะเบียนหรือตอบรับผ่าน Google Form แทน ซึ่งสามารถส่งข้อมูลได้รวดเร็ว ไม่ตกหล่น ทำให้การเตรียมการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากการนำ Google Form แล้ว บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดยังมีการเรียนรู้ที่จะนำ QR Code และ Google Drive เข้าใช้โดยนำมาใช้ร่วมกับหนังสือหรือเอกสารทางราชการ สำหรับส่งสิ่งที่ส่งมาด้วย ซึ่งในหลาย ๆ กรณีสิ่งที่ส่งมาด้วยพร้อมกับหนังสือราชการจะมีจำนวนมาก การที่นำ QR Code และ Google Drive มาใช้ในการนี้จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ซึ่งบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดก็ได้เรียนรู้ถึงปัญหาอุปสรรคในอดีตต่าง ๆ และนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานยิ่งขึ้น

4) คุณลักษณะทางด้านดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด

ในมิติของคุณลักษณะทางด้านดิจิทัลนั้น บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดมีนิสัย ความชอบ และแรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อมุ่งเป้าหมาย วิเคราะห์ และแก้ปัญหา ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนมีความต้องการที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ มาใช้ในการทำงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากการกระบวนการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภายนอกของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด ที่จะเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แอปพลิเคชัน LINE ในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก เพื่อประสานงาน นัดหมาย และการแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลซึ่งกันและกัน และในขณะเดียวกันภายใต้วัฒนธรรมองค์กรทั่ว ๆ ไปของของหน่วยงานราชการทุกหน่วยงาน ก็จะต้องยึดถือหนังสือราชการที่มีการลงลายมือชื่อของผู้บริหารหน่วยงานเป็นหลัก จึงจะดำเนินการใด ๆ ตามนัยของหนังสือฉบับนั้น ๆ ซึ่งภายใต้สภาวะการณ์ของโลกยุคปัจจุบันที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ตลอดเวลา ทำให้บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดเกิดพฤติกรรมการทำงานที่ยืดหยุ่นขึ้น กล่าวคือ หากได้รับข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งไม่ปรากฏนามของผู้มีอำนาจสั่งการ อันเป็นที่ประจักษ์ว่าการดำเนินการดังกล่าวยังไม่มีความผูกพันทางกฎหมาย ซึ่งบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดจะมีความกล้าตัดสินใจที่จะดำเนินการไปพลางก่อนและพร้อมรับผิดชอบหากการดำเนินการนั้นผิดพลาด

ในขณะเดียวกันบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดก็มีแนวคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์กระบวนการทำงานใหม่โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานไม่ว่าจะเป็นการนำ Google Form มาใช้ในการลงทะเบียนหรือตอบรับการประชุมและร่วมงานพิธีต่าง ๆ มีการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น Photoshop และ Canvas มาทำเป็น Infographic เพื่อรายงานสรุปการดำเนินงานที่สำคัญในรอบวันให้ผู้บริหารทราบ ตลอดจนการนำมาจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้หน่วยงานราชการและประชาชนทราบ การประยุกต์ใช้ Google Drives ในการเก็บข้อมูล แทนการเก็บในรูปแบบกระดาษในแฟ้ม และใช้แบ่งปันข้อมูลให้หน่วยงานต่าง ๆ แทนการส่งเป็นกระดาษ การสร้างกลุ่ม (Group) ในแอปพลิเคชัน LINE เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ภายในจังหวัดตราดใช้เป็นช่องทางสารบรรณในการรับ-ส่งหนังสือราชการต่าง ๆ ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน และความคุ้มค่าอย่างมาก

5) สมรรถนะทางด้านดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด

สมรรถนะทางด้านดิจิทัลประกอบไปด้วย 4 สมรรถนะ ได้แก่ วิสัยทัศน์ การวางกลยุทธ์ภาครัฐ ศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง และการสอนงานและการมอบหมายงาน ซึ่งในสมรรถนะแรก คือ วิสัยทัศน์ ในแง่นี้บุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดยังไม่แสดงสมรรถนะในด้านนี้ออกมาได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ สำนักงานจังหวัดตราด ไม่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร แต่จะมีในส่วนของวิสัยทัศน์ของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และวิสัยทัศน์ของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นการกำหนดวิสัยทัศน์กว้าง ๆ ประกอบกับบริบทของพื้นที่ที่มีความหลากหลายจึงไม่สอดคล้องกับบริบทของวิสัยทัศน์ที่สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือกระทรวงมหาดไทยกำหนด อันเป็นเหตุให้บุคลากรยังไม่รู้และเข้าใจในวิสัยทัศน์ การกระทำของบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดจะถูกชี้นำโดยผู้บริหารจังหวัด ทั้งนี้ จากการที่สำนักงานจังหวัดตราดไม่มีวิสัยทัศน์ขององค์กร จึงส่งผลต่อเนื่องมาในสมรรถนะที่ 2 การวางกลยุทธ์ภาครัฐ กล่าวคือ เมื่อสำนักงานจังหวัดตราดไม่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป็นเหตุให้บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดไม่สามารถที่จะนำวิสัยทัศน์มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรได้

สำหรับในส่วนของสมรรถนะที่ 3 ศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง สมรรถนะด้านนี้บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดแสดงออกมาอย่างชัดเจน โดยบุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราด ได้เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ประกอบกับบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด ได้มีการเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้อยู่ในรูปแบบที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล โดยได้มีการสร้างแรงจูงใจให้เพื่อนร่วมงานทุกช่วงวัยหันมาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและให้เพื่อนร่วมงานเห็นถึงประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้

ในการทำงาน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานในเรื่องต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัลมากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ดีบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดผู้ที่มีการเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้อยู่ในรูปแบบที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลแสดงดังที่กล่าวในข้างต้น จะเป็นบุคลากรระดับผู้ปฏิบัติทั้งหมด ประกอบกับบุคลากรระดับผู้ปฏิบัติเหล่านี้ก็ได้รับการสนับสนุนรูปแบบการทำงานผ่านระบบดิจิทัลต่าง ๆ จากผู้อำนวยการกลุ่มงานหรือหัวหน้าสำนักงานจังหวัดอย่างเป็นทางการผ่านระบบดิจิทัลต่าง ๆ จากผู้อำนวยการกลุ่มงานหรือหัวหน้าสำนักงานจังหวัดอย่างเป็นทางการผ่านระบบดิจิทัลแล้วผลลัพธ์ออกมาได้อย่างประทับใจ แต่ผู้อำนวยการกลุ่มงานหรือหัวหน้าสำนักงานจังหวัด ก็มีได้ยกระดับให้การปฏิบัติงานลักษณะดังกล่าวเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป ซึ่งเมื่อเปลี่ยนผู้ปฏิบัติงานรูปแบบการทำงานก็จะเปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับวิธีการแต่สนใจเพียงผลลัพธ์ ดังนั้น การที่บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานจะส่งผลต่อตนเองมากกว่า กล่าวคือ ทำให้งานทำงานนั้นง่ายขึ้น รวดเร็วขึ้น ทันต่อกำหนดเวลา และสนใจให้เพื่อนร่วมงานหันมาใช้วิธีการเดียวกันเพื่อให้ได้ผลลัพธ์แบบเดียวกันเท่านั้น แต่ไม่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

ตามข้อมูลดังกล่าวข้างต้นมีความสอดคล้องกับสมรรถนะด้านสุดท้าย คือ การสอนงานและการมอบหมายงาน คือ การที่ผู้อำนวยการกลุ่มงานไม่ปิดกั้นหรือขัดขวางไม่ให้การทำงานผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล ให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงศักยภาพในการจัดการกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายด้วยวิธีการใดก็ได้ เพียงแต่ผลลัพธ์ที่ออกมาจะต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้อำนวยการกลุ่มงานทุกกลุ่มงานล้วนเป็นคนที่มีคุณภาพ ครบถ้วนทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ สามารถสอนงาน ชี้แนะ และให้คำปรึกษาบุคลากรในกลุ่มงานได้อย่างดี มีการวางแผนการทำงานและมอบหมายงานได้อย่างมีคุณภาพ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานที่สอดคล้องและเป็นไปตามเป้าหมายของหน่วยงาน แต่ในสภาวะการณ์ของโลกยุคดิจิทัล ผู้อำนวยการกลุ่มงานยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของดิจิทัลเท่าที่ควร ซึ่งจัดอยู่ในบุคลากรรุ่นเก่าของสำนักงานจังหวัดตราด ซึ่งแม้จะมีได้ขัดขวางการทำงานในรูปแบบดิจิทัล แต่ด้วยเหตุที่ผู้อำนวยการกลุ่มงานยังคงยึดติดกับรูปแบบการทำงานแบบเดิม ทำให้คำปรึกษา คำชี้แนะ การสอนงาน และการถ่ายทอดงานจากผู้อำนวยการกลุ่มงานมาถึงผู้ใต้บังคับบัญชาจะเป็นรูปแบบการทำงานในรูปแบบเดิม ไม่มีการให้คำปรึกษา คำชี้แนะ การสอนงาน และการถ่ายทอดกระบวนการทำงานในรูปแบบดิจิทัล

5.3 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

ในมิติของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลใน 2 มิติ โดยมิติแรก คือ กฎหมายและระเบียบที่สนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล และมิติที่สอง คือ กฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

1) กฎหมายและระเบียบที่สนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

เพื่อให้เข้าใจกฎหมายและระเบียบที่สนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล นิสิตขอแบ่งกฎหมายและระเบียบออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) กฎหมายและระเบียบที่สนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลเชิงนโยบาย และ (2) กฎหมายและระเบียบที่สนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลเชิงปฏิบัติ

สำหรับในส่วนแรกกฎหมายและระเบียบที่สนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลเชิงนโยบายนั้น รัฐบาลได้มีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลโดยได้มีการออกกฎหมายเชิงนโยบายที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐใช้

เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหลักในการบริหารราชการ ซึ่งปรากฏตามบทบัญญัติในมาตรา 7 วรรค 1 (3) แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ.2565 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า การบริหารแผนงาน โครงการ กิจกรรมในโครงการ งบประมาณ และบุคลากรในจังหวัด เพื่อให้เกิดการปฏิบัติราชการร่วมกันโดยใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีเป็นหลัก

สำหรับในส่วนที่สองกฎหมายและระเบียบที่สนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลเชิงปฏิบัติ นั้น ด้วยสภาพการณ์ในปัจจุบัน อันเป็นช่วงเริ่มต้นของการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น รัฐบาลจึงมุ่งที่จะขจัดกฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในรูปแบบดิจิทัล พร้อมแก้ไขและออกกฎหมายที่สนับสนุนการและแก้ไขเชิงระบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากการที่รัฐบาลแก้ไขระเบียบสำคัญ คือ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 ซึ่งถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564 อันมีสาระสำคัญในการรับรองงานสารบรรณผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลผูกพันทางกฎหมายโดยไม่ต้องใช้หนังสือฉบับจริง และกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องติดต่อประสานงานหรือส่งหนังสือผ่านไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นสำคัญแทนการส่งเอกสารทางไปรษณีย์ ซึ่งการแก้ไขดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการแก้ไขหัวใจของงานราชการ เพราะ ราชการจะยึดถือหนังสือเป็นสำคัญ การที่ระเบียบดังกล่าวออกมารับรองงานสารบรรณผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ระบบราชการคล่องตัวและรวดเร็วขึ้นอย่างมาก

นอกจากนี้ รัฐบาลได้มีการตรากฎหมายที่สนับสนุนการปฏิบัติราชการผ่านระบบดิจิทัล เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ในการเข้าถึงและเข้ารับบริการจากภาครัฐ ได้แก่ (1) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งกำหนดให้ภาครัฐต้องมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานเพื่อเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนด เช่น โครงสร้างองค์กร โครงสร้างบุคลากร การสรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญของหน่วยงาน สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูล ตลอดจนบรรดาข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของราชการจะต้องจัดให้ประชาชนเข้าดู (2) พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 และ (3) พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องมีวิธีการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการรับบริการจากภาครัฐ เช่น ห้ามเรียกสำเนาบัตรประชาชนหรือสำเนาทะเบียนบ้านจากประชาชน ถ้าหน่วยงานของรัฐต้องการใช้สำเนา หน่วยงานจะต้องเป็นผู้ทำสำเนาเอง เป็นต้น

2) กฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

ด้วยรัฐบาลได้มีการกำหนดแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2563 จนกระทั่งฉบับปัจจุบันซึ่งเป็นฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งหวังในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลให้เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย ดังนั้น ในมิติของกฎหมายรัฐบาลก็ได้มีการสนับสนุนในการตราและแก้ไขกฎหมาย โดยมีเป้าหมายที่จะขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งรัฐบาลก็ได้มีข้อสั่งการให้กระทรวง กรม ต่าง ๆ พิจารณากฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบทั้งระบบ เพื่อดำเนินการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาทิศทางของรัฐบาลที่มุ่งในการตราและแก้ไขกฎหมายและระเบียบให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมดังกล่าวข้างต้นแล้วในบริบทภารกิจของสำนักงานจังหวัดตราด ซึ่งมีสถานะเป็น Back Office ของผู้ว่าราชการจังหวัด งานที่เกี่ยวข้องจึงเป็นงานเอกสารเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกฎหมายในด้านนี้ก็มีการปรับปรุงแก้ไขให้รองรับการปฏิบัติงานผ่านระบบดิจิทัลแล้ว ดังนั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสำนักงานจังหวัดตราดส่วนใหญ่ได้รับการแก้ไขให้รองรับการทำงานผ่านระบบดิจิทัลแล้ว

แต่อย่างไรก็ดี มีกฎหมายบางส่วนที่ยังคงเป็นอุปสรรค ซึ่งเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้สำนักงานจังหวัดตราดไม่สามารถมีกระบวนการทำงานที่เป็นดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบได้ คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินและการพัสดุ ซึ่งต้องมีการใช้หลักฐานฉบับจริงในรูปแบบของ

เอกสารในการเบิกจ่ายงบประมาณ ประกอบกับหน่วยงานตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นหน่วยตรวจสอบภายในทั้งระดับจังหวัดหรือกระทรวง/กรม และสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เมื่อได้มีการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณจะเรียกดูเอกสารและหลักฐานฉบับจริง อันเป็นเหตุให้งานทางด้านการเงินของสำนักงานจังหวัดตราดไม่กระทำในรูปแบบดิจิทัลได้ เพราะ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังไม่รองรับการดำเนินการในรูปแบบดังกล่าว

6.การอภิปรายผล

6.1 ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลของสำนักงานจังหวัดตราด

จากการวิจัยพบว่า สำนักงานจังหวัดตราดมีความพร้อมของระบบเครือข่ายและแพลตฟอร์ม โดยในส่วนของระบบเครือข่ายสำนักงานจังหวัดตราดได้รับการสนับสนุนระบบอินเทอร์เน็ตจากสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ทำให้ระบบอินเทอร์เน็ตของสำนักงานจังหวัดตราดในปัจจุบันมีจำนวนเพียงพอต่อการใช้งานสำหรับบุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราด และระบบอินเทอร์เน็ตที่ได้รับการสนับสนุนดังกล่าวเป็นระบบอินเทอร์เน็ตที่มีเสถียรภาพและมีความมั่นคงปลอดภัยสูงจึงมีศักยภาพเพียงพอที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลได้

ประกอบกับทางด้านแพลตฟอร์มซึ่งสำนักงานจังหวัดตราดมีแพลตฟอร์มรองรับการทำงานครบถ้วนทุกภารกิจของสำนักงานจังหวัดตราดในด้านการกิจรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ และการกิจในฐานะสารบรรณกลางของจังหวัด โดยในการกิจแรกการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์สำนักงานจังหวัดตราดได้มีแพลตฟอร์มสำหรับให้บริการประชาชนผ่านแอปพลิเคชัน : ศูนย์ดำรงธรรม 1567 และแอปพลิเคชัน Traffy Fondue : ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดตราด และสำหรับในส่วนของการกิจในฐานะสารบรรณกลางจังหวัด สำนักงานจังหวัดตราดได้มีแพลตฟอร์มสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้หน่วยงานในจังหวัดสามารถใช้ในการดำเนินงานสารบรรณตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการได้

แต่อย่างไรก็ดี สำหรับในส่วนความพร้อมของฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ สำนักงานไม่มีความพร้อมในด้านนี้ ด้วยฮาร์ดแวร์ที่มีสเปกที่ล้าสมัยมีประสิทธิภาพในการทำงานที่ต่ำ แม้สำนักงานจังหวัดตราดจะขอสนับสนุนฮาร์ดแวร์ไปที่สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประจำทุกปีแต่ก็มิได้รับการสนับสนุนอันเนื่องมาจากปัญหาทางด้านงบประมาณ ประกอบกับงบประมาณของสำนักงานจังหวัดตราดที่มีอยู่อย่างจำกัดทำให้สำนักงานจังหวัดตราดต้องนำงบประมาณไปใช้ในเรื่องที่มีความสำคัญและเร่งด่วนกว่าทำให้มีงบประมาณไม่เพียงพอที่จะจัดหาฮาร์ดแวร์ใหม่เพื่อทดแทนฮาร์ดแวร์เดิมได้

ด้วยผลพวงของความไม่พร้อมของฮาร์ดแวร์นี้ส่งผลต่อเนื่องถึงความพร้อมของซอฟต์แวร์เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ฮาร์ดแวร์อยู่ในสภาพที่ล้าสมัยและมีศักยภาพไม่เพียงพอต่อการรองรับซอฟต์แวร์ในปัจจุบัน ประกอบกับสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนซอฟต์แวร์ที่ถูกต้องตามลิขสิทธิ์และซอฟต์แวร์ที่ต้องมีการชำระค่าบริการ เพื่อให้สามารถใช้งานซอฟต์แวร์ดังกล่าวเหล่านั้นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ในมิติของระบบคลาวด์ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างมากในการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ที่ในปัจจุบันสำนักงานจังหวัดตราดยังมิได้รับการสนับสนุนระบบคลาวด์จากสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ทำให้บุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดต้องใช้ระบบคลาวด์ของเอกชนในการเก็บเอกสารของราชการ ซึ่งเป็นที่น่ากังวลในประเด็นความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า แม้สำนักงานจังหวัดตราดจะมีความพร้อมของระบบเครือข่ายและแพลตฟอร์ม แต่การที่จะใช้เครื่องมือดังกล่าวได้จะต้องมีการใช้งานผ่านฮาร์ดแวร์ เมื่อฮาร์ดแวร์มีความล้าสมัย มีประสิทธิภาพการทำงานที่ต่ำ ทำให้ไม่สามารถใช้งานเครื่องมือที่มีความพร้อม 2 อย่างข้างต้นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อันเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เรื่อง การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลขององค์กรภาครัฐ (Digital Government Transformation) กรณีศึกษาสำนักงานการต่างประเทศกรุงเทพมหานคร ของ อภิชัย ฤกษ์ชัย (2564) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ภายใต้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แต่สิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญคือความพร้อมและศักยภาพทรัพยากรของหน่วยงานที่ล้าสมัยและไม่สามารถรองรับกับเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าได้

6.2 ทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากรในสำนักงานจังหวัดตราด

จากการวิจัยพบว่าบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดส่วนใหญ่เป็นคน Generation Y (กลุ่มคนที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2523 - 2540) ทำให้บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดส่วนใหญ่เติบโตมาพร้อม ๆ กับเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต และมีความคุ้นชินกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน ทำให้บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดมีประสบการณ์ทางด้านดิจิทัลในชีวิตประจำวันอย่างมาก ประกอบกับสามารถนำประสบการณ์ทางด้านดิจิทัลในชีวิตประจำวันและประสบการณ์ทางด้านดิจิทัลที่ได้จากการศึกษาและการทำงานในอดีตมาประยุกต์ใช้กับการทำงานในหน้าที่และความรับผิดชอบได้ ซึ่งผลพวงจากประสบการณ์ทางด้านดิจิทัลดังกล่าวทำให้บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดมีความสามารถด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) และมีความรู้ทางด้านเทคนิคในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่สนับสนุนการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้ ตลอดจนทักษะทางด้านดิจิทัลอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของคุณลักษณะทางด้านดิจิทัลและสมรรถนะทางด้านดิจิทัลนั้น บุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดมีทัศนคติในการที่มุ่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการทำงานทุกรูปแบบ

แต่อย่างไรก็ดี สำนักงานจังหวัดตราดก็ยังคงมีบุคลากรรุ่นเก่าอยู่ในสำนักงานจังหวัดตราดด้วยเช่นกัน แม้จะอยู่ในอัตราส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับบุคลากรรุ่นใหม่ ซึ่งแม้ว่าบุคลากรรุ่นเก่าเหล่านี้ จะมีทักษะทางด้านดิจิทัลน้อยกว่าบุคลากรรุ่นใหม่ แต่ปัจจุบันด้วยสถานการณ์ที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในทุกมิติ ทำให้บุคลากรรุ่นเก่าก็จำเป็นต้องต้องยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ เข้ามาในชีวิตเช่นเดียวกัน ทำให้บุคลากรเหล่านี้มีทักษะทางด้านดิจิทัลในระดับที่สามารถทำงานผ่านระบบดิจิทัลในระดับพื้นฐานได้ แต่ในด้านการประยุกต์ใช้ยังคงต้องได้รับการฝึกอบรมหรือต้องเรียนรู้เพิ่มจึงจะสามารถทำได้

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงสรุปได้ว่าบุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดในปัจจุบันมีทักษะทางด้านดิจิทัลที่เพียงพอต่อการเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล และทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากรนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อการเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล (Digital Transformation) ของสถาบันนวัตกรรมและธรรมาภิบาลข้อมูล (2022) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลคือการเปลี่ยนแปลงสิ่งเก่าให้เกิดสิ่งใหม่ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยอาศัยทัศนคติที่ต้องการเปลี่ยนแปลงของคนในองค์กร และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง การนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ของ พิมพ์กมล ไชยสมภาร (2562) ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าการจะขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยทัศนคติทางด้านดิจิทัลของบุคลากรในองค์กรเป็นสำคัญ

6.3 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการกิจของสำนักงานจังหวัดตราดที่จะสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

จากผลการวิจัยพบว่า ด้วยสำนักงานจังหวัดตราดมีภารกิจหลักในการอำนวยความสะดวก การสนับสนุนผู้บริหาร การวางแผนและการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัด การบริหารทรัพยากรบุคคล และการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ จึงเป็นงานทำหนังสือหรือเอกสารเป็นหลัก ซึ่งกฎหมายในปัจจุบันได้รับรองงานสารบรรณผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลผูกพันทางกฎหมายโดยไม่ต้องใช้หนังสือฉบับจริง และกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องติดต่อประสานงานหรือส่งหนังสือผ่านไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นสำคัญแทนการส่งเอกสารทางไปรษณีย์

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงสรุปได้ว่าการปฏิบัติงานตามภารกิจของสำนักงานจังหวัดตราดไม่มีกฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลในทางตรง เหตุที่ใช้คำว่าทางตรงเนื่องจากว่า มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินและการพัสดุ ซึ่งต้องมีการใช้หลักฐานฉบับจริงในรูปแบบของเอกสารในการเบิกจ่ายงบประมาณ ประกอบกับหน่วยงานตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นหน่วยตรวจสอบภายในทั้งระดับจังหวัดหรือกระทรวง/กรม และสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เมื่อได้มีการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณจะเรียกดูเอกสารและหลักฐานฉบับจริง ซึ่งทำให้งานการเงินของสำนักงานจังหวัดตราดต้องมีการคงกระบวนการการทำงานบางส่วนอยู่ในรูปแบบดั้งเดิมไม่สามารถอยู่ในรูปแบบดิจิทัลได้ทั้งกระบวนการ เพราะ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังไม่รองรับการดำเนินการในรูปแบบดิจิทัล จึงเป็นกฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานเพื่อเปลี่ยนผ่านสำนักงานจังหวัดตราดสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลในทางอ้อม ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การปรับตัวองค์กรภาครัฐสู่ยุคความเป็นรัฐบาลดิจิทัล ของ พระมหาไถยน้อย ญาณเมธี (สลาภสิงห์) และพระศิลาศักดิ์ สุเมธ (บุญทอง) (2564) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า การขับเคลื่อนสู่รัฐบาลดิจิทัลนั้นมิได้อาศัยแต่กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลเท่านั้น แต่ยังมีกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ทำให้ต้องมีการทบทวน และชำระกฎหมายเหล่านั้นเสียใหม่ เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการพัฒนาสู่รัฐบาลดิจิทัล

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสรุปได้ว่า สำนักงานจังหวัดตราดมีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัลในส่วนของระบบเครือข่ายและแพลตฟอร์ม แต่สำหรับในส่วนของฮาร์ดแวร์ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ล้าสมัยและไม่สามารถสนับสนุนการทำงานผ่านระบบดิจิทัลของบุคลากรได้ และด้วยความไม่พร้อมของฮาร์ดแวร์นี้ส่งผลต่อเนื่องถึงความพร้อมของซอฟต์แวร์เนื่องจากการที่ฮาร์ดแวร์อยู่ในสภาพที่ล้าสมัยทำให้มีศักยภาพไม่เพียงพอต่อการรองรับซอฟต์แวร์ในปัจจุบัน และในส่วนของระบบคลาวด์สำนักงานจังหวัดตราดยังไม่ได้รับการสนับสนุน ทำให้ปัจจุบันบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราดต้องใช้ระบบคลาวด์ของผู้ให้บริการเอกชนซึ่งเป็นที่น่ากังวลในด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ แต่อย่างไรก็ดีภายใต้สถานการณ์ที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์ส่งผลให้บุคลากรของสำนักงานจังหวัดตราดมีทักษะทางด้านดิจิทัลในอันที่สามารถขับเคลื่อนสำนักงานจังหวัดตราดเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลได้ และสำหรับในส่วนกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการกิจของสำนักงานจังหวัดตราดนั้นในปัจจุบันส่วนใหญ่ได้รองรับการทำงานผ่านระบบดิจิทัลแล้ว แต่ยังคงมีในส่วนของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเงินและพัสดุ ที่ยังไม่รองรับการทำงานผ่านระบบดิจิทัล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะอันประโยชน์ เพื่อให้สำนักงานจังหวัดตราดนำไปพิจารณาปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จำนวน 3 ข้อ ดังนี้

7.1 ปัจจุบันการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่รัฐบาลดิจิทัลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งระดับกระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่างพัฒนาระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นเพื่อใช้ในหน่วยงานตนเอง ซึ่งระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ที่ต่างพัฒนากันขึ้นมาไม่สามารถที่จะเชื่อมโยงกันได้ ซึ่งภายใต้การขับเคลื่อนสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลซึ่งจะต้องอาศัยการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบ Real-Time เพื่อให้เกิด Big Data นั้น รัฐบาลควรจะมีสนับสนุนให้หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์กลางที่สำนักงานพัฒนาสู่รัฐบาลดิจิทัลพัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเพียงแพลตฟอร์มเดียว นอกจากนี้รัฐบาลโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมควรพัฒนาระบบที่สนับสนุนการทำงานผ่านระบบดิจิทัลในทุกมิติ เช่น ระบบ Cloud เนื่องจากปัจจุบันบุคลากรภาครัฐได้ใช้บริการระบบคลาวด์ของเอกชนไม่ว่าจะเป็น Google Drive, One Drive หรือ Dropbox ในการเก็บหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และข้อมูลภาครัฐต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่น่าเป็นห่วงในเรื่องของความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์

7.2 รัฐบาลควรพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลดิจิทัลให้สอดคล้องกันทั้งกฎหมายในการปฏิบัติและกฎหมายสำหรับการตรวจสอบ เนื่องด้วยในปัจจุบันระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2563 ได้รับรองหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แล้ว แต่หน่วยตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นหน่วยตรวจสอบภายในจังหวัด หรือหน่วยตรวจสอบภายในกระทรวง/กรม ตลอดจนสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ยังคงเรียกตรวจสอบเอกสารฉบับจริงอยู่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับทางปฏิบัติ ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติยังต้องคงกระบวนการทำงานบางส่วนในรูปแบบดั้งเดิมอยู่ เพื่อป้องกันการถูกตรวจสอบ ทำให้กระบวนการทำงานไม่สามารถเป็นดิจิทัลได้อย่างเต็มรูปแบบ อันเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

7.3 ภายใต้โลกยุคดิจิทัลที่ทุกอย่างหมุนแปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น สำนักงานจังหวัดตราด ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพทางดิจิทัลของบุคลากรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อพัฒนาศักยภาพทางดิจิทัลของบุคลากรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัลที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในเรื่องของความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย ซึ่งบุคลากรสำนักงานจังหวัดตราด ขาดความตระหนักรู้ในด้านนี้ค่อนข้างมาก

8. เอกสารอ้างอิง

- จังหวัดตราด. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดตราด พ.ศ. 2566 - 2570 (ฉบับทบทวนปีงบประมาณ พ.ศ. 2567)*. สืบค้น 18 พฤศจิกายน 2566. จาก https://www.trat.go.th/admin/upload/file/plandev2566-2570_review2567.pdf.
- พิมพ์กมล ไชยสมการ. (2562). *การนำนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี (สลางสิงห์) และ พระศิลาศักดิ์ สุ่มโธ (บุญทอง). (2564). การปรับตัวองค์กรภาครัฐสู่ยุคความเป็นรัฐบาลดิจิทัล. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*. 21(3), 289-299.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2558). *พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534*. สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2566. จาก <https://www.ocs.go.th/council-of-state/#/public/doc/VTJGc2RHVmtYMTlkMG5Bdk0vandTZ0Y2OWcyUzFTNDBGZXhEUGRxV0puUT0%3D>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2562). *ทักษะด้านดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2566. จาก https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/_khuumuethaksadaandicchitha_lkhngkhaaraachkaaraelabukhlaakrphaakhratht.pdf,
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.). (2563). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2563 - 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.).
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.). (2566). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.).
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580*. สืบค้น 18 พฤศจิกายน 2566. จาก http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2023/06/NS_PlanOct2018.pdf.
- สถาบันนวัตกรรมและธุรกรรมดิจิทัลข้อมูล. (2022). *ไขข้อสงสัย! Digital Transformation คืออะไร และตัวอย่างในไทย?*. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2566. จาก <https://digi.data.go.th/blog/what-is-digital-transformation/>,
- อภิชัย กัญชรชัย. (2564). *การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลขององค์กรภาครัฐ (Digital Government Transformation) กรณีศึกษาสำนักงานการต่างประเทศกรุงเทพมหานคร*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- Mergel, Edelman and Haug. (2019). *Defining digital transformation: Results from expert interviews*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/334028741_Defining_digital_transformation_Results_from_expert_interviews.
- OECD. (2019). *Going Digital: Shaping Policies, Improving Lives*. Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9789264312012en/1/2/1/index.html?itemId=/content/publication/9789264312012en&_csp_311fc743132502e5a98ac461d9bcb3d8&itemIGO=oecd&itemContentType=book.

สถานการณ์การออกกลางคัน และแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อ การเรียนรู้ตลอดชีวิต กรณีศึกษาศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

School Dropouts and Educational Management Guidelines for Lifelong Learning: A Case of District Learning Encouragement Center (Minburi District), Bangkok

ชุลีรัตน์ เจริญพร¹ และ มนต์ธัช มะกล้าทอง²

วันรับ: 14 พฤศจิกายน 2567 วันแก้ไข: 18 ธันวาคม 2567 ยอมรับ: 7 มกราคม 2568

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคันของกลุ่มนอกระบบโรงเรียน ในพื้นที่เขตมีนบุรี และ 2. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานครเป็นงานวิจัยเชิงผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงสำรวจจากกลุ่มนักเรียนในศูนย์ฯ จำนวน 432 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง 29 คน ครู ในศูนย์การเรียนรู้ 3 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ออกจากโรงเรียนระหว่างเรียนใน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สาเหตุการออกกลางคัน 3 ประการสำคัญ คือ จากครอบครัว ได้แก่ การขาดแคลนทุนทรัพย์ ความไม่พร้อมทางฐานะของครอบครัว ต้องช่วยครอบครัวทำงาน ครอบครัวแตกแยก สาเหตุจากตัวของนักเรียนเองจากผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ เรียนไม่ตรงกับความมุ่งหมาย ติดเพื่อน ไม่สนใจเรียน แต่สาเหตุจากสภาพแวดล้อมไม่มีผลมากนัก เช่น สาเหตุจากกฎระเบียบของ โรงเรียน การรับฟังความคิดเห็นนักเรียน การจัดการการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ศูนย์ฯ ใช้กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มนักเรียน นอกระบบและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้เป็นสำคัญ ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแกน มีวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือจัดระดับผลการเรียนรู้ ใช้แนวคิด 13 หลักการเป็นทิศทาง กำกับกับการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนคำนึงถึงหลักความจำเป็น หลักการเทียบโอน หลักความหลากหลายและเป็นประชาธิปไตย หลักในการแสวงหาความรู้เป็นแนวคิดในการจัดการลงทะเบียน ใช้แนวทางการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับหลักความเชื่อมั่น หลักความเสมอภาค หลักการผสมผสานในแต่ละช่วงอายุ ความยืดหยุ่น หลักความต่อเนื่อง และหลักความกลมกลืนและสัมพันธ์กับชีวิตในกระบวนการเรียนการสอน ระยะเวลาเรียน และหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้รวมทั้งหลักความครอบคลุม และหลักความสำคัญของครอบครัวและชุมชน ครอบครัวและชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ และหลักการมีส่วนร่วมระหว่างกันเพื่อสนับสนุน การเรียนการสอน

คำสำคัญ: การออกจากโรงเรียนกลางคัน, การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต, การเรียนนอกระบบ

¹ อาจารย์ประจำวิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

Abstract

This study has two primary objectives: 1) to examine the issue of limited opportunities and school dropouts among out-of-school youth in Minburi District, Bangkok, and 2) to explore lifelong learning management approaches at the Minburi Learning Encouragement Center in Bangkok. This mixed-method research includes survey data from 432 students in the center and in-depth interviews with stakeholders, including 23 parents and 3 educators from the Learning Encouragement Center. The findings reveal that most students drop out during lower secondary school. The key reasons for dropping out fall into three main categories: family-related factors (such as financial hardship, insufficient family support, the need to work for family income and family separation), student-related factors (such as low academic performance, misalignment with academic goals, peer influence, and lack of interest), while environmental factors (such as school regulations and lack of student input) have minimal impact. To facilitate lifelong learning, the center focuses on educational activities tailored to out-of-school youth and their learning objectives, using the Ministry of Education's curriculum as a foundation. Learning outcomes are assessed for academic qualifications or competency levels. The learning management employs 13 guiding principles, which include: addressing needs, credit transfer, diversity, democratic values, and encouraging self-directed learning during registration. Instructional approaches prioritize confidence, equity, age-appropriate integration, flexibility, continuity, harmony, and relevance to life experiences. Teaching time and methods vary based on learners' needs and capabilities.

Keywords: School Dropouts, Lifelong Learning Management, Non-formal Education

1. บทนำ

สถานการณ์ปัญหาการศึกษาของไทยมีอยู่หลากหลายประเด็น ภาพรวมของเด็กที่อยู่ในการศึกษาภาคบังคับ มีประมาณ 8 ล้านคน พบว่า มีนักเรียนที่อยู่ในครอบครัวยากจน 15% ในจำนวนนี้มีประมาณ 5% หรือประมาณ 50,000 คน ที่หลุดจากระบบการศึกษา โดยนักเรียนในกลุ่มยากจนจะหลุดจากระบบการศึกษากว่า 1 ใน 3 (มติชนสุดสัปดาห์, 2564) การเข้าถึงในระบบการศึกษามีข้อมูลจากการสำรวจในช่วงปี พ.ศ.2564 ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในกลุ่มนักเรียนที่ได้รับทุนเสมอภาคจาก กสศ. ในกลุ่มรอยต่อ ตั้งแต่ระดับอนุบาล 3 ที่จะขึ้น ป.1 ป.6 จะขึ้น ม.1 และ ม.3 ขึ้น ม.4 หรือไปสายอาชีวฯ ของภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จาก 200,000 คน ในจำนวนนี้ไม่พบข้อมูลการไปเรียนต่อที่ใด จำนวน 41,610 คน จำแนกเป็นชั้นอนุบาล 3 จำนวน 391 คน ป.6 จำนวน 8,092 คน และ ม.3 จำนวน 33,127 คน (ข่าวการศึกษา, 2564) จะเห็นได้ว่า ในระดับการศึกษาภาคบังคับยังคงมีปัญหาของการเข้าถึง หรือการออกจากการศึกษากลางคัน ในระดับอุดมศึกษาก็เช่นเดียวกัน เมื่อศึกษาการเข้าเรียนต่อของเยาวชนไทยในช่วงอายุระหว่าง 19-24 ปี ยังสะท้อนให้เห็นปัญหา โดยช่องว่างระหว่างเด็กที่ครอบครัวมีฐานะร่ำรวยที่สุด เปรียบเทียบกับเด็กที่ครอบครัวมีฐานะยากจนที่สุดมีขนาดเพิ่มมากขึ้นจาก 18.5 เมื่อปี พ.ศ. 2529 กลายมา เป็น 42.5 ในปี พ.ศ.2552 สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน สสค. (2562) ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคันจึงยังคงเป็นปัญหาสำคัญ ของระบบการศึกษา

ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคัน หมายถึง เด็กนักเรียนที่เคยเข้าเรียนในสถานศึกษาแต่ ออกจากสถานศึกษา และไม่สามารถกลับเข้าไปเรียนได้เหมือนเดิม เป็นปัญหาที่ทำให้เกิด “ความ สูญเปล่าทางการศึกษา” งบประมาณจะได้รับในอนาคตจากการที่มีประชากรที่มีคุณภาพ งบประมาณที่ต้อง เสียไปในการดูแลบุคคลส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ สูญเสียโอกาสของสังคมที่จะได้ บุคคลที่มีคุณภาพมาพัฒนาประเทศ รวมทั้งเป็นผลเสียต่อผู้เรียน เป็นการสูญเสียโอกาสที่จะศึกษา และพัฒนาตนเอง สังคมต้องแบกรับภาระหากผู้เรียนที่ออกกลางคัน อาจเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถช่วย ตนเองได้ และเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคันส่วนหนึ่งใช้ชีวิตอย่างไม่มีเป้าหมาย และมีแนวโน้มก่อ ปัญหาให้กับสังคม เช่น ยาเสพติด ก่ออาชญากรรม (วชิราภรณ์ โอนไธสง, 2558; จุลนรงค์ วรณโกวิท, 2559)

การจัดการปัญหาการศึกษาดังกล่าว รัฐได้มีแนวทางหลากหลาย ประกอบด้วย การสร้าง กระบวนการค้นหา และสนับสนุนการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา การจัดตั้งคณะทำงานลงพื้นที่ตามหา สร้างความเข้าใจ และสร้างแรงจูงใจให้เด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาตามความสมัครใจ การจัดการ ศึกษาในรูปแบบอื่น ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2522 ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรับผิดชอบงานการศึกษาผู้ใหญ่โดยตรง จัดตั้งกรมการ ศึกษาออกโรงเรียนขึ้น ขยายการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับประชาชนผู้ด้อยโอกาส การ จัดตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน อำเภอทุกอำเภอทั่วประเทศและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตใน กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันยกระดับเป็นกรมส่งเสริมการ เรียนรู้ และเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานส่งเสริม การเรียนรู้กรุงเทพมหานคร ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับเขต เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและ แหล่งเรียนรู้ ให้คนในสังคมประเทศได้เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยอาศัยการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร หรือ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้เขตมีนบุรีในปัจจุบัน กรณีศึกษาในครั้งนี้เป็นศูนย์ ฯ ที่น่าสนใจใน การศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีระดับคะแนนการทดสอบ (N-NET) ครั้งที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ผ่าน เป้าหมายขั้นสูง 31 พฤษภาคม พ.ศ.2564 รวมทั้งครูผู้ปฏิบัติงานได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ปฏิบัติงานดีเด่น ประจำปีงบประมาณ 2564 สังกัดสำนักงาน กศน.กทม. การยกย่องเชิดชูเกียรติครู ผู้เสียสละ และอุทิศตนเพื่อคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม ในช่วงปี พ.ศ.2564 และรางวัลการยกย่องอีก หลายรางวัล กลไกการจัดการ ศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ ฯ นี้จึงเป็นกรณีที่น่าสนใจ แนวทางการจัดการศึกษา เพื่อร่วมแก้ ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคัน นำนักเรียนเหล่านี้เข้าสู่ ระบบการศึกษา การเข้าถึงกลุ่มนักเรียน และจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นพลเมืองที่มี คุณภาพต่อไป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สนใจค้นคว้ากระบวนการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กลไกการจัดการศึกษาที่สำคัญที่สามารถสร้างให้บุคคลเกิดทักษะทางการเรียนรู้ การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในกับกลุ่มพื้นที่ และหรือกลุ่มด้อยโอกาสต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาข้อเสนอ หรือมาตรการสนับสนุนให้กับการจัดการศึกษาในอนาคตได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคันของกลุ่มนอกระบบโรงเรียน ในพื้นที่เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

3. ทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดสาเหตุการออกกลางคัน

3.1.1 ความหมายของการออกจากโรงเรียนกลางคัน หมายถึง การที่นักเรียนพ้น สภาพจากการเป็นนักเรียน หรือลาออกจากสถานศึกษาที่นักเรียนศึกษาอยู่ก่อนเรียนครบตาม

หลักสูตรที่กำหนดไว้ หรือการที่นักเรียนนักศึกษาถูกจำหน่ายชื่อออกจากสถานศึกษาในขณะที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาโดยไม่ใช้สาเหตุอันเนื่องมาจากการย้ายสถานศึกษา (สุริยา ยะโส, 2561; ประยงค์สุรี, 2561)

3.1.2 สาเหตุการออกจากโรงเรียนกลางคันของนักเรียน

ปัจจัยและสาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนตามสาเหตุสำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย 1. ปัจจัยและสาเหตุจากตัวนักเรียน ได้แก่ ไม่สนใจการเรียน เบื่อหน่ายการเรียน เรียนช้า จึงทำให้เรียนอ่อน เรียนไม่ทันเพื่อน ปรับตัวเข้ากับครูและเพื่อนไม่ได้ พิกการ ได้รับอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย ตัดยาเสพติด ฯลฯ 2. ปัจจัยและสาเหตุจากสถานศึกษา ได้แก่ ครูจัดการสอนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนไม่ดี ขาดสื่อ อุปกรณ์ กิจกรรมไม่น่าสนใจ ไม่จูงใจให้อยากเรียน บรรยากาศไม่เอื้อให้เรียนรู้ 3. ปัจจัยและสาเหตุจากครอบครัว ชุมชน และสภาพแวดล้อม (UNESCO Institute for statistics, 2016) ได้แก่ ครอบครัวยากจน วิกฤติในครอบครัว เด็กต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ครอบครัวแตกแยก มีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง อพยพไปทำงานที่อื่น และมีการย้ายไปมาตามฤดูกาล ขาดผู้อุปการะ ขาดความตระหนักในความสำคัญของการศึกษา พ่อแม่ติดสารเสพติด พิกการ เจ็บป่วย หรือเสียชีวิต อยู่ในแหล่งชุมชนที่มีปัญหา ค้ายาเสพติด ความห่างไกล ไม่มียานพาหนะ (UNICEF, 2015 ; Global Partnership for Education, 2016)

3.2 แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์การศึกษา เกิดขึ้นเมื่อประมาณกว่า 30 ปีมาแล้ว ภายใต้ความพยายามของ OECD UNESCO และสภายุโรป (Council of Europe) เป็นการสนองต่อความบกพร่องที่เกิดขึ้นในอดีต ในขณะที่บุคคลเรียนรู้ตลอดเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ โอกาสทางการศึกษามีขีดจำกัดในช่วงเริ่มแรกของชีวิต ที่ครอบงำโครงการศึกษาที่เป็นทางการ (Formal Education) จึงมีความจำเป็นที่จะให้โอกาสที่สองแก่คนที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น (ยุทธการ สืบแก้ว, 2555)

ความหมายของการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

UNESCO (1968 อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี, 2544, น.17) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตนั้นได้นำมาใช้ในเชิงของการให้การศึกษาคือ ต่อเนื่องแก่ผู้ออกจากโรงเรียนแล้ว หรืออาจจะเรียกว่า ผู้อยู่ในวัยผู้ใหญ่เป็นเวลานาน แต่ปัจจุบันนี้ความหมายของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตนั้นครอบคลุมกว้างกว่า กล่าวคือ จะครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวม เป็นการศึกษาที่จะสนองความต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคลและของกลุ่ม จะครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาสำหรับเด็กไปจนถึงการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่อย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

สำหรับประเทศไทย มีนโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาพัฒนาการนิยม จัดการโดยศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 13 หลักการ ดังนี้ 1) หลักความจำเป็น คือ ต้องทำให้ทุกคนตระหนักว่าการศึกษาตลอดชีวิตเป็นงานจำเป็นสำหรับชีวิตของคนทุกคน 2) หลักความเชื่อมั่น ต้องเชื่อมั่นว่า บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ไม่ว่าอยู่ในวัยใด 3) หลักความครอบคลุม การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ 4) หลักความเสมอภาค ประชาชนทุกคนควรได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเสมอภาคกันทุกรูปแบบ โดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องเพศ อายุ ร่างกาย สติปัญญา อาชีพ พื้นฐานการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม 5) หลักการผสมผสาน ในแต่ละช่วงอายุ บุคคลควรได้รับการศึกษาหลายรูปแบบผสมผสานกัน เพื่อการพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ 6) หลักการเทียบโอน ควรให้มีการเทียบโอนหลักฐานการศึกษาหรือการเรียนรู้กันได้ทั้งในการศึกษาประเภทเดียวกัน และระหว่างการศึกษาทั้ง

สามประเภท เพื่อให้บุคคลมีโอกาสศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต และสามารถเลือกเรียนด้วยการศึกษาประเภทใดก็ได้ตามความต้องการ 7) หลักความหลากหลายและเป็นประชาธิปไตย ควรจัดบริการการศึกษาที่หลากหลาย มีสาขาวิชาและกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนและฝึกฝนอย่างอิสระตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล 8) หลักความยืดหยุ่น สร้างความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ ทั้งในประเด็นของวิธีการ เวลา และสถานที่ 9) หลักความต่อเนื่อง การจัดการศึกษาตลอดชีวิตควรจัดอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ มีแหล่งการเรียนรู้บริการโดยสนองความประสงค์ของผู้เรียนได้เพียงพอ การเรียนรู้ควรเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ 10) หลักความกลมกลืนและสัมพันธ์กับชีวิต ควรจัดการศึกษาให้สัมพันธ์โดยตรงและกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคลและชุมชน เพื่อให้ทุกคนตระหนักชัดว่า การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต 11) หลักในการแสวงหาความรู้ กระบวนการเรียนรู้มุ่งให้ความสำคัญแก่ตัวผู้เรียนหรือบุคคลเป็นหลัก จึงส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาเต็มศักยภาพ ให้กำหนดหรือเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง และรู้วิธีแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม 12) หลักความสำคัญของครอบครัวและชุมชน ครอบครัวและชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต 13) หลักการมีส่วนร่วม การศึกษาตลอดชีวิตจะประสบผลสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของ ทุกฝ่าย ทั้งจากทุกหน่วยงาน ทุกสถาบันการศึกษาและแหล่งความรู้ทุกประเภท (ยุทธการ สืบแก้ว, 2555)

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิธิศ ธรรมแสงอดิภา และอเนกพล เกื้อมาท (2561) ศึกษาเรื่องการออกกลางคันและการย้ายถิ่นเข้าสู่ความเป็นแรงงาน: กรณีศึกษาจากชุมชนแห่งผู้รับเหมาตักแต่งภายใน จังหวัดสุรินทร์ (2561) พบสาเหตุในการออกกลางคันของกรณีศึกษา มาจาก 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ที่กรณีศึกษารับรู้ว่าเป็นภาระในการสูญเสีย 2) ความรุนแรงในสถานศึกษา ทั้งจากครูและเพื่อนนักเรียน และ 3) ความไม่ดึงดูดใจของการเรียนหนังสือ โดยมีทั้งผู้ที่ลาออกเพราะไม่อยากเรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว และผู้ที่ลาออกเพราะอยากเรียนหนังสือและตั้งใจจะไปทำงาน

ประทีป เนตรพุกคณะ (2562) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน โรงเรียนเกาะพะงันศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 พบสาเหตุแนวโน้มการออกกลางคันเกิดจากสาเหตุด้านตัวนักเรียนมากที่สุด รองลงมาด้านครอบครัว ด้านโรงเรียน การดำเนินงานขาดความชัดเจน ครูที่ปรึกษาขาดประสบการณ์ ขาดการส่งตัว ขาดการติดตามนักเรียนรายบุคคล และขาดการประสานงานร่วมกับเครือข่าย ซึ่งการพัฒนาบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน บริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับหน่วยงานภายนอก การส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน และติดตามนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน

ซุฟเฟียน เจ๊ะมะและซอลิต เกิดทิพย์ (2565) ศึกษาเหตุปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียนเกิดจากผลกระทบจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว จากการจ้างงานของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง และความพร้อมของผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลาน โดยแนวทางการแก้ปัญหา เช่น การอบรมกลุ่มเกลาในสถาบันครอบครัว การส่งเสริมความมั่นคงทางอาชีพ การช่วยเหลือปัจจัยยังชีพพื้นฐาน และต้องดำเนินการแก้ปัญหาไปพร้อมกันสำหรับทุกปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน

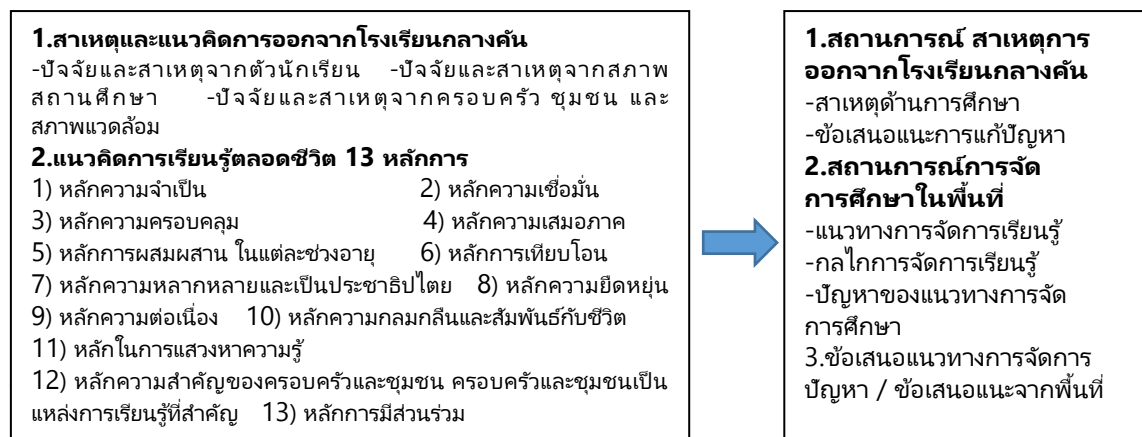
อติพร เกิดเรือง (2565) ศึกษาเรื่องจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 พบว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยในยุค 4.0 มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) นโยบายและการจัดการ 2) การจัดหางบประมาณและ ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การประเมินผลและเทียบโอนความรู้ 5) การเข้าถึงและการมีส่วนร่วม 6) คุณภาพผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และ 7) คุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

3.4 กรอบแนวคิด

การศึกษาศถานการณ์การออกกลางคัน และแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานครมีแนวคิดสำคัญในการศึกษาสาเหตุของการออก จากโรงเรียนกลางคันใน 3 ด้านด้วยกันคือ ปัจจัยและสาเหตุจากตัว

นักเรียนเอง สาเหตุจากสภาพสถาน ศึกษา สาเหตุจากครอบครัว ชุมชน และสภาพแวดล้อม และข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาจากกลุ่ม ตัวอย่าง สำหรับการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ ฯ ตามหลักการ 13 หลักการสำคัญที่ เข้าถึงกลุ่มนักเรียน การนำนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง และจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของ นักเรียนกลุ่มนอกระบบนั้น

รูปที่ 1 กรอบแนวคิด

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้แนวทางการศึกษาโดยการวิจัยแบบผสมผสาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี รวมทั้งสิ้น จำนวน 5,596 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สุ่มรวมจำนวน 432 คน

4.2 กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์

ครู ผู้บริหาร ในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี (จำนวน 5 คน) ผู้ปกครองและชุมชน (จำนวน 29 คน) ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.ข้อมูลของกลุ่มชาติโอกาสทางการศึกษา/ออกจากโรงเรียนการค้นในพื้นที่ โดย
 1.1 การสำรวจข้อมูลโดยเก็บแบบสอบถามในพื้นที่ภายในเขต โดยสุ่มจากกลุ่มผู้เรียนของ กศน. (จากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยสำรวจรวม 432 คน

1.2 การสัมภาษณ์บุคลากรของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้เป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ ฯ และ ครูผู้สอน รวม 10 คน

1.3 การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มชาวชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่มี บุตรหลานเป็นนักเรียนของศูนย์ ฯ เขตมีนบุรี รวม 29 คน

2.ข้อมูลการดำเนินการของ กศน.เป้าหมาย

2.1 การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารการดำเนินการ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มชาวชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล

1.แบบสำรวจทัศนคติ และสาเหตุของการออกจากโรงเรียนกลางคันของกลุ่มเป้าหมาย

2.แบบการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยจะมีการกำหนดประเด็นคำถาม กำหนดรูปแบบการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interviews) คือ มีการเตรียมหัวข้อคำถามไว้อย่างหลวมๆ ในลักษณะกึ่งโครงสร้าง เป็นการร่างคำถามทั้งปลายปิด และปลายเปิด ผู้วิจัยจะใช้คำถามที่สามารถยืดหยุ่นได้

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปประเด็นนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content analysis) โดยวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การอธิบายข้อมูลใช้สถิติอย่างง่าย ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

5. ผลการวิจัย

5.1 สถานการณ์ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคันของกลุ่มนอกระบบโรงเรียน ในเขตมินบุรี

จากการสำรวจ นักเรียน จำนวน 432 คน ที่ศึกษาในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมินบุรี 9 ศูนย์การเรียนรู้ แบ่งเป็น นักเรียนในศูนย์หมู่บ้านพนาสนธิ์ 97 คน ศูนย์มัสยิดไผ่เหลือง 35 คน ศูนย์ราชูทิศ 35 คน ศูนย์ชุมชนพัฒนาบึงขวาง 57 คน ศูนย์เคหะบางชั้น 35 คน ศูนย์วัดบางเพ็งใต้ 49 คน ศูนย์ห้องสมุดบางเพ็งใต้ 53 คน และศูนย์มัสยิดอิสรารัต 71 คน โดยพบว่า เป็นนักเรียนในระดับ ประถมศึกษา 13 คน (ร้อยละ 3) มัธยมศึกษาตอนต้น 192 คน (ร้อยละ 44.4) และในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย 221 คน (ร้อยละ 6)

ผลการศึกษาสาเหตุของการออกจากโรงเรียนกลางคัน จากกรอบการศึกษาภายใต้ 3 ปัจจัยหลัก พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ออกจากโรงเรียนด้วยสาเหตุหลักจากครอบครัว ได้แก่ การขาดแคลนทุนทรัพย์ (ร้อยละ 39.3) ความไม่พร้อมทางฐานะของครอบครัว (ร้อยละ 30.8) ต้องช่วยครอบครัวทำงาน (ร้อยละ 49.7) ครอบครัวแตกแยก (ร้อยละ 30.2) รวมทั้งเมื่อศึกษาสาเหตุการออกจากโรงเรียนกลางคัน ส่วนหนึ่งมาจากตัวของผู้เรียนเอง คือ ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 37.5) เรียนไม่ตรงกับความต้องการ (ร้อยละ 33.4) ติดเพื่อน ไม่สนใจเรียน (ร้อยละ 29.1) แต่ในด้านของสภาพแวดล้อม นักเรียน ให้ความเห็นว่ามีสาเหตุไม่มากนัก เช่น สาเหตุจากกฎระเบียบของโรงเรียน (ร้อยละ 27.6) การรับฟังความคิดเห็นนักเรียน (ร้อยละ 23.1)

ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างที่สำคัญพบว่า ควรจัดหาทุนการศึกษา ที่สำคัญที่สุด (ร้อยละ 46.5) การสนับสนุน ปัจจัยพื้นฐาน (ร้อยละ 37.7) และงานหารายได้ระหว่างเรียน (ร้อยละ 15) เพื่อนำไปสู่ การป้องกันการออกจากโรงเรียนกลางคัน

5.2 การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมินบุรี

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมินบุรี มีการจัดการเรียนการสอนใน 2 พื้นที่ 2 แขวง คือ แขวงมินบุรี และ แขวงแสนแสบ จำนวนรวม 10 ศูนย์การเรียนรู้

ในแขวงมินบุรี ประกอบด้วย 6 ศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1. ศูนย์การเรียนรู้วัดบางเพ็งใต้ รับนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2.ศูนย์การเรียนรู้ห้องสมุดวัดบางเพ็งใต้ รับนักศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย 3.ศูนย์การเรียนรู้วัดป่าเพ็ญเหนือรับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 4.ศูนย์การเรียนรู้เคหะชุมชนบางชั้น รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 5.ศูนย์การเรียนรู้พนาสนธิ์ 3 รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย 6.ศูนย์การเรียนรู้ใหม่ รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในแขวงแสนแสบ ประกอบด้วย 4 ศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1. ศูนย์การเรียนรู้มัสยิดอิสรารัตอุบลุดดิน รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 2.ศูนย์การเรียนรู้ราชูทิศ รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาต้น 3.ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนพัฒนาบึงขวาง รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 4.ศูนย์การเรียนรู้มัสยิดนุรุลฮิदाเยห์ (ไผ่เหลือง) รับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาต้น

ที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ของสำนักส่งเสริมการเรียนรู้เขตมิ้นบุรี มีความครอบคลุมในพื้นที่เขต อยู่ในพื้นที่ของชุมชนของพื้นที่ ซึ่งนักเรียนสามารถเลือกลงเรียนรู้อันศูนย์ ฯ ที่ใกล้เคียงในชุมชนตนเองได้ ปัจจุบัน มีผู้เรียน (พ.ศ.2564) 5,596 คน (แบ่งเป็นผู้เรียนจาก การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 987 คน การจัดการศึกษาต่อเนื่อง มีผู้เรียน 1,786 คน การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย มีผู้เรียน 2,823 คน)

5.3 การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ ฯ

การจัดการศึกษาของศูนย์ ฯ ใช้กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ และหลักของการเรียนรู้ โดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแกนในการเรียนรู้ และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ โดยการเข้าถึงกลุ่มนักเรียนนอกระบบนั้น ศูนย์ ฯ ได้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เพลงหลัก สื่อของศูนย์ ฯ ที่สำคัญศูนย์ ฯ โดยครูผู้สอนมีการเข้าประชาสัมพันธ์ในชุมชนเขตมิ้นบุรี เพื่อรับสมัครนักเรียนในทุก ๆ ปีการศึกษา การใช้ช่องทางอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน การสื่อสารผ่านคลาสิกกิจกรรมอบรมในชุมชน ดังจะเห็นได้ว่า แต่ละศูนย์การเรียนรู้มีนักเรียนเข้าศึกษาต่อในแต่ละปีไม่น้อยกว่า 60-100 คน ศูนย์ ฯ มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน การฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ต่อเนื่องเป็นประจำทำให้ศูนย์ ฯ มีข้อมูลของกลุ่มนักเรียน และใกล้ชิดกับชุมชนเป็นอย่างดี นอกจากเป็นการสร้างการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ยังทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน และสามารถได้รับการ ศึกษาอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในพื้นที่ชุมชนของศูนย์ ฯ ยังทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ของชาวชุมชนในการดูแลนักเรียน

4) การจัดการเรียนตามหลักสูตร ศูนย์ ฯ ใช้แนวคิด 13 หลักการ เป็นทิศทางกำกับการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ

5.3.1 การจัดการเรียนรู้ ศูนย์ ฯ ใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จะมีทั้งระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย และการฝึกอบรม วิชาชีพต่าง ๆ ตามหลักความครอบคลุมการเรียนรู้ มีโครงสร้างหลักสูตรจะเน้นให้ครอบคลุมในหลาย ๆ ทักษะ เช่น ทักษะทางด้านวิชาการ ทักษะการดำเนินชีวิต ทักษะทางด้านการประกอบอาชีพ เป็นต้น โดยหลักสูตรในแต่ละระดับชั้นตั้งแต่ประถมศึกษาไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีโครงสร้างหลักสูตร จำนวนหน่วยกิตที่ต้องเรียนแตกต่างกันไป ครูผู้สอนจะคำนึงถึงหลักความจำเป็น หลักการเทียบโอน หลักความหลากหลายและเป็นประชาธิปไตย และหลักในการแสวงหาความรู้เป็นแนวคิดในการจัดการ ลงทะเบียนเพื่อการเรียนของนักเรียน การจัดการเทียบโอนจากประวัติการศึกษาเดิม หรือจาก ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนั้น ศูนย์ ฯ ยังจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับคนทุกเพศ ทุกวัย รวมทั้งเด็กและผู้สูงอายุ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมบริการวิชาการ งานอาชีพ เช่น ทำขนม งานศิลปะ งานทักษะต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้มีหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องที่จะทำให้ชุมชนสามารถนำไปประกอบอาชีพตามบริบทของชุมชน

5.3.2 เนื้อหาการเรียนการสอน เป็นไปตามหลักความกลมกลืนและสัมพันธ์กับชีวิตประกอบ ด้วย เนื้อหาที่เป็นพื้นฐานจำเป็นในการดำเนินชีวิต เช่น การติดต่อสื่อสาร การคิดคำนวณ ความรู้และ ทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่าง ๆ ข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สภาพปัญหา และการเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน ทักษะที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้ การเสริมสร้างคุณลักษณะความต้องที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งจัดบรรยากาศและความจำเป็นของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) การเรียนรู้เปิดกว้างให้กับผู้ที่มีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ได้นอกจากการเรียนรู้อันในห้อง เรียน 2) ทำให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้สึกรู้สึกในการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง 3) สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนได้เปิดใจความรู้ใหม่ ๆ ที่เข้ามาเพื่อปรับใช้ได้ในชีวิต 4) สร้างเสริมเจตคติที่ดีให้ผู้เรียนได้เข้าใจต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ตลอดเวลาและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตจากเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว เน้นการฝึกปฏิบัติการเผชิญปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ จัดการเรียนรู้อัน กลมกลืนกับการดำเนินชีวิต

นอกจากนั้นการจัดการเรียนรู้มีการสอนเสริมในวิชาบังคับ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ จากวิทยากรผู้ชำนาญการ (ครูผู้สอนการศึกษาในระบบ/ผู้ชำนาญการเฉพาะ) การเรียนรู้จากสื่อประเภทวีดิทัศน์ของบริษัทต่าง ๆ การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนกำหนดแผนการเรียนรู้ของตนเองตามรายวิชาที่ลงทะเบียนเรียนโดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากภูมิปัญญา ผู้รู้ และสื่อต่าง ๆ

1. ศูนย์ฯ ใช้หลักความยืดหยุ่น และหลักความต่อเนื่อง โดยการจัดการเรียนการสอน วิธีเรียนของศูนย์ฯ เขตมีนบุรี จะเน้นการเรียนรู้แบบพบกลุ่ม ทุกวันเสาร์ อาทิตย์ ซึ่งเป็นวิธีการจัดการกระบวนการเรียนการสอน และระยะเวลาเรียน หรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียนสามารถศึกษาเล่าเรียนได้ตาม ความพร้อม ความสนใจ โอกาสและศักยภาพของแต่ละบุคคล จัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต

2. การจัดการเรียนรู้กำหนดให้ผู้เรียนมาพบกันโดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดกระบวนการกลุ่ม มอบหมายงานเพื่อให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหาข้อสรุปร่วมกัน เน้นการให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เน้นการเรียนรู้มากกว่า การสอนหรือการบอกความรู้แนวทางการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับหลักความเชื่อมั่น หลักความเสมอภาค หลักการผสมผสานในแต่ละช่วงอายุ เช่น ในบางศูนย์ฯ มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มที่อยู่ในระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงหลักความสำคัญของครอบครัวและชุมชน โดยเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ และหลักการมีส่วนร่วมระหว่างกันเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน โดย แต่ละศูนย์ฯ ซึ่งตั้งเพื่อการจัดการเรียนการสอนได้อยู่ในละแวกของชุมชน การเรียนการสอนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง เช่น รวมกลุ่มวางแผนกิจกรรมร่วมจัด ร่วม ประชาสัมพันธ์ ร่วมสนับสนุน เพื่อทำให้ชุมชนเป็นผู้ดูแลการศึกษาตลอดชีวิตของชุมชนเขาเอง รวมทั้งทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มนักเรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา หรืออยู่นอกระบบกลางคืน

นอกจากนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เปิดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับและช่วงวัย การจัดการเรียนรู้อย่างเสมอภาคได้ทุกที่ทุกเวลา การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ เช่น สำนักงานเขต สำนักงานมัย ศูนย์บริการสาธารณสุข วัด ฯลฯ การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

6.การอภิปรายผล

การศึกษาการออกจากโรงเรียนกลางคืนในกรณีนักเรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี พบว่า สาเหตุของการออกกลางคืนนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ออกจากโรงเรียนด้วย สาเหตุหลักจากครอบครัว การขาดแคลนทุนทรัพย์ ความไม่พร้อมทางฐานะของครอบครัว การที่นักเรียนต้องช่วยครอบครัวทำงาน และจากครอบครัวแตกแยก สอดคล้องกับงานศึกษาของซูเฟียน เจ๊ะมะ และซาลิต เกิดทิพย์ (2565) ที่พบเหตุปัจจัยของการออกกลางคืนของนักเรียนเกิดจากผลกระทบจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเป็นสำคัญในขณะที่สาเหตุการออกจากโรงเรียนกลางคืนจากตัวของผู้เรียนเองคือผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์การเรียนไม่ตรงกับความมุ่งหมายติดเพื่อน ไม่สนใจเรียนและในด้านของสภาพแวดล้อมเช่นสาเหตุจากกฎระเบียบของโรงเรียนปัญหาการรับฟังความคิดเห็นนักเรียนนักเรียนให้ความเห็นว่ามาจากสาเหตุนี้ไม่มากนัก สอดคล้องกับงานศึกษาของประทีป เนตรพุกณะ (2562) ที่พบสาเหตุแนวโน้มการออกกลางคืนเกิดจากสาเหตุด้านตัวนักเรียนมากที่สุด รองลงมาด้านครอบครัว ด้านโรงเรียน

จะเห็นได้ว่าสาเหตุสำคัญของการส่งผลให้สถานการณ์การออกจากโรงเรียนกลางคืนเป็นเรื่อง ของสถานะทางฐานะของครอบครัวของนักเรียน ความไม่พร้อมด้านการเงินในการเรียน ทำให้นักเรียน ต้องออกมาช่วยครอบครัวทำงาน ในขณะที่ผลการศึกษาสเหตุอื่น ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการออกจาก โรงเรียนเป็นปัจจัยด้านตัวของผู้เรียนเอง การติดเพื่อน ไม่สนใจการเรียน ทำให้ผล

การเรียนรู้ไม่ถึงเกณฑ์ และนำไปสู่การออกจากโรงเรียนในที่สุด ส่วนประเด็นสถานการณ์ ปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชน หรือ ความสัมพันธ์ของครูในโรงเรียน ไม่พบเป็นสาเหตุหลักของการออกจากการเรียนกลางคันของนักเรียน

สำหรับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรี กลไกการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ฯ ที่มีการจัดการศึกษาเพื่อร่วมแก้ปัญหาการ ออกจากโรงเรียนกลางคัน นำนักเรียนเหล่านี้เข้าสู่ระบบการศึกษา และจัดการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ สำคัญในการให้โอกาสการเรียนรู้พัฒนาตนเองของนักเรียน และผู้ด้อยโอกาส โดยการจัดการเรียนรู้ ของศูนย์ฯ มีกระบวนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน ทำให้เป็นการ เข้า ถึงกลุ่มนักเรียนที่ขาดโอกาส การประชาสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้ที่ใกล้ชิด และนำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นการดำเนินการ ที่สำคัญของศูนย์ฯ สอดคล้องกับแนวคิด ความหมายของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต แนวทางการจัดการ เรียนการสอนนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวม และสนองความต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคลและของกลุ่ม ครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาสำหรับเด็กไปจนถึงการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ อย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นกระบวนการจัดการ เรียนการสอนแบบยืดหยุ่น และหลากหลายตามสภาพความต้อง การและศักยภาพในการเรียนรู้ มีการสร้างแนวทางการเรียนการสอนโดยเน้นการให้เครื่องมือในการ แสวงหาความรู้ เน้นการเรียนรู้ มากกว่าการสอนหรือการบอก ความรู้ การทำกิจกรรมร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต สอดคล้องกับงานศึกษาของพรรณิ ชุทัย เจนจิต (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียน เป็นสำคัญ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยครูการเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ ผู้เรียนได้คิดได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดง ออกด้วยตนเอง นำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์ฯ ยังสอดคล้อง กับงานของ อดิพร เกิดเรือง (2565) ที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอน การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ สนับสนุนคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1.1 การศึกษาสถานการณ์การขาดโอกาส และหรือการออกจากโรงเรียน กลางคันของนักเรียน ศึกษาจากนักเรียนในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เขตมีนบุรีเป็นสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นด้วยสาเหตุปัจจัย 3 ประการที่สำคัญทั้งจากครอบครัว ตัวของนักเรียน และสภาพแวดล้อม การเรียน ซึ่งเป็นปัญหาความยากจนเชิงโครงสร้างที่นำไปสู่การด้อยโอกาสของเยาวชน การแก้ปัญหาจึงควรเข้าใจถึงสภาพปัญหา ของครอบครัว การจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น การสนับสนุนทุนการศึกษา การกู้ยืม หรือการหา รายได้ระหว่างเรียน และกระบวนการที่เอื้ออำนวย ให้แก่นักเรียนอยู่ในระบบการศึกษาต่อไป

7.1.2 ควรส่งเสริมบทบาทชุมชนในการมีส่วนร่วมดูแล สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ของเด็ก เยาวชนร่วมกับสถานศึกษาในพื้นที่ซึ่งจะนำไปสู่การเปิดโอกาสการเข้าถึงระบบการศึกษา ของเยาวชน มากขึ้น

7.1.3 ควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ ส่งเสริมให้มีการปรับหลักสูตรและปรับกระบวนการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และขยาย ผลการดำเนินงานไปทุกสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับและช่วงวัย การจัดการเรียนรู้อย่างเสมอภาคได้ทุกที่ทุกเวลา การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับ บริบทพื้นที่

7.1.4 ควรส่งเสริมบทบาทและการสร้างการตระหนักในการเรียนรู้โดยศูนย์ส่งเสริม การเรียนรู้ ที่ จัดการเรียนรู้อยู่ครอบคลุมในพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการให้โอกาส ด้านการศึกษาของ เยาวชน และผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ ที่อาจไม่ได้ศึกษาต่อทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาซึ่งอาจจะทำให้เข้าใจถึงขีดจำกัดในการได้โอกาสทางการศึกษาของกลุ่มคนเหล่านั้น

7.2.2 ควรศึกษาในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวทางการป้องกันการออกจากโรงเรียน กลางคัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ โดยบทบาทของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ข่าวการศึกษา. (2564). *สพฐ.เปิดตัวเลข "เด็กตกหล่น-ออกกลางคัน" ตั้งทีม "อสศ."ตามหาเด็ก กลับเข้าเรียน*. สืบค้นจาก <https://www.kroobannok.com/89541>
- จุลณรงค์ วรณโกวิท. (2559). *เด็กออกกลางคัน (คั่น) ภาพสะท้อนการแท้งของระบบการศึกษาไทย*. สืบค้นจาก <https://thaipublica.org/2016/09/education-52/>
- ชูฟเพียน เจ๊ะมะ และชาลิต เกิดทิพย์.(2564). เหตุปัจจัย มุมมอง และแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานีที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 8(9), 196-210.
- นิธิศ ธรรมแสงอดิภา และอเนกพล เกื้อมา.(2561). การออกกลางคันและการย้ายถิ่นเข้าสู่ความเป็นแรงงาน: กรณีศึกษาจากชุมชนแห่งผู้รับเหมาตักแต่งภายใน จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิจัยสังคม*, 41(1), 189-216.
- มติชนสุดสัปดาห์.(2564). *การศึกษา / ผ่าตัวเลข น.ร.หลุดระบบ ปัญหาใหญ่วงการการศึกษาไทย. ฉบับวันที่ 26 พฤศจิกายน - 2 ธันวาคม 2564*. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_492313
- ยุทธการ สืบแก้ว.(2555). *การเรียนรู้ตลอดชีวิต คืออะไรและสำคัญตรงไหน แล้วเกี่ยวอะไรกับปรัชญาพัฒนาการนิยม*. สืบค้นจาก <https://www.kroobannok.com/54487>
- ประทีป เนตรพุกณะ.(2562). *การพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน โรงเรียนเกาะพะงันศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. (การค้นคว้าอิสระ) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*.
- ประยูง ภูศรี.(2561). *การพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนสำหรับสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- วรชราภรณ์ โอนไธสง. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). *รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุรียา ยะโส.(2561). *การพัฒนาแนวทางการลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม สถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.
- อดิพร เกิดเรือง. (2565). *การจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0*. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(2), 164-183.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>

- UNESCO Institute for statistics. (2016). *Estimating the Number of Out-of-School Children: Methodological Problems and Alternative Approaches India case study*. Retrieved from <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/estimating-the-number-of-out-of-school-children-india-case-study-2016-en.pdf>
- UNICEF. (2015). *Out-of-School Children*. Retrieved from <https://www.unicef.org/vietnam/reports/out-school-children-report-2016>

ผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานไทยของผู้ประกอบการธุรกิจ รับเหมาก่อสร้างกับการจ้างแรงงานต่างด้าว

Impact of Thai Labor Shortage of Construction Business Operators with the Employment of Foreign Workers

จักรินทร์ ศิริยกุล¹ และ จอมเดช ตรีเมฆ²

วันรับ: 29 กุมภาพันธ์ 2567 วันแก้ไข: 3 เมษายน 2567 ยอมรับ: 8 พฤษภาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการใช้งานแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง 2) ศึกษาการจัดการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง 3) เสนอแนวทางการจัดการแรงงานต่างด้าว ของสถานประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง เป็นงานวิจัยเชิงโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การลงพื้นที่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 บริษัท ประกอบด้วย ตัวแทน บริษัท นรเศรษฐ เอ็นจิเนียริงแอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด ตัวแทน บริษัท ขาติ ก่อสร้าง และ บริษัท เอสซีอาร์ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาพร้อมกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการแรงงานต่างด้าวในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง แตกต่างกันไปเนื่องจากขนาดของธุรกิจและปริมาณงานที่แตกต่างกัน ในส่วนการบริหารจัดการด้านการดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายมีความต้องการให้มีกฎหมายที่รองรับกับสถานการณ์แรงงานในปัจจุบัน และสามารถกำกับดูแลสนับสนุนการดำเนินการด้านแรงงานได้อย่างเหมาะสม มีการนำเข้าแรงงานด้วยระบบ MOU และนายหน้า เพื่อความถูกต้อง และควรลดขั้นตอน และค่าใช้จ่าย เพื่อลดปัญหาแรงงานนอกระบบที่มีผลต่อต้นทุนแรงงานของธุรกิจ โดยพบว่าสิ่งที่บริษัทฯ มีระบบควบคุมความปลอดภัยที่มีมาตรฐานไม่พบปัญหา ซึ่งพบว่าความต้องการของผู้ประกอบการที่คล้ายกันคือต้องการแรงงานที่มีทักษะสามารถปฏิบัติงานได้ ตลอดจนจำนวนแรงงานป้อนเข้าสู่ระบบที่เพียงพอต่อความต้องการลดปัญหาขาดแคลนแรงงาน โดยมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายข้อบังคับ ลดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นธรรม เลือกปฏิบัติ สองมาตรฐาน หรือละเลยการใช้กฎหมายโดยมิชอบ 2) หากหน่วยที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดนโยบายที่ครอบคลุมสภาพปัญหาความต้องการในด้านต่างๆ ประกอบด้วยด้านกฎหมาย คัมครองสิทธิ ด้านการส่งเสริมทักษะอาชีพ ด้านการพัฒนาทักษะภาษาในการสื่อสารที่เป็นสากล ดูแลด้านสาธารณสุข และด้านความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง การกำหนดกฎหมายข้อบังคับที่ใช้บังคับอย่างเข้มงวดจริงจึงเป็นไปตามข้อบังคับของกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติหน้าที่และบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และกระตุ้นให้แรงงานที่ผิดกฎหมายเข้าสู่ระบบ ดำเนินการพัฒนาแรงงาน ในด้านทักษะอาชีพ การสื่อสารที่เป็นสากล และขึ้นทะเบียนแรงงาน

คำสำคัญ: แรงงานต่างด้าว, ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง, การจัดการ

¹ นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² อาจารย์ที่ปรึกษา, รศ.ร.ต.อ.ดร., วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต

กลุ่มรับเหมาก่อสร้างอย่างเป็นระบบ ส่งต่อแรงงานคุณภาพเข้าสู่ตลาดแรงงานกลุ่มธุรกิจต่างๆ อย่างเพียงพอเพื่อลดปัญหาขาดแคลนแรงงานต่อไป

Abstract

This research aims to 1) examine the issue of construction business operators employing foreign workers, 2) examine the management of such workers, and 3) propose management guidelines for construction business establishments employing foreign workers. A research study was conducted to gather information from documents, field visits, and in-depth interviews with individuals affiliated with three companies: Norased Engineering and Construction Co., Ltd., Chatkul Korsang Company, and SGR ENTERPRISE COMPANY LIMITED. Representatives of these companies participated in the interviews. The study used a semi-structured interview format. The data were subjected to content analysis, supplemented by a comprehensive examination of relevant literature. The study findings indicate that 1) the desire for foreign labor among construction industry operators is contingent upon factors such as business size and workloads. In terms of the administration of legal operations, it is essential to establish legislation that aligns with the existing labor conditions and enables effective oversight and support for labor activities. Labor is imported using the Memorandum of Understanding (MOU) and broker system to assure precision. Efforts should be made to minimize procedures and expenditures to address the issue of informal labor, which hurts firms' labor costs. It was determined that the organization possesses a safety control system that satisfies requirements and has not identified any issues. Enterprises have been discovered to share comparable requirements, specifically the requirement for competent personnel capable of carrying out the tasks and the quantity of personnel entering the system to alleviate the labor shortage issue. Providing recommendations to pertinent agencies to enforce laws and regulations addresses unjust law enforcement, discrimination, inconsistent standards, and disregard for illegal activities. The relevant entities can also establish comprehensive policies that address various concerns and requirements. In that case, it should encompass laws safeguarding individual rights, fostering language proficiency for international communication through vocational skill development, and ensuring efficient and continuous provision of public health and safety measures. Implementing and enforcing strict laws and regulations by legal provisions is essential. Officials must carry out their duties impartially, without discrimination, and discourage the entry of illegal workers into the system. It is essential to focus on developing workers' skills, promoting international communication in career development, and systematically registering construction contractor workers. This will ensure that high-quality workers are adequately supplied to various business groups, effectively reducing the labor shortage problem.

Keywords: Foreign Worker, Construction Company, Management

1. บทนำ

"วิกฤติแรงงานขาดแคลน ผลกระทบต่อสหสัมพันธ์" (ในธุรกิจก่อสร้าง) ปัญหาขาดแคลนแรงงานในภาคก่อสร้างสหสัมพันธ์ โดยเฉพาะในธุรกิจก่อสร้าง กำลังเป็นปัญหาใหญ่เข้าชั้นวิกฤติ โดยมีภาวะขาดแคลนแรงงานในทุกกลุ่ม ทั้งแรงงานระดับหัวหน้าคุมงาน แรงงานระดับช่างฝีมือ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และแม้กระทั่งแรงงานไร้ฝีมือ ก็อยู่ในภาวะขาดแคลน ถึงขั้นต้องแย่งตัวแรงงานต่างด้าวที่ประจำในแต่ละไซต์งาน อีกทั้งยังมีปัญหาต้องเสียค่าใช้จ่ายปลื้กยอยหลายด้าน หากมีแรงงานต่างด้าวในครอบครอง ซึ่งเสี่ยงต่อการจ้างงานผิดกฎหมาย แต่หลายบริษัทก็ต้องรับสภาพ เนื่องจากมีภาวะขาดแคลนแรงงานอย่างหนัก

สถานการณ์ที่ขาดแคลนแรงงานในภาคก่อสร้าง ผู้รับเหมาก่อสร้างจำเป็นต้องใช้แรงงานต่างด้าว จึงทำให้ปัจจุบันแรงงานต่างด้าวกลายเป็นแรงงานหลักในไซต์งานก่อสร้างต่างๆ ในปัจจุบันซึ่งพบว่าผู้รับเหมาแทบทุกรายล้วนใช้แรงงานต่างด้าว เกินกว่าครึ่งของแรงงานที่มี และยังพบว่าสถานการณ์จ้างงานก่อสร้างเปลี่ยนไป (อริบ พิษานนท์, 2556)

นอกจากนี้ยังมีปัญหา แย่งตัวคนงานก่อสร้างกันแบบเฉพาะหน้า โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนพบว่ามีปัญหาถูกชิงตัวถึงไซต์งานหากไม่มีหัวหน้างานคุมอยู่ ด้วยการเสนอค่าจ้างสูงกว่าเกือบเท่าตัว ดึงตัวคนงานจากไซต์หนึ่งไปอีกไซต์หนึ่งแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งกรณีการเสนอค่าจ้างแรงงานสูงกว่า เป็นอีกประเด็นปัญหาที่ทำให้คนงานต่างด้าวจำนวนหนึ่งไม่ต้องการขึ้นทะเบียน เพราะเมื่อขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวแล้ว จะทำให้การเคลื่อนย้ายที่ทำงานทำได้ยาก แม้กระทั่งการย้ายไซต์งานก่อสร้างก็ไม่สามารถทำได้ หากแจ้งขึ้นทะเบียนทำงานกับนายจ้างเดียวไว้ ไซต์งานเดียวไว้ตั้งแต่แรก

สถานการณ์แรงงานขณะนี้ขาดแคลนจริง โดยเฉพาะแรงงานไทยไม่นิยมทำงานในภาคก่อสร้างและภาคแรงงานพื้นฐานมากนัก ซึ่งความรุนแรงของปัญหามาจากหลายสาเหตุ ปัญหาใหญ่คือ โครงสร้างประชากรเปลี่ยน ทั้งเรื่องของอายุประชากร อาชีพที่เลือกได้มากขึ้น ปัจจุบันคนไทยเลือกอาชีพอิสระมากขึ้น เพราะทำงานรายได้ดี เช่น มอเตอร์ไซด์รับจ้าง หาบแร่แผงลอย อาชีพรับจ้างอิสระ และค้าขายอื่นๆ ทำให้แรงงานหายไปหลายแสนคน (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2556)

ภาคเอกชนในธุรกิจก่อสร้างและอุตสาหกรรมก่อสร้าง ก็แสดงความกังวลเช่นกันว่า โครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐในกลุ่มเมกะโปรเจกต์ต่างๆ หากเปิดดำเนินการจริง อาจส่งผลกระทบการดึงผู้รับเหมา และการดึงแรงงานซึ่งวิกฤติอยู่แล้ว ให้เลวร้ายซ้ำเติมขึ้นไปอีก สถานการณ์ขณะนี้ผู้ประกอบการจึงพยายามทุกวิถีทางในการปรับตัวเพื่อรับมือปัญหา บางบริษัทมีการปรับระบบการบริหารงานก่อสร้าง เปิดแผนกควบคุมงานก่อสร้างขึ้นมาเป็นการเฉพาะ

นโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่ผ่านมาจนถึงปี พ.ศ. 2558 ยังคงเป็นการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวตามมติคณะรัฐมนตรีอยู่เป็นระยะ สลับกับการขยายเวลาผ่อนผันและต่ออายุใบอนุญาตให้แรงงานสามารถทำงานต่อไปได้อีก อย่างไรก็ตาม การจัดทำทะเบียนในระดับประเทศนี้ถูกมองว่าไร้ประสิทธิภาพ เมื่อเวลาผ่านไปจำนวนแรงงานต่างด้าวที่จดทะเบียนจะลดลงอีก เนื่องจากแรงงานต่างด้าวจำนวนมากไม่มารายงานตัวหรือจดทะเบียนกับทางการ และคิดว่ารัฐไทยจะเปิดให้ต่ออายุและผ่อนผันอีก ถึงแม้จะมีการจัดทำทะเบียนแรงงานต่างด้าว แต่ก็พบว่ายังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก มีผู้ย้ายถิ่นตกหล่นจากระบบทะเบียน เนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก สับสน มีค่าใช้จ่ายสูง หรือไม่ก็ขาดคุณสมบัติที่จะสามารถจดทะเบียนได้ และการที่รัฐไทยเปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาพิสูจน์สัญชาติในประเทศไทยยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้แรงงานต่างด้าวลักลอบหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายด้วย นอกจากนั้นการจำกัดอาชีพให้แรงงานต่างด้าวทำงานได้เพียงการเป็นกรรมกรและคนรับใช้ในบ้านนั้นยังไม่สอดคล้องกับความต้องการแรงงานต่างด้าวและสถานการณ์จ้างงานที่เกิดขึ้นจริง

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการไทยต้องการแรงงานข้ามชาติ คือ ความพยายามลดต้นทุนในการผลิต เนื่องจากแรงงานข้ามชาติมีค่าแรงถูกกว่าแรงงานไทยมาก การจ้างแรงงานข้ามชาติจึงนับเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น ทั้งนี้ เพื่อยืดอายุอุตสาหกรรมดังกล่าวให้สามารถแข่งขันต่อไปได้ (ยงยุทธ

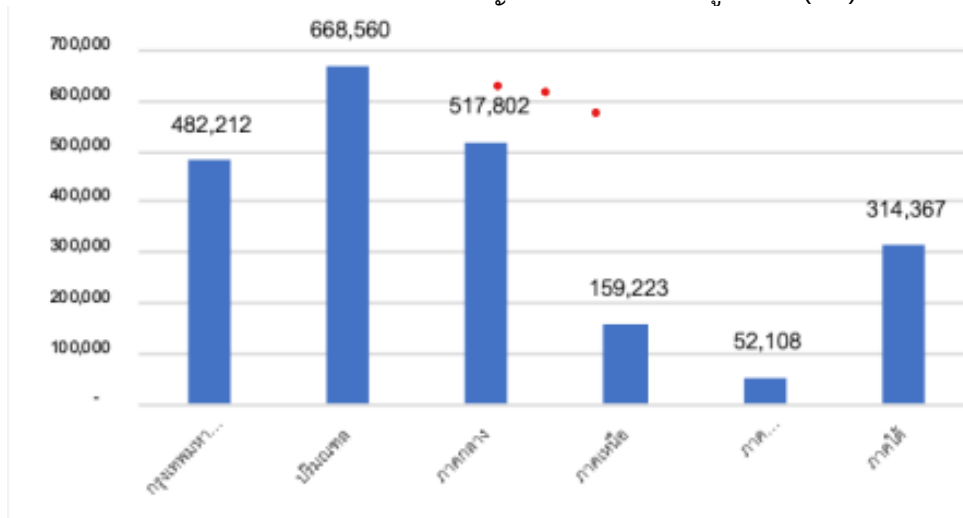

แอล้มวงษ์ และสุปราณี เขยชม, 2550,น.3) นอกจากนี้ แรงงานไทยยังเลือกงานและไม่ต้องการทำงานหนักประเภท 3D คือ งานสกปรก (Dirty Job) งานอันตราย (Dangerous Job) และงานยาก (Demanding หรือ Difficult Job) ทำให้จำเป็นต้องนำเข้าแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานเพื่อนบ้านมาทดแทน (พันธ์รับ ราชพงศา, 2557,น.1) ในเดือนมกราคม 2562 มีจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงาน ประเภทแรงงานทั่วไป จำนวน 3,057,954 คน ประเภทแรงงานฝีมือ จำนวน 162,906 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2562) เดือนกุมภาพันธ์ 2562 มีจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงาน ประเภทแรงงานทั่วไป จำนวน 3,064,454 คน ประเภทแรงงานฝีมือ จำนวน 163,644 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2562) ผู้ย้ายถิ่นจากเมียนมา กัมพูชา และ สปป. ลาว จะมีบทบาทสำคัญ ในการทดแทนการขาดแคลนแรงงานในหลายภาคส่วนของเศรษฐกิจไทย อันเป็นแนวโน้มที่น่าจะมีอยู่อย่าง ต่อเนื่องและเติบโตมากยิ่งขึ้นในอนาคต (คณะทำงานเฉพาะเรื่องแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการย้ายถิ่นของประเทศไทย, 2557)

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยที่จะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 โดยที่สัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.8 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในขณะที่จำนวนประชากรวัยแรงงานได้เริ่มลดลงมาตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาวะที่ผลิตภาพแรงงานไทยก็ยังต่ำ เนื่องจากปัญหาคุณภาพแรงงาน ความล่าช้าในการพัฒนาเทคโนโลยี และปัญหาการบริหารจัดการด้านแรงงาน จึงเป็นข้อจำกัดในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและศักยภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ (แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564) จากปัญหาแรงงานไทยที่มีไม่เพียงพอ ประกอบกับภาวะการถดถอยและสภาวะทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องความต้องการแรงงาน ทุกระดับสูงขึ้น ทำให้แรงงานไทยมีโอกาหางานที่มีค่าจ้างค่าตอบแทนสูงขึ้น ส่วนงานที่เสี่ยงยากลำบากและสกปรกถ้าเลือกได้แรงงานไทยจะไม่ทำและมีต้นทุนด้านแรงงานสูง จึงเป็นสาเหตุ ทำให้สถานประกอบการบางส่วนเลือกที่จะนำเข้าแรงงานต่างด้าว โดยมีต้นทุนด้านแรงงานต่ำกว่าแรงงานไทย ไม่เลือกงาน สามารถทำงานได้หลากหลาย ปัจจุบันการนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องตามกฎหมายภายใต้ MOU มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ 1) แจ้งความต้องการแรงงานต่าง ด้าวหรือขอโควตา 2) ยื่นคำร้องขอนำเข้าแรงงานต่างด้าวมาทำงานในประเทศไทย 3) ยื่นขออนุญาตทำงานแทน 4) ยื่นขอรับใบอนุญาตทำงาน (การนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ภายใต้ MOU, สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน) ซึ่งในแต่ละขั้นตอนการดำเนินการจะประกอบด้วยเอกสารที่ประกอบการพิจารณาอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งทำให้แต่ละขั้นตอนการดำเนินการได้ช้า และเมื่อแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในราชอาณาจักรไทยแล้วนั้น จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างเคร่งครัด โดยปัญหาที่นายจ้างเจอบ่อยคือ ห้ามมิให้ลูกจ้างที่ยื่นขออนุญาตปฏิบัติงานในเขตท้องที่ที่ยื่นขออนุญาตออกนอกเขตพื้นที่ ยกเว้นได้รับอนุญาตให้เพิ่มท้องที่การทำงานไปยังท้องที่จังหวัดอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว โดยมีหนังสือหรือเอกสารที่ทางราชการออกให้แสดง (ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ สำหรับคนต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชา ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559) จากขั้นตอนที่ยุ่งยากในกระบวนการนำเข้าแรงงานต่างด้าวในปัจจุบัน แรงงานข้ามชาติหรือแรงงานต่างด้าวยังเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการดำเนินธุรกิจภาคส่วน ต่าง ๆ ของประเทศไทยไม่น้อยไปกว่าแรงงานไทย แรงงานข้ามชาติที่เดินทางเข้ามาทำงานใน ประเทศไทยมีจำนวนมากและกระจายอยู่เกือบทุกภาคส่วนธุรกิจทั่วประเทศไทย จากการสำรวจ “สถานการณ์แรงงานต่างด้าวได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทยประจำเดือนธันวาคม ปีพ.ศ. 2563” พบว่ามีแรงงานข้ามชาติที่พำนักอยู่ในประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 2,512,328 คน หากพิจารณาในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ 4 สัญชาติ (เมียนมา สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม) มีจำนวนทั้งสิ้น 2,063,561 คน เป็นกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจก่อสร้าง การผลิต และการบริการ ทำให้แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยกระจายตัวอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่พำนักอยู่ในบริเวณ เขตปริมณฑล รองลงมา คือ ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร (สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว, 2563) (รูปที่ 1)

จำนวนแรงงานต่างด้าว 4 สัญชาติ จำแนกตามภูมิภาค (คน)

รูปที่ 1 จำนวนแรงงานต่างด้าว 4 สัญชาติ

หากพิจารณาจำนวนแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยย้อนหลังไปถึง ปี พ.ศ. 2559 พบว่า ประเทศไทยมีความต้องการแรงงานข้ามชาติเพิ่มสูงขึ้นในทุกปีทั้งแรงงานทักษะต่างๆ และแรงงานทักษะสูง ซึ่งสะท้อนผ่านจำนวนแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยผ่านการนำเข้าแรงงานตาม MOU ที่เพิ่มสูงขึ้น จะเห็นได้ว่า จำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทยปีพ.ศ. 2559 มีจำนวน 494,229 คน ในปีพ.ศ. 2560 มีจำนวน 635,003 คน และเพิ่มสูงขึ้นเป็นหลักล้านในปีพ.ศ. 2561 (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2562) ทั้งนี้ จำนวนแรงงานข้ามชาติที่เพิ่มสูงขึ้นนี้เกิดขึ้นจากความต้องการของตลาดแรงงานที่ต้องการแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานในงานที่มีความอันตราย สกปรก และลำบาก ซึ่งเป็นสายงานที่แรงงานไทยไม่นิยมทำ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563)

ในการนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา ผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานไทย ของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง กับภาระจ้างแรงงานต่างด้าว ของบริษัท 1.บริษัท นรเศรษฐ์ เอ็นจิเนียริงแอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด 2. บริษัท ขาติกุลก่อสร้าง 3. บริษัท เอสจีอาร์ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เพื่อทราบถึงความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการใช้งานแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง สำหรับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการของตนตามความเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปัญหาการใช้งานแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง
2. ศึกษาการจัดการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง
3. เสนอแนวทางจัดการแรงงานต่างด้าว ของสถานประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง

3. ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย

3.1 วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในงานก่อสร้างจากอดีตจนถึง ปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น ในระดับปฐมภูมิรวมถึงการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง โดยจัดประเด็นคำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ แบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ วิศวกร วิศวกรสนาม โฟร์แมนควบคุมงาน แรงงานต่างด้าว ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และผู้บริหารที่มีอำนาจในการตัดสินใจ จำนวน 3 บริษัท และตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับแรงงานต่างด้าวในส่วนของภาครัฐเพื่อ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ รวมถึงการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติอย่างเป็นระบบ ทั้งการตรวจสอบและควบคุมดูแลให้สถานประกอบการปฏิบัติตามแรงงานอย่างมีมาตรฐาน การจัดสรรดูแลด้านสวัสดิการ สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัย การดูแลแรงงานต่างด้าวเป็นมาตรฐานสากล และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้วยการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ขั้นที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มโดยระดมความคิดปัญหาหรือเสนอข้อคิดเห็น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหา หรือเสนอแนวทางในการจัดการแรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องกับ สภาพการทำงานในหน่วยงานก่อสร้างและเพื่อที่จะพิจารณาสภาพปัญหา รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และจากการสัมภาษณ์เจาะลึกโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

3.2 การลงพื้นที่สัมภาษณ์

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงได้ดำเนินการเก็บข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น โดยได้ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง จากนั้น จึงทำการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกตลอดจนทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กัน และเริ่มเขียนรายงานเสนอให้อาจารย์ตรวจสอบให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไขเป็นระยะๆ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพราะเป็นผู้ที่รับทราบวัตถุประสงค์ของการศึกษาว่า เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่ออะไร นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลอีกหลายประการ ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล
2. สมุดบันทึก เพื่อบันทึกข้อมูลจากการซักถามและการสังเกตประจำวัน
3. แฟ้มเก็บข้อมูล เพื่อแยกข้อมูลออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อความเรียบร้อย

และนำข้อมูลมาใช้ได้สะดวกรวดเร็ว

4. อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง เพื่อใช้บันทึกเหตุการณ์และกิจกรรมต่างๆ ที่สำคัญที่ผู้วิจัยเห็นว่า สมควรจะบันทึกไว้เป็นหลักฐานในการใช้เครื่องมือดังกล่าว ผู้วิจัยได้สร้างความไว้วางใจ ทำความเข้าใจ และขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ถูกวิจัยก่อนทุกครั้ง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary) ที่มีอยู่แล้วเป็นหลัก การ โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจาก

- 1.1 เอกสารที่ได้รับการยอมรับเปิดเผย

1.2 หนังสือ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เอกสารการประชุม สัมมนาทางวิชาการ รายงานการวิจัย รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

- 1.3 ขวสาร สื่อมวลชน วารสาร สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อค้นหาความจริง ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการดำเนินงานของมูลนิธิ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดคำถามในประเด็นที่ศึกษาไว้อย่างกว้างๆ เป็นลักษณะคำถามแบบเปิด (Open Ended) ซึ่งเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์โดยใช้การซักถาม พูดคุยแบบเป็นกันเองมากที่สุด การซักถามใน

ประเด็นจะมีการปรับเปลี่ยนไปได้ตามสถานการณ์หรือความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เข้าถึงความเป็นจริงมากที่สุด

2.2 การบันทึกข้อมูลภาคสนาม วิธีที่สำคัญในการเก็บข้อมูล คือ การจดบันทึก โดยผู้วิจัยได้ทำการบันทึกภาคสนาม จากการพูดคุย หรือการสัมภาษณ์ จะทำการจดบันทึกหลังจากเสร็จสิ้นการสนทนา หากมีความสงสัยหรือเกิดปัญหาอะไรจะติดต่อกลับไปซักถามเพิ่มเติมอีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์เพียงพอ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เบื้องต้นทันทีที่เก็บข้อมูล และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์แยกหมวดหมู่หัวข้อตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยผลการวิจัยเป็นลักษณะเชิงพรรณนา(Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อทราบผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานไทย ของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง กับภาระจ้างแรงงานต่างด้าว ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดการแรงงานต่างด้าว พร้อมให้ข้อเสนอแนะ

5. ผลการวิจัย

พบว่า บริษัท นรเศรษฐ เอ็นจิเนียริง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด มีความพร้อมในด้านโครงสร้างของบริษัทฯ และวิสัยทัศน์ในการประกอบธุรกิจ ทั้งด้านนโยบายและอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัย มีการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาแรงงานต่างด้าวเข้ามาเป็นพนักงานภายในบริษัทฯ มีการวางตำแหน่งงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะทางอาชีพอย่างเหมาะสม ดำเนินด้านความปลอดภัยและสาธารณสุขอย่างถูกต้อง ดำเนินการจัดให้มีหัวหน้างานในการสื่อสาร และพัฒนาทักษะให้กับล่ำแรงงานต่างด้าวในการดำเนินงาน แต่ยังพบปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่ขาดความเชี่ยวชาญที่ไม่เพียงพอ โดยพบว่าแรงงานที่รับเข้ามาทดแทนเป็นแรงงานต่างด้าวโดยวิธีอื่นๆ ทำให้เกิดปัญหาแรงงานไร้ฝีมือและยังคงประสบปัญหาการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมาย มีความผิดพลาด และความล่าช้าในการดำเนินการ ดังนั้น ผู้ประกอบการบริษัทนรเศรษฐ เอ็นจิเนียริง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด จึงใช้วิธีการจัดหาแรงงานด้วยการกลุ่มแรงงานตามข้อตกลง MOU

หจก.ชาติกุลก่อสร้าง ที่ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานไทยสำหรับประกอบธุรกิจ โดยให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับด้านกฎหมายและข้อบังคับที่พบปัญหาในการขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานที่ถูกต้องมีความสลับซับซ้อน ค่าใช้จ่ายสูง แล้วก็มีความไม่มั่นใจในการจ้างแรงงานต่างด้าว เนื่องจากบริษัทฯ มีความกังวล ในเรื่องปัญหาด้านทักษะและฝีมือแรงงาน ที่ไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีการพัฒนาตัวเองของแรงงานต่างด้าว ตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างกันในขณะที่ปฏิบัติงานที่อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการทำงานได้ อีกประเด็นที่พบปัญหาด้านสังคมและสาธารณสุข การใช้ชีวิตของแรงงานต่างด้าวที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เกี่ยวกับความสะอาดของแหล่งที่พักอาศัย และการไม่ยอมรับกฎระเบียบ ข้อตกลงของนายจ้าง จึงต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเป็นตัวกลางจัดหา พัฒนาความสามารถ ศักยภาพแรงงานต่างด้าวให้มีประสิทธิภาพและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้น

บริษัท เอส จี อาร์ เอนเตอร์ไพรส์ จำกัด ที่มีความต้องการแรงงานจำนวนมากเนื่องจากไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน ส่งผลให้งานไม่เสร็จตามกำหนดเวลา ในส่วนด้านกฎหมายและข้อบังคับให้ความเห็นว่าดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ครอบคลุมสิทธิของนายจ้างและลูกจ้างด้านทักษะและฝีมือแรงงาน ให้ความเห็นว่ายังขาดการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อปริมาณ และมีศักยภาพสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามที่กำหนด ด้านการสื่อสารและการปฏิบัติงาน ให้ความเห็นว่าการใช้ภาษาที่ไม่เป็นสากล ทำให้การทำงานเกิดข้อผิดพลาด ส่วนด้านความปลอดภัยในการทำงานบริษัทได้มีมาตรการและระบบการป้องกันที่เพียงพอ ด้านสังคมและสาธารณสุข มีความเห็นว่าควรส่งเสริมให้แรงงานได้เข้ารับการศึกษายาบาลตามสิทธิ โดยบริษัทมีข้อเสนอแนะทางการแก้ปัญหา ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน พัฒนาแรงงานให้มีความรู้ มีศักยภาพตามความสามารถ ทั้งด้านฝีมือแรงงาน และการสื่อสาร ตลอดจนการส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมาย สิทธิประโยชน์ของแรงงาน เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับแรงงานอย่างต่อเนื่อง

6. การอภิปรายผล

ผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานไทย ของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยพบว่าผลการศึกษาข้อมูลผู้ประกอบการบริษัทธนเสถียร เอ็นจิเนียริง แอนด์ คอนสตรัคชั่น จำกัด ที่มีความพร้อมในด้านโครงสร้างของบริษัทฯ และวิสัยทัศน์ในการประกอบธุรกิจ ทั้งด้านนโยบายและอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัย มีการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาแรงงานต่างด้าวเข้ามาเป็นพนักงานภายในบริษัทฯ จัดการตำแหน่งงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะทางอาชีพอย่างเหมาะสม กำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านความปลอดภัยและสาธารณสุขอย่างเหมาะสม ในส่วนของการสื่อสารดำเนินการโดยให้มีหัวหน้างานในการสื่อสาร และพัฒนาทักษะให้กับสามแรงงานต่างด้าวในการดำเนินงานตามเป้าหมาย อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มาขัดแย้งแรงงานไทยที่ไม่เพียงพอ และประสบปัญหาแรงงานต่างด้าวที่รับเข้ามาทดแทนเป็นแรงงานไทยประสบปัญหาการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมาย มีความผิดพลาด และความล่าช้าในการดำเนินการ เพราะเป็นแรงงานไร้ฝีมือ

โดยข้อมูลของผู้ประกอบการธุรกิจก่อสร้าง หจก.ชาติกุลก่อสร้าง ที่ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานไทยสำหรับประกอบธุรกิจ ดำเนินการด้านกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน พบปัญหาในเรื่องความสับสนซับซ้อนในการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว ค่าใช้จ่ายสูงในการบริหารจัดการ ถ้าไม่ขาดแคลนแรงงานอย่างรุนแรง จะไม่ประสงค์ที่จะจ้างแรงงานต่างด้าว เนื่องจากบริษัทฯ มีความกังวล ในเรื่องปัญหาด้านทักษะและฝีมือแรงงาน ที่ไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีการพัฒนาตัวเองของแรงงานต่างด้าว ตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างกันในขณะที่ปฏิบัติงานที่อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการทำงานได้ ตลอดจนพบปัญหาด้านสังคมและสาธารณสุข การใช้ชีวิตของแรงงานต่างด้าวที่ไม่ถูกสุขลักษณะ การไม่ยอมรับกฎระเบียบ ข้อตกลงของนายจ้าง และต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเป็นผู้กำกับดูแล ส่งเสริมพัฒนาความสามารถ ศักยภาพแรงงานต่างด้าวให้มีประสิทธิภาพและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับสิทธิของตน

ในส่วนการบริหารจัดการแรงงานของบริษัท เอส จี อาร์ เอนเตอร์ไพรส์ จำกัด ที่มีความต้องการแรงงานจำนวนมากเนื่องจากไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน พบปัญหาการทำงานไม่เสร็จตามกำหนดเวลา โดยต้องการให้หน่วยงานกำหนดกฎหมายและข้อบังคับให้ครอบคลุมสิทธิของนายจ้าง และลูกจ้าง และการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อปริมาณ และมีศักยภาพสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามที่กำหนด เนื่องจากแรงงานที่มีอยู่ยังขาดทักษะในด้านนี้ ซึ่งการสื่อสารและการปฏิบัติงาน ควรมีการพัฒนาภาษาที่ใช้ให้เป็นสากลเพื่อให้การทำงานเกิดข้อผิดพลาด น้อยที่สุด หรือลดปัญหาการสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งด้านความปลอดภัยมีมาตรการและระบบการป้องกันที่เพียงพอในการทำงาน และต้องการให้มีการส่งเสริมให้แรงงานได้เข้าถึงการรักษาพยาบาลตามสิทธิ เป็นผู้สนับสนุน พัฒนาแรงงานให้มีความรู้ มีศักยภาพตามความสามารถทั้งด้านฝีมือแรงงาน และการสื่อสาร ตลอดจนการส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมาย สิทธิประโยชน์ของแรงงาน

ความต้องการแรงงานต่างด้าวในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง แตกต่างกันเนื่องจากขนาดของธุรกิจและปริมาณงานที่แตกต่างกัน ในส่วนการบริหารจัดการด้านการดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายมีความต้องการให้มีกฎหมายที่รองรับกับสถานการณ์แรงงานในปัจจุบัน และสามารถกำกับดูแลสนับสนุนการดำเนินการด้านแรงงานได้อย่างเหมาะสม มีการนำเข้าแรงงานด้วยระบบ MOU และนายหน้า เพื่อความถูกต้อง และควรลดขั้นตอน และค่าใช้จ่าย เพื่อลดปัญหาแรงงานนอกระบบที่มีผลต่อต้นทุนแรงงานของธุรกิจ โดยพบว่าสิ่งที่บริษัทฯ มีระบบควบคุมความปลอดภัยที่มีมาตรฐานไม่พบปัญหา โดยพบว่าความต้องการของผู้ประกอบการที่คล้ายกันคือต้องการแรงงานที่มีทักษะสามารถปฏิบัติงานได้ ตลอดจนจำนวนแรงงานป้อนเข้าสู่ระบบที่เพียงพอความต้องการลดปัญหาขาดแคลนแรงงาน โดยมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายข้อบังคับ ลดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นธรรม เลือกลงปฏิบัติสองมาตรฐาน หรือละเลยการใช้กฎหมายโดยมิชอบ

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ครอบคลุมและยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากกฎระเบียบที่ขาดความยืดหยุ่นมีลักษณะของการควบคุม โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติเป็นหลักมากกว่ามิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีการกำหนดมาตรการที่เป็นสากล และนโยบายในระยะยาว เพื่อให้แรงงานต่างด้าวมีความมั่นคงในชีวิต มีการพัฒนาทักษะความสามารถตั้งแต่ต้นทาง ลดปัญหาแรงงานไร้ทักษะส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนนายจ้างบ่อย โดยหน่วยงานภาครัฐควรเปิดให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวใหม่และครอบคลุมแรงงานทุกกลุ่มพร้อมกับการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจ โดยต้องสร้างแรงจูงใจให้กับนายจ้างที่ยังมีการใช้แรงงานผิดกฎหมายให้นำเข้าสู่ระบบ จะทำให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและสามารถนำไปวางแผนบริหารจัดการได้ทั้งระบบ ทั้งด้านสวัสดิการสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านความมั่นคง รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลประกอบการประมาณการรายได้ส่งกลับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการทราบจำนวนที่แน่นอนของแรงงานต่างด้าวจะทำให้ภาคส่วนต่างๆ กำหนดทิศทาง และนโยบายได้อย่างทันเหตุที่ ยังมีแรงงานต่างด้าวจำนวนมากเป็นผู้หลบหนีเข้าเมือง ทำให้การทำงานขาดความมั่นคง และต้องอยู่อย่างหลบๆ ซ่อนๆ มีคุณภาพชีวิตที่ต่ำ และบางครั้งนำมาสู่การเกิดอาชญากรรม รัฐควรเปลี่ยนสถานะของคนกลุ่มนี้ให้เป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะว่าแรงงานกลุ่มนี้ถือว่าเป็นแรงงานส่วนใหญ่ของสังคมไทยที่มีคุณภาพและสุขภาพดีอยู่ร่วมในสังคม สามารถดูแลสุขภาพตนเองในกลุ่มแรงงานตนเอง ช่วยลดภาระและงบประมาณด้านสาธารณสุข ส่งผลดีต่อการควบคุมโรค ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ช่วยให้หน่วยงานรัฐดูแลด้านความมั่นคงได้อย่างทั่วถึง

สรุปได้ว่าหากหน่วยที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดนโยบายที่ครอบคลุมสภาพปัญหาความต้องการในด้านต่างๆ ประกอบด้วยด้านกฎหมายคุ้มครองสิทธิ ด้านการส่งเสริมทักษะอาชีพ ด้านการพัฒนาทักษะภาษาในการสื่อสารที่เป็นสากล ดูแลด้านสาธารณสุข และด้านความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง การกำหนดกฎหมายข้อบังคับที่ใช้บังคับอย่างเข้มงวดจริงจังเป็นไปตามข้อบังคับของกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติหน้าที่และบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และกระตุ้นให้แรงงานที่ผิดกฎหมายเข้าสู่ระบบ ดำเนินการพัฒนาแรงงานในด้านทักษะอาชีพ การสื่อสารที่เป็นสากล และขึ้นทะเบียนแรงงานกลุ่มรับเหมาก่อสร้างอย่างเป็นระบบ ส่งต่อแรงงานคุณภาพเข้าสู่ตลาดแรงงานกลุ่มธุรกิจต่างๆ อย่างเพียงพอเพื่อลดปัญหาขาดแคลนแรงงานต่อไป

7.1 ข้อเสนอแนะ

1. สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ควรเสนอแนะนโยบายมาตรการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้เป็นระบบและถูกกฎหมาย ควรยกเลิกนโยบายผ่อนผันและจดทะเบียนแรงงานใหม่ ยกเลิกการพิสูจน์สัญชาติแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยอย่างถาวร เนื่องจากเป็นช่องทางที่ทำให้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย

2. กรมการจัดหางาน ควรสนับสนุนการจ้างแรงงานต่างด้าวโดยนำเข้าแรงงานที่ถูกกฎหมายจากประเทศต้นทาง โดยการจ้างแรงงานต่างด้าวผ่าน MOU และควรมีระบบที่รองรับและอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่าย ทั้งนายจ้าง ลูกจ้าง และนายหน้า และมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม

3. คณะกรรมการนโยบายการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว ควรเพิ่มบทลงโทษการจ้างแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง โดยอาจปรับเพิ่มโทษนายจ้างที่จ้างแรงงานผิดกฎหมายให้ได้รับโทษจำคุก หรือขึ้นบัญชีพิจารณาปิดกิจการ และใช้อัตราปรับขั้นสูงสุด รวมถึงการควบคุมและตรวจสอบการจ้างงานต่างด้าวผ่านบริษัทตัวแทนและนายหน้าจัดหางานอย่างเข้มงวด เนื่องจากเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการจ้างแรงงานผิดกฎหมายผ่านการสวมสิทธิ์และไควตา นอกจากนั้นบางแห่งยังเข้าข่ายการค้ามนุษย์ด้วย

4. กระทรวงแรงงาน ควรมีหน่วยงานที่บริหารจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างเบ็ดเสร็จ และพิจารณาขอเขตประเภทกิจการและลักษณะงานที่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวสามารถทำได้ ในกรณีที่แรงงานต่างด้าวประกอบอาชีพนอกเหนือจากที่กำหนดควรถูกดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

5.เสนอจัดตั้งหน่วยงานบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว หรือ "วันสต็อปเซอร์วิส" เพื่อลดขั้นตอนขอขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้เหลือไม่เกิน 30 วัน

6. ค่าใช้จ่ายต่อหัวรวมแล้วไม่ควรจะเกิน 5,000 บาท เพื่อจูงใจให้เข้าสู่ระบบกฎหมายมากขึ้น

7.ปลดล็อคปัญหาให้สามารถ "ทำงานข้ามเขต" ได้ เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาที่แท้จริง เนื่องจากไซต์ก่อสร้างมีเหตุผลในการเปลี่ยนสถานที่ทำงานไปตามโครงการที่จะก่อสร้าง ซึ่งเป็นเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ชัดเจน

8. ภาครัฐควรจะต้องถือโอกาสจัดระเบียบอีกครั้ง ด้วยการเปิดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานให้ถูกกฎหมาย

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากงานวิจัย

1. กรมการจัดหางาน ควรกำหนดมาตรฐานของแรงงานต่างด้าว และพัฒนาคุณภาพแรงงาน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของภาคธุรกิจอย่างเหมาะสมต่อเนื่อง

2. สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ควรเสนอนโยบายที่สอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานที่มีความชอบธรรมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทบทวนนโยบายและมาตรการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้เป็นระบบและถูกกฎหมาย ควรยกเลิกนโยบายผ่อนผันและจดทะเบียนแรงงานใหม่ ยกเลิกการพิสูจน์สัญชาติแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยอย่างถาวร เนื่องจากเป็นช่องทางที่ทำให้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย

4. รัฐควรสนับสนุนการจ้างแรงงานต่างด้าวโดยนำเข้าแรงงานที่ถูกกฎหมายจากประเทศต้นทาง โดยการจ้างแรงงานต่างด้าวผ่าน MOU และควรมีระบบที่รองรับและอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่าย ทั้งนายจ้าง ลูกจ้าง และนายหน้า และมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม

5. รัฐควรเพิ่มบทลงโทษการจ้างแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง โดยอาจปรับเพิ่มโทษนายจ้างที่จ้างแรงงานผิดกฎหมายให้ได้รับโทษจำคุกหรือขึ้นบัญชีพิจารณาปิดกิจการ และใช้อัตราปรับขั้นสูงสุด รวมถึงการควบคุมและตรวจสอบการจ้างงานต่างด้าวผ่านบริษัทตัวแทนและนายหน้าจัดหางานอย่างเข้มงวด เนื่องจากเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการจ้างแรงงานผิดกฎหมายผ่านการสมสิทธิ์และโควตา นอกจากนั้นบางแห่งยังเข้าข่ายการค้ามนุษย์ด้วย

6. รัฐควรมีหน่วยงานที่บริหารจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างเบ็ดเสร็จ และพิจารณาขอบเขตประเภทกิจการและลักษณะงานที่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวสามารถทำได้ ในกรณีที่แรงงานต่างด้าวประกอบอาชีพนอกเหนือจากที่กำหนดควรถูกดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

7.3 ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความต้องการของแรงงานในภาคธุรกิจที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถทราบถึงปัจจัยความต้องการของแรงงานที่มีความหลากหลาย เพื่อให้เกิดการจัดการที่เหมาะสมต่อไป

2. ควรศึกษานโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเปรียบเทียบการบริหารแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงาน และสามารถกำหนดนโยบายที่เหมาะสมต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

กรมจัดหางาน. (2564). รัฐบาลไทย-ลาวทำเนียบรัฐบาล-กระทรวงแรงงานเผยผลสำรวจความ

ต้องการแรงงานต่างด้าว พบยังต้องการแรงงานกว่า 4 แสนคน. สืบค้นจาก

https://www.doe.go.th/prd/main/news/param/site/1/cat/7/sub/0/pull/detail/view/detail/object_id/49896

- คณะกรรมการเฉพาะเรื่องแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการย้ายถิ่นของประเทศไทย. (2557). รายงานสถานการณ์การย้ายถิ่นของประเทศไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM).
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). รายงานภาวะเศรษฐกิจรายไตรมาสไตรมาสที่ 3 ปี 2563. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- พันธ์รับ ราชพงศา .(2557). รายงานข้ามชาติ: ผลกระทบและแนวโน้มโยบาย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).
- ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และสุปราณี เขยชม. (2550). การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์กับกลุ่มชนตามแนวชายแดนและแรงงานต่างด้าว.(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, กรมการจัดหางาน. (2562). สถานการณ์แรงงานต่างด้าว: จำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงาน (ประเภททั่วไป) เดือนมกราคม พ.ศ. 2562. รายงานจากกรมการจัดหางาน. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน. (2566). จำนวนแรงงานต่างด้าวในไทย แยกตามประเภทการทำงาน. สืบค้นจาก <https://www.doe.go.th/prd/main>
- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2556). รายงานสถานการณ์แรงงานไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2560). รายงานสถานการณ์แรงงานไทย: การขาดแคลนทักษะ ปริมาณ คุณภาพ และภูมิศาสตร์. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2562). สถิติจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559-2561. รายงานประจำปี 2562. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- อริป พิชานนท์ (2556). วิฤตแรงงานสำหรับสหประชาชาติจตุรัสจตุรัส ปี 56. โพสต์ทูเดย์. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/business/198014>

การละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรมคดีการเสียชีวิตเด็กหญิง บ้านกกกอก จากการนำเสนอข่าวของสื่อโทรทัศน์

Infringement of Crime Victim's Rights by News Reporting of the Murdered Girl in Ban Kok Kork Village

ดำรงฤทธิ์ ยอดขลุ่ย¹ และ ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม²

วันรับ: 25 พฤษภาคม 2566 วันแก้ไข: 28 มิถุนายน 2566 ยอมรับ: 7 สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม อุปสรรคและข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามจริยธรรมและเสนอแนวทางการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์เพื่อปกป้องสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงสถิติการนำเสนอและการสัมภาษณ์โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ รวมทั้งสิ้น 15 คน ได้แก่ นักข่าว ช่างภาพ จำนวน 4 คน ประธานกรรมการจริยธรรมวิชาชีพ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย นักวิชาการด้านการสื่อสารมวลชน จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่รัฐด้านความมั่นคงของมนุษย์และสิทธิเด็ก จำนวน 2 คน ตำรวจ จำนวน 2 คน ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครนายก กรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม จำนวน 1 คน ครอบครัวของเหยื่ออาชญากรรม จำนวน 1 คน เฉพาะการนำเสนอข่าวคดีฆาตกรรมเด็กหญิงที่หมู่บ้านกกกอกของไทยรัฐทีวีและอมรินทร์ทีวี ช่วงวันที่ 11 พฤษภาคม 2563 – 31 ธันวาคม 2564

ผลการศึกษาพบการละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรมด้วยเนื้อหาชี้นำ เปิดเผยเรื่องส่วนตัว สร้างอารมณ์ร่วม การสัมภาษณ์ข้อกล่าวหาร้ายแรงกระทบต่อชื่อเสียง การเปิดเผยแหล่งข่าวที่เสี่ยงอันตราย การสัมภาษณ์เด็ก การกดบันทึกภาพโดยไม่แจ้งขออนุญาต การละเมิดความเป็นส่วนตัว การทำร้ายความรู้สึก การเปิดเผยสมาชิกครอบครัว นำเสนอเรื่องไสยศาสตร์ การกระตุ้นความแตกแยกเกลียดชัง กระทบความสัมพันธ์ ใช้ข้อมูลแวดล้อมของเด็กและภาพเบลอเฉพาะใบหน้า ปัญหาครอบครัว การทำให้เด็กเครียด อุปสรรคและข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามจริยธรรม ได้แก่ ด้านการแข่งขันเชิงธุรกิจ ด้านองค์ความรู้ ด้านการควบคุมด้วยการบังคับใช้กฎหมายจริยธรรมเพื่อควบคุมจริยธรรมสื่อ ด้านการถูกแทรกแซงด้วยสื่อออนไลน์ ด้านความต้องการของผู้รับชม และแนวทาง ได้แก่ ยึดความถูกต้อง เคารพสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง ความรับผิดชอบต่อสังคมและประโยชน์สาธารณะ และปกป้องเด็กและเยาวชนอย่างเคร่งครัด

คำสำคัญ: เหยื่อ, ข่าวอาชญากรรม, สื่อมวลชน, สิทธิเหยื่ออาชญากรรม

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² รศ.ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This study aimed to examine instances of violated victim's rights, and the obstacles of ethical standards, and television media coverage guidelines, with a focus on safeguarding of the victims' rights. This research used statistical data collection, presentations and interviews with 15 key informants consisting of 4 informants of journalists and photographers, 4 informants of the Chairman of the Radio and Television Reporter Ethical Committee and academicians of journalism, 2 government officials related to human security and children's rights, 2 police officers, a associate judge of the Nakhon Nayok Juvenile and Family Court, and a member of the victim's family. This study focused on analyzing the news coverage of the murder case of a girl in Kok-Kork Village, as reported by Thairath and Amarin TV from May 11, 2020 to December 31, 2021.

This study revealed instances including infringed crime victims' rights upon the use of suggestive content and the personal matter reveal, emotionally charged content creation, the pursuit of interviews containing serious allegations affecting individuals' reputations, the exposure of harmful news sources, the interviewing of children without appropriate consent, the unauthorized recording of individuals, privacy violations, the emotional distress infliction, the disclosure of family members' identities, the presentation of superstitions, the promotion of division and hatred negatively impacting relationships, children's environmental data use, and the family problems, and stress placed on children. The obstacles of ethical compliance included business competition, knowledge, law enforcement, ethics enforcing media ethics, interference from online media platforms, and the viewers' needs. The guidance comprises the importance of accuracy, upholding individuals' rights, respecting familial rights, safeguarding reputations, fulfilling social responsibilities, promoting the public good, and ensuring children and youth protection.

Keywords: Victim, Crime News, Mass Media, Victim Rights

1. บทนำ

การรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์เกี่ยวกับคดีเด็กหญิงอายุ 3 ปี คนหนึ่งถูกฆาตกรรมที่บ้านกอกกอกซึ่งประชาชนสนใจและติดตามข่าวอย่างต่อเนื่องผ่านสื่อโทรทัศน์ เหตุการณ์โศกของเด็กหญิงคนดังกล่าวนี้ เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2553 หลังพ่อ แม่ ญาติ เจ้าหน้าที่รัฐและชาวบ้านในพื้นที่ช่วยกันออกตามหาประมาณสี่วัน ชาวบ้านที่เก็บเห็ดพบศพในป่าลึกห่างออกจากทางเดินของชุมชนประมาณ 2 กิโลเมตร (ไทยรัฐ, 2563) ประธานกรรมการจริยธรรมวิชาชีพสื่อ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย วิจารณ์การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนว่าขัดจริยธรรมเพราะมีการชี้นำเนื้อหาด้วยการสันนิษฐานสาเหตุของการเสียชีวิตกระทบกับสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมรวมถึงครอบครัว ทำพิธีเพื่อสื่อสารกับวิญญาณ (อมรินทร์ทีวี, 2563) และยังบิดเบือนความจริงละเมิดความเป็นส่วนตัว ไม่เคารพสิทธิส่วนบุคคลของแหล่งข่าวที่เป็นพ่อ แม่ และพี่สาวของผู้เสียชีวิตที่อายุต่ำกว่า 15 ปี (นิวทีวี, 2564) ชเนตติ ทินนาม คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิจารณ์สื่อโทรทัศน์บางแห่งว่าการนำเสนอข่าวความขัดแย้งในครอบครัว (เวิร์คพอยท์ทูเดย์, 2563) ความสัมพันธ์ลึกซึ้งภายในครอบครัวและญาติ ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล ความแตกแยกภายในครอบครัว (พีพีทีวี, 2563ก) สื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์มีหน้าที่รายงานข้อเท็จจริง (ภัสวาลี นิติเกษตรสุนทร, 2546) รายงานความจริงที่ตรวจสอบแล้วและคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม

วงกว้าง แต่ปัจจุบันสื่อพยายามนำเสนอเพื่อให้ตรงความต้องการผู้รับสาร (สฤณี อาชวานันทกุล, 2560)

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ได้มีมติกำหนดโทษปรับทางปกครองแก่บริษัท ทริปปเปิล วี บรอดคาสท์ จำกัด ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล ช่องไทยรัฐทีวี (ช่อง 32) และ ช่องอมรินทร์ทีวี เอชดี (AMARIN TV HD) (ช่อง 34) เป็นเงิน 250,000 บาท (สองแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) ทั้งนี้ อาศัยอำนาจตามมาตรา 59 (3) ประกอบมาตรา 57 (2) แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 เนื่องจากการออกอากาศรายการ “ไทยรัฐ นิวส์โชว์” ออกอากาศเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2563 และ รายการ “ทุบโต๊ะข่าว” ออกอากาศเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2563 นำเสนอข่าวเกี่ยวกับเด็กนักเรียนถูกล่วงละเมิดทางเพศประกอบกับกระทำการนำเสนอข่าวการเสียชีวิตของเด็กหญิงในพื้นที่ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร (คดีน้องชมพู่) เป็นการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาสาระเข้าข่ายเป็นการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งมีผลให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจของประชาชนอย่างร้ายแรง อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน โดยมอบหมายให้คณะกรรมการด้านผังรายการและเนื้อหารายการ เชิญเรียกตัวแทนทั้งสองแห่งมาเพื่อให้ความรู้ ข้อมูล แนวปฏิบัติที่ถูกต้องต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2563)

มารดาของเด็กหญิงที่เสียชีวิตได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล มาแอบถ่ายภาพไปเขียนข่าวทั้งที่ครอบครัวไม่อนุญาต แอบเข้าไปสัมภาษณ์ลูกสาวคนโตที่โรงเรียน โดยโกหกผู้บริหารโรงเรียนว่าพ่อแม่อนุญาตจึงต้องการให้สื่อช่องดังกล่าวออกจากพื้นที่ อีกทั้ง คณะกรรมการการกฤษฎีกา การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน ได้รับการร้องเรียนจากครอบครัวเหยื่ออาชญากรรมและจากชาวบ้านก่อกวนว่าถูกสื่อมวลชนคุกคามเหมือนตัวเองเป็นสินค้าและถูกละเมิดความเป็นส่วนตัว (พีพีทีวี, 2563ข) ผู้ศึกษาจึงสนใจทำการวิจัยศึกษาเรื่อง การละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรมจากการนำเสนอข่าวคดีอาชญากรรมของสื่อโทรทัศน์

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้แนวคิดคำนิยาม เหยื่ออาชญากรรม ว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบทั้งญาติและผู้ใกล้ชิดจากการกระทำความผิดตามกฎหมายอาญา แต่ไม่รวมถึงภัยอื่น (ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, 2561) ประเภทของเหยื่อของ Benjamin Mendelsohn ได้แก่ (Mendelsohn, 1976)

1) Innocent Victim เหยื่อผู้บริสุทธิ์ไม่มีความตั้งใจหรือเข้าไปมีส่วนที่ทำให้ตนเองตกเป็นเหยื่อ ตกอยู่ในเหตุการณ์ เวลาและสถานที่ไม่ควรเกิดเหตุการณ์ร้ายขึ้น ซึ่งเหยื่อประเภทนี้ทำให้ในเวลาต่อมาถูกขยายการศึกษามุ่งไปเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของเหยื่อในอาชญากรรมมากขึ้น

2) The victim with minor guilt เหยื่อที่มีเข้าไปอยู่ในพื้นที่ เวลา สถานการณ์ที่เกิดเหตุอาชญากรรมขึ้นได้ แต่ยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการกระทำผิด เพียงแต่เข้าไปในพื้นที่ที่มีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นเป็นประจำ

3) Voluntary Victim ผู้เสียหายที่มีส่วนร่วมกระทำผิดทางอาญาอย่างสมัครใจ เช่น การค้ายาเสพติด การค้าประเวณี เป็นต้น

4) The guilty offender, guiltier victim ผู้เสียหายที่มีความผิดมากกว่าอาชญากรรม เป็นเหยื่อประเภทที่กระตุ้น ยั่วให้อาชญากรรมเกิดขึ้น เช่น การตะโกน การปาของใส่ผู้อื่น

5) Most Guilty Victim เหยื่อที่กระตุ้นให้เกิดการเริ่มต้นกระทำความผิดแต่ไม่สามารถควบคุมได้และสถานการณ์ทำให้จากผู้กระทำความผิดกลายเป็นเหยื่อ เช่น การปล้นร้านขายของแต่ถูกเจ้าของร้านยิงสวนกลับ

6) Simulating or Imaginary Victim คือเหยื่อที่มีความผิดปกติทางจิตและมีการจินตนาการว่าตนเองเป็นเหยื่อที่ถูกกระทำ

ประเภทของเหยื่อของ Hans Von Hentig (Von Hentig, 1948) ดังนี้

1) Young People คนหนุ่มสาวที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะยังอยู่ในการดูแลของผู้ใหญ่ ขาดความแข็งแรงทางร่างกาย ขาดวุฒิภาวะทางจิตใจและอารมณ์ ยังขาดความสามารถที่จะรับรู้การตกเป็นเหยื่อ ขาดความสามารถที่มีสิทธิด้านต่าง ๆ ในกฎหมาย ขาดความสามารถทางด้านเศรษฐกิจการหารายได้ เช่น เด็กที่ถูกบังคับที่โรงเรียน เด็กที่ถูกบังคับให้ค้าประเวณี เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะยากจนก็ยิ่งมีความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อมาก ซึ่งในเหยื่อประเภทนี้มักจะประสบกับเหตุอาชญากรรมที่มีรูปแบบหลากหลาย สอดคล้องกับเหยื่อประเภท Innocent victim ของ Benjamin Mendelsohn

2) Females เป็นเหยื่อตามแนวคิดร่วมสมัยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน คือสตรีซึ่งเป็นผู้มีความอ่อนแอทางร่างกายโดยมีการพัฒนาปรับตัวตามสภาพวัฒนธรรมอย่างแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม ผู้หญิงที่แต่งงานบางคนจำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายในการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อในเหตุอาชญากรรมได้ง่าย ยิ่งไปกว่านั้นมีการกระทำที่ละเมิดไปถึงสิทธิทางร่างกายของผู้หญิงได้ง่ายโดยเฉพาะทางเพศ อาจนำไปสู่ความรุนแรง การใช้สารเสพติด การค้าประเวณี

3) The Old ผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มเสี่ยงคล้ายกับเด็กที่จะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ง่าย เนื่องจากมีปัจจัยความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจ หรืออาจอยู่ภายใต้การดูแลของผู้อื่น อาจเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับร่างกาย การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน การถูกหลอกลวง ฉ้อโกง เนื่องจากมีกำลังทรัพย์ในระดับที่เสี่ยงตนเองได้ แต่ทางกายภาพอยู่ในวัยที่ความทรงจำเริ่มถดถอย

4) Mentally ill , Intellectually Disabled ผู้ป่วยทางจิต ผู้พิการทางสติปัญญา ถูกเอาเปรียบได้ง่าย เนื่องจากอยู่ในภาวะทุกข์ทรมานจากเงื่อนไขด้านสุขภาพจิต ทำให้การรับรู้ความเป็นจริงไม่ปกติ เป็นผลให้ต้องใช้ชีวิตอยู่บนบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดเหตุอาชญากรรมที่กระทบต่อชีวิต จิตใจและได้รับความทรมานมากขึ้น

5) Immigrants ผู้อพยพที่มีความแตกต่างออกไปจากสังคมและไม่เข้าใจสังคม วัฒนธรรม ภาษาหรือประสบกับภัยคุกคามจากการเนรเทศ ส่งผลให้เกิดความเสี่ยง การใช้ชีวิตในสังคมใหม่ย่อมเกิดความเสี่ยงที่จะถูกหลอกลวง การเข้าไปในพื้นที่เกิดเหตุอาชญากรรมโดยไม่รู้ตัว ส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิด้านต่างได้ง่าย

6) Minorities ชนกลุ่มน้อย หรือผู้ด้อยโอกาสทางเชื้อชาติซึ่งมักเป็นกลุ่มคนจำนวนน้อย ไร้อำนาจต่อรองกับกลุ่มใหญ่ ทำให้ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากร ไม่ได้รับการปกป้อง ถูกตั้งอคติ เกิดความเสี่ยงที่ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสในสังคม เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อ

7) Dull Normal เหยื่อที่เกิดจากการมีจิตใจซบเซาต่อเหตุการณ์รอบข้างที่เกิดถูกหลอกลวงได้ง่าย มักตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ง่าย คล้ายกับกลุ่มเหยื่ออาชญากรรมที่เกิดจากปัญหาสุขภาพจิต

8) The Depressed คือคนที่มีสภาพจิตใจตกต่ำ เศร้าหมองเป็นปกตินิสัย ทำให้พบเจอกับการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ทั้งยังมีลักษณะความเสี่ยงที่จะใช้สารออกฤทธิ์ต่อระบบประสาท การรับรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อลดความเครียด ผลต่อการตัดสินใจ ขาดการใช้ทักษะเหตุผลกับกระบวนการคิด การคำนึงถึงผลดีและผลเสีย

9) The Acquisitive คือเหยื่อที่ต้องการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีความโลภ เช่น การอยากได้กำไร จึงจูงใจให้ตนเองตกอยู่ในสถานะที่เสี่ยงจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จ หรือผลประโยชน์ มักตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมประเภทฉ้อโกง เพราะคิดเพียงประโยชน์ทางการเงินหรือสิ่งที่สร้างมูลค่าในเชิงกำไร

10) The Wanton: Von Hentig หมายถึงบุคคลที่มีความสับสน เสเพล คนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสี่ยง เช่น กิจกรรมทางเพศโดยไม่เลือก อาจเป็นเป็นโรคเรื้อรัง บางคนอาจพบกำลังใจในการดำเนินชีวิต บางคนมีอาการหลงตัวเอง หลอกตัวเอง มีความอิจฉาและมีความต้องการทำลายล้าง

11) The Lonesome and Broken-hearted คือผู้ที่เกิดการอยากร้าง การทอดทิ้ง ขาดคนใกล้ชิด มักจะตกเป็นเหยื่อของคนที่อยู่ใกล้ชิด ต้องการพึ่งพาผู้อื่นในด้านอารมณ์สูง มีแนวโน้มที่จะใช้สารเสพติด ถูกละเมิด หลอกลวงและตกเป็นเหยื่อได้ง่าย

12) The Tormentors คือเหยื่อประเภทนี้ได้รับความทรมานทรมานที่เกิดจากการกระทำของคนใกล้ชิด เช่น ครอบครัว เกิดจากการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม อันตรายที่คนกลุ่มนี้ได้รับทำให้เกิดความทุกข์ทรมานและมีการต่อสู้กลับ เช่น แม่มาแล้วทำร้ายเด็กและเด็กอาจโต้ตอบด้วยการใช้กำลังอาจส่งผลให้กลายเป็นเหยื่ออาชญากรรมระยะยาวได้

13) Blocked, Exempted, and Fighting Victims คือ เหยื่อที่ถูกตัดโอกาสในการต่อสู้ เช่น การชู้กรรโชกเพื่อเรียกร้องเอาทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ แลกเปลี่ยนกับการเปิดเผยความลับหรือทำให้เสียหายเดือดร้อน พยายามหลีกเลี่ยงการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

นอกจากนี้ยังมีแนวทางการแบ่งประเภทของเหยื่อตามผลกระทบที่ได้รับ แบ่งเป็นผู้เสียหาย/เหยื่อโดยตรง (Direct Victims) คือ ผู้ถูกล่วงละเมิดและเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดกฎหมายนั้นและผู้เสียหายหรือเหยื่อโดยอ้อม (Indirect Victims) คือ บุคคลที่สามที่ได้รับผลกระทบ จากการกระทำผิดกฎหมาย แม้ว่าจะไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรง (สุดสงวน สุธีสร, 2546)

ทฤษฎีการตกเป็นเหยื่อได้แก่ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเหยื่อ (Victim Precipitation) อธิบายลักษณะการเกิดเหยื่อด้วยลักษณะการเข้าไปมีส่วนร่วมของเหยื่อ หากเหยื่อมีส่วนในการกระตุ้นทำให้ตัวเองประสบกับเหตุการณ์ที่นำไปสู่การบาดเจ็บหรือเสียชีวิต (Active Precipitation) ซึ่งอาจเกิดปฏิกิริยาตอบกลับหรือนิ่งเฉยจากอาชญากรรม เช่น เหยื่ออาจชู้ ทำหาย ยั่วก่อนเรียกว่า Victim Precipitation Crime เหยื่อเป็นฝ่ายกระตุ้นให้เกิดเหตุอาชญากรรม ส่วนการตกเป็นเหยื่อจากการดำรงชีวิตปกติทำให้เกิดตกเป็นเหยื่อโดยไม่รู้ตัว (Passive Precipitation) เช่น การแข่งขันสมัครงาน การเลื่อนตำแหน่งในองค์กร การแย่งชิงความรัก บางครั้งเหยื่อไม่เคยรู้จักหรือพบกับผู้กระทำผิดมาก่อน บางคนไม่คิดว่ามีคนที่มีลักษณะนี้อยู่ใกล้ตัว ผู้กระทำจะกระทำก็ต่อเมื่อรู้สึกว่าจะพ่ายแพ้เหยื่อ เช่น อาชญากรรมแห่งความเกลียดชัง (Hate Crime) เป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกไม่มั่นคง กลัวไม่ปลอดภัย ทำลายชื่อเสียง เกียรติยศ สถานะ รวมถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ เช่น ผู้ที่รังเกียจผู้อพยพพลัดถิ่นเคลื่อนย้ายมาอยู่ในชุมชนแห่งใหม่ในสหรัฐอเมริกา ทำให้ชาวอเมริกันเกิดความรู้สึกต้องแข่งขัน แย่งงาน ความมั่นคงลดลง เกิดอคติ เกิดความเกลียดชังกลุ่มผู้ลี้ภัย ผู้ลี้ภัยจึงตกเป็นเหยื่อโดยไม่รู้ตัว (Meadows, 2007)

แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารและรายการข่าวโทรทัศน์ ทฤษฎีเข็มฉีดยาหรือทฤษฎีการสื่อสารจิ้งหรีดหรือทฤษฎีการสื่อสารเล็งเห็นผล (Hypodermic Needle Theory, One-step Flow Theory) ได้อธิบายว่าหากสื่อนำเสนอข่าวอย่างไรจะสร้างให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและผู้รับสารให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นนั้น โดยจะนำมาอภิปรายร่วมกับผลการศึกษาเพื่อให้เห็นผลหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการนำเสนอข่าวของสื่อ (Mc Quail and Windahl, 1993) ทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระ (Agenda Setting Theory) เปรียบสื่อมวลชนเป็นผู้ที่ต้องคอยคัดกรองเนื้อหาข่าวสารที่จะออกเผยแพร่สู่สาธารณะโดยสื่อมีหน้าที่หลักในการจรรโลงสังคมและสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับมหภาค ซึ่งอธิบายอำนาจในการคัดเลือกเรื่องที่จะนำเสนอเพื่ออภิปรายผลการศึกษาให้เห็นผลกระทบของอำนาจการนำเสนอและเสนอแนะแนวทางการคัดเลือกประเด็นที่หลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรมในอนาคต และทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่สื่อมวลชน (Robert Ezra Park, 1979)(Structural Functionalist Approach) ที่มีเนื้อหาหลักในหน้าที่ของสื่อมวลชน โดยมีการคัดเลือกประเด็นและคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมวงกว้างเสริมการอภิปรายแนวทางการนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่เหมาะสม และแนวคิดและองค์ความรู้เกี่ยวกับรายการข่าวโทรทัศน์ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการรายงานข่าว ขั้นตอนการตรวจสอบเนื้อหา ขั้นตอนการคัดเลือกประเด็นคัดเลือกคุณค่าของข่าว ซึ่งจะทำให้การอภิปรายสามารถอธิบายการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างลึกซึ้ง (James & Timothy, 1975)

แนวความคิดควบคุมสื่อมวลชน ด้านกฎหมายได้ทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของแหล่งข่าว สิทธิของเด็กและเยาวชนเพื่ออภิปรายสะท้อนว่ามีกฎหมายที่มีสภาพบังคับใช้ที่คุ้มครองแหล่งข่าว ด้านการควบคุมกันเองโดยมีประมวลจริยธรรมของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (คณะกรรมการ กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม, 2559) ซึ่งมีหลักการที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 4 หลักการประกอบด้วยด้านความถูกต้องและสมดุล ด้านสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิอื่น ๆ ด้านผลกระทบต่อสังคม

และด้านการปกป้องสิทธิเด็กและเยาวชนที่ปรากฏในข่าว ด้านสภာวิชาชีพ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าขาดประสิทธิภาพเนื่องจากบุคคลที่อยู่สมาคมต่าง ๆ ล้วนเป็นผู้ที่อยู่ในสายงานสื่อสารมวลชนจึงไม่สามารถควบคุมกันเองได้และจากการทบทวนการควบคุมจริยธรรมสื่อโทรทัศน์สหรัฐอเมริกา (Federal Communications Commission [FCC], n.d.) และการควบคุมจริยธรรมสื่อโทรทัศน์อังกฤษ (Independent Broadcasting Authority, 1977) พบว่า มีรูปแบบคล้ายกันคือมีองค์กรในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบและคอยตักเตือนเรื่องจริยธรรมและอาจส่งผลให้เกิดการร้องบัสัญญาหากไม่ปฏิบัติตามหรือแก้ไขสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลหรือสังคมวงกว้างและด้านจริยธรรมนั้นมีการกล่าวถึงการปกป้องเหยื่ออาชญากรรมที่ตกเป็นข่าวโดยปิดเพื่อความปลอดภัยและชื่อเสียง รวมทั้งการดำเนินชีวิตส่วนตัวคล้ายกับจริยธรรมที่ได้ศึกษาภายในประเทศไทย และแนวทางการรายงานข่าวเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นเด็กและสตรีขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 1985)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง วิจัยเชิงคุณภาพเรื่องผลกระทบของแหล่งข่าวที่ถูกสื่อมวลชนละเมิดสิทธิ โดยศึกษาถึงรูปแบบ ผลกระทบของแหล่งข่าว ข้อเสนอแนะเพื่อลดผลกระทบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพและจริยธรรมสื่อ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิทั้ง กลุ่มเด็กและ เยาวชน กลุ่มผู้ป่วย กลุ่มบุคคลทั่วไป กลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียง นักวิชาการและผู้บริหารสภวิชาชีพสื่อ โดยพบการละเมิดประเด็นสำคัญต่อการศึกษา ดังนี้ (รุจน์ โกมลบุตร, 2560)

ด้านการละเมิดแหล่งข่าวในงานสนาม การหลอกลวงแหล่งข่าวเพื่อให้ได้ข้อมูล ภาพถ่าย นำมาประกอบการรายงานข่าว ทำให้แหล่งข่าวถูกตีตราว่าน่ารังเกียจโรคกระหืดหืดใจ การติดตามเจ้าหน้าที่ เข้าไปในพื้นที่ส่วนตัวเพื่อได้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อไปรายงานข่าว ซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้ป่วยไวรัสซิกาและได้รับผลกระทบทางจิตใจถูกเพื่อนบ้านรังเกียจ การแอบถ่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต สื่อถ่ายผู้บาดเจ็บจากการทำร้ายร่างกายจนใบหน้าผิวดำกตึงจนต้องรักษาซึ่งยังเป็นนักเรียน เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ที่อยู่ สถานศึกษาและภาพใบหน้าโดยนักเรียนไม่อนุญาตขณะนอนพักรักษาการสัมภาษณ์เด็กซึ่งเป็นลูกของผู้พิการที่เสียชีวิตเพราะถูกทำร้าย ถามความรู้สึก และการดำเนินชีวิตหลังบิดาเสียชีวิต เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ที่อยู่อาศัยและใบหน้า ซึ่งผู้ปกครองรู้สึกกลัวที่จะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของเด็ก

ด้านการละเมิดกติกาทำงานในสนาม การฝ่าฝืนกันของโรงพยาบาลเข้าไปเก็บภาพและสัมภาษณ์บิดาของดาราชายที่เสียชีวิตจาก ทำให้การเคลื่อนย้ายศพล่าช้าและสื่อใกล้ร่างผู้เสียชีวิตเกินความจำเป็น สัมภาษณ์ครอบครัวทั้งที่ไม่สะดวก การถ่ายทอดสดการฆ่าตัวตาย ของอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในโรงแรมย่านสะพานควาย เป็นอุปสรรคแก่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สื่อกระชับพื้นที่เพื่อได้มุมภาพที่ใกล้ที่สุด ใช้อุปกรณ์บินเก็บภาพ สัมภาษณ์ครอบครัวเรื่องปัญหาส่วนตัว ละเมิดความเป็นส่วนตัว

ด้านการละเมิดทักษะทำข่าวเบื้องต้น การไม่ตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำเสนอ โดยใช้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่รัฐด้านเดียวว่าบุคคลคนหนึ่งจะถูกดำเนินคดีหนีทหารแต่มารดาชี้แจงกับผู้วิจัยว่าลูกเรียนหลักสูตรรักษาดินแดนซึ่งได้รับการยกเว้นการเกณฑ์ทหารทำให้ได้รับความเสียหายการนำเสนอข่าวดาบตำรวจที่ถูกรถชนโดยบรรยายเหตุการณ์ดาบตำรวจวิ่งตัดหน้ารถข้ามถนนจึงถูกรถชนทำให้ไม่มีพยานกล้าให้ข้อมูลและยังถูกต่อว่าลักษณะซ้ำเติม กระทบการดำเนินคดีล่าช้าแต่ข้อเท็จจริงดาบตำรวจคนดังกล่าวเดินข้ามถนนตามปกติ

ด้านการละเมิดในการนำเสนอ การเสนอข่าวผู้ต้องหาว่าถูกกล่าวหาว่ากระทำอนาจารเด็กอายุ 8 ปี โดยเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ที่อยู่และใบหน้า ข้อความลักษณะตีตราตัดสินว่ากระทำผิดกระทบต่อความรู้สึกครอบครัว ผลการพิจารณาคดีพบว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด แม้สื่อแก้ไขข่าวแต่ไม่สามารถเยียวยาผลกระทบที่ต้องลาออกจากงานมาสู่วัยชราโดยใช้เงินจำนวนมาก และเสียชีวิตลงด้วยโรคหัวใจและอาการปอดติดเชื้อระหว่างสู้คดีฟ้องร้องสื่อ การนำเสนอภาพใบหน้า การนำเสนอภาพศพเด็กหญิงหายตัวจากบ้านโดยตั้งข้อสันนิษฐานเรื่องการถูกล่วงละเมิดทางเพศและพ่อทำร้ายหลังทราบว่ามีไม่ใช่ลูกตนเองโดยกำเนิดซึ่งไม่เป็นความจริง สื่อเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ที่อยู่

ภาพครอบครัวและใช้ภาพใบหน้าเด็กหญิงเทียบกับศพทำให้แหล่งข่าวได้รับผลกระทบทางจิตใจ ซึ่งสร้างผลกระทบทางจิตใจต่อครอบครัว (รุจน์ โกมลบุตร, 2560)

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในคดีเด็กหญิงบ้านกอกกอกจากการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์
2. เพื่อศึกษาอุปสรรคและข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามจริยธรรมสื่อที่ส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรมในคดีเด็กหญิงบ้านกอกกอก
3. เพื่อเสนอแนวทางการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์เพื่อปกป้องสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยการได้มาซึ่งข้อมูล 2 วิธี ดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) กลุ่มที่ 1 นักข่าว ช่างภาพข่าวโทรทัศน์สายอาชญากรรมอาชญากรรมที่ลงพื้นที่ทำข่าวเหตุการณ์ที่บ้านกอกกอก ช่วงวันที่ 11 พฤษภาคม 2563 – 31 ธันวาคม 2564 4 คน ประธานกรรมการจริยธรรมวิชาชีพ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย 1 คน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการด้านการสื่อสารมวลชน ประกอบด้วย นักวิชาการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านนิเวศสื่อด้านข่าว สื่อกับการขับเคลื่อนทางสังคม การสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์ 1 คน นักวิชาการผู้ติดตามการรายงานข่าวและร่วมวิเคราะห์ผลกระทบจากการนำเสนอข่าวคดีน้องชมพู่ ในเวทีเสวนาวิชาการ 1 คน นักวิชาการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการศึกษาวิจัยการ กำกับดูแลเนื้อหาในวิทยุและโทรทัศน์ในยุคดิจิทัล 1 คน กลุ่มที่ 3 เจ้าหน้าที่รัฐด้านความมั่นคงของมนุษย์และสิทธิเด็ก จังหวัดมุกดาหารซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกิดเหตุและเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำหน้าที่สหวิชาชีพ ในคดีเด็กและเยาวชน 2 คน ตำรวจระดับสัญญาบัตร เพศชายและหญิงด้านการปกป้องสิทธิเด็กและเยาวชนและมีประสบการณ์ทำงานร่วมกับสื่อมวลชนในการลงพื้นที่เกิดเหตุเพื่อรายงานข่าว 2 คน ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครนายก เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในสมาคม นักข่าววิทยุและโทรทัศน์และเคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานีข่าวโทรทัศน์ 1 คน กรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม ผู้ที่ทำหน้าที่และมีประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ผู้บริโภคและสิทธิความเป็นมนุษย์และเป็นกรรมการที่ลงมติการพิจารณาโทษสำหรับกรณีศึกษาวิจัย จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 4 ครอบครัวเหยื่ออาชญากรรม 1 คน

3.2 การเก็บข้อมูลการนำเสนอข่าวละเมิดเหยื่ออาชญากรรมของสื่อโทรทัศน์ โทรทัศน์ สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐและอมรินทร์ทีวีที่นำเสนอข่าวละเมิดเหยื่ออาชญากรรมในคดีเด็กหญิงที่บ้านกอกกอก ช่วงวันที่ 11 พฤษภาคม 2563 – 31 ธันวาคม 2564 ที่พบเนื้อหาการกระทำละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมจากการไม่ปฏิบัติตามจริยธรรมที่ระบุไว้ตามประมวลจริยธรรมของคณะกรรมการ กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (สำนักงานคณะกรรมการ กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม, 2559) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ใช้กับวิชาชีพสื่อโทรทัศน์ในประเทศไทย เก็บข้อมูลการนำเสนอรวบรวมระหว่างเนื้อหาการละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรมในแต่ละข้อที่พบและจำนวนครั้ง ตามหลักการดังนี้

หลักการ 1 ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เที่ยงตรง ครบถ้วน สมดุลและเป็นธรรม

- 1) ไม่แทรกความคิดเห็น ไม่ชี้นำ
- 2) ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวยกเว้นเรื่องที่มีความสำคัญกับประโยชน์สาธารณะ
- 3) รับผิดชอบการนำเสนอเรื่องราวของผู้เคราะห์ร้ายเพื่อสร้างอารมณ์ร่วม
- 4) หลีกเลี่ยงการสัมภาษณ์ข้อกล่าวหาร้ายแรงที่มีผลกระทบต่อชื่อเสียงของบุคคล

- 5) การปกปิดแหล่งข่าวเพื่อป้องกันเหตุอันตราย
- 6) ต้องให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายกรณีที่มีความขัดแย้ง
- 7) การขออนุญาตผู้ปกครองเพื่อสัมภาษณ์เด็กในข่าวที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็ก
- 8) การใช้การแอบถ่ายโดยมีเหตุประโยชน์สาธารณะที่เพียงพอและคำนึงถึง

ผลกระทบ

หลักการ 2 สิทธิมนุษยชน สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง ข้อมูลส่วนตัว

- 1) การละเมิดความเป็นส่วนตัว
- 2) ห้ามนำเสนอโดยทำร้ายความรู้สึกของบุคคล
- 3) การรายงานข่าวผู้ที่มีความทุกข์อย่างระมัดระวัง
- 4) ต้องปิดบัง ชื่อ ที่อยู่ของบุคคล หรือสมาชิกในครอบครัว
- 5) หากมีเนื้อหาศาสนาไม่ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่ยัง

มีชีวิตอยู่

6) ระมัดระวังการนำเสนอที่อาจสื่อความหมายดูถูกเหยียดหยาม หรือไปละเมิดสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

หลักการ 3 ความอิสระทางวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคมและผลกระทบต่อผู้บริโภค

- 1) คำนึงถึงการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความโหดร้ายทารุณ
- 2) หลีกเลี่ยงการกระตุ้นให้เกิดความแตกแยกเกลียดชัง หรือการกระทำที่รุนแรง
- 3) พิจารณาผลกระทบในการเสนอเนื้อหาปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ การใช้

เวทย์มนต์ คาถาอาคม อย่างถี่ถ้วน

หลักการ 6 ปกป้องเด็กและเยาวชนจากเนื้อหาที่มีความเสี่ยงและเด็กที่ปรากฏในสื่อ

- 1) ไม่ออกอากาศข้อมูลที่มีผลเสียต่อความสัมพันธ์ของครอบครัว
- 2) ไม่นำเสนอภาพเด็ก เยาวชน ที่ถูกทำร้าย ถูกทารุณ รวมถึงภาพ ข้อมูลข้อความ สัญลักษณ์ที่สามารถบ่งบอกถึงเด็กและเยาวชนผู้ตกเป็นข่าว เว้นแต่จะนำไปเพื่อประโยชน์ของเด็ก หรือเยาวชนคนนั้นเอง
- 3) ไม่เปิดเผยชื่อ อัตลักษณ์ หรือข้อมูลแวดล้อมอื่นใดที่เกี่ยวกับตัวเด็ก
- 4) การตีแผ่ปัญหาครอบครัวและปัญหาสังคมที่ซับซ้อน ควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กหรือนักจิตวิทยาเด็กมาให้คำปรึกษา
- 5) ถ้าเปิดเผยภาพใบหน้าของเด็ก หรือเยาวชนในข่าวไปแล้วอาจมีผลกระทบทางสังคมตามมา แม้ว่าเด็ก หรือเยาวชนจะยินยอมด้วยความสมัครใจก็ไม่ควรเปิดเผยภาพใบหน้าของเด็ก หรือเยาวชนนั้น
- 6) ไม่ทำให้เด็ก หรือเยาวชนตกอยู่ในภาวะกดดัน เครียด หรือวิตกกังวล
- 7) ไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์ หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก ไม่ว่าทางใดทาง

หนึ่ง

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูลการนำเสนอ จะนำข้อมูลมาวิเคราะห์สามเส้า (Data Triangulate) ด้านวิธีการว่า เมื่อเก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่ต่างกันจะได้ข้อมูลการกระทำละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมอย่างไรโดยใช้ทฤษฎีและแนวคิด จำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เป็น 3 ด้าน ได้แก่

1) การละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมโดยสื่อโทรทัศน์ ข้อมูลด้านนี้จะนำไปจำแนกและจัดระบบข้อมูลแล้ววิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อหาบทสรุปร่วมกันว่าสื่อโทรทัศน์รายงานข่าวโดยละเมิดเหยื่ออาชญากรรมโดยฝ่าฝืนจริยธรรมอย่างไร ด้านใด ซึ่งใช้ทั้งทฤษฎีสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่สื่อมวลชน การใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน คุณค่าของ

ข่าว ประเภทของข่าว เทคนิคการนำเสนอ ทฤษฎีเหยื่ออาชญากรรม ความหมายของคำว่าเหยื่อ ประเภทของเหยื่อ การตกเป็นเหยื่อและหลักจริยธรรม

2) อุปสรรคและข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามจริยธรรมของสื่อโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรม ข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์ด้วยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล โดยวิเคราะห์สาเหตุและผลลัพธ์ (Cause and Effect Analysis) ว่าอุปสรรค และข้อขัดข้องการปฏิบัติตามจริยธรรมเกิดจากอุปสรรคด้านใด

3) แนวทางการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์เพื่อปกป้องสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม วิเคราะห์ด้วยการจำแนกและจัดระบบข้อมูลแล้วสังเคราะห์เป็นแนวทางการรายงานข่าวโทรทัศน์ เพื่อปกป้องเหยื่ออาชญากรรม โดยจำแนกตามหลักการจริยธรรมที่ได้นำมาประกอบการศึกษา

4. ทบทวนวรรณกรรม

บททบทวนวรรณกรรมเป็นการกล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้กำหนดให้ใช้หลักการอ้างอิงในบทความโดย “การอ้างอิงระบบนาม-ปี” หมายถึง การอ้างอิงเอกสารโดยใส่รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อและชื่อสกุลของผู้แต่ง (สำหรับคนไทย) หรือชื่อสกุล (สำหรับชาวต่างประเทศ) ตามด้วยปีที่พิมพ์ และอาจจะบุเลขหน้าของเอกสารด้วยก็ได้ การอ้างอิงนี้ให้ใส่ไว้ในวงเล็บและแทรกอยู่กับเนื้อหาในตำแหน่งที่เหมาะสม เช่น (เกษม กลีโอฟาร, 2557, น. 10) หรือ (Kotter, 2014, p. 4) เป็นต้น

5. ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลการนำเสนอของสถานีโทรทัศน์ทั้งสองแห่ง ตามขอบเขตเวลาพบว่ามีกรนำเสนอเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรมตามข้อกำหนดในหลักการจริยธรรมของ กสทช. ดังต่อไปนี้

ตาราง 5.1 ผลการศึกษาการเก็บข้อมูลจากการนำเสนอ

หลักการ 1 ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เที่ยงตรง ครบถ้วน สมดุลและเป็นธรรม	จำนวน
1. แทรกความคิดเห็น ชี้นำ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งอาจมีส่วนทำให้เด็กเสียชีวิตทั้งที่ตำรวจยังไม่ได้สรุปสำนวนคดี	3 ข่าว
2. เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ความสัมพันธ์เชิงคู่สาวของญาติเหยื่ออาชญากรรม ความขัดแย้งระหว่างญาติของเหยื่ออาชญากรรมลงของเหยื่ออาชญากรรมถูกรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล	3 ข่าว
3. ภาพลวงรื้อครวญขณะพบศพของเหยื่อเพื่อสร้างอารมณ์ร่วม	2 ข่าว
4. สัมภาษณ์บุคคล เช่น ชาวบ้านที่เคยมีความขัดแย้งหรือเคยถูกดำเนินคดีอื่น ๆ ซึ่งเป็นเพียงผู้ที่ตำรวจสงสัยและเชิญมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อกล่าวหาร้ายแรง	8 ข่าว
5. เปิดเผยแหล่งข่าว ได้แก่ ครอบครัวเหยื่ออาชญากรรมและชาวบ้านที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคดี ซึ่งเสี่ยงอันตราย	4 ข่าว
6. ต้องให้เป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายกรณีที่มีความขัดแย้ง	ไม่พบ
7. ไม่ได้ขออนุญาตหรือแจ้งก่อนสัมภาษณ์เด็กที่เป็นพี่สาวเหยื่อและกลุ่มเด็กในหมู่บ้านที่เป็นเพื่อนเหยื่อ	5 ข่าว
8. การใช้การแอบถ่ายโดยมีเหตุประโยชน์สาธารณะที่เพียงพอและคำนึงถึงผลกระทบ	ไม่พบ
หลักการ 2 สิทธิมนุษยชน สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน
1. ความขัดแย้งระหว่างครอบครัวกับญาติ สัมภาษณ์ญาติที่ไม่ได้ช่วยตามหา ญาติมีปากเสียงกันระหว่างทำพิธี	6 ข่าว
2. ทำร้ายความรู้สึกด้วยการตั้งข้อสงสัยว่าพ่อแม่เหยื่อมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิต	1 ข่าว

ตาราง 5.1 ผลการศึกษาการเก็บข้อมูลจากการนำเสนอ (ต่อ)

ข้อสงสัยแม่ของเหยื่อที่สั่งให้พี่สาวเหยื่อโกหกสื่อเพื่อความปลอดภัย แม้ไม่มีอาการเสียใจ	
4. ไม่ได้ปิดบัง ชื่อ ที่อยู่ของบุคคล หรือสมาชิกในครอบครัว	3 ข่าว
5. มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่ยังมีชีวิตอยู่ทำนายเหตุการณ์ทำพิธีกรรม	13 ข่าว
6. รมต.ระงับการนำเสนอที่อาจสื่อความหมายถูกเหยียดหยาม หรือไปละเมิดสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	ไม่พบ
หลักการ 3 ความอิสระทางวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคมและผลกระทบต่อผู้บริโภค	จำนวน
1. คำเนืงถึงการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้งกับความโหดร้ายทารุณ	ไม่พบ
2. นำเสนอความขัดแย้งในครอบครัวและการสัมภาษณ์โต้ตอบกันระหว่างลุงและแม่ของเหยื่อ เกิดความแตกแยกเกลียดชัง การกระทำที่รุนแรง	4 ข่าว
3. นำเสนอเนื้อหาปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ การใช้เวทย์มนต์ คาถาอาคม เพื่อทำนายคดีอาชญากรรม	13 ข่าว
หลักการ 6 ปกป้องเด็กและเยาวชนจากเนื้อหาที่มีความเสี่ยงและเด็กที่ปรากฏในสื่อ	จำนวน
1. นำเสนอความขัดแย้งระหว่างครอบครัวกับญาติเหยื่อส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ของครอบครัว	4 ข่าว
2. ไม่นำเสนอภาพเด็ก เยาวชน ที่ถูกทำร้าย ถูกทารุณ รวมถึงภาพ ข้อมูล ข้อความ สัญลักษณ์ที่จะสามารถบ่งบอกถึงเด็กและเยาวชนผู้ตกเป็นข่าว เว้นแต่จะนำไปเพื่อประโยชน์ของเด็ก หรือเยาวชนคนนั้นเอง	ไม่พบ
3. สัมภาษณ์เนื้อหาเกี่ยวกับคดีและเปิดเผยชื่อเล่นเด็ก อัตลักษณ์ ข้อมูลแวดล้อมเกี่ยวกับเด็ก	10 ข่าว
4. นำเสนอปัญหาความขัดแย้งญาติกับครอบครัวโดยไม่มีผู้เชี่ยวชาญด้านเด็ก หรือนักจิตวิทยาเด็กให้คำปรึกษา	6 ข่าว
5. ถ้าเปิดเผยภาพใบหน้าของเด็ก หรือเยาวชนในข่าวไปแล้วอาจมีผลกระทบทางสังคมตามมา แม้ว่าเด็ก หรือเยาวชนจะยินยอมด้วยความสมัครใจก็ไม่ควรเปิดเผยภาพใบหน้าของเด็ก หรือเยาวชนนั้น	ไม่พบ
6. การตั้งคำถามเรื่องวันเกิดเหตุถามพี่สาวของเหยื่อซึ่งเป็นเด็ก เมื่อเด็กไม่พูดความจริงได้นำเสนอข่าวว่าแม่สั่งให้พูด โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเด็กในหมู่บ้านเป็นเพื่อนของเหยื่อนำเสนอ	2 ข่าว
7. ไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์ หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก ไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง	ไม่พบ

ตาราง 5.2 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประเด็น	ประเด็นที่ตอบเหมือนกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นคำตอบเพิ่มเติม
1. การละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในคดีเด็กหญิงบ้านกอกอกโดยการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์อมรินทร์ทีวีและไทยรัฐทีวี		
หลักการ 1 ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เที่ยงตรง ครบถ้วน สมดุลและเป็นธรรม		
ไม่แทรกความคิดเห็น ไม่ชี้นำ	1.การจำลองเหตุการณ์ 2.พิธีโศกสาศสตร์ 3.การเสนอพยานหรือหลักฐานที่ไม่ได้รับการยืนยันหรือตรวจสอบ	1.การเสนอเรื่องแม่ให้เด็กโกหกสื่อ 2.การเสนอเรื่องส่วนตัว 3.สัมภาษณ์ความคิดเห็น

ตาราง 5.2 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ต่อ)

ประเด็น	ประเด็นที่ตอบเหมือนกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นคำตอบเพิ่มเติม
	4.การถามความคิดเห็น แหล่งข่าวเกี่ยวกับคดี 5.การตั้งข้อสงสัยคนใน ครอบครัว	
ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ยกเว้นเรื่องที่มีความสำคัญ กับประโยชน์สาธารณะ	1.เรื่องเสนอเรื่องส่วนตัว 2.นำข้อมูลส่วนตัวทำนาย ลักษณะนิสัย 3.เรื่องปัญหาความขัดแย้งใน ครอบครัว	1.ถ่ายบ้าน ถ่ายที่อยู่เหี่ยว 2.การเสนอความคิดเห็นที่ขัดแย้ง กันระหว่างครอบครัวเหี่ยวกับญาติ 3.การไปทำข่าวที่โรงเรียน
ระมัดระวังการนำเสนอ เรื่องราวของผู้เคราะห์ร้าย เพื่อสร้างอารมณ์ร่วม	1.นำเสนอเหตุการณ์ญาติพบ ศพ 2.การสัมภาษณ์เรื่องวันเกิดเหตุ ซ้ำ ๆ 3.การสัมภาษณ์ความคิดเห็น กล่าวหาผู้อื่น 3.การเสนอเรื่องส่วนตัว 4.การเสนอเรื่องความขัดแย้ง ระหว่างครอบครัวกับญาติ	1.การเสนอพยานหลักฐานที่ไม่ได้ รับการยืนยัน 2.การจำลองเหตุการณ์ 3.การเสนอเรื่องส่วนตัวของเด็ก
หลีกเลี่ยงการสัมภาษณ์ข้อ กล่าวหาร้ายแรงที่มี ผลกระทบต่อชื่อเสียงของ บุคคล	1.สัมภาษณ์ด้วยการตั้งข้อสงสัย 2.สัมภาษณ์เชิงกล่าวหา ครอบครัวเหี่ยวและผู้อื่น 3.การเสนอข้อมูลคดีเก่าของ ผู้ที่ตำรวจเชิญมาสอบถาม	1.การเสนอแผนผังรูปและข้อมูลผู้ ที่ตำรวจเชิญมาสอบถาม
การปกปิดแหล่งข่าวเพื่อ ป้องกันเหตุอันตราย	1.การใช้ภาพเด็กโดยเบลอภาพ 2.สัมภาษณ์เพื่อนบ้านและญาติ ถามเรื่องปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างครอบครัวกับญาติ รวมทั้งนิสัยส่วนตัว 3.สัมภาษณ์เด็ก	
ต้องให้เป็นธรรมแก่ ทุกฝ่ายกรณีที่มีความ ขัดแย้ง	-	-
การขออนุญาตผู้ปกครอง เพื่อสัมภาษณ์เด็กในข่าวที่ อาจส่งผลกระทบต่อเด็ก	1.การไม่ได้ขออนุญาต ผู้ปกครองเพื่อสัมภาษณ์เด็กใน บางครั้ง 2.การไปทำข่าวที่โรงเรียน	
การใช้การแอบถ่ายโดยมี เหตุประโยชน์สาธารณะที่ เพียงพอและคำนึงถึง	1.การสัมภาษณ์ครอบครัวของ เหี่ยวโดยไม่แจ้งให้ทราบ ว่ากำลังบันทึกภาพ	

ตาราง 5.2 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ต่อ)

ประเด็น	ประเด็นที่ตอบเหมือนกัน ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นคำตอบเพิ่มเติม
หลักการ 2 สิทธิมนุษยชน สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง ข้อมูลส่วนตัว		
การละเมิดความเป็นส่วนตัว	1.การสัมภาษณ์และนำเสนอ ประเด็นชีวิตส่วนตัว ปัญหา ความขัดแย้งระหว่างครอบครัว กับญาติ 2.การขอสัมภาษณ์เด็กที่ โรงเรียน 3.การปักหลักที่บ้านเหยื่อ 4.การขาดความตระหนักถึง อันตรายที่อาจเกิดกับเด็ก	1.ใช้ภาพใบหน้าวิเคราะห์นิสัย 2.การสัมภาษณ์เด็กช่วงไม่อยู่การ ดูแลของผู้ปกครอง 3.การนำเสนอเรื่องชั่วสาว
ห้ามนำเสนอโดยทำร้าย ความรู้สึกของบุคคล	1.นำเสนอเนื้อหาจากการ สัมภาษณ์บุคคลนอกครอบครัว หรือญาติของเหยื่อ ตั้งข้อสงสัย ครอบครัวของเหยื่อ โดยไม่รอ การยืนยันจากตำรวจ 2.การตั้งคำถามความรู้สึกของ พ่อแม่เหยื่อ	
การรายงานข่าวผู้ที่มีความ ทุกข์อย่างระมัดระวัง	1.การสัมภาษณ์เชิงกล่าวหา 2.การสัมภาษณ์เด็กในหมู่บ้าน เรื่องเกี่ยวกับเหยื่อและครอบครัว	1.การสัมภาษณ์ได้กลับกันไปมา ระหว่างครอบครัวเหยื่อกับญาติ
ต้องปิดบัง ชื่อ ที่อยู่ของ บุคคล หรือสมาชิกใน ครอบครัว	1.การเปิดเผยชื่อ นามสกุล ใบหน้าของครอบครัวเหยื่อและ ญาติ 2.การเปิดเผยชื่อเล่นของเด็ก	
หากมีเนื้อหาศาสนาไม่ควร มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจ เหนือธรรมชาติที่ยังมีชีวิต อยู่	1.การนำเสนอเรื่องไสยศาสตร์	
ระมัดระวังการนำเสนอที่อาจ สื่อความหมายถูกเหยียด หยาม หรือไปละเมิดสิทธิ มนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์	-	-
หลักการ 3 ความอิสระทางวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคมและผลกระทบต่อผู้บริโภค		
คำนึงถึงการนำเสนอเนื้อหา ที่เกี่ยวข้องกับความ โหดร้ายทารุณ	-	-
หลีกเลี่ยงการกระตุ้นให้เกิด ความแตกแยกเกลียดชัง หรือการกระทำที่รุนแรง	1.สัมภาษณ์เชิงกล่าวหาคนใน ครอบครัว	1.การนำเสนอเชิงกล่าวหาพี่สาว เหยื่อ 2.การเสนอเรื่องความขัดแย้ง ระหว่างครอบครัวกับญาติ

ตาราง 5.2 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ต่อ)

ประเด็น	ประเด็นที่ตอบเหมือนกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นคำตอบเพิ่มเติม
พิจารณาผลกระทบในการเสนอเนื้อหาปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ การใช้เวทย์มนต์ คาถาอาคมอย่างถี่ถ้วน	1.การนำเสนอเรื่องไสยศาสตร์ตามคำสั่งบรรณาธิการ	
หลักการ 6 ปกป้องเด็กและเยาวชนจากเนื้อหาที่มีความเสี่ยงและเด็กที่ปรากฏในสื่อ		
ไม่ออกอากาศข้อมูลที่อาจมีผลเสียต่อความสัมพันธ์ของครอบครัว	1.การเสนอเรื่องความขัดแย้งระหว่างครอบครัวเหยื่อ กับญาติ	1.การนำเสนอข้อมูลจากฝ่ายเดียว
ไม่นำเสนอภาพเด็ก เยาวชนที่ถูกทำร้าย ถูกทารุณ รวมถึงภาพ ข้อมูล ข้อความ สัญลักษณ์ที่จะสามารถบ่งบอกถึงเด็กและเยาวชนผู้ตกเป็นข่าว เว้นแต่จะนำไปเพื่อประโยชน์ของเด็ก หรือ เยาวชนคนนั้นเอง	-	-
ไม่เปิดเผยชื่อ อัตลักษณ์ หรือข้อมูลแวดล้อมอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก	1.การเปิดเผย ชื่อเล่น ภาพเคลื่อนไหวแบบเบลอเฉพาะใบหน้าเด็ก ข้อมูลแวดล้อมของเด็ก(พี่สาวเหยื่อ)	
การตีแผ่ปัญหาครอบครัว และปัญหาสังคมที่ซับซ้อน ควรมีผู้เชี่ยวชาญด้านเด็ก หรือนักจิตวิทยาเด็กมาให้คำปรึกษา	1.การทำข่าวเด็กโดยไม่มีผู้เชี่ยวชาญด้านเด็ก หรือนักจิตวิทยาเด็กให้คำปรึกษา	
ถ้าเปิดเผยภาพใบหน้าของเด็ก หรือเยาวชนในข่าวไปแล้วอาจมีผลกระทบทางสังคมตามมา แม้ว่าเด็ก หรือ เยาวชนจะยินยอมด้วยความสมัครใจก็ไม่ควรเปิดเผยภาพใบหน้าของเด็ก หรือ เยาวชนนั้น	-	-

ตาราง 5.2 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ต่อ)

ประเด็น	ประเด็นที่ตอบเหมือนกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นคำตอบเพิ่มเติม
ไม่ทำให้เด็ก หรือเยาวชนตกอยู่ในภาวะกดดัน เครียด หรือวิตกกังวลไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์ หรือ โศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก ไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง	1.การสัมภาษณ์เด็กด้วยคำถามกดดัน 2.การสัมภาษณ์เด็กขาดความตระหนักเรื่องความปลอดภัย	
ไม่ เป็นการซ้ำเติมความทุกข์ หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก ไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง	-	-
2. อุปสรรคและข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามจริยธรรมของสื่อโทรทัศน์มรินทร์ทีวีและไทยรัฐทีวีที่ส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรมในคดีเด็กหญิงบ้านกอกกอก		
ด้านการแข่งขันเชิงธุรกิจ	1.การผลิตเนื้อหาที่แตกต่างและลึกกว่าช่องอื่น 2.การรายงานทุกช่วงข่าวและรายงานด้วยความรวดเร็ว 3.นักข่าวตอบสนองความต้องการของผู้ที่ควบคุมเนื้อหาในสถานี	2.การนำเสนอประเด็นที่แตกต่างจะมียอดผู้รับชมสูงและสร้างรายได้สูง
ด้านองค์ความรู้	1.ขาดความเข้าใจอย่างกระจ่างด้านกฎหมายเบื้องต้น ด้านสิทธิเด็กและการดำเนินของคดีในกระบวนการยุติธรรม 2.ประชาชนไม่ทราบว่าตนใช้สิทธิความเป็นส่วนตัว สิทธิด้านครอบครัว สิทธิของเด็ก เพื่อปฏิเสธการให้ความร่วมมือกับสื่อมวลชนได้	1.การเข้าใจขอบเขตด้านสิทธิของสื่อมวลชนกับการทำข่าวอาชญากรรม
ด้านการควบคุมด้วยการบังคับใช้กฎหมาย จริยธรรมเพื่อควบคุมจริยธรรมสื่อ	1.การลงโทษด้วยคำสั่งทางปกครองด้วยการปรับที่กระทำละเมิดสิทธิแหล่งข่าวยังไม่ได้ผล	1.การฟ้องร้องสื่อมวลชนมีค่าใช้จ่ายและเสียเวลา
ด้านการถูกแทรกแซงด้วยสื่อออนไลน์	1.นักข่าวโทรทัศน์พยายามจะนำเสนอให้รวดเร็วใกล้เคียงกับสื่อออนไลน์ 2.สื่อออนไลน์ไม่มีการกำหนดคุณค่าของข่าวและไม่มีการตรวจสอบที่เป็นกระบวนการ	1.นักข่าวโทรทัศน์นำประเด็นในสังคมออนไลน์มานำเสนอโดยขาดการตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมด้านคุณค่าของข่าว 2.ผู้ประกอบการใช้ช่องทางสื่อออนไลน์เพื่อนำเสนอคู่ขนานกับสื่อโทรทัศน์

ตาราง 5.2 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ต่อ)

ประเด็น	ประเด็นที่ตอบเหมือนกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นคำตอบเพิ่มเติม
ด้านความต้องการของผู้รับชม	1.การนำเรื่องที่ผู้ใช้สังคมออนไลน์ต้องการทราบมาเป็นประเด็นเพื่อสัมภาษณ์และนำเสนอ 2.ยึดความต้องการของผู้รับชม	1.การไม่ระมัดระวังว่าเรื่องที่ผู้รับชมสนใจอาจจะละเมิดสิทธิบุคคลในข่าว
3. แนวทางการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์เพื่อปกป้องสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม		
หลักการ 1 ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เที่ยงตรง ครบถ้วน สมดุล และเป็นธรรม	1.ตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำเสนอ 2.ตรวจสอบว่าเป็นประเด็นสำคัญหรือเป็นประโยชน์ต่อคดีหรือประโยชน์สาธารณะ 3.หลีกเลี่ยงการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเชิงกล่าวหาหรือทำให้เกิดความขัดแย้ง 4.ศึกษาให้เข้าใจกระบวนการในทางนิติธรรม 5.ให้โอกาสผู้ที่ถูกกล่าวหาชี้แจง แสดงหลักฐานหรือพยานที่ผ่านการตรวจสอบว่ามีความน่าเชื่อถือ 6.หลีกเลี่ยงการใช้คำถามจี้ความรู้สึกของเหยื่อหรือครอบครัว	1.หลีกเลี่ยงการนำเสนอความคิดเห็นให้คนดูอนุมานข้อสรุป 2.หลีกเลี่ยงจำลองเหตุการณ์ที่อนุมาน 3.หลีกเลี่ยงการเพิ่มความคิดเห็นและอารมณ์ 6.ควรปรับแก้เนื้อหาหรือลบเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิออกจากช่องทางออนไลน์
หลักการ 2 สิทธิมนุษยชน สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ข้อมูลส่วนตัว	1.ไม่นำเสนอเรื่องส่วนตัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความขัดแย้งในครอบครัว 2.ไม่นำเสนอเรื่องส่วนบุคคลที่ไม่เป็นประโยชน์กับสังคม 3.ไม่นำเสนอข่าวทำร้ายจิตใจของแหล่งข่าวที่กำลังเผชิญความทุกข์ใจ	1.ไม่ทำให้แหล่งข่าวรู้สึกถูกบีบบังคับหรือกดดันหรือเสี่ยงอันตรายต่อชีวิต 2.หลีกเลี่ยงการนำเสนอข้อกล่าวหาร้ายแรงยกเว้นตำรวจแจ้งข้อกล่าวหา 3.การนำเสนอมุ่งป้องกันและเตือนภัยอาชญากรรมเพื่อผลประโยชน์ของสังคม 4.ไม่แอบอัดเสียงสัมภาษณ์ 5.ไม่ถ่ายที่อยู่อาศัย 6.ไม่นำเสนอข้อมูลส่วนตัวหรือภาพญาติ ครอบครัว 7.หากมีการละเมิดสิทธิควรอธิบายหรือแถลงการณ์และสร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณะว่าจะไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำ

ตาราง 5.2 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ต่อ)

ประเด็น	ประเด็นที่ตอบเหมือนกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นคำตอบเพิ่มเติม
หลักการ 3 ความอิสระทางวิชาชีพ ความรับผิดชอบ ต่อสังคมและผลกระทบต่อผู้บริโภค	1.สื่อควรนำเสนอเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน 2.หลีกเลี่ยงเรื่องโศกนาฏกรรมเพื่อหาตัวผู้กระทำผิด	1.หลีกเลี่ยงการนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว สร้างความไม่สงบ สร้างความไม่ปลอดภัย 2.องค์กรที่เกี่ยวข้องเพิ่มการกำกับดูแลเนื้อหาสื่อมวลชน
หลักการ 6 ปกป้องเด็กและเยาวชนจากเนื้อหาที่มีความเสี่ยงและเด็กที่ปรากฏในสื่อ	1.ไม่เปิดเผยหน้าและข้อมูลเด็ก 2.เลี่ยงการนำเสนอเนื้อหาที่กระเทือนจิตใจหรือความรู้สึกเด็ก ความสัมพันธ์ในครอบครัวและญาติ 3.ไม่นำเสนอเนื้อหาที่ทำให้เด็กตกอยู่ในอันตรายแก่ชีวิต จิตใจหรือดำเนินชีวิต 4.ห้ามสัมภาษณ์เด็กในข่าวอาชญากรรม 5.หากเป็นรายงานข่าว นอกเหนือจากข่าวอาชญากรรม ต้องขออนุญาตผู้ปกครองและใช้คำถามที่เหมาะสม 5.การถามเด็กควรมีนักจิตวิทยาเด็ก หรือจิตแพทย์ให้คำแนะนำ 6.ไม่นำเสนอหรือถามที่ทำให้เด็กเกิดความทรงจำที่ไม่ดีหรือสร้างการจดจำทางที่ไม่ดี	

6. การอภิปรายผล

6.1 การละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในคดีเด็กหญิงบ้านกอกกอกจากการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์

สื่อนำเสนอข่าวการเสียชีวิตของเด็กหญิงบ้านกอกกอกโดยอภิปรายถึงการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่เลือกนำเสนอข่าวสารที่มีคุณค่าด้านความทันด่วน (Timeliness) เมื่อรับทราบว่าจะเกิดเหตุการณ์เสียชีวิตขึ้นสื่อได้ลงพื้นที่ทำข่าวอย่างรวดเร็วตั้งแต่วันแรกที่เด็กหายตัวไปและรายงานข่าวประเด็นที่เกิดขึ้นรายวันอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องการผลการวิจัยด้านอุปสรรคและข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่สามารถทำตามจริยธรรมสื่อได้เพราะต้องรวดเร็ว เนื่องจากต้องแข่งขันกันเองเพื่อได้ยอดผู้รับชมมากที่สุด คุณค่าด้านผลกระทบของข่าว (Impact or Consequence) มีผลต่อการใช้ชีวิตของคนในชนบทเพราะเป็นเหตุอาชญากรรมและมีเหยื่อเสียชีวิตในพื้นที่ที่มีลักษณะสงบไม่อันตราย และชาวบ้านมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด จึงเกิดความหวาดกลัวและอยากทราบตัวผู้กระทำ คุณค่าด้านความใกล้ชิด (Proximity) และคุณค่าด้านความผิดปกติ (Unusualness) เพราะครอบครัวคนไทยที่อาศัยในพื้นที่ชนบทที่มีความรู้สึกและกายภาพที่ใกล้ชิดกับบุคคลหรือมีลักษณะคล้ายกับชุมชนที่ปรากฏในข่าวและอาจเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ที่ตนเองอาศัย คุณค่าด้าน

ความรู้สึก (Emotionally) จากเหตุการณ์เด็กเสียชีวิตเป็นเหตุการณ์ผิดธรรมชาติ ผู้รับชมจึงมีความต้องการอยากรู้ตัวผู้กระทำความผิด คุณค่าด้านความขัดแย้ง (Conflict) จะเห็นได้จากการโต้ตอบระหว่างสองฝ่ายคือพ่อและแม่ของเด็กที่เสียชีวิตที่ต่างสงสัยกันเองว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิต

สื่อมวลชนเป็นผู้กำหนดระเบียบวาระ (Agenda Setting theory) ถือเป็นการสื่อสารด้านข่าวสาร (Information) โดยการเลือกประเด็นสำคัญ (Topic) หรือปัญหา (Issue) ถือเป็นการทำหน้าที่สื่อตามหน้าที่ที่กำหนดสาระในสังคมวิเคราะห์ด้านระยะเวลาจากการนำเสนอเนื้อหาข่าวนี้ในแต่ละตอน พบว่าให้เวลากับการนำเสนอ เริ่มตั้งแต่ 5 นาที จนถึง 1 ชั่วโมง ด้านการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่สื่อมวลชน (Structural Functionalist Approach) (James & Timothy, 1975) สื่อมวลชนทำให้เกิดการรับรู้ในวงกว้างตามโครงสร้างหน้าที่ ตอบสนองความคาดหวังของสังคม ผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวในสังคมในประเด็นการหาคำตอบเพื่อรู้สาเหตุการเสียชีวิตและหาตัวผู้กระทำความผิด โดยตามหลัก Principal Functions of Mass Media for Society ได้ให้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความสัมพันธ์หรือเกี่ยวพัน (Correlation) ให้เกิดการวิจารณ์เหตุการณ์และข่าวสารในแง่สาระมีความเชื่อมโยงแนวคิด Individual Functionalism เรื่องความสูญเสียและสืบหาตัวผู้กระทำความผิด เชื่อมโยงขยายประเด็นจากระดับปัจเจกไปสู่สังคมที่กว้างขึ้น โดยยกเหตุการณ์ที่เกิดเหตุอันตรายเป็นหมู่บ้านที่เงียบสงบ สะท้อนให้เห็นว่าเหตุดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่

การลงพื้นที่ทำข่าวของสื่อมวลชนทั้งสองแห่งได้รับความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์จากครอบครัวของเด็กที่เสียชีวิต ซึ่งวิเคราะห์จากมุมมองเด็กที่เสียชีวิตถือเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยตรงและครอบครัวผู้ใกล้ชิดเป็นเหยื่อที่ได้รับผลกระทบโดยอ้อมโดยเกิดจากการกระทำผิดตามกฎหมายอาญา ต่างเป็นเหยื่อ Innocent victim ที่ไม่ได้ตั้งใจหรือทำให้ตนเองตกเป็นเหยื่อและไม่ได้ตั้งใจเอาตนเองไปอยู่ในเวลาและสถานที่เกิดเหตุ อีกเด็กที่เป็นเพื่อนบ้านที่ปรากฏในข่าวยังไม่บรรลุนิติภาวะร่างกายอ่อนแอ ขาดวุฒิภาวะทางจิตใจและอารมณ์ ขาดการรับรู้การตกเป็นเหยื่อ หรือไม่ได้มีส่วนกับการเกิดเหตุ เมื่อเหยื่ออยู่ในภาวะกำลังทุกข์เศร้าและอ่อนแอจึงง่ายสำหรับการขอสัมภาษณ์จากสื่อมวลชน

การนำเสนอข่าวที่ละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรม เหยื่อเป็นประเภท Innocent Victim เหยื่อจึงไม่ได้ตระหนักถึงการสัมภาษณ์ว่าอาจถูกนำไปเสนอแล้วกลายเป็นความคิดเห็นขึ้นๆ อีกทั้งการจำลองเหตุการณ์เพื่อตั้งสมมติฐาน ทำนายผู้กระทำโดยพิธีไสยศาสตร์ นำเสนอพยานหรือหลักฐานที่ไม่ได้รับการยืนยันจากตำรวจ ความคิดเห็นของแหล่งข่าวเชิงกล่าวหา ล้วนมีผลกระทบต่อบุคคลที่ถูกกล่าวถึง นอกจากนี้ การนำเสนอเรื่องส่วนตัวที่แหล่งข่าวให้ถ่ายทอดด้วยความเต็มใจ เช่น การใช้ชีวิตปกติ การทำพิธีในครอบครัวยังอาศัยความไว้วางใจจากทั้งสองฝ่าย คือสื่อและแหล่งข่าว แล้วตรงกับความสนใจของผู้รับชมจึงยิ่งเพิ่มความสนใจจากผู้รับชมแม้ประเด็นจะไม่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ

ประเด็นความขัดแย้งในครอบครัวที่ถูกนำเสนอ เช่น ปัญหาวิวาทกันในอดีตของครอบครัวเหยื่อกับญาติ เรื่องขู่สาวของลุง ไม่เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ ภาพลวงร้องไห้ครวญขณะพบศพหลาน ภาพและข้อมูลส่วนตัวคนในหมู่บ้านที่เคยกระทำความผิดและพันโทษที่ตำรวจเชิญมาสอบถาม ถือเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ไม่ใช่เรื่องคดีโดยตรงเพื่อเสนอข่าวที่พยายามเร้าอารมณ์ให้เกิดความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นและนำเสนออย่างต่อเนื่องระหว่างรอการรวบรวมพยานและหลักฐาน แฉข้อกล่าวหาโดยผู้มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย มีการนำเสนอซ้ำโดยกำหนดเป็นประเด็นวาระที่ต้องนำเสนอมากกว่าข่าวอื่น และมีความถี่สูงกว่าข่าวอื่นในช่วงเวลา 3 เดือนหลังเกิดเหตุ ซึ่งแม้ได้รับความสนใจ แต่กระทบกับความสัมพันธ์ระหว่างญาติของเหยื่อและและชื่อเสียงของผู้ที่เคยถูกดำเนินคดีที่อยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเพียงผู้ที่ตำรวจเชิญมาให้ข้อมูล แต่การนำเสนอเกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาร้ายแรงมักเกิดการตีความและคาดเดาว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิด

นอกจากนี้การละเมิดสิทธิเด็กยังพบการใช้ภาพเด็กที่เบลอเฉพาะบริเวณ ใบหน้า โดยเฉพาะพี่สาวของเหยื่อและเด็กในหมู่บ้าน นำเสนอเนื้อหาที่กระทบความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและครอบครัว ความขัดแย้งระหว่างเครือญาติของเหยื่อ การไปขอสัมภาษณ์เด็กที่โรงเรียน การใช้การแอบถ่ายโดยไม่ได้ขออนุญาตสัมภาษณ์แล้วนำตัดต่อประกอบข่าว นำภาพใบหน้าวิเคราะห์ลักษณะ

นิตยสาร คีรติสัมพันธ์ พี่สาวเหี่ยวที่บ้าน เปิดเผยสมาชิกในครอบครัวเหี่ยว กระตุ้นความแตกแยกเกลียดชัง ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัวเหี่ยว นำเสนอข้อมูลแวดล้อมสร้างความอันตรายแก่เด็กทั้งพี่สาวของเหี่ยวและเด็กในหมู่บ้านโดยไม่มีผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กหรือนักจิตวิทยาเด็กมาให้คำปรึกษา ทำให้พี่สาวของเหี่ยวตกอยู่ในภาวะกดดันและเครียด เหี่ยวเป็นเด็กและครอบครัวที่ไม่มีส่วนที่ทำให้เกิดการกระทำผิด มีความอ่อนแอจึงยินยอมให้สัมภาษณ์และยอมให้ถ่ายทอดโดยมิได้ใช้สิทธิในการปฏิเสธให้ความร่วมมือแก่สื่อมวลชนเพราะเห็นว่าอาจช่วยให้ตามหาตัวผู้กระทำผิดได้รวดเร็ว ทั้งสองฝ่ายจึงไม่ได้คาดคิดว่าจะเกิดผลกระทบละเมิดสิทธิแหล่งข่าวได้

การนำเสนอข่าวดึงความสนใจตามทฤษฎีเข็มฉีดยา หรือทฤษฎีการสื่อสารจิ้งหะเดียว หรือทฤษฎีการสื่อสารเล็งเห็นผลด้วยเนื้อหาเหตุการณ์การเสียชีวิตของเด็กหญิงและการนำเสนอข่าวของลุงของเดกในประเด็นส่วนตัว ทำให้สังคมจดจำ มีผู้ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างเข้าไปมีส่วนร่วมกับการสืบหาข้อเท็จจริง เช่น ดารา นักแสดง หมอไสยาศาสตร์ ร่างทรง ทำให้เกิดกระแสสังคม มุ่งความสนใจไปที่เรื่องความขัดแย้งส่วนตัวและเงื่อนไขที่นำไปสู่การแสวงหาคำตอบ จนยูทูบเบอร์เข้าพลิตสื่อออนไลน์ (กรุงเทพธุรกิจ, 2564) สื่อยังคงมีอิทธิพล (Effect) ต่อมวลชน (Mass audience) โดยมีข้อค้นพบเป็นปรากฏการณ์ตอบสนอง (Response) ต่อสิ่งเร้า (Stimulus) ที่ได้อธิบายข้างต้น ค้นพบกระบวนการการเกิดวัฒนธรรมมวลชนจากสื่อมวลชน (Mass media) ถูกนำไปผลิตเป็นเพลง (มติชนออนไลน์, 2564) และการผลิตมวลชน (Mass production) กลุ่มคนที่รักลุงของเหี่ยว (แนวหน้า, 2563)

6.2 อุปสรรคและข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามจริยธรรมสื่อที่ส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรมในคดีเด็กหญิงบ้านกอกกอก

1) สื่อแข่งขันเชิงธุรกิจส่งผลให้นักข่าวต้องมีข่าวรายงานทุกช่วงเวลาตลอดวันและรายงานด้วยความรวดเร็วจึงต้องหาประเด็นหรือการมอบหมายประเด็นจากส่วนกลางเพื่อสร้างความพึงพอใจของผู้รับชมเพื่อมียอดการรับชมสูง

2) สื่อมวลชนกรณีศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจด้านกฎหมายและการดำเนินของคดีในกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้นทำให้ง่ายต่อการระมัดระวังการนำเสนอไม่ให้ละเมิดจริยธรรมวิชาชีพสื่อโทรทัศน์ตามไปด้วย โดยเฉพาะด้านสิทธิเด็ก กฎหมายเกี่ยวกับเด็ก พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กที่เกี่ยวกับการเปิดเผยภาพ ข้อมูลของเด็กผ่านการเสนอข่าวของสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ ทั้งนี้ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะเหยื่อในกรณีศึกษา เป็นเหยื่อที่มีความอ่อนแอ ขาดความรู้และความตระหนักเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัว สิทธิด้านครอบครัว สิทธิของเด็ก ที่จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต จึงไม่กล้าหาญเพื่อปฏิเสธการให้ข่าวแก่สื่อมวลชน

3) การควบคุมด้วยการบังคับใช้กฎหมาย จริยธรรม เพื่อควบคุมจริยธรรมสื่อโดยมีกสทช. เป็นผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ผ่านระบบควบคุมตนเองในเชิงจริยธรรมไม่ได้ผล โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เห็นว่าควรเพิ่มโทษเพื่อให้การควบคุมการเสนอข่าวที่มีเนื้อหาละเมิดสิทธิเหยื่ออาชญากรรม เพิ่มโทษปรับ เพิ่มสภาพบังคับของจริยธรรม

4) การนำเสนอข่าวแข่งขันสื่อสังคมออนไลน์ที่รวดเร็วขึ้นและมีการมอบหน้าที่การตัดสินใจร่วมกันระหว่างกองบรรณาธิการและนักข่าวในพื้นที่ทำข่าว ซึ่งส่งผลให้การทำงานของนักข่าวที่อยู่ในพื้นที่ต้องใช้วิจารณญาณในการนำเสนอมากขึ้นและเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวกับผู้รับสาร แต่ยังมีข้อควรระวังเพราะพบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นได้ง่าย ขาดการคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลของของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเด็กมีการละเมิดสิทธิเกิดขึ้นได้ง่ายบนสื่อออนไลน์ ขาดกระบวนการตรวจสอบหรือกลั่นกรองข้อมูลที่มีที่มาจากหลายแหล่งอย่างรอบคอบ อิทธิพลการแข่งขันของสื่อด้านการตลาดเพราะเน้นยอดผู้รับชม ค่านิยมของผู้บริโภคที่สนใจข่าวด้านลบที่ถูกยอมรับเมื่อขาดการหักห้าม ตำนาน รวมทั้งข้อจำกัดของจำนวนบุคลากรที่ต้องปฏิบัติงานจำนวนน้อย

5) การเสนอข่าวเพื่อสนองความต้องการของผู้รับชม ค่านิยมส่วนหนึ่งของสังคมไทย ผู้คนรักความสนุกสนาน ชอบความสบาย ชอบงานพิธีเชื่องช้าคลาสิกชวาตระเบียบวินัย สอดรู้สอเห็น ชอบการพูดหรือบอกเล่าเกินกว่าความจริง จึงสอดคล้องการนำเสนอเนื้อหาไสยาศาสตร์ของสื่อ

กรณีศึกษาที่นำเสนอเรื่องการทำนาย การทำพิธีร่างทรง การดูดวง ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหยื่อในเชิงความสัมพันธ์และผู้ที่ถูกตั้งข้อสงสัยจากทั้งตำรวจและผู้ชม ผู้รับสารสนใจชาวตำบล เช่น ความก้าวร้าว ความรุนแรง เมื่อนำเสนอด้วยความถี่มากขึ้นจึงกลายเป็นเรื่องปกติและถูกยอมรับ ดังนั้น พฤติกรรมของผู้บริโภคสื่อเหล่านี้ ถูกนำมาเป็นมาตรฐานการกำหนดประเด็นนำเสนอเนื้อหาข่าวเพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้รับชม

6.3 แนวทางการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์เพื่อปกป้องสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม

1) ความถูกต้องเที่ยงตรง ครบถ้วน สมดุล และเป็นธรรมของข่าวสาร

ต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลไม่สร้างความเข้าใจคลาดเคลื่อน ข้อมูลด้านคดีต้องได้จากผู้มีหน้าที่โดยตรง งดการนำเสนอหากมีผลกระทบทุกด้านต่อเหยื่อ เลือกระเบิดที่เป็นประโยชน์ต่อคดี ประโยชน์สาธารณะ เลี่ยงสัมภาษณ์ความคิดเห็น ความรู้สึก การจำลองเหตุการณ์ คาดเตาหรือตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับข้อกล่าวหาตามกฎหมาย ใส่คำเตือน อารมณ์ความรู้สึก แก้อาชญากรรมและลบเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิออกจากช่องทางออนไลน์ทุกช่องทางเมื่อมีการนำเสนอไม่ถูกต้องหรือคลาดเคลื่อน สอดคล้องผลการศึกษาเรื่อง ข่าวโทรทัศน์ที่มีคุณภาพในทัศนะผู้สื่อข่าวและผู้รับสาร (ชยุตม์ เหมจก, 2544) พบว่า ข่าวโทรทัศน์ที่มีคุณภาพในทัศนะของผู้สื่อข่าวและผู้รับสารจะต้องเป็นข่าวที่มีผลกระทบและเป็นประโยชน์กับประชาชน เสนอแต่ข้อเท็จจริงที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือ มีความเป็นกลางและเป็นธรรม และข้อมูลครบถ้วนทั้งรอบด้านและลึก สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนในยุคข่าวสารไร้พรมแดน (พัชรภา เอื้ออมรรณิข, 2561) พบว่าสื่อมวลชนควรนำเสนอด้วยความถูกต้อง ครบถ้วน เชิงลึกแข่งขันกับสื่อออนไลน์ที่บนพื้นฐานจริยธรรม ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้รับสาร สื่อมวลชน และภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงจริยธรรม รู้เท่าทันสื่อ เปิดรับสื่ออย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวทางตามการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยต่อการกำหนดประเด็นข่าวกับคุณค่าทางจริยธรรมของการเสนอข่าวช่อง 9MCOT HD ในยุคดิจิทัล (เยาวลักษณ์ โบราณมูล, 2560) ที่พบว่าบรรณาธิการข่าวต้องรักษาสมดุลระหว่างรายได้กับอุดมการณ์ โดยการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เพื่อความอยู่รอดนั้นต้องไม่ขัดกับอุดมการณ์และจริยธรรมสื่อ เน้นความถูกต้อง เป็นกลาง น่าเชื่อถือ

2) การคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง ข้อมูลส่วนตัวอย่างเคร่งครัด

งดการนำเสนอเรื่องความขัดแย้งภายในครอบครัวเว้นเสียแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดพบว่ามีแรงจูงใจอย่างชัดเจน งดการนำเสนอประเด็นที่สร้างผลกระทบ ทำร้ายจิตใจ ความอับอาย เสื่อมเสียชื่อเสียงและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ งดถามเรื่องความรู้สึกหรือเรื่องที่ส่งผลต่อจิตใจในภาวะที่ตกอยู่ในความเศร้าและอาจส่งผลกระทบต่ออารมณ์ชีวิต งดทำข่าวที่ทำให้เหยื่อหรือครอบครัวเหยื่อตกอยู่ในภาวะบีบบังคับหรือกดดัน ตกอยู่ในความเสียหายที่อันตราย งดอัดเสียงสัมภาษณ์ แอบถ่าย ไม่เข้าไปในเคสสถานแหล่งข่าวโดยไม่ขออนุญาต ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของครอบครัวเหยื่อญาติ ครอบครัวหรือผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง หากมีการละเมิดสิทธิควรอธิบายหรือแถลงการณ์ขอโทษ สอดคล้องกับแนวทางที่พบจากการศึกษาเรื่อง สื่อมวลชนกับการเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้ตกเป็นข่าว (ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี, 2559) การเสนอข่าวหรือภาพข่าวผู้ต้องสงสัยผู้ต้องหา จำเลย และผู้เสียหาย ในคดีอาญาพึงงดเว้นการนำเสนอข้อมูลส่วนบุคคลและภาพข่าวที่แสดงอัตลักษณ์ของบุคคลที่เป็นเพียงผู้ต้องสงสัย ไม่นำเสนอภาพข่าวเครื่องพันธนาการ งดใช้ถ้อยคำในการนำเสนอข่าวเชิงตัดสินหรือเกินข้อเท็จจริงที่ชี้ว่าผู้ต้องหากระทำผิดไปแล้ว หรือประณามชี้้นำให้เกิดการดูหมิ่น เกลียดชัง และระมัดระวังการนำเสนอข่าวจากสำนวนคดีซ้ำเติมความทุกข์ของผู้เสียหาย

นอกจากนี้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ยังเรียกร้องแนวทางที่สอดคล้องกับผลการศึกษา (ไทยโพสต์, 2565) จากสาเหตุที่พบว่าตำรวจและสื่อละเมิดสิทธิมนุษยชน ปมจับกุมคดีค้าประเวณี นำผู้ต้องหาหรือจำเลยมาแถลงข่าวและทำแผนประกอบคำรับ

สารภาพว่า เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมควรกำกับสื่อมวลชนประเด็นสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัว โดยยึดมั่นระเบียบ คำสั่ง หรือแนวปฏิบัติ กำหนดพื้นที่เฉพาะสำหรับเจ้าหน้าที่ โดยวางแนวกันป้องกันมิให้สื่อมวลชนและประชาชน สร้างความตระหนักถึงการทำข่าวชีวิตส่วนบุคคล ไม่เปิดช่องทั้งชื่อและสกุลหรือข้อมูลอื่นใดที่ทำให้ล่วงรู้ตัวตนของผู้ต้องหาหรือคนในครอบครัวและไม่ให้ถ่ายภาพข่าวในขณะที่ผู้ต้องหาอยู่ระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ คำนี้ถึงการให้ข้อมูลให้ตรงตามหลักสัดส่วนกับเหตุผลความจำเป็นในการรายงานผู้ต้องหาที่ยังไม่ถูกตัดสินความผิด ไม่ให้กระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศชื่อเสียง อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน สื่อยังต้องซื่อสัตย์ต่อแหล่งข่าว (ประชาไท, 2563) ด้วยการแจ้งให้ทราบเรื่องการบันทึกเทป ชื่อรายการ วันและเวลาในการออกอากาศ หากมีความจำเป็นต้องปิดบังต้องพิสูจน์ว่าเพื่อประโยชน์สาธารณะ และหากมีความจำเป็นต้องบันทึกเทปกลับเพื่อให้ได้บรรยากาศตามเนื้อหา ก่อนนำไปออกอากาศ ควรขอความเห็นชอบจากบุคคลที่ถูกบันทึกเทป คำนี้ถึงสัดส่วนกับเหตุผลความจำเป็นและกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวและสิทธิในเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคลอันขัดต่อหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพตามที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครอง

3) คำนี้ถึงการใช้อิสระทางวิชาชีพ ยึดความรับผิดชอบต่อสังคม และระมัดระวังผลกระทบต่อนักวิชาชีพ

การนำเสนอข่าวอาชญากรรมสื่อควรให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน ป้องกันเหตุเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนและเสริมสร้างความสงบสุข คำนี้ประเด็นประโยชน์กับสาธารณะไม่นำเสนอเรื่องไสยศาสตร์โง่งมกับคดี และเนื้อหาที่ส่งผลกระทบทางลบต่อสูญเสีย ไม่สร้างความขัดแย้งหรือเนื้อหาความรุนแรง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มมาตรการกำกับดูแลสื่อมวลชนต้องสร้างความเข้าใจแก่สื่อมวลชนเกี่ยวกับกรอบจริยธรรมวิชาชีพและแนวปฏิบัติเพื่อปฏิบัติ สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง การกำกับดูแลสื่อผ่านกลไกของรัฐในการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนตามแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อของแผนปฏิรูปประเทศด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ (จารุภา, 2562) ที่พบว่า สื่อมวลชนต้องการให้สภาวิชาชีพฯ ส่งเสริมการกำกับดูแลกันเอง คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน ทำหน้าที่อย่างโปร่งใส เท่าเทียม เป็นกลาง และเป็นธรรม ภาครัฐต้องส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่แทรกแซง มีประชาชนเป็นผู้ตรวจสอบและแสดงความคิดเห็น ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนต้องกำกับดูแลกันเอง อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการทำหน้าที่ของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนที่ร่วมมือกับคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กำกับดูแลสื่อมวลชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สร้างความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสร้างแรงจูงใจให้สื่อมวลชนทำหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ ประชาชนซึ่งเป็นปลายทางของการรับสารก็มีส่วนอย่างมากที่จะกระตุ้นให้สื่อปรับตัวในการทำงาน (ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี, 2559) จากแรงกดดันจากกลุ่มผู้บริโภคข่าวสาร ผู้ชมต้องร่วมกันแสดงท่าทีให้สื่อตระหนักด้วยวาระสมัยในการบริโภคข่าวสารของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงโดยการเนื้อหาสาระเชิงลึกมากขึ้น ดังนั้นจะเห็นว่าการจะปฏิบัติตามจริยธรรมสื่อมวลชนจึงต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย และยังสามารถร้องเรียน หากสื่อมวลชนฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กสามารถไปกล่าวโทษต่อนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับสื่อมวลชนได้ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, 2558)

4) การปกป้องเด็กและเยาวชนจากเนื้อหาที่มีความเสี่ยงและเด็กที่ปรากฏในสื่อ

การนำเสนอข่าวอาชญากรรมต้องไม่เปิดเผยและข้อมูลของเด็ก เรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวและญาติ ที่มีผลกระทบต่อจิตใจและความปลอดภัยของเด็กหรือทำให้เด็กต้องพบกับความลำบากในการเจริญเติบโตและเรียนรู้แม้ต้องขออนุญาตผู้ปกครอง หากเป็นข่าวที่ไม่ใช่ข่าวอาชญากรรมต้องไม่ถามกระทบความรู้สึก กระทบความสัมพันธ์ครอบครัวและเครือญาติ ไม่กดดัน บังคับ หรือเสนอเนื้อหาข่าวที่สร้างความทรงจำทางลบสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน ได้แก่ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 วางหลักการในมาตรา 76 ที่ห้ามไม่ให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมเด็กหรือเยาวชน หรือพนักงานสอบสวนจัดให้มีหรืออนุญาตให้มีหรือยินยอมให้มีการถ่ายภาพหรือบันทึกภาพเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดเว้นแต่ประโยชน์เพื่อการสอบสวนและมาตรา

130 ห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือในทางพิจารณาตัดสินของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัวชื่อตัว หรือชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิดหรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น แต่มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยได้รับอนุญาตจากศาลหรือการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้คุ้มครองไปถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กเพราะจะสามารถเชื่อมโยงไปถึงเด็กได้ แต่กฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ทั่วไปและยังไม่มีกฎหมาย พระราชบัญญัติหรือกรอบจริยธรรมที่เป็นหลักปฏิบัติเฉพาะของสื่อมวลชน

หลักการและแนวทางการนำเสนอข่าวที่มีเด็กอยู่ในข่าวที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ถูกกล่าวถึง โดยสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ เรื่อง การเสนอข่าว ความคิดเห็น และภาพเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นกรอบจริยธรรมของสื่อ เพื่อความถูกต้องและเหมาะสม ที่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน (สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ, 2565) การนำเสนอข่าวเด็กนั้นต้องไม่เปิดเผยชื่อ ชื่อสกุล ภูมิลำเนาที่อยู่ของเด็กและเยาวชน รวมทั้งชื่อ ชื่อสกุลและภูมิลำเนาที่อยู่ของบิดา มารดา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน รวมทั้งสิ่งที่ทำให้รู้หรือสามารถรู้ถึงตัวเด็กและเยาวชนได้ เช่น ข้อมูลสถานศึกษาหรือที่ทำงาน โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียงเกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็กและเยาวชน หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เว้นแต่การเผยแพร่ข้อมูลนั้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หรือเพื่อประโยชน์ต่อการติดตามตัวเด็กและเยาวชนในกรณีที่เด็กและเยาวชนนั้นสูญหายไป และไม่ส่งผลกระทบในทางลบแก่เด็กและเยาวชน ต้องไม่ล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัว หรือชีวิตครอบครัวของเด็กและเยาวชน แม้ว่าจะได้รับความยินยอมจากเด็ก เยาวชน หรือผู้ปกครองก็ตาม ต้องไม่นำเสนอภาพลามก อนาจาร โป๊เปลือย อวดดี ของเด็กและเยาวชน พึงระมัดระวังการนำเสนอข่าว เนื้อหาข่าว การแสดงความคิดเห็นและเนื้อหาทั่วไป ที่อาจส่งผลกระทบทางลบต่อชีวิตของเด็กและเยาวชน ไม่ว่าการนำเสนอดังกล่าวจะมีเจตนาดีต่อเด็กและเยาวชน หรือไม่ก็ตาม พึงระมัดระวังการถ่ายภาพ และนำเสนอภาพเด็กและเยาวชน ในพื้นที่สาธารณะ ควรขออนุญาตผู้ที่อยู่ในภาพหรือผู้ปกครองทุกครั้ง รวมทั้งระมัดระวังการนำเสนอภาพประกอบข่าว เนื้อหาข่าว การแสดงความคิดเห็น เนื้อหาเชิงลบ โดยที่ผู้ปรากฏในภาพนั้นไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือหากต้องนำเสนอภาพควรใส่ข้อความหรือคำชี้แจงให้เห็นว่า บุคคลในภาพไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาข่าว สำหรับมาตรการเยียวยาหรือลบข้อมูลที่สร้างผลกระทบทางลบแก่เด็กและเยาวชน ต้องนำออกจากช่องทางออนไลน์ หรือชี้แจงเพื่อเยียวยาเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เสียหายที่เป็นเด็กและเยาวชน เพราะสื่อที่ถูกนำเสนอในรูปแบบออนไลน์จากสถานีโทรทัศน์ จะปรากฏคงทนถาวรอยู่จึงระบุแนวปฏิบัติให้ทันกับยุคดิจิทัล

ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวปฏิบัติสำหรับสื่อมวลชน ขององค์การหนังสือพิมพ์แห่งชาติในจัมเบีย ในข้อ 9 ห้ามสื่อมวลชนเปิดเผยชื่อ ถ่ายภาพหรือสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 16 ปีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีล่วงละเมิดทางเพศ คดีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม รวมทั้งไสยศาสตร์ ลัทธิต่างๆ ทั้งในฐานะผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และพยาน โดยมีจริยธรรมที่ชื่อ Kenya Code: Code of Conduct for Journalists and the Mass Media ในข่าวอื่น ๆ เด็กจะต้องไม่ถูกสัมภาษณ์หรือถ่ายรูป โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง ห้ามติดต่อหรือถ่ายภาพเด็กที่โรงเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจในโรงเรียน (Accountable Journalism Site, n.d.b) ส่วนประเทศจาเมกากำหนดว่า ให้หลีกเลี่ยงการถ่ายรูปหรือสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนในสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรมและทุกสถานการณ์ทั้งคดีละเมิดทางเพศและคดีอาชญากรรมร้ายแรง รวมทั้งคดีอาญา (Media Association of Jamaica and the Press Association of Jamaica, 2010)

ในด้านจริยธรรมของสื่อในอังกฤษที่ได้ศึกษามานั้นพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางที่พบจากการศึกษาวิจัยคือ ไม่สัมภาษณ์หรือถ่ายภาพเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปีที่เป็นเรื่องส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง รวมถึงไม่ถ่ายภาพเด็กที่สถานศึกษาโดยไม่ได้รับ

อนุญาตจากเจ้าหน้าที่ซึ่งสอดคล้องกับกรณีที่นักข่าวฝ่าฝืนจริยธรรมโดยไปโรงเรียนเพื่อขอสัมภาษณ์เด็ก สื่อมวลชนต้องไม่ระบุรายละเอียดข้อมูลของเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ที่เกี่ยวข้องกับคดีทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นเหยื่อ พยาน หรือจำเลย ในการแถลงข่าวกรณีที่มีความผิดทางเพศต่อเด็กสามารถระบุตัวตน ผู้ที่บรรลุนิติภาวะได้ ห้ามใช้คำว่าร่วมประเวณีในข่าวเด็ก ควรใช้การอธิบายว่าการกระทำผิดทางเพศต่อเด็กเป็นอาชญากรร้ายแรง ห้ามระบุตัวตนของเด็กในคดีทางเพศ ไม่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถูกกล่าวหาและเด็ก (Accountable Journalism Site, n.d.a)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการรายงานข่าวขององค์การกองทุนเด็กระหว่างประเทศของสหประชาชาติที่กำหนดว่าสื่อต้องเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ของเด็ก ให้สิทธิส่วนตัวและปกป้องข้อมูลเด็ก ปกป้องผลประโยชน์ของเด็ก ให้เด็กตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ตนเอง ระวังผลกระทบที่เกิดจากการรายงานข่าวเด็ก ไม่นำเสนอภาพที่ทำให้เด็กและบุคคลใกล้ชิดอยู่ในอันตราย (The United Nations International Children's Emergency Fund, n.d.)

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 แนวทางการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์เพื่อปกป้องสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม

7.1.1 ความถูกต้อง เที่ยงตรง ครบถ้วน สมดุลและเป็นธรรมของข่าวสาร

1) ด้านเนื้อหาเสนอเฉพาะข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ข้อมูลด้านคดีต้องได้จากผู้มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย โดยหากข้อมูลใดนำเสนอแล้วกระทบกับเหยื่อจะต้องงดการนำเสนอเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อเหยื่อ

2) การเลือกประเด็นนำเสนอต้องเป็นประโยชน์ต่อคดี หรือประโยชน์สาธารณะ

3) ไม่สัมภาษณ์ความคิดเห็น ทดลอง จำลองเหตุการณ์เพื่อคาดเดาหรือตั้งสมมติฐานหาผู้กระทำความผิด หากเกิดขึ้นต้องให้โอกาสผู้ที่ถูกกล่าวหาชี้แจง

4) ศึกษาองค์ความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรม อำนาจและหน้าที่ของบุคลากร หน่วยงาน ต้องมีความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้านสิทธิเด็ก ด้านสิทธิส่วนบุคคล กฎหมายเบื้องต้น

5) ต้องตรวจสอบ วิเคราะห์ ความน่าเชื่อถือของหลักฐานหรือพยาน นอกเหนือจากที่ได้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่

6) ไม่นำเสนอโดยใส่น้ำเสียง อารมณ์ ความรู้สึก ไม่ใช่คำถามเล่นความรู้สึกของเหยื่อหรือครอบครัว

7) ต้องแก้ไขเนื้อหาและลบเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิออกจากช่องทางออนไลน์ทุกช่องทางหากมีการนำเสนอแล้วเกิดความผิดพลาด

7.1.2 การคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง ข้อมูลส่วนตัวอย่างเคร่งครัด

1) การเสนอข่าวอาชญากรรมต้องไม่นำเสนอเรื่องภายในครอบครัว สร้างความไม่สบายใจหรือความขัดแย้ง หากเป็นกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดพบว่ามีแรงจูงใจจากความขัดแย้งในครอบครัว เครือญาติ ห้ามนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาที่จะสร้างผลกระทบทำร้ายจิตใจ ความอับอาย เสื่อมเสียชื่อเสียงและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

2) ไม่ถามเรื่องความรู้สึกหรือเรื่องที่ส่งผลต่อจิตใจในภาวะที่ตกอยู่ในความเศร้า

3) ไม่ทำข่าวที่ทำให้เหยื่อหรือครอบครัวเหยื่อตกอยู่ในภาวะบิบบังคับ กดดัน หรืออันตราย

4) ห้ามแอบอัดเสียงสัมภาษณ์ ห้ามแอบถ่ายและห้ามถ่ายโดยใช้เทคนิคหรือมุกกล้องโดยไม่ให้รู้ตัวหรือโดยไม่ขออนุญาต

- 5) ไม่เข้าไปในเคหสถานแหล่งข่าวโดยไม่ขออนุญาต
- 6) ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือภาพของครอบครัว ญาติหรือผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง
- 7) หากมีการละเมิดสิทธิควรแสดงความรับผิดชอบ ด้วยการอธิบายหรือแถลงการณ์ขอโทษและสร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณะว่าจะไม่ให้เกิดปัญหาในลักษณะเดียวกัน

7.1.3 คำนึงถึงการใช้อิสรทางวิชาชีพ ยึดความรับผิดชอบต่อสังคมและระมัดระวังผลกระทบต่อผู้บริโภค

- 1) การนำเสนอข่าวอาชญากรรมสื่อควรให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน เพื่อป้องกันเหตุ เสริมสร้างความปลอดภัยแก่สังคม ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน ประโยชน์สาธารณะและสิทธิเหยื่ออาชญากรรม
- 2) ไม่นำเสนอเรื่องโศกนาฏกรรมหรือคนดังที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดี ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้สูญเสีย สร้างความเข้าใจผิดแก่สังคม สร้างความขัดแย้งในสังคม
- 3) ไม่สร้างความขัดแย้งหรือมีเนื้อหาความรุนแรง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มมาตรการกำกับดูแลสื่อมวลชน ต้องสร้างความเข้าใจแก่สื่อมวลชนเกี่ยวกับกรอบจริยธรรมวิชาชีพ และแนวปฏิบัติเพื่อปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน

7.1.4 การปกป้องเด็กและเยาวชนจากเนื้อหาที่มีความเสี่ยงและเด็กที่ปรากฏในสื่อ

- 1) การนำเสนอข่าวอาชญากรรมต้องไม่เปิดเผยหน้า ไม่สัมภาษณ์ ไม่เปิดเผยข้อมูลของเด็ก ข้อมูลสถานศึกษา ภาพประกอบที่เชื่อมโยงถึงเด็ก อาจส่งผลกระทบต่อเด็ก
- 2) ไม่เสนอเนื้อหาที่กระทบจิตใจหรือความรู้สึก เรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว ญาติ เนื้อหาที่ทำให้เด็กตกอยู่ในอันตรายแก่ชีวิต เหยื่อความลำบาก ขัดขวางการเติบโตและการเรียนรู้
- 3) หากเป็นรายงานข่าวนอกเหนือจากข่าวอาชญากรรมต้องขออนุญาตผู้ปกครอง
- 4) ต้องไม่ใช้คำถามที่กระทบความรู้สึก ความสัมพันธ์ครอบครัวและเครือญาติ ไม่กดดัน บังคับ ปืบค้น คำถามเชิงสอบสวน เนื้อหาที่สร้างความทรงจำเลวร้ายหรือตีตราเด็กทางลบ
- 5) ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 แนวปฏิบัติจากสภาวิชาชีพ แนวปฏิบัติตามจริยธรรมด้านอื่น ๆ ที่ปกป้องสิทธิเด็กและเยาวชนไม่ให้เกิดผลกระทบต่อเด็ก

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (กสทช.) ควรมีการควบคุมสถานีโทรทัศน์ให้ปฏิบัติตามจริยธรรมอย่างเคร่งครัดด้วยการสร้างบทกำหนดโทษและลงโทษเพียงพอที่จะยับยั้งให้สื่อมวลชนปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีความเป็นมืออาชีพ และยังสามารถขับเคลื่อนธุรกิจขององค์กรได้อย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรม ไม่สร้างผลกระทบทางลบต่อทั้งระดับบุคคลและสังคม ทุกวัย โดยมาตรการควบคุมจะต้องไม่จำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ ความบันเทิง จรรโลงสังคม มีการจัดอบรมภาคบังคับ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชนโทรทัศน์ทุกคนต้องเข้าอบรมเพื่อสร้างองค์ความรู้และจิตสำนึกด้านจริยธรรมและมีการติดตามการปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างเป็นเครือข่ายทางสังคมสร้างสรรค์สื่อด้านข่าวสารอย่างสร้างสรรค์ ทันสมัย

สถานีโทรทัศน์แต่ละสถานีต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่สอดคล้องกับจริยธรรมของ กสทช. โดยละเอียดและมีการดำเนินการทางวินัยหากเกิดการละเมิดจริยธรรมเกิดขึ้น มีการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการนำเสนอข่าวที่ขัดแย้งความเสียหายได้อย่างเหมาะสม

7.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ระยะแรก หลังพบปัญหาว่ามีการฝ่าฝืนจริยธรรมละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม ต้องแก้ไขเพื่อเยียวยาความเสียหายของเหยื่อหรือบุคคลที่อยู่ในข่าวให้เร็วที่สุดด้วยการแก้ไขเนื้อหาอย่างชัดเจนและทั่วถึง มิให้เกิดผลกระทบในวงกว้างและนำเนื้อหาที่ผิดพลาดออกจากระบบการออกอากาศและระบบออนไลน์ให้เร็วที่สุด เยียวยาด้านผลกระทบด้วยเงินชดเชยเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตบนผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างราบรื่น มีการขอโทษอย่างจริงใจและยอมรับความผิดพร้อมแก้ไขให้ถูกต้อง

ระยะที่สอง นำบทเรียนที่เกิดขึ้นวิเคราะห์ถึงโครงการของข้อกำหนดหรือแนวทางการปฏิบัติ การทำงาน โดยสร้างเป็นกรอบหรือแนวปฏิบัติของสถานีโทรทัศน์ตนเองผ่านกรรมการที่ถูกตั้งขึ้นโดยเฉพาะ เพราะวางหลักหรือบรรจุเข้าเป็นแนวปฏิบัติด้านใดด้านหนึ่ง มีการประเมินความเสี่ยงที่โอกาสจะเกิดและวิเคราะห์ระดับความรุนแรงของผลกระทบ เพื่อกำหนดการดำเนินการทางวินัยที่เป็นระบบและประกาศให้ทั่วกันทั้งองค์กรให้ยอมรับและพร้อมปฏิบัติ

ระยะที่สาม คือการกำกับ ติดตาม ประเมินผล รวบรวมสถิติเพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดรายเดือน รายปี เพื่อพัฒนาพร้อมกับการพัฒนาการนำเสนอในแต่ละรูปแบบของรายการ โดยเฉพาะรายการข่าวมานำเสนอข้อเท็จจริงเป็นหลัก นำผลการประเมินโดยเฉพาะด้านที่มีความเสี่ยงและความผิดพลาดสูงที่สุดมาจัดเป็นการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองในองค์กรและมีการทดสอบ การประเมินผลการสร้างแรงจูงใจในองค์กรเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติตาม ซึ่งผู้บริหารจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้ธุรกิจตนเองเติบโตอย่างยั่งยืนในสังคมที่สงบสุข

8. เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). '40 ยูทูบเบอร์' ปักหลักบ้านลงทุน ท้าคัลป์สร้างรายได้ บางรายได้หลายหมื่นต่อเดือน. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/916592>
- จารุภา ตวงสิทธิพันธ์. (2562). การกำกับดูแลสื่อผ่านกลไกของรัฐในการจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนตามแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อของแผนปฏิรูปประเทศด้านสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ชยุตม์ เหมจก. (2544). ข่าวโทรทัศน์ที่มีคุณภาพในทัศนะผู้สื่อข่าวและผู้รับสาร (Unpublished Master's thesis). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี. (2559). สื่อมวลชนกับการเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้ตกเป็นข่าว (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ไทยรัฐ. (2563). พบแล้ว "น้องชมพู" ด.ญ.3 ขวบหายตัวปริศนา ถูกฆ่าเปลี่ยนกลางป่า ลึก 2 กม. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/crime/1844578>
- นิวทีวี. (2564). บรรยายคดีการทำข่าวคดีน้องชมพูบิดเบือนชี้นำ. สืบค้นจาก <https://www.newtv.co.th/news/63094>
- แนวหน้า. (2563). ลงพลป่าแต่นิยมแก้มปริFCส่งกระเป๋าทูครั้งแสนให้เป็นของขวัญ. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/likesara/531410>
- ประชาไท. (2563). กสม.แนะสื่อบันทึกภาพเสียงแหล่งข่าวโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นการละเมิดสิทธิฯ. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2020/03/86653>
- ประสงศ์ เลิศรัตนวิสุทธิ. (2558). สื่อกับการละเมิดสิทธิเด็ก: การปฏิรูปกลไกการกำกับดูแล. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้าฯ.
- พัชรภา เอื้ออมรานิซ. (2561). รายงานวิจัยเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนในยุคข่าวสารไร้พรมแดน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พีพีทีวี. (2563ก). ลงพลทำแม่ น้องชมพู ให้เอาความจริงทั้งหมดมายืนยัน. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/129051>
- พีพีทีวี. (2563ข). พ่อแม่ น้องชมพู ร้อง กมธ. ถูกสื่อคุกคาม แอบสัมภาษณ์สะดัก. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/129864>

- ภัสวลิ นิติเกษตรสุนทร. (2547). *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์ หน่วยที่ 1-7* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มติชนออนไลน์. (2564). *เปิดใจพิมพ์เจ้าเจ้าของเพลงอยากเป็นป่าต้นแฟนลงพล . สืบค้นจาก* https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_2756452
- ยุพดี ฐิติกุลเจริญ. (2537). *ทฤษฎีการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: งามคำแหง.
- เยาวลักษณ์ โบราณมูล. (2560). *ปัจจัยต่อการกำหนดประเด็นข่าวกับคุณค่าทางจริยธรรมของการเสนอข่าวของ 9MCOTHD ในยุคดิจิทัล* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- รุจน์ โกมลบุตร. (2560). *รายงานวิจัยเรื่องผลกระทบของแหล่งข่าวที่ถูกสื่อมวลชนละเมิดสิทธิ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2563). *นักวิชาการ เรียกร้องสังคมบอยคอตสื่อนำเสนอข่าวน้องชมพู ชี้ตั้งผู้เสียหายรับใช้เรตติ้ง*. สืบค้นจาก <https://workpointtoday.com/chompoo/>
- ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด. (2561). *ตำราเหี่ยวอาชญากรรม: สิทธิและการช่วยเหลือเยียวยา*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ. (2562). *แนวปฏิบัติสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ เรื่อง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน พ.ศ. 2562*. สืบค้นจาก <https://www.presscouncil.or.th/regulation/64>
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2560). *สื่อในศตวรรษที่ 21 (2): ความท้าทายจากการแข่งขัน และพฤติกรรมผู้บริโภค*. สืบค้นจาก <https://thaipublica.org/2017/08/competition-and-consumer/>
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานการประชุมคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติครั้งที่ 17/2563*. สืบค้นจาก www.nbtc.go.th/getattachment/Information/cabinet/รายงานการประชุม-กสทช/สรุปมติที่ประชุม-กสทช-2563/47692/รายงาน-กสทช-17-63.pdf?lang=th-TH
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2559). *คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (Ethical Guideline and Self-regulation for Broadcasting)*. สืบค้นจาก <https://www.nbtc.go.th>
- สุดสงวน สุธีสร. (2546). *อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อมรินทร์ทีวี. (2563). *หมอธรรมแสดงฤทธิ์บอกเลข ชี้เป้าใครฆ่าชมพู สี่ลองของเจอหินหนักฉับพลัน*. สืบค้นจาก <https://www.amarintv.com/news/detail/36262>
- Accountable Journalism Site. (n.d.). *British National Union of Journalists: British national union of journalists code of conduct*. Retrieved from <https://accountablejournalism.org/ethics-codes/british-national-union-of-journalists>
- Accountable Journalism Site. (n.d.). *Code of Conduct for Journalists and the Mass Media*. Retrieved from <https://accountablejournalism.org/ethics-codes/Kenya-Mass-Media>
- Federal Communications Commission. (n.d.). *About the FCC Overview*. Retrieved from <https://www.fcc.gov/about/overview>
- Independent Broadcasting Authority. (1977). *Television and radio: IBA guide to independent broadcasting*. Retrieved from <https://catalogue.nla.gov.au/Record/1195655>

- James A. A., & Timothy P. M. (1975). *Functionalism and the mass media*. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08838157509363766>
- Mc Quail, D. and Windahl, S. (1993). *Communication Models for the Study of Mass Communications*. London: Longman.
- Meadows, R. (2007). *Understand Violence and Victimization* (4th ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Mencher, M. (1997). *News Reporting and Writing* (7th ed). N. P.: McGraw-Hill.
- Mendelsohn, B. (1976). *Victimology and contemporary society's trends*. Retrieved from https://books.google.co.th/books/about/Victimology_and_Contemporary_Society_s_T.html?id=ZbgxngEACAAJ&redir_esc=y
- Press Association of Jamaica. (2010). *Code of Practice for Jamaican Journalists and Media Organisations*. Retrieved from <http://pressassociationjamaica.org/wp-content/uploads/2010/07/Code-for-Media-Practitioners.pdf>.
- Robert Ezra Park. (1979). *Theory of News, Public Opinion and Social Control Journalism Monographs No. 64*. USA: The Education Resources Information Center.
- The United Nations International Children's Emergency Fund. (n.d.). *Guidelines for journalists reporting on children*. Retrieved from <https://www.unicef.org/eca/media/ethical-guidelines>
- United Nations. (1985). *Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*. Retrieved from <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-basic-principles-justice-victims-crime-and-abuse>
- Von Hentig, H. (1948). *The Criminal and His Victim: Studies in the sociobiology of crime*. New Haven: Yale

แนวทางการพัฒนาการควบคุมผู้ต้องขังด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์กรณีการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำแบบชั่วคราว

Guidelines for the Development of the Inmate Control Using the Electronic Tracking Systems: A Case of Temporary Detention of Inmates outside the Prison

ปภาวิน จันทรวงศ์¹

วันรับ: 31 พฤษภาคม 2566 วันแก้ไข: 12 กรกฎาคม 2566 ยอมรับ: 25 สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

แนวทางการพัฒนาการควบคุมผู้ต้องขังด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ กรณีการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำแบบชั่วคราว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) ปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำในภารกิจต่าง ๆ ของกรมราชทัณฑ์ 2) ปัญหาและอุปสรรคที่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ และ 3) แนวทางในการเพิ่มศักยภาพในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล และแบบสัมภาษณ์แบบประชุมกลุ่มย่อย โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้คือบุคคลที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมที่มีลักษณะการทำงานเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง ซึ่งเลือกจากประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ 15 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า การขาดแคลนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในการควบคุม ประกอบกับการเดินทางที่มีระยะทางไกลหรือใช้เวลานาน และสถานที่ไม่เอื้อในการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างอยู่ภายนอกเรือนจำ เป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงในการหลบหนี ปัญหาและอุปสรรคที่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ คือ ความพร้อมของบุคลากรสำหรับการใช้เทคโนโลยี การวางแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ลักษณะของอุปกรณ์ที่อาจขัดขวางการทำการกิจกรรมต่างๆ และความคงทน และการรายงานการตรวจนับที่สะดวกในการตรวจสอบและมีความแม่นยำน่าเชื่อถือ การพัฒนาเพื่อนำระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำให้ประสบความสำเร็จ มีแนวทางดังนี้ 1) การคัดเลือกผู้ต้องขัง 2) รูปแบบของสัญญาณให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการควบคุม 3) รูปแบบของอุปกรณ์จะต้องพิจารณาหารูปแบบที่เหมาะสม 4) การวางแผนระบบการใช้งาน 5) ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ 6) เพิ่มมาตรการตรวจค้นที่เข้มงวด 7) ใช้เทคโนโลยีกล้อง CCTV ช่วยในการระบุตัวตน 8) ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ประชาชนทราบและช่วยสอดส่องดูแลผู้ต้องขัง และ 9) มีการกำชับและการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามระเบียบของผู้ต้องขัง

คำสำคัญ: การควบคุมผู้ต้องขัง, ระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์, ผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ

¹ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, คณะอาชญวิทยา และการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

Abstract

The purposes of this research are to 1) study problems and struggles prison officers face while supervising and controlling inmates who are permitted to be outside prisons for assigned duties, 2) examine possible problems and struggles prison officers may face when using electronic tracking systems to supervise and control inmates for temporary detention of inmates outside the prison, and 3) establish guidelines for developing the control of inmates with electronic tracking systems for the temporary detention of inmates outside the prison. The research is conducted using an in-depth interview and a focus group with 15 research participants working within Thai criminal justice system agencies and have a specialization in the field of supervising and controlling prisoners.

The data analysis showed that a lack of prison personnel working in the field of custody, a lengthy travel time, and an inappropriate location of places where inmates stay at during the time they are permitted to be outside prisons are the major struggles faced when supervising and controlling inmates outside prisons. When using electronic tracking systems to supervise and control inmates, it is projected that the struggles prison personnel face may include the readiness of personnel to use technology, the clear action plans, and the types of technology used that may not be durable, and the appropriate forms of inmates controlling report. To overcome the struggles, the Department of Corrections should follow the following guidelines when implementing the use of electronic tracking systems to supervise and control inmates for temporary detention of inmates outside the prison: 1) recruitment of prisoners, 2) types of signals that are in accordance with the objective of inmate custody, 3) types of suitable devices, 4) planning of electronic tracking systems 5) training of prison officers, 6) stricter body search of prisoners, 7) adopting the use of CCTV to identify identities of prisoners, 8) create public awareness about the supervision and control of inmates who are permitted to be outside prisons for assigned duties, and 9) motivate and insist prisoners to follow prison regulations.

Keywords: Supervision and control of inmates, electronic tracking systems, Prisoners outside prisons

1. บทนำ

กรมราชทัณฑ์นอกจากการควบคุมและพัฒนาผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ยังมีความรับผิดชอบในการควบคุมและพัฒนาผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำอีกด้วย ซึ่งมีกิจกรรมหลายอย่างภายใต้อำนาจตามกฎหมายที่เรือนจำจะต้องนำผู้ต้องขังออกมาภายนอกเรือนจำและยังคงมีความรับผิดชอบควบคุมดูแลอยู่ กิจกรรมดังกล่าวได้แก่ การนำตัวผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่าง การพิจารณาคดี อุทธรณ์ หรือฎีกาไปพิจารณาคดีที่ศาล การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ การส่งนักโทษเด็ดขาดออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ การส่งผู้ต้องขังย้ายเรือนจำ การนำผู้ต้องขังป่วยหรือบาดเจ็บไปโรงพยาบาล และการส่งผู้ต้องขังไปทำความสะอาดบริเวณหน้าเรือนจำ เป็นต้น ซึ่งการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ นั้นถือเป็น การกิจที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำและมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ

ประสิทธิผล เนื่องจากปัจจุบันปริมาณผู้กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพิ่มสูงขึ้นมาก โดยปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ต้องขังที่อยู่

ในเรือนจำ 282,620 ราย แบ่งเป็นชาย จำนวน 249,678 ราย และหญิง จำนวน 32,942 ราย ข้อมูล ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2564 (กรมราชทัณฑ์, 2564) เมื่อเปรียบเทียบกับเป็นอัตราส่วนผู้ต้องขังต่อจำนวนประชากรในประเทศแล้ว จะมีผู้ต้องขังถึง 411 คน ต่อประชากรในประเทศ 100,000 คน ข้อมูลจาก World Prison Brief ในเดือนพฤศจิกายน 2564 (World Prison Brief, 2021) จากสถิติข้างต้นประเทศไทยจึงมีประชากรผู้ต้องขังสูงที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังแออัด (Prison Overcrowding) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารโทษผู้ต้องขัง (Sentence Management) ไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และในด้านบุคลากรมีเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ จำนวน 14,095 คน (กองบริหารทรัพยากรบุคคล กรมราชทัณฑ์, 2564) จากสถิติดังกล่าวอัตราส่วนเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขังโดยประมาณอยู่ที่ 1 : 20 คน ในทางปฏิบัติเป็นอัตราส่วนที่ไม่สมดุลส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพด้านการควบคุม เกิดเป็นความเสี่ยงที่ผู้ต้องขังจะละเมิดกฎระเบียบของเรือนจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อเหตุร้ายหรือแหกหักหลบหนี เป็นการทำลายศรัทธาของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของฝ่ายราชทัณฑ์ อย่างไรก็ตามในแต่ละวันจะมีผู้ต้องขังถูกส่งออกมาทำงานภายนอกหรือเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ในขณะที่การควบคุมผู้ต้องขังที่ออกมาภายนอกเรือนจำ ทำได้ไม่เท่ากับการควบคุมผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ซึ่งมีเขตกำแพงและอาคารสถานที่ที่มั่นคงแข็งแรง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว เรือนจำต้องเกลี้ยอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เรือนจำ ซึ่งขาดแคลนอยู่แล้วเพื่อไปควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ ซึ่งกรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องขังต้องออกไปทำงานสาธารณะภายนอกเรือนจำและฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำรวมจำนวน 2,047 คน (กรมราชทัณฑ์, 2566) เรือนจำไม่สามารถจัดหาอัตรากำลังมาควบคุมดูแลผู้ต้องขังได้ จึงนำไปสู่ช่องว่างให้ผู้ต้องขังทำการหลบหนีหรือก่อเหตุร้าย ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติผู้ต้องขังหลบหนีในห้วงเวลาดังแต่ ตุลาคม 2562 ถึง พฤศจิกายน 2564 กรมราชทัณฑ์ประสบเหตุผู้ต้องขังหลบหนีออกจากเรือนจำ จำนวน 21 ครั้ง มีผู้ต้องขังหลบหนีได้ จำนวน 62 คน (กองทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์, 2564)

ในเรือนจำสร้างใหม่ ได้แก่ เรือนจำจังหวัดภูเก็ต ได้ติดตั้งอุปกรณ์ติดตามตัว (EM) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ควบคุมผู้ต้องขังที่อยู่ในอาคาร แต่เกิดปัญหาและยังไม่สอดคล้องกับการควบคุมผู้ต้องขัง จึงได้ยกเลิกการใช้งาน (กองทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์, 2565) ทั้งนี้ผู้บริหารยังให้ความสนใจที่จะนำอุปกรณ์ติดตามตัว (EM) มาใช้ควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำแต่ยังไม่ทราบถึงสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งต่อการนำมาใช้ ทั้งนี้คุณสมบัติในการติดตามตัวสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับภารกิจของกรมราชทัณฑ์ในการควบคุมผู้ต้องขังที่ต้องออกไปภายนอกเรือนจำ แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงการนำอุปกรณ์ดังกล่าวมาใช้ในภารกิจควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ ในมิติของการเพิ่มประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ทำการศึกษาเพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากการนำอุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำโดยละเอียดจากเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการนำอุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ อีกทั้งหาวิธีการแก้ปัญหาและนำเสนอแนวทางในการปรับปรุง ให้สอดคล้องกับการบริหารโทษและการพัฒนาพฤตินิสัยแก่ผู้ต้องขัง ให้ผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพสูงสุดได้อย่างไร เพื่อนำผลงานวิจัยนี้อาจนำไปใช้เป็นแนวทางเสนอโยบายต่อไปได้ในอนาคตให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกระบวนการยุติธรรมไทย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำในภารกิจต่าง ๆ ของกรมราชทัณฑ์
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ของกรมราชทัณฑ์

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพในควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ของกรมราชทัณฑ์

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมผู้ต้องขังด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์

การควบคุมผู้กระทำความผิดโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ คือ การคุมขังหรือจำกัดบริเวณผู้ต้องโทษในความผิดไม่ร้ายแรงไว้ในสถานที่หนึ่งสถานที่ใดซึ่งมีโซ่เรือนจำโดยผู้ต้องโทษมีเสรีภาพที่จะใช้ชีวิตอย่างคนทั่วไปภายในบริเวณที่ถูกจำกัดนั้น ทั้งนี้โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือตรวจสอบมิให้ผู้ต้องโทษออกไปนอกบริเวณ โดยส่วนมากจะจำกัดบริเวณไว้ในที่อยู่อาศัยคือบ้าน ซึ่งรวมไปถึงสถานพยาบาลและสถานที่อื่นๆ ด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็กจะผูกติดไว้กับตัวของผู้ต้องโทษ โดยทำเป็นเข็มขัดหรือกุญแจติดไว้กับข้อมือหรือข้อเท้า ซึ่งอุปกรณ์นี้จะทำงานสัมพันธ์กับตัวรับสัญญาณ ซึ่งติดตั้งไว้ในที่อยู่อาศัย ผู้ต้องโทษจะออกห่างจากรัศมีของตัวรับสัญญาณได้ไม่เกินที่กำหนดไว้ เช่น 100-150 ฟุต หากผู้ต้องโทษออกห่างเกินที่กำหนดตัวรับสัญญาณจะส่งสัญญาณไปยังสำนักงานควบคุม เจ้าหน้าที่จะทราบทันที จากนั้นจะทำการสอบสวนหากพบว่าผู้ต้องโทษออกจากบริเวณโดยตั้งใจก็จะถูกนำตัวเข้ารับโทษในเรือนจำและอาจถูกเพิ่มโทษในความผิดฐานหลบหนี

Electronic Monitoring (EM) ในความหมายที่กรมคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรมได้อ้างอิงจากการประชุมนานาชาติ ณ ประเทศสวีเดน คือเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการควบคุมตัวผู้ถูกคุมความประพฤติหรือผู้ต้องขัง ในรูปแบบของการลงโทษระดับกลาง (Intermediate Sanction) เหมาะกับความผิดที่ไม่ถึงขั้นต้องถูกควบคุมในทัณฑสถานเรือนจำหรือสถานกักกันอื่น แต่ต้องการจำกัดเสรีภาพบางประการ (กลุ่มงานเด็กและเยาวชน สำนักพัฒนาการคุมประพฤติ, 2556)

โดยสรุป อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring) คือ อุปกรณ์ในการควบคุมผู้กระทำความผิด ซึ่งประกอบด้วยตัวอุปกรณ์ส่งสัญญาณ (Transmitter Device) ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะนิยมใช้ติดตัวผู้กระทำความผิดมีลักษณะคล้ายนาฬิกาข้อมือ หรือสายหนังรัดข้อมือข้อเท้า ตัวอุปกรณ์รับสัญญาณ (Receiver Unit) และศูนย์ควบคุมกลาง (Monitoring Center) ซึ่งทำหน้าที่ในการควบคุมและสอดส่องตัวผู้กระทำความผิดให้อยู่ภายในสถานที่และเวลาที่กำหนด อาทิ การควบคุมตัวในบ้าน สถานที่พักอาศัย หรือสถานที่อื่นๆ ที่มีความเหมาะสมแทนการจำคุกผู้กระทำความผิดในเรือนจำ จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับผู้ต้องขังที่ต้องออกไปภายนอกเรือนจำ ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ทราบถึงตำแหน่งของผู้ต้องขัง ควบคุมผู้ต้องขังได้เต็มที่ และสามารถเพิ่มจำนวนผู้ต้องขังในการควบคุมหรือลดจำนวนเจ้าหน้าที่เพื่อนำอัตราค่าลงไปปฏิบัติหน้าที่อื่นแทน

4. ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการควบคุมผู้ต้องขังด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ กรณีการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำแบบชั่วคราว มุ่งศึกษาภารกิจควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ ได้แก่ การนำผู้ต้องขังไปศาล การนำผู้ต้องขังไปโรงพยาบาล การนำผู้ต้องขังออกทำงานสาธารณะ และการนำผู้ต้องขังออกทำงานในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ ซึ่งแบ่งขอบเขตในการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.1 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารกระทรวงยุติธรรมและกรมราชทัณฑ์ ผู้บัญชาการเรือนจำ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ จำนวน 15 คน

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ความต้องการในการควบคุมและพัฒนาผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำและสภาพปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการควบคุมผู้ต้องขัง การใช้ระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ และแนวทางในการพัฒนาเรือนจำเพื่อเพิ่มศักยภาพการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์

สำหรับการควบคุมผู้ต้องขังไปศาล การนำผู้ต้องขังไปโรงพยาบาล การนำผู้ต้องขังออกทำงานสาธารณะ และการนำผู้ต้องขังออกทำงานในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ

5. ผลการวิจัย

5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Structural Interview Guidelines) ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาปัญหาการวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัย และการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสกัดประเด็นการวิจัยให้ครอบคลุมอย่างครบถ้วน ซึ่งประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล และแบบสัมภาษณ์แบบประชุมกลุ่มย่อย

5.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในการศึกษาครั้งนี้คือบุคลากรที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมที่มีลักษณะการทำงานเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง 3 กลุ่ม โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งกำหนดคุณสมบัติหลักไว้ เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา จำนวนรวม 15 ท่าน ดังนี้ 1) ผู้บริหารกระทรวงยุติธรรมหรือกรมราชทัณฑ์ ระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป ที่มีประสบการณ์การทำงานในด้านทัณฑวิทยา จำนวน 3 ท่าน 2) ผู้บัญชาการเรือนจำหรือทัณฑสถาน หรือ ผู้อำนวยการระดับส่วนขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน และ 3) เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในส่วน/ฝ่ายควบคุมผู้ต้องขัง ที่มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 7 ท่าน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการตามมาตรการในการควบคุมผู้ต้องขังของเรือนจำและทัณฑสถาน สาเหตุของปัญหาและอุปสรรคในดำเนินการตามมาตรการรวมถึงแนวทางในการพัฒนาการควบคุมผู้ต้องขังด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ภายนอกเรือนจำ

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้จำแนกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิจัยเอกสาร (Document Research) เป็นการเก็บข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการควบคุมผู้ต้องขังด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ภายนอกเรือนจำ จากบทความต่าง ๆ ตำรับกฎหมาย เอกสาร ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดและทางเว็บไซต์ แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และเรียบเรียง

2. การวิจัยภาคสนาม (Filed Research) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guidelines) จากผู้ให้ข้อมูลหลักตามที่ได้ระบุไว้และผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง จากการจดบันทึกข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ เมื่อผู้วิจัย ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ จากฐานข้อมูล (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Filed Research) ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview Guidelines) จากบุคคลที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผู้ต้องขัง ได้ข้อมูลมีความอึดอัดหรือเพียงพอครบถ้วนต่อการศึกษิตตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ การสังเกต แบบบันทึกข้อมูล มาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ความเชื่อถือได้ ตรวจและจัดหมวดหมู่แยกประเภทเพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตีความข้อมูลออกมาเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์เรียบเรียงให้อยู่ในกรอบวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาอุปสรรคและแนวทางการนำระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ

6. การอภิปรายผล

6.1 ปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำในแต่ละรูปแบบของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน

จากปัญหาในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำในแต่ละภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ผู้วิจัยขออธิบาย ผลการศึกษาได้ในแต่ละภารกิจของที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

ด้านสถานที่ ลักษณะอาคารสถานที่ หรือ สภาพพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลซึ่งไม่ได้ออกแบบสำหรับการควบคุมผู้ต้องขัง อีกทั้งมีขนาดใหญ่บางแห่งมีหลายชั้น และมีห้องจำนวนมาก ซึ่งผู้ต้องขังใช้หลบซ่อนขณะหลบหนีได้ ในส่วนของการทำงานสาธารณะและการฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการ ในแต่ละแห่งมีสภาพพื้นที่แตกต่างกัน มีผู้คนสัญจรไปมาตลอดเวลา จึงมีโอกาสดังกล่าวที่บุคคลอื่นเข้ามาติดต่อกับผู้ต้องขัง ถึงแม้จะไม่ได้รับอนุญาต แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นญาติหรือคนรู้จักของผู้ต้องขัง ซึ่งอาจเกิดเหตุไม่คาดคิดที่ผู้ต้องขังหลบหนีและมีการเตรียมการช่วยเหลือในการหลบหนี หรือ ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้รับข่าวสารจากบุคคลภายนอกที่กระหอบกระเทือนจิตใจจนกระทั่งผู้ต้องขังตัดสินใจหลบหนี อีกทั้ง ผู้ต้องขังกระจายกันทำงานยังเป็นเรื่องยากที่จะควบคุมและตรวจนับจำนวนในทุกช่วงเวลา ในการทำงานผู้ต้องขังสวมชุดปฏิบัติงานที่เป็นรูปแบบของสถานประกอบการ โดยทำงานร่วมกับลูกจ้างทั่วไปของสถานประกอบการทำให้สังเกตได้ยาก

ด้านการเดินทาง สำหรับการเดินทางไปตามภารกิจต่าง ๆ นั้น มีความเสี่ยงในการควบคุมผู้ต้องขัง เนื่องจากบางสถานที่นั้นอยู่ไกล ใช้เวลาในการเดินทางนานและไม่แน่นอน หากเกิดเหตุผู้ต้องขังหลบหนี เรือนจำจะสนธิกำลังเจ้าหน้าที่ในการตามจับผู้ต้องขังหรือช่วยควบคุมผู้ต้องขังกลับเรือนจำเป็นไปได้ยาก

ด้านอัตรากำลัง การควบคุมผู้ต้องขังออกไปภายนอกเรือนจำ ใช้เจ้าหน้าที่ในการควบคุมผู้ต้องขังแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความเสี่ยงในการหลบหนี ได้แก่ การฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ 1 คน ต่อผู้ต้องขังได้ไม่เกิน 20 คน การทำงานสาธารณะ เจ้าหน้าที่ 1 คน ต่อผู้ต้องขังได้ไม่เกิน 5 คน การรักษาตัวโรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ เจ้าหน้าที่ 2 คน ต่อผู้ต้องขัง 1 คน หากมีผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำจำนวนมากย่อมต้องใช้เจ้าหน้าที่มากตามไปด้วย อีกทั้งเจ้าหน้าที่ไม่ยากไปควบคุมผู้ต้องขังภายนอก เนื่องจากมีความเสี่ยงที่ต้องรับผิดชอบกรณีผู้ต้องขังจะหลบหนี หากไม่สามารถที่จะจับตัวผู้ต้องขังกลับมาได้ทันทางที่ อาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่จะต้องได้รับการลงโทษทางวินัย ความกังวลว่าผู้ต้องขังจะหลบหนีและตนเองจะต้องได้รับบทลงโทษ นอกจากเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อภารกิจที่มีความหลากหลาย เจ้าหน้าที่ในเรือนจำส่วนมากเริ่มสูงอายุสุขภาพร่างกายเริ่มถดถอยส่งผลต่อศักยภาพในการควบคุมผู้ต้องขัง หรือการที่เจ้าหน้าที่ไม่มีประสบการณ์ เนื่องจากบรรจุใหม่แล้วทำให้เริ่มปฏิบัติหน้าที่ทันที เมื่อเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอจึงเกิดการสลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ ซึ่งบางครั้งการรับผิดชอบงานจากเจ้าหน้าที่รายอื่นอาจเกิดปัญหาได้ หากการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติไม่รัดกุมเพียงพอ

ด้านเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ขาดอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีในการควบคุมผู้ต้องขัง ทั้งในกรณีที่ผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงในการหลบหนีสูงซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอและความเสี่ยงต่ำเพราะสภาพร่างกายของผู้ต้องขังที่ไม่สามารถหลบหนีได้ แต่ระเบียบยังกำหนดให้มีการควบคุมเช่นเดิม

ด้านอื่นๆ ปัญหาที่เกิดจากผู้ต้องขังที่ออกทำงานสาธารณะและฝึกวิชาชีพ เช่น เรื่องของอาการเจ็บป่วย บาดเจ็บจากการทำงานของผู้ต้องขัง และอาการเจ็บป่วยกะทันหันซึ่งผู้ต้องขังอาจไม่รู้ตัวมาก่อน ซึ่งเกิดจากไม่ได้รับการตรวจร่างกายโดยแพทย์อย่างละเอียดในทุกวันที่ออกทำงาน เป็นเรื่องยากที่จะต้องดูแลผู้ต้องขังที่ต้องส่งไปที่โรงพยาบาลและผู้ต้องขังที่ต้องทำงานต่อไปพร้อมกัน หากแต่การจัดเจ้าหน้าที่สำรองไว้สำหรับกรณีมีเหตุฉุกเฉิน ไม่สามารถทำได้ในเรือนจำที่จำนวนเจ้าหน้าที่ของเรือนจำมีจำกัด

6.2 ปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ ในแต่ละรูปแบบด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ของกรมราชทัณฑ์

ในการการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำในแต่ละรูปแบบด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ของกรมราชทัณฑ์อาจพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

ด้านสถานที่ สภาพของเรือนจำที่มีความเก่า คับแคบ และทรุดโทรม ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการขาดการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดสถานที่เพื่อสำหรับการบริหารจัดการอุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถดำเนินการได้สะดวก และสภาพปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างทางกายภาพของสถานที่ที่นำผู้ต้องขัง เข้าไปปฏิบัติการต่าง ๆ มีผลกระทบต่อระบบสัญญาณการติดตามตัว เช่น ในโรงพยาบาลหลายแห่งมีจำนวนอาคารและชั้นของอาคาร ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบการส่งสัญญาณของอุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการใช้สัญญาณจากเครือข่ายโทรศัพท์

ด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่ที่ไม่มีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีซึ่งเป็นปัญหาสำคัญสำหรับการเริ่มนำระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์มาใช้

การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ เนื่องจากตามระบบแบบแผนของเรือนจำ จะมีการจัดให้เจ้าหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังที่จะต้องออกภายนอกเรือนจำเป็นชุด ๆ ดังนั้น การดูแลผู้ต้องขังตั้งแต่การรับตัวจึงมีเจ้าหน้าที่เพียงไม่กี่คนที่ดำเนินการ โดยเฉพาะหากมีผู้ต้องขังที่จะต้องควบคุมมีจำนวนมาก เจ้าหน้าที่จะต้องเสียเวลาในการดำเนินการอย่างมาก

การกำหนดเจ้าหน้าที่ที่จะดูแลระบบการติดตามผู้ต้องขัง คือเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ควบคุมระบบสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่ที่เรือนจำ และเจ้าหน้าที่ที่ต้องไปกับผู้ต้องขัง โดยจะต้องควบคุมโดยไม่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เกิดความไม่สะดวก

ด้านการสวมใส่อุปกรณ์ติดตามตัว สิ่งแรกคือปัญหาในการสวมใส่ซึ่งจะต้องมีขั้นตอนในการใส่อุปกรณ์ดังกล่าว และผู้ต้องขังมีการสลับสับเปลี่ยนกันอยู่ทุกวัน การกำหนดการตรวจสอบอย่างไรถึงจะทราบว่า ผู้ต้องขังที่ใส่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวแต่ละเครื่องเป็นผู้ต้องขังใดได้แน่ชัดเพื่อง่ายต่อการตรวจสอบ อีกทั้งผู้ต้องขังบางรายต้องสวมใส่เครื่องพ่นอากาศ เช่น กุญแจมือ กุญแจเท้า หรือในกรณีที่มีโอกาสที่หลบหนีสูงจะใส่ตรวน ดังนั้นเมื่อผู้ต้องขังใส่เครื่องพ่นอากาศที่มีมือและเท้าไปแล้ว หากจะต้องใส่อุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์เข้าไปด้วย จะทำให้เกิดความไม่สะดวกยิ่งขึ้นในการเคลื่อนที่ หรือเครื่องพ่นอากาศกระทบกับอุปกรณ์ติดตามตัวให้เกิดความเสียหาย

เนื่องจากอุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ต้องขังต้องสวมใส่ อาจขัดขวางหรือทำให้เกิดความไม่สะดวกในการทำงานของแพทย์ และความกังวลในกรณีอุปกรณ์ติดตามตัวจะส่งผลต่ออุปกรณ์ทางการแพทย์หรือไม่ เนื่องจากเป็นอุปกรณ์ที่มีเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องเอกซเรย์ เครื่อง MRI เป็นต้น

สำหรับการฝึกวิชาชีพและการทำงานสาธารณะ ซึ่งมีโอกาสที่อุปกรณ์จะขัดขวางหรือทำให้การทำงานของผู้ต้องขังไม่สะดวก อีกทั้งลักษณะงานส่วนใหญ่จะเป็นงานที่ต้องใช้แรงและเคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลา อีกทั้งผู้ต้องขังต้องใส่อุปกรณ์ติดตามตัวเป็นเวลานาน เมื่อทำงานในพื้นที่ที่มีความสกปรก หากผู้ต้องขังไม่สามารถที่จะล้างทำความสะอาดในบริเวณที่ต้องใส่อุปกรณ์ได้อย่างทันที ตัวอุปกรณ์จะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความระคายเคืองบริเวณผิวหนังที่สวมใส่หรือไม่ เนื่องจากวัสดุที่จะนำมาใช้ในการทำอุปกรณ์ในส่วนของสายรัดนั้นควรเป็นยางหรือซิลิโคน เมื่อรัดเข้ากับแขนหรือขาซึ่งจะทำให้บริเวณดังกล่าวเกิดภาวะอับชื้น อันเป็นเหตุของการเกิดปัญหาโรคผิวหนังตามมา โดยเฉพาะการทำงานที่มีความเสี่ยงที่จะเจอกับสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ

ด้านความคงทนของอุปกรณ์ เป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากหากผู้ต้องขังจะหลบหนี ผู้ต้องขังจะทำลายอุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถที่จะติดตามตัวได้ ดังนั้น อุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์จะต้องมีความคงทนและแข็งแรงต่อการทุบทำลายด้วยหรือหากมีการทำลายแล้วจะต้องแจ้งเตือนได้อย่างทันที

ความคงทนจึงเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่จะต้องคำนึงถึง เนื่องจากโอกาสที่อุปกรณ์จะถูกกระแทก โดนน้ำ โดนฝุ่น โคลน จากการทำงาน โอกาสที่อุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์จะเสียหายมีสูง ดังนั้นการกำหนดคุณลักษณะของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จากจะต้องพิจารณาถึงความคงทนเป็นหลักสำหรับการทำงานสาธารณะภายนอกเรือนจำ

การตรวจนับและแสดงการติดตาม อุปกรณ์สำหรับการดูระบบการควบคุม ซึ่งอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการตรวจสอบผู้ต้องขังที่อยู่ในสถานที่ต่างๆควรเป็นอุปกรณ์ประเภทใด หากเป็นอุปกรณ์ที่เป็นของเจ้าหน้าที่เอง เช่น โทรศัพท์มือถือที่สามารถลงแอปพลิเคชันสำหรับการดูข้อมูลรูปภาพของผู้ต้องขังได้นั้นจะเป็นการใช้อุปกรณ์สื่อสารซึ่งเป็นของส่วนตัวสำหรับการดูหรือการทำงานของการราชการหรือไม่ หรือถ้าจะมีอุปกรณ์สำหรับการทำงานเพิ่มเติมจะเป็นการเพิ่มภาระให้กับเจ้าหน้าที่อีกหรือไม่ และต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้ออีกด้วย

ทั้งนี้ การกำหนดขนาดของอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับแสดงผลการควบคุมติดตาม เนื่องจากจำนวนผู้ต้องขังที่ออกนอกเรือนจำในบางครั้งมีจำนวนเกิน 100 คน ถึงแม้การใส่อุปกรณ์ติดตามตัวจะช่วยให้การตรวจสอบการระบุตัวตนของผู้ต้องขังในขณะอยู่ภายนอกเรือนจำได้แต่การดู

การรายงานการติดตาม อาจไม่ชัดเจนซึ่งต้องออกแบบรูปแบบการรายงานแสดงผลให้สามารถสังเกตและอ่านผลได้ง่ายและสะดวก

ความรู้สึกกลัวของบุคคลภายนอก เนื่องจากการใส่อุปกรณ์ติดตามตัวเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นผู้ต้องขัง เมื่อใส่เครื่องมือติดตามอิเล็กทรอนิกส์หากเป็นที่สังเกตได้ง่ายอาจเกิดความไม่ยอมรับ ทำให้เกิดความอึดอัดสำหรับตัวผู้ต้องขังเอง เป็นปัญหาของการปรับตัว

6.3 แนวทางการปรับใช้และพัฒนาระบบการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ ในแต่ละรูปแบบด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ของกรมราชทัณฑ์

ความเหมาะสมของการนำระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำในแต่ละรูปแบบมีดังนี้

1) การลดอัตราค่าส่งเจ้าหน้าที่ในการควบคุมผู้ต้องขังที่จะต้องออกไปทำกิจกรรมภายนอกเรือนจำ อีกทั้งทำให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายได้มากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีเจ้าหน้าที่สำหรับการควบคุมผู้ต้องขังไม่เพียงพอ รวมถึงการพัฒนาผู้ต้องขังจะต้องใช้เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานมากขึ้น เนื่องจากอุปกรณ์ติดตามตัวเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้เจ้าหน้าที่รู้ถึงความเคลื่อนไหวของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้ต้องขังอาจอยู่กระจัดกระจายไปอยู่ในพื้นที่ หรือมีวัสดุหรือสิ่งก่อสร้างบังสายตาทำให้ไม่สามารถมองเห็นได้ ดังนั้นระบบตำแหน่งได้อย่างชัดเจน ยอมช่วยให้เจ้าหน้าที่ทราบถึงการเคลื่อนไหวของผู้ต้องขังในทุกช่วงเวลา ดังนั้น เจ้าหน้าที่จะสามารถคาดการณ์เมื่อพบความผิดปกติในการเคลื่อนที่ของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ การออกแบบหน้าจอแสดงผลการรายงานผลของการติดตามผลทำให้เจ้าหน้าที่ควรสังเกตหน้าจอได้อย่างสะดวกและมีความชัดเจนเข้าใจต่อการอ่านผลการตรวจสอบจำนวนผู้ต้องขัง

เมื่ออุปกรณ์ที่ช่วยในการแสดงตำแหน่งของผู้ต้องขังมีความสะดวกและชัดเจนแล้ว เจ้าหน้าที่สามารถวางแผนดูแลผู้ต้องขังได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ขยายหรือลดขนาดพื้นที่ในการควบคุมผู้ต้องขัง เช่น การจำกัดพื้นที่ในการควบคุม หรือกำหนดจุดที่ผู้ต้องขังจะอยู่แบบถาวร ซึ่งเจ้าหน้าที่จะรู้ได้ทันทีหรือระบบมีการแจ้งเตือน ดังนั้น เจ้าหน้าที่จะสามารถเคลื่อนที่ไปยังจุดต่าง ๆ หรือสามารถทำภารกิจอื่นได้อีก โดยการใช้งานสามารถบูรณาการเข้ากับแผนผังหรือแผนที่ในการควบคุมผู้ต้องขัง จะต้องมีความสอดคล้องกับการตรวจสอบและระบุตำแหน่งของผู้ต้องขัง

2) อุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์สามารถตรวจสอบสภาพร่างกายของผู้ต้องขัง เช่น การตรวจนับชีพจร การตรวจวัดอุณหภูมิของร่างกาย และค่าของออกซิเจนในกระแสเลือด เป็นต้น จะช่วยให้เจ้าหน้าที่รู้ถึงความผิดปกติทางร่างกายของผู้ต้องขัง ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถประเมินสถานการณ์ด้านร่างกายและการช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างทันท่วงที ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงเนื่องจากในบางสถานที่ที่ต้องทำภารกิจสภาพอากาศร้อน หรือภารกิจมีความเสี่ยงต่อร่างกายผู้ต้องขัง

3) เพิ่มจำนวนผู้ต้องขังที่จะออกไปปฏิบัติภารกิจภายนอกเรือนจำได้ เมื่ออุปกรณ์สามารถควบคุมผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีแนวทางการใช้งานที่ชัดเจนแล้ว จะเพิ่มโอกาสให้แก่ผู้ต้องขังออกมาภายนอกเรือนจำเพื่อทำงานหรือฝึกอาชีพพัฒนาตนเอง

4) การกำหนดแนวทางการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ เช่น การจัดที่พักภายนอกเรือนจำ (เรือนจำชั่วคราว) ซึ่งสามารถใช้ได้กับผู้ต้องขังที่เหลือโทษน้อยใกล้ที่จะปล่อยตัว ทั้งนี้การควบคุมซึ่งใช้อุปกรณ์ที่สามารถควบคุมตรวจสอบตัวตนของผู้ต้องขังเพื่อป้องกันการหลบหนี ผู้ต้องขังจะมีความรู้สึกที่ผ่อนคลายและเตรียมพร้อมสำหรับการพ้นโทษ และถือเป็นการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในการฝึกวิชาชีพหรือพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังสนใจจะเป็นการช่วยพัฒนาพื้นที่ให้เกิดประโยชน์และสามารถเกิดรายได้ให้แก่ผู้ต้องขัง

5) ลดความแออัดภายในเรือนจำ หากสามารถควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ผู้ต้องขังพักค้างคืนภายนอกเรือนจำ จะถือเป็นนวัตกรรมในการควบคุมผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ โดยไม่ตัดโอกาสผู้ต้องขังในการใช้ชีวิตภายนอกเรือนจำ และลดภาระเจ้าหน้าที่ในการขนส่งผู้ต้องขังไปกลับในแต่ละวัน อีกทั้งผู้ต้องขังได้ทำงานหรือฝึกอาชีพอย่างเต็มที่ซึ่งจะช่วยลดความหนาแน่นของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ

6) เจ้าหน้าที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมต่อการใช้งานอุปกรณ์ทุกรูปแบบ ซึ่งเป็นการยกระดับและพัฒนากระบวนการเกิดแนวทางในการควบคุมและพัฒนาผู้ต้องขังตามตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

7) การเพิ่มรูปแบบในการฝึกทักษะเพื่อพัฒนาผู้ต้องขัง เมื่อเรือนจำสามารถเพิ่มจำนวนผู้ต้องขังที่จะออกฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการต่าง ๆ ได้สะดวก ย่อมเพิ่มรูปแบบของทักษะที่มีความหลากหลายด้วย ผู้ต้องขังจึงได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเต็มที่ เพิ่มโอกาสในการใช้ทรัพยากรจากหน่วยงานภายนอก เกิดความมีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้ต้องขังในรูปแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม

8) สร้างมาตรฐานใหม่ให้แก่งานราชทัณฑ์ของประเทศไทย เนื่องจากการเริ่มต้นใช้อุปกรณ์ในการควบคุมผู้ต้องขัง รวมถึงมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่ชัดเจน สามารถทำงานทดแทนอัตราค่าจ้างที่เป็นมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการกักควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและบทสรุปถึงความเหมาะสมของการนำระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำในแต่ละรูปแบบ จึงสามารถอภิปรายผลถึงความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหรือวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ดังต่อไปนี้

การในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำนั้น พบว่ามีสภาพปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากการขาดแคลนอัตราค่าจ้างในการควบคุม ประกอบกับการเดินทางที่มีระยะทางไกลหรือใช้เวลานาน และสถานที่ไม่เอื้อในการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างอยู่ภายนอกเรือนจำ เป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงในการหลบหนี ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบที่สำคัญของการหลบหนีของผู้ต้องขังของ นที จิตสงว (2541) คือ ตัวผู้ต้องขังมีความต้องการที่จะหลบหนี และสถานการณ์หรือโอกาสเปิดช่องให้มีการหลบหนี

ในส่วนของการใช้ระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ติดตามผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำนั้น อาจเกิดปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมผู้ต้องขัง คือ ความพร้อมของบุคลากรสำหรับการใช้เทคโนโลยี การวางแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ลักษณะของอุปกรณ์ที่อาจขัดขวางการทำการกิจกรรมต่างๆ และความคงทน และการรายงานการตรวจนับที่สะดวกในการตรวจสอบและมีความแม่นยำน่าเชื่อถือ

ทั้งนี้ นำระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเห็นด้วยและมีความเหมาะสม มีความสอดคล้องกับการศึกษาของรณกฤษ ศรีเปรมทร (2558) ในประเด็นของการลดความแออัดภายในเรือนจำ ด้วยการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา สหราชอาณาจักร และประเทศอื่นๆ และในปัจจุบันมีการใช้อย่างต่อเนื่องในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งผลปรากฏว่าเครื่องมือดังกล่าวช่วยลดปัญหาความแออัดของเรือนจำได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับศึกษาแนวคิดการควบคุมผู้ต้องขังด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ของ กฤตพงษ์ พชรภิญญพงษ์ (2562) โดยวิธีการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการควบคุมนั้นจะช่วยลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำ รวมทั้งจะช่วยสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยให้กับสมาชิกในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด แทนการส่งตัวเข้าไปรับโทษในเรือนจำซึ่งมีผลร้ายมากกว่าผลดี เช่น การใช้กัลไลอิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมผู้กระทำความผิดให้อยู่ในสถานที่และเวลาที่กำหนด เป็นต้น โดยการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดพบว่ามีข้อดี คือ เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบของสังคมที่มีต่อปัญหาอาชญากรรมลดปัญหาความแออัดในเรือนจำ ลดการตีตราของผู้กระทำความผิด เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ลดความเครียดของผู้กระทำความผิดจากการถูกควบคุมในเรือนจำ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่และนำไปสู่การสร้างความปลอดภัยให้แก่สังคม ซึ่งเป็นผลการศึกษาของ สมณทิพย์ จิตสงว และฐิตยา เพชรมณี (2559) ซึ่งเป็นผลการศึกษาจาก 18 ประเทศ ที่มีการนำอุปกรณ์มาใช้

ไม่เพียงแต่การลดความแออัดในเรือนจำ การควบคุมผู้ต้องโทษโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มีความเหมาะสมและสมควรนำมาใช้การกักขังแทนค่าปรับ การปล่อยตัวชั่วคราวและ

นำมาใช้กับการคุมประพฤติผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการเห็นแก่ผู้กระทำความผิดออกจากเรือนจำ ซึ่งตรงกับหลักการที่จะผู้ต้องขังออกไปใช้ชีวิตภายนอกเรือนจำให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ซีต้า ธนฐิติวงศ์ (2553) ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ของ สมณทิพย์ จิตสว่าง และ ฐิตยา เพชรมณี (2549) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) การใช้เพื่อการควบคุม (Detention) เป็นการใช้เพื่อประโยชน์ในการควบคุมตัวในสถานที่ที่กำหนด ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน 2) การใช้เพื่อเป็นการจำกัด (Restriction) เป็นการใช้เพื่อจำกัดมิให้บุคคลเข้าไปในเขตพื้นที่ที่กำหนด หรือเข้าถึงตัวบุคคลอื่นที่กำหนด เช่น โจทก์เหยื่อ หรือผู้กระทำความผิดที่เป็นคู่คดี และ 3) การใช้เพื่อการสังเกตเฝ้าระวัง (Surveillance) เป็นการใช้เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตามความเคลื่อนไหวบุคคลได้ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง

จากทัศนะของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อการนำวิธีการควบคุมผู้กระทำความผิดโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในประเทศ อรรถพร สุจริตนันท์ (2533) พบว่าประชากรส่วนใหญ่สนับสนุน โดยเห็นว่ามีผลดีต่อสังคมและตัวผู้กระทำความผิดมากกว่าควบคุมตัวไว้ในเรือนจำ ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องถูกลิดรอนสิทธิสำคัญบางประการ และลดปัญหาภาระค่าใช้จ่ายของเรือนจำและนักโทษในเรือนจำการควบคุมด้วยวิธีการดังกล่าวใกล้ชิดต่อการรับรู้ของประชาชนในสังคมจึงมีผลในการป้องกันมิให้ประชาชนทั่วไปกระทำความผิด ซึ่งจะสอดคล้องในการสร้างแรงจูงใจที่จะแก้ไขพัฒนาตนเองของผู้ต้องขัง ให้ปฏิบัติตามข้อบังคับและร่วมปฏิบัติตามระเบียบคำสั่งต่าง ๆ ของเรือนจำเพื่อจะได้มีโอกาสโยกย้ายส่งตัวไปควบคุมในเรือนจำเปิดของ ประเสริฐ เมฆมณี (2523) ที่ได้ยกเอาทัศนสถานเปิด และเรือนจำชั่วคราว ที่มุ่งเน้นในเรื่องการเตรียมการปลดปล่อยผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษและจะกลับเข้าสู่สังคมชนบทให้ได้รับการฝึกอาชีพด้านการเกษตร สภาพของทัศนสถานเปิดหรือเรือนจำชั่วคราวจะไม่มีมีการควบคุมที่เข้มงวด โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับสวนเกษตรโดยทั่วไป ดังนั้นการควบคุมด้วยระบบติดตามตัวจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำชั่วคราวและทัศนสถานเปิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาหรือปรับปรุงเพื่อนำระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำให้ประสบความสำเร็จ โดยมีแนวทางที่จะต้องดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) การคัดเลือกผู้ต้องขัง ที่ซึ่งผู้ต้องขังจะต้องมีคุณลักษณะเข้าตามหลักเกณฑ์ใส่อุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้การกำหนดหลักเกณฑ์อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการกำหนดการใช้งานอุปกรณ์และคุณภาพของตัวอุปกรณ์ด้วย รวมถึงการตรวจสอบประวัติและความประพฤติของผู้ต้องขังในขณะที่อยู่ในเรือนจำก็เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความมั่นใจในการคัดเลือกผู้ต้องขัง

2) รูปแบบของสัญญาณ รูปแบบของสัญญาณที่สามารถใช้ได้สำหรับอุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์ มีอยู่ทั้งหมด 3 รูปแบบ ซึ่งแต่ละประเภท มีคุณลักษณะที่พิเศษและข้อจำกัดแตกต่างกันดังนี้

สัญญาณชนิดสัญญาณโทรศัพท์นั้น สามารถที่จะควบคุมผู้ต้องขังออกไปได้ในระยะทางที่ไกล แต่มีข้อจำกัดในการระบุความสูงของบริเวณที่ผู้ต้องขังอยู่ เช่น การระบุว่าผู้ต้องขังนั้นอยู่ในชั้นใดของอาคารเป็นต้น และการใช้สัญญาณโทรศัพท์มีค่าใช้จ่ายในการเช่าซื้อสัญญาณโทรศัพท์ ขึ้นอยู่กับจำนวนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่และถึงแม้จะมีการใช้อุปกรณ์หรือไม่ก็ยังคงต้องจ่ายค่าสัญญาณโทรศัพท์

สัญญาณชนิดลอรา (LoRa - Long Range Low Power Wireless Platform) เป็นการตั้งเสาสัญญาณและปล่อยสัญญาณออกไปในรัศมีตั้งแต่ 5 ถึง 50 กิโลเมตร ซึ่งสามารถควบคุมอุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์ได้ถึง 50 เครื่อง โดยสัญญาณจะมีความแรงและมีความเสถียรขึ้นอยู่กับอาคารที่ติดตั้งสัญญาณ จึงเป็นระบบสัญญาณที่เหมาะสมกับเรือนจำในต่างจังหวัดที่ไม่มีอาคารสูง เนื่องจากสัญญาณจะสามารถส่งไปได้ไกล ครอบคลุมการติดตามผู้ต้องขังในทุกสถานที่ ซึ่งระบบนี้มีข้อจำกัดเช่นเดียวกับระบบเครือข่ายสัญญาณมือถือ คือไม่สามารถระบุระดับความสูงที่ผู้ต้องขังอยู่ได้ แต่มีข้อดีคือมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพียงครั้งเดียวคือการติดตั้ง และไม่มีค่าใช้จ่ายรายปีเหมือนเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ

สุดท้าย คือระบบสัญญาณชนิด อาร์เอฟไอดี (RFID – Radio Frequency Identification) ซึ่งเป็นระบบสัญญาณคลื่นสั้นระยะใกล้ มีความเหมาะสมสำหรับการติดตั้งภายในตัวอาคาร มีระยะการส่งสัญญาณอยู่ที่ประมาณไม่เกินหนึ่งร้อยเมตร ซึ่งจะมีความสามารถในการบอกตำแหน่งโดยละเอียดของผู้ต้องขัง โดยทำการติดตั้งในทุกบริเวณของสถานที่ให้ผู้ต้องขังเข้าถึง โดยเฉพาะอาคารที่มีจำนวนหลายชั้น เมื่อสัญญาณประเภทอื่นไม่เสถียรจะทำให้เจ้าหน้าที่ทราบของผู้ต้องขังอยู่บนชั้นใดของอาคาร แต่มีข้อเสียคือระยะของสัญญาณสั้น และจำเป็นที่จะต้องติดตั้งอุปกรณ์จำนวนหลายตัวกระจายอยู่ตามจุดต่าง ๆ ของพื้นที่

3) รูปแบบของอุปกรณ์ ในส่วนของอุปกรณ์ที่นำมาติดตั้งหรือติดกับตัวผู้ต้องขังจะต้องพิจารณารูปแบบที่เหมาะสม ให้สอดคล้องกับภารกิจหรือรูปแบบของการควบคุม โดยมีความคงทน ไม่ใหญ่จนเกินไป ไม่ขัดขวางต่อการทำงานของผู้ต้องขัง อีกทั้งไม่เกิดความระคายเคืองในขณะใส่ทำงาน สำหรับควบคุมผู้ต้องขังป่วย ต้องเป็นวัสดุที่มีความอ่อนโยนไม่ขัดขวางการรักษาบาดแผล และสำหรับการควบคุมผู้ต้องขังที่จะต้องไปศาล ควรมีขนาดใหญ่และเห็นได้ชัด และมีความคงทนต่อการทำลาย

4) การวางแผนระบบการใช้งาน จะต้องมีการวางแผนและกำหนดพื้นที่สำหรับการจัดวางระบบรวมถึงการบริหารจัดการสำหรับการใช้งานเทคโนโลยีให้มีความเหมาะสม โดยเฉพาะสำหรับเรือนจำที่จะได้รับ

การก่อสร้างใหม่ ให้กำหนดพื้นที่สำหรับการจัดวางระบบเทคโนโลยีไว้ให้เพียงพอ สำหรับการบริหารจัดการ หรือในเรือนจำเก่าที่มีพื้นที่อยู่อย่างจำกัดจะต้องบริหารพื้นที่สำหรับการติดตั้งพื้นที่สำหรับควบคุมระบบเทคโนโลยี

เริ่มจาก 1) กำหนดแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติในการใช้งานอย่างชัดเจน จัดเป็นคู่มือให้กับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตาม โดยลักษณะของการใช้อุปกรณ์อาจมีความแตกต่างกัน 2) กำหนดสถานที่ในการสวมใส่อุปกรณ์และศูนย์ระบบในการควบคุมผู้ที่จะสวมใส่ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว ซึ่งเลือกสถานที่ควรเป็นพื้นที่ที่สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารและเจ้าหน้าที่สามารถทำงานได้อย่างสะดวก 3) กำหนดบุคลากรที่จะต้องรับผิดชอบในการใส่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว โดยปกติแล้วเจ้าหน้าที่ของเรือนจำที่ได้รับมอบหมายให้ควบคุมผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำนั้น จะดำเนินการทุกอย่างเกี่ยวกับผู้ต้องขังตั้งแต่การรับตัวจนถึงการส่งตัวกลับเข้าเรือนจำ 4) จัดทำระบบฐานข้อมูลสำหรับการตรวจสอบผู้ต้องขัง โดยต้องนำข้อมูลผู้ต้องขังเข้าสู่ระบบของการติดตามผู้ต้องขัง ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงทั้งจำนวนและรายชื่อในทุกๆวัน 5) การกำหนดบุคคลที่จะเฝ้าดู (ระบบ) การเคลื่อนที่ของผู้ต้องขัง สำหรับการดูระบบย่อย (ในแต่ละภารกิจ) สามารถมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมผู้ต้องขังดูระบบเพื่อทราบความเคลื่อนไหวของผู้ต้องขังได้ 6) การกำหนดบุคคลที่จะเก็บรักษารวมถึงการซ่อมแซมให้อุปกรณ์สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ การดูแลรักษาอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง และ 7) การกำหนดวิธีการเมื่อผู้ต้องขังมีพฤติกรรมที่จะหลบหนีหรือการปฏิบัติเมื่อผู้ต้องขังต้องการความช่วยเหลือหรือเมื่อมีเหตุอื่นใดที่จะต้องมีการแจ้งศูนย์ระบบ เมื่อเกิดเหตุที่จะต้องแก้ไขสถานการณ์

5) ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ สำหรับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว เพื่อให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติเช่นเดียวกัน รวมถึงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น

6) เพิ่มมาตรการตรวจค้นที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพเมื่อผู้ต้องขังออกภายนอกเรือนจำมากขึ้น หรือเจ้าหน้าที่ในการควบคุม โอกาสที่ผู้ต้องขังจะนำสิ่งของต้องห้ามกลับเข้าสู่เรือนจำจึงมีโอกาสมากขึ้น ดังนั้นการตรวจค้นก่อนถูกที่ผู้ต้องขังจะเข้าสู่เรือนจำจะต้องมีความเข้มงวดและมีประสิทธิภาพ

7) ใช้เทคโนโลยีกล้อง CCTV หากสามารถใช้ร่วมกับระบบกล้อง CCTV จะช่วยในการระบุตัวตนได้อย่างมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น เนื่องจากหากระบบติดตามตัวนั้นถูกถอดออกแต่ยังคงทำงานอยู่หรือเป็นการสลับตัวบุคคลที่สวมใส่อุปกรณ์ การติดตั้งกล้อง CCTV สำหรับการ

ถ่ายทอดภาพของบุคคลที่สวมใส่อุปกรณ์ติดตามตัวอยู่ช่วยทำให้เกิดการยืนยันตัวตนที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบสอดส่องดูแลผู้ต้องขัง เมื่อผู้ต้องขังอยู่ภายนอกเรือนจำถึงแม้จะมีอุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์ก็ตาม ก็ยังคงมีความเสี่ยงที่ผู้ต้องขังจะหลบหนีหรือกระทำความผิดภายนอกเรือนจำ

9) กำชับและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามระเบียบของผู้ต้องขัง เรือนจำจะต้องมีการกำชับให้ผู้ต้องขังปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไม่กระทำความผิดระเบียบวินัยในระหว่างออกไปทำกิจกรรมภายนอกเรือนจำ รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ต้องขังที่จะปฏิบัติตามระเบียบเพื่อที่จะได้รับประโยชน์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ในด้านการพัฒนาหรือปรับปรุงเพื่อนำระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำในแต่ละรูปแบบให้ประสบความสำเร็จ จึงสามารถอภิปรายผลถึงความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหรือวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ดังต่อไปนี้

ซึ่งสอดคล้องกับ กรมราชทัณฑ์ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ (2550) ที่ได้กำหนดมาตรการป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องขังในกรณีที่ต้องออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ ประการแรกคือ การคัดเลือกจะต้องกระทำอย่างละเอียดถี่ถ้วนและจะต้องมีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด และสอดคล้องกับ ปาติดา มณีโชติ (2559) ได้ทำการศึกษา ปัญหาการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล โดยมีผลการวิจัยที่เกี่ยวกับประเด็นของผู้ที่จะถูกควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ นั้นจะต้องเป็นผู้มีความเหมาะสม กล่าวคือจะต้องไม่มีความเสี่ยงที่จะหลบหนีจากเขตอำนาจศาลหรือจะไปปรากฏตัวต่อศาล ซึ่งตรงกับแนวทางและหลักการที่ว่า การคัดเลือกผู้ต้องขังที่จะออกมาทำงานภายนอกเรือนจำจะต้องได้รับการคัดเลือกอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อที่จะรับประกันได้ว่าผู้ต้องขังจะไม่หลบหนีในระหว่างอยู่ภายนอกเรือนจำ

7.1 ข้อเสนอแนะ

7.1.1 ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

1) การประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่สังคมถึงการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังไม่มีพฤติกรรมอาชญากร หรือได้รับการคัดเลือกมาจากคณะกรรมการแล้วว่าผู้ต้องขังสามารถที่จะพัฒนาตนเองพร้อมที่จะกลับตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม จึงสมควรได้รับการให้โอกาสในการคืนคนดีสู่สังคม เนื่องจากการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้ต้องขังเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อนในสังคมไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคคลในสังคม

2) สร้างการยอมรับและความเชื่อมั่นต่อการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำต่อสังคม ว่าระบบดังกล่าวมีการกำหนดมาตรการและแนวทางการใช้ที่มีรัดกุมปลอดภัย

3) พัฒนาบุคลากรของกรมราชทัณฑ์ ให้สามารถใช้ระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ ในการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การศึกษาและทดลอง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมผู้ต้องขัง ย่อมเป็นการเสริมศักยภาพของเจ้าหน้าที่ แต่การคำนึงถึงการใช้งบประมาณอย่างมีความคุ้มค่า ยังเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ ดังนั้น ควรมีการศึกษาและทดลองเพื่อให้เกิดการกำหนดคุณลักษณะของเครื่องมือที่เหมาะสม ต่อการควบคุมผู้ต้องขังได้ตรงตามวัตถุประสงค์ก่อนที่จะจัดซื้ออุปกรณ์เพื่อให้เรือนจำทั่วประเทศใช้งาน ดังแผนภาพด้านล่าง

7.1.2 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1) กำหนดนโยบายการรับโทษทางอาญาโดยให้มีการกำหนดการชดเชยการกระทำผิดในรูปแบบของการบริการสาธารณะควบคู่ไปกับโทษจำคุก ในด้านการแก้ปัญหาความแออัดภายในเรือนจำ ให้โอกาสผู้ต้องขังได้ชดเชยในการกระทำความผิด และแสดงถึงความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อให้กลับเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม กำหนดแนวทางการรับโทษจำคุกเมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และเมื่อผู้ต้องขังได้แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงตนเองว่า

ผู้ต้องขังสามารถที่จะออกมาทำงานหรือฝึกวิชาชีพภายนอกเรือนจำได้ โดยยังอยู่ในการควบคุมของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และกลับเข้าเรือนจำเมื่อเสร็จภารกิจซึ่งยังคงต้องรับโทษแต่สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมได้

2) การกำหนดให้เรือนจำมีขนาดเล็กลง สำหรับเรือนจำก่อสร้างใหม่ เนื่องจากการใช้เครื่องมือติดตามอิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้ผู้ต้องขังออกมาใช้ชีวิตภายนอกเรือนจำมากยิ่งขึ้นในเวลากลางวัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญเนื่องจากพื้นที่ของเรือนจำส่วนใหญ่ใช้ไปกับการให้ผู้ต้องขัง ดำเนินกิจกรรมประจำวันในเวลากลางวัน ดังนั้นการใช้พื้นที่สำหรับช่วงเวลากลางวันภายในเรือนจำจะลดลง เรือนจำจึงสามารถเน้นการสร้างเรือนนอนที่มีขนาดเพียงพอต่อการควบคุมผู้ต้องขังในเวลากลางคืนแทนได้

3) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในภารกิจที่ให้ผู้ต้องขังสามารถทำประโยชน์แก่สังคมภายนอกเรือนจำได้นั้น มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถรับผู้ต้องขังเข้าทำงาน ดังนั้นเพื่อเกิดการบูรณาการในการแก้ไขผู้ต้องขัง จึงควรระดมทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐหรือภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการแก้ไขฟื้นฟูและให้โอกาสผู้ต้องขัง ได้แสดงออกถึงการกลับตัวกลับใจผ่านการสร้างประโยชน์ให้แก่สาธารณะเป็นการชดเชย

7.1.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาถึงแรงจูงใจของผู้ต้องขังที่มีต่อการใส่อุปกรณ์ติดตามตัวภายนอกเรือนจำว่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ที่จะพยายามปรับปรุงตนเองให้สามารถเข้าเกณฑ์ที่จะทำงานหรือฝึกอาชีพในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ ซึ่งจะมีผลต่อการได้ประโยชน์ของผู้ต้องขัง เช่น การพักโทษ การลดโทษ การอภัยโทษ หรือมีผลต่อการตัดสินใจที่จะหลบหนีของผู้ต้องขังหรือไม่

2) การประเมินถึงความคุ้มค่าในการใช้ระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อมีการใช้ระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์ กับผู้ต้องขังที่ต้องออกภายนอกเรือนจำ การประเมินถึงจึงควรทราบถึงความคุ้มค่าและประสิทธิภาพในการใช้อุปกรณ์ดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการจัดงบประมาณเพิ่มเติมหรือปรับปรุงซ่อมแซมให้สามารถใช้ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการประเมินจะเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจให้กับผู้บริหารในการจัดสรรงบประมาณ

3) การศึกษาถึงการมีศูนย์กลางระบบในการควบคุมผู้กระทำความผิดที่ไม่ได้รับการคุมขัง เนื่องจากปัจจุบันมีหลายหน่วยงาน ที่ใช้ระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์กับผู้กระทำความผิด ได้แก่ กรมคุมประพฤติ และศาล ดังนั้นหากกรมราชทัณฑ์มีการใช้เครื่องมือดังกล่าวกับผู้ต้องขัง การบริหารจัดการควบคุมผู้ที่ถูกสวมอุปกรณ์ติดตามอิเล็กทรอนิกส์ ควรจะใช้เป็นระบบเดียวกันหรือไม่และจะมีการบริหารจัดการอย่างไรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

8. เอกสารอ้างอิง

กรมราชทัณฑ์ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์. (2550). *มาตรการป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องขัง*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

กรมราชทัณฑ์ กองทัณฑ์วิทยา. (2564). *สถิติผู้ต้องขังหลบหนีจากเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศในรอบ 5 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-ปัจจุบัน*. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/>

กรมราชทัณฑ์ กองบริหารทรัพยากรบุคคล. (2564). *จำนวนข้าราชการกรมราชทัณฑ์*. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.

กรมราชทัณฑ์. (2566). *สถิติผู้ต้องขังออกทำงานในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ*. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.

กฤตพงษ์ พัทธภิญโญพงศ์. (2562). แนวคิดการควบคุมผู้ต้องขังด้วยระบบติดตามอิเล็กทรอนิกส์. *วารสารนวัตกรรมและการจัดการ*, 4, 29-39.

นันทิ จิตสว่าง. (2541). *หลักทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.

ปาลิดา มณีโชติ. (2559). ปัญหาการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล. *วารสารวิจัยราชทัณฑ์พระนคร*, 11(2), 65-83.

ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). *หลักทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

- รณกฤษ ศรีเปรมทัต. (2558). การใช้วิธีการควบคุมผู้กระทำผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (EM) แทนการจำคุกในเรือนจำ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนันทิพย์ จิตสว่าง และฐิติยา เพชรภูมิ. (2559). แนวทางการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมตัวผู้กระทำผิดในประเทศไทย. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 24(2), 26-50.
- ซีต้า ธนฐิติวงศ์. (2553). การควบคุมผู้ต้องโทษโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรรณพ สุจริตฉันท์. (2533). ศึกษาทัศนะของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อการนำ วิธีการควบคุมผู้กระทำผิดโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- World Prison Brief. (2021). *Thailand*. Retrieved from <https://www.prisonstudies.org/country/thailand>.

แนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขังกรณีศึกษาจังหวัดอ่างทอง

Guidelines for Occupational Training Development for Prisoners: A Case Study of Ang Thong Provincial Prison

ชัชมงคล ไชยพงศ์¹

วันรับ: 11 กรกฎาคม 2566 วันแก้ไข: 18 สิงหาคม 2566 ยอมรับ: 21 กันยายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้แก่ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง และเพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง สำหรับขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำและถูกคุมขัง ในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ในช่วงระหว่างปี 2564 – 2565 จำนวน 15 คน และนักทฤษฎีอาชญาวิทยาที่มีประสบการณ์การทำงานในเรือนจำอ่างทอง 3 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน ระเบียบวิธีวิจัยนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากผลการทบทวนประเด็นสำคัญในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์วิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง ได้แก่ 1) โครงการการฝึกอาชีพมีไม่หลากหลาย 2) ไม่ได้มีโอกาสนำไปใช้จริง 3) ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน 4) ไม่สามารถนำมาเป็นรายได้หลักได้ 5) การยอมรับและให้ออกาสมากขึ้น แต่ขึ้นอยู่กับประพฤติกรรมคนแต่ละคน 6) ด้านงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ มีไม่เพียงพอ หรือล้าสมัย สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ ได้แก่ 1) ควรฝึกอบรมโครงการที่สินค้าผลผลิตมีความต้องการของตลาด 2) ควรเชิญบุคคลภายนอกที่ประกอบอาชีพโดยตรง ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์มาฝึกอบรม 3) ควรจัดให้มีการฝึกอบรมที่หลากหลาย 4) ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาประสานงานอย่างบูรณาการ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปนั้นควรมีการศึกษาการขอบเขตการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำอ่างทอง กรณีศึกษาในเรือนจำอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา และ นำมาหาแนวทางแก้ไข และพัฒนา ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงาน เช่น นโยบายและเชิงปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การฝึกอาชีพผู้ต้องขัง, ผู้ต้องขังหรือ นักโทษ, อาชญากรรม

¹หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

Abstract

This research is qualitative research with two objectives: to study problems and obstacles in occupational training for inmates, a case study in Ang Thong Provincial Prison, and to propose guidelines for developing occupational training for inmates, a case study in Ang Thong Provincial Prison. As for the scope of the important informants in this research are inmates who are repeat offenders and are incarcerated in Ang Thong Provincial Prison Between 2021 and 2022, 15 people and 3 penologists with experience working in Ang Thong Prison for more than 3 years, totaling 18 people. This research methodology was a semi-structured interview. (Semi-structured interviews) to be used for in-depth interviews that the researcher developed from the results of reviewing important issues in related research and analyze the data by means of content analysis.

In conclusion, according to the research objectives, it was found that Problems and obstacles in vocational training of inmates, a case study of Ang Thong Provincial Prison, are as follows: 1) There are not many vocational training programs. 2) Didn't have a chance to actually use it. 3) Not in line with the needs of the labor market. 4) Unable to use as a main income. 5) Recognition and giving more opportunities but it depends on the behavior of each person. 6. In terms of budget and materials, equipment, tools are insufficient or outdated. In team of other suggestions, including: 1) Should train projects that produce products with market demand. 2) Should invite outsiders who work directly with expertise and experience to train. 3) Should provide a variety of training. 4) There should be relevant agencies to coordinate and integrate and suggestions for further research should be a study of the scope of occupational training of inmates, a case study of Ang Thong Prison. Case studies in other prisons to compare the results of the study and find solutions and develop together to achieve operational integration, effective policy and operation for real benefits.

Keywords: Occupational Training for Inmates, Inmates or Prisoners, Crime

1. บทนำ

อ้างอิงสถิติจำนวนผู้ต้องขังจาก World Prison Brief (WPB) จัดทำโดย ICPR (สถาบันวิจัยนโยบายอาชญากรรมและความยุติธรรม) แห่ง Birkbeck, University of London เมื่อเดือนมิถุนายน ปี 2021 ที่ผ่านมานั้น พบว่าประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขัง 309,282 คน (อันดับ 6 ของโลก อันดับ 3 ของทวีปเอเชีย รองจากประเทศจีนและประเทศอินเดีย) และผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่มีจำนวนมากเกินจนส่งผลต่อความจุที่เรือนจำสามารถรองรับได้ มักมาจากความผิดคดียาเสพติด โดยนายวันชัย รุจนวงศ์ อดีตอธิบดีอัยการและอดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ได้กล่าวว่า “ผู้ต้องขังกลุ่มใหญ่ที่สุด” ที่กลายมาเป็นปัญหาคนล้นคุก คือ “ผู้ต้องขังคดียาเสพติด” มีอยู่ถึงประมาณร้อยละ 80 ของผู้ต้องขังทั้งหมดในเรือนจำ (หรือคิดเป็นจำนวนมากกว่า 2.5 แสนคน) ที่สำคัญ คือ มีการสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่ถูกจับกุมด้วยการครอบครองยาเสพติดเพียงเล็กน้อย และส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้ค้ารายย่อย สาเหตุที่มีแต่ผู้ค้ารายย่อยที่ถูกจับกุมส่วนหนึ่งมาจากการกำหนดอัตราโทษสูง ทำให้ผู้ค้ารายย่อยต้องโทษจำคุกทั้งหมด ทำให้มีการตั้งคำถามถึงนโยบายว่าถูกต้องหรือไม่เพราะแทนที่คนกลุ่มนี้จะถูกส่งไปเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา ค่อย ๆ ทำให้เลิกใช้อย่างเป็นมีกระบวนการ พร้อม ๆ ทั้งมีการรองรับโดยหาอาชีพทางเลือกอื่น ๆ ในขณะเดียวกันนโยบายกลับทำให้คนกลุ่มนี้เมื่อถูกส่งเข้าคุก กลายเป็นผู้ที่มีประวัติอาชญากร ออกไปประกอบอาชีพใหม่

ไม่ได้ ไม่ได้รับการรักษาฟื้นฟู ถูกสังคมรังเกียจ ไม่ได้รับโอกาสจากสังคม จนต้องกลับมาสู่วังวนของ ขบวนการยาเสพติดท้ายที่สุดต้องกลับเข้าสู่เรือนจำอีก (ผู้จัดการออนไลน์, 2564)

กรมราชทัณฑ์ซึ่งอยู่ภายใต้กระทรวงยุติธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานเพื่อในแผนงาน สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ มีการกิจเกี่ยวกับการควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังและบุคคลที่อยู่ในควบคุมดูแลตาม อำนาจหน้าที่ของกรมโดยมุ่งพัฒนาเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขหรือฟื้นฟูฟื้นฟู ผู้ต้องขังและบุคคลที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแลตามหน้าที่และอำนาจของกรมให้กลับมาเป็น พลเมืองดีมีสุขภาพกายและจิตที่ดีไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการ ประกอบอาชีพสุจริต และสามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดยสังคมให้การยอมรับ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ 1. ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตาม กฎหมายโดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง 2. กำหนด แนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและบุคคลที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแลตามอำนาจและหน้าที่ของกรมให้ สอดคล้องกับกฎหมายระเบียบข้อบังคับนโยบายของกระทรวงมหาดไทยและหลักทฤษฎีวิทยา ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ องค์การสหประชาชาติ 3. ดำเนินการเกี่ยวกับการสวัสดิการและสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขังและบุคคลที่อยู่ใน ความควบคุมหรือดูแลตามอำนาจหน้าที่ของกรม 4. พัฒนาระบบรูปแบบมาตรการหลักเกณฑ์ มาตรฐานวิธีการปฏิบัติและการปฏิบัติต่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวเพื่อรอ การพิสูจน์ในสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ตามกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด 5. ปฏิบัติการอื่นใดตามกฎหมายที่กำหนดให้เป็นไปตามอำนาจและหน้าที่ของกรมตามที่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

และหนึ่งในการกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์กรมราชทัณฑ์มีการกิจเกี่ยวกับการ ควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังและบุคคลที่อยู่ในควบคุมดูแลตามอำนาจหน้าที่ของกรมโดย มุ่งพัฒนาเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขหรือฟื้นฟูฟื้นฟูผู้ต้องขังและบุคคลที่อยู่ในความ ควบคุมหรือดูแลตามหน้าที่และอำนาจของกรมให้กลับมาเป็นพลเมืองดีมีสุขภาพกายและจิตที่ดีไม่ หวนกลับมากระทำผิดซ้ำได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพสุจริต และสามารถ ดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดยสังคมให้การยอมรับ จึงได้มีการจัดให้เกิดการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มทักษะให้กับผู้ต้องขัง เนื่องจากสาเหตุหลักของการกระทำผิดซ้ำมีมากมายหลายอย่าง โดยอาจสามารถแบ่งออกเป็น 3 สาเหตุ คือ สาเหตุส่วนบุคคล ได้แก่ กระทำผิดซ้ำเพราะ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถูกทำร้าย มีปมด้อยทางด้านร่างกาย ยับยั้งความต้องการของตัวเองไม่ได้ ไม่เกรงกลัวที่จะเข้าคุกอีก ติดการพนัน ต้องการหาประสบการณ์ หวังผลประโยชน์ต่อตนเอง ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ขาดการศึกษา สาเหตุด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่กระทำผิดซ้ำ เพราะครอบครัวมีฐานะที่ยากจน คนในครอบครัวชักนำ อาศัยอยู่ในชุมชนที่เกิดอาชญากรรม บ่อยครั้ง ถูกสังคมตีตราว่าเคยติดคุกมาก่อน ได้เรียนรู้วิธีทำความผิดจากเพื่อนที่เคยติดคุก ถูกเพื่อนชักชวน ต้องการเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน คิดว่าเป็นงานที่มีเครือข่ายอยู่แล้ว ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนเกี่ยวข้อง และสุดท้ายสาเหตุด้านจิตวิทยา ได้แก่ กระทำผิดซ้ำเพราะต้องการประชดชีวิต ต้องการท้าทายกฎหมายหรือการถูกจับกุม บรรทัด ฐานคิดว่าไม่ใช่สิ่งผิด คิดว่าจะได้รับการยอมรับจากเพื่อนที่ทำความผิด ได้รับการอบรมสั่งสอนมา ในทางที่ผิด มีปัญหา ทางจิต ความเคยชินประพฤติดังนั้นเป็นนิสัย ต้องการแก้แค้น ภูมิใจโดยต้องการ ชื่อเสียงที่ยิ่งใหญ่ (อัครกร รองศักดิ์, 2563)

ทั้งนี้หากมีการกำหนดแนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขังที่ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ จะเป็นหนึ่งปัจจัยที่สามารถลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้อีกด้วย จำนวนของผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ นั้นยังคงมีอัตราที่ค่อนข้างสูง ซึ่งกรมราชทัณฑ์มีความพยายามเป็นอย่างยิ่งที่จะลดจำนวนผู้ต้องขัง พร้อมทั้งสร้างโอกาสและคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ผู้ต้องขังโดยกรมราชทัณฑ์มีส่วนฝึกวิชาชีพและ ส่งเสริมทักษะการทำงาน กองพัฒนาพฤติกรรมนิสัยมีหน้าที่ส่งเสริมให้เรือนจำดำเนินการฝึกวิชาชีพ ผู้ต้องขังตามความถนัด และความต้องการของผู้ต้องขังและตลาดแรงงาน สนับสนุนเงินทุนพัฒนา พฤติกรรมนิสัย เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการฝึกวิชาชีพและสนับสนุนปัจจัยการผลิต พัฒนารูปแบบ

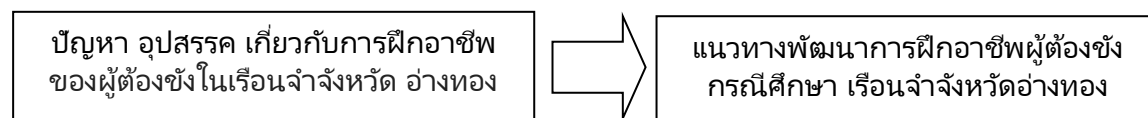
ผลิตภัณฑ์ จัดหลักสูตรฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อฝึกทักษะ ความรู้ความชำนาญให้แก่ผู้ต้องขัง (พงษ์ศักดิ์ บัณฑิตา, ม.ป.ป.) ถึงแม้ว่ากรมราชทัณฑ์มีความพยายามฝึกวิชาชีพและส่งเสริมทักษะการทำงานแต่ยังมีการกระทำผิดซ้ำเกิดขึ้นทำให้เกิดประเด็นคำถามว่าการฝึกวิชาชีพและส่งเสริมทักษะสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้ต้องขังเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตหลังได้รับการปล่อยตัวได้จริงและเพียงพอหรือไม่

จากทั้งหมดที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการฝึกอบรมผู้ต้องขังของเรือนจำจังหวัดอ่างทองเนื่องจากมีโครงการฝึกอบรมที่หลากหลายเพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อหาแนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดอ่างทอง เพื่อลดปัญหาการเกิดก่ออาชญากรรมซ้ำและสร้างโอกาสให้กับผู้ต้องขังในการกลับคืนสู่สังคมมีอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก มีความสามารถทักษะในการทำงานตามสาขาอาชีพตามความต้องการของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาระยะยาว เพื่อให้ตอบโจทย์งานของราชทัณฑ์ในการระงับการแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคม เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรมวิทยา คือการศึกษาเกี่ยวกับอาชญากรรม ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุ แรงจูงใจ และปัจจัยในการทำความผิดอาชญาวิทยามีสมมติฐานว่า ถ้าเราเข้าใจถึงสาเหตุที่เกิดขึ้น เราก็จะสามารถตรวจวัด รวมถึงควบคุมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนได้โดยใช้ปัจจัยต่างๆ ที่เราเรียนรู้จากสาเหตุการทำความผิด ตลอดจนโฟกัสความสนใจไปที่ผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม อันนี้เป็นเป้าหมายใหญ่ๆ ซึ่งเป็นสาขาอันหนึ่งของสังคมวิทยา ซึ่งต่อมาได้มีการเพิ่มเรื่องกระบวนการยุติธรรมเข้าไปด้วย (ธัญวัฒน์ อภิภูม, 2560) ซึ่งมี 2 แนวคิดคือแนวคิดของสำนักดั้งเดิม โดย Cesare Beccaria และแนวคิดของสำนักปฏิฐานนิยม (Positive School)

1. ทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond Theory) ตั้งอยู่บนสมมติฐานพื้นฐานที่ว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีแนวโน้มที่จะกระทำผิด คำถามที่น่าสนใจสำหรับเขาคือสิ่งที่ป้องกันไม่ให้ผู้คนเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐาน ทราวิส เฮิร์สชสันนิษฐานว่ายิ่งระดับการควบคุมทางสังคมแข็งแกร่งขึ้นและเครือข่ายความผูกพันทางสังคมที่แน่นแฟ้นมากขึ้นเท่าใด ผู้คนก็มีแนวโน้มที่จะประพฤติตนตามมาตรฐานมากขึ้นเท่านั้น โดยทฤษฎีนี้มี 4 ประเภท คือแนวคิดเพื่อฟื้นฟูผู้ต้องขังกลับสู่สังคม คือ ความผูกพัน (Attachment) ข้อผูกมัด (Commitment) การเข้าร่วม (Involvement) ความเชื่อ (Belief)

2. ทฤษฎีการลงโทษในทางอาญา ทฤษฎีการลงโทษในทางอาญาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและได้มีการพัฒนาเรื่อยมาเพื่อใช้ในการลงโทษ ผู้กระทำความผิดทางอาญา ซึ่งนักกฎหมายและนักปรัชญาต่างอธิบายและให้ความเห็นที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งในงานวิจัยนี้ขออธิบายทฤษฎีการลงโทษในทางอาญา ในแง่มุมของการลงโทษออกเป็น 2 ทฤษฎีคือ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการแก้

แค้น ทดแทน (Retributive Theory) และทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) (ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, 2564)

4.2 แนวคิดเพื่อฟื้นฟูผู้ต้องขังกลับสู่สังคม เพื่อไม่ต้องการให้กลับเข้ามาสู่วังวนเดิม โดยนำปัญหาจากสถิติที่ได้รับมาแก้ไขอย่างยั่งยืน โดนทางกรมราชทัณฑ์ได้มีโครงการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง น้อมนำโครงการพระราชทานฯ โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง กรมราชทัณฑ์ เปลี่ยนคุกเป็นศูนย์เรียนรู้ศาสตร์พระราชา คีนคนดี มีคุณค่าสู่สังคมอย่างยั่งยืนซึ่งได้เริ่มดำเนินโครงการฯ ขึ้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2563 ด้วยการสร้างต้นแบบ การเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ขนาดเล็กเพื่อนำไปปรับใช้ในทุกเงื่อนไขของพื้นที่ให้ผู้พ้นโทษสามารถพึ่งพาตนเอง ตลอดจนช่วยเหลือและแนะนำผู้ที่เดือดร้อนได้ภายหลัง และในส่วนของเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ได้จัดโครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ในระบบต้องโทษในหลายๆ รุ่น ต่อกันมา รวมไปถึงโครงการกิจกรรมค่ายวิถีพุทธรวมไปถึง จัดพิธีเปิดโปรแกรมการแก้ไขผู้ค้ายาเสพติด (ผู้ค้ารายย่อย) และโครงการอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเสพติดดังกล่าวและเพื่อลด ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ให้ได้รับการบำบัดฟื้นฟู เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ ในการดำเนินการครั้งนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากหลายหน่วยงานทั้งในภาครัฐ และเอกชนให้ความอนุเคราะห์เข้ามาเป็นวิทยากร รวมทั้งจัดส่งผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเป็นอย่างดีซึ่งเมื่อได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำ โดยมุ่งไปที่การปรับเปลี่ยนกระบวนความคิด หรือ Mindset ที่จะช่วยพัฒนาทักษะทัศนคติ รวมถึงพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ให้มีวินัย มีความรักต่อตนเองและผู้อื่น มีความสามัคคี และช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ดี

จากการสำรวจข้อมูลผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง มีปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียม ดังนั้นปัญหาเหล่านี้จะสามารถถูกแก้ไขได้เบื้องต้นคือการที่ให้มีเงินในสังคม ให้มีความพร้อมในด้านทักษะชีวิตและอาชีพ รวมทั้งความพร้อมด้านจิตใจที่จะกลับคืนสู่สังคม โดยต้องควบคุมและแก้ไขไปพร้อม ๆ กัน หนึ่งในโครงการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงที่ได้เข้าไปอบรมเป็นนักชกกาแพในเรือนจำ โดยมีผู้ต้องขังให้ความสนใจเป็นอย่างมาก จากการวิเคราะห์ผู้ต้องขังบางคนมีความสามารถบริหารจัดการได้ดี ถึงแม้จะชกกาแพไม่เก่ง นั้นแสดงถึงการค้นพบว่าผู้ต้องขังมีความสามารถอะไรหรือชอบทำอะไร ทำให้เค้าค้นพบตัวตนของตัวเองและนำไปสู่การพัฒนาต่อไปเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการพ้นโทษคือ โปรแกรมการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติ การดูแลสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิต รวมถึงประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับด้านนอกเรือนจำ การสร้างงาน อาชีพและให้รายได้เพื่อส่งเสริมอาชีพที่แท้จริงเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษก็จะมีการทำ มีอาชีพที่มั่นคง มีที่พัก มีความมั่นคงทางการเงิน มีความมั่นใจในตัวเอง มีเพื่อนในสังคมและห่างไกลจากอาชกรรม (ไท วัฒนา, 2564)

ทั้งนี้ทางกรมราชทัณฑ์ได้จัดโครงการขับเคลื่อนศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (CARE : Center for Assistance to Reintegration and Employment) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานและช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้หางานทำทั้งขณะต้องโทษในเรือนจำ และการนำความรู้จากการอบรมวิชาชีพไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ รวมทั้งเป็นศูนย์ประสานงานช่วยเหลือผู้พ้นโทษในด้านต่างๆ เพื่อดำเนินการตามนโยบาย ในการคืนคนดีสู่สังคม เพื่อให้ผู้พ้นโทษมีอาชีพ มีงานทำภายหลังพ้นโทษ สามารถช่วยเหลือตนเอง ไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคม และไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำโดยมีข้อมูลการเข้าใช้บริการศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (CARE) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (ผู้เข้าใช้บริการตั้งแต่ 1 ต.ค. 64 – 31 ส.ค. 65) สามารถลงทะเบียน ได้ที่ www.correct.go.th และสำหรับผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษ ผู้พ้นโทษ ญาติผู้ต้องขัง และประชาชนทั่วไปที่ต้องการหางาน หรือสนใจเข้าร่วมโครงการสามารถติดต่อศูนย์แคร์ CARE ณ เรือนจำในพื้นที่จังหวัดได้ (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2565)

4.3 แนวคิดเกี่ยวกับการกิจ อานาจ หน้าที่ ลักษณะงาน และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ การกิจด้านการควบคุมดูแลและการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพระราชทานต่าง ๆ รวมถึงการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล และของกระทรวงยุติธรรมให้เกิดผลเป็นรูปธรรมดังเช่นในปัจุบันประมาณที่ผ่านมาโดยจะเน้นนโยบาย

“ลดความแออัดในเรือนจำ ป้องกันการกระทำผิดซ้ำ สร้างโอกาสกลับสู่สังคม พัฒนาสิทธิผู้ต้องขัง พัฒนาบุคลากร นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ แก้ไขปัญหาทุจริตในระบบราชทัณฑ์” เพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย 5 ด้านสำคัญ คือ 1) ด้านการบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 2) ด้านการแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ 3) ด้านคุณภาพชีวิตของเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง 4) ด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล และ 5) ด้านการต่อต้านและป้องกันการทุจริต โดยกรมราชทัณฑ์จะปรับปรุงการทำงานแบบยุคดิจิทัลและนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทั้งการฝึกอบรมและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังผ่านระบบทางไกล รวมถึงการเร่งยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังมากขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มพื้นที่นอนของผู้ต้องขังจาก 1.2 ตารางเมตรต่อคน เป็น 1.6 ตารางเมตรต่อคน เพื่อบรรเทาปัญหาความแออัด การดูแลปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ เพิ่มกลไกช่วยเหลือและติดตามผู้พ้นโทษอย่างเป็นรูปธรรม กระทรวง (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2566)

4.4 โครงการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์มีนโยบายโครงการฝึกอบรมทักษะอาชีพเพื่อทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานในเรือนจำ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำให้บุคคลเหล่านี้สามารถประกอบอาชีพสุจริตเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวหลังพ้นโทษได้ โดยไม่กลับมากระทำผิดซ้ำซึ่งการฝึกอบรมและทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานหลักสูตรตามความพร้อมของเรือนจำและทัณฑสถานสามารถขับเคลื่อนงานด้านการฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังได้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงยุติธรรมด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพผู้พ้นโทษได้ เช่น (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

- 1) เรือนจำอ่างทองโครงการพระราชทานโคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง กรมราชทัณฑ์
- 2) โครงการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพปลูกทุเรียน
- 3) โครงการเลี้ยงสุนัขเพื่อพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง
- 4) โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนเพื่อพัฒนานิสัยผู้ต้องขัง
- 5) โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ (โคขุน)
- 6) โครงการฝึกอาชีพด้านศาสตร์พยากรณ์ (โครงการกำลังใจในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา)
- 7) อบรมหลักสูตรการฝึกอาชีพเสริม สาขาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน (โครงการกำลังใจในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา)
- 8) โครงการพับถุง ถักแห เย็บโรงเต้า งานช่างโยธาฯ
- 9) และอื่นๆ ในโครงการฝึกอบรมและทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานในหลักสูตรตามความพร้อมของเรือนจำ/ทัณฑสถาน

โครงการในการฝึกอบรมมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ ส่วนฝึกอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์สำนักพัฒนานิสัย นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือในการส่งเสริมการสร้างงาน สร้างอาชีพ เพื่อคืนคนดีสู่สังคมในระบบงานภาคนิคมอุตสาหกรรม ระหว่างการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) กระทรวงอุตสาหกรรมกับ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ส่งเสริมให้มีการจ้างงานที่เป็นแรงงานผู้ต้องขัง ให้มีการพัฒนาทักษะด้านอาชีพ

อย่างไรก็ดี ในการฝึกอาชีพจริงในเรือนจำจากคำบอกเล่าของอดีตนักโทษผู้ต้องขังที่สะท้อนปัญหาของโครงการฝึกอาชีพในเรือนจำว่าอาจใช้ไม่ได้จริงทั้งหมดเมื่อพ้นโทษออกมา (Kanittakul, 2022) ซึ่งปัญหาที่พบจากโครงการที่ภาครัฐจัดให้มีข้อมูลที่คล้ายกันคือ การฝึกอาชีพบางอย่างไม่สามารถนำไปต่อยอดได้จริง การที่ผู้ต้องขังไม่สามารถเลือกฝึกอาชีพที่ต้องการได้ ไม่มีเงินทุนที่จะไปประกอบอาชีพจริง แต่ในส่วนของเรือนจำจังหวัดอ่างทองนั้นได้จัดฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นให้แก่ผู้ต้องขัง หวังสร้างฝีมือฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษ เพื่อเป็นการคืนคนดีสู่สังคม 3 โครงการ ประกอบไปด้วย การซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าเบื้องต้น การอัดกรอบพลาสติกกันน้ำ และการทำผลิตภัณฑ์จากหวาย โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดอ่างทอง ในการจัดบุคลากรให้การอบรมมีวัตถุประสงค์เพื่อที่ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี

และใกล้ชิดกับโทษในการที่จะมีอาชีพติดตัว และสามารถสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อที่ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษออกไปจะกลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดี และมีอาชีพไม่หันกลับไปกระทำความผิดอีก เป็นการคืนคนดีสู่สังคมตามนโยบายของรัฐบาล รวมไปถึงอีกโครงการคือแผนกเบเกอรี่ (ไทยรัฐออนไลน์, 2560)

4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากข้อมูลเบื้องต้นผู้ศึกษาวิจัยซึ่งเป็นหนึ่งในเจ้าพนักงานผู้ดูแลผู้ต้องขัง มีความตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ถึงภารกิจ อำนาจหน้าที่ ลักษณะงาน และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ ซึ่งจากที่ได้ศึกษามาจากหลายโครงการและหลายหน่วยงานที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการะกิจนี้ทำให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละโครงการและยังไม่มีผู้ใดทำวิจัยในลักษณะนี้ ในเรือนจำจังหวัดอ่างทองจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง และได้สรุปงานวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งนี้ (วิบูลย์ จันทรมณี และคณะ, 2563) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้ต้องขังต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพการปูกระเบื้องพื้น : กรณีศึกษาเรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่ในงานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติ โดยผลการวิจัย พบว่าภาพรวมผู้ต้องขังมีทัศนคติต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพการปูกระเบื้องพื้นอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยที่มีส่งผลให้ประสบผลสำเร็จคือนโยบายในการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง ส่วนปัญหาและอุปสรรคคือกฎหมายหรือระเบียบที่ยังไม่เอื้อ ส่วนข้อเสนอแนะแนวทาง คือควรเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการเข้ามาพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพหลังจากผู้ต้องขัง พ้นโทษ การฝึกอบรมอาชีพควรเน้นอาชีพเพื่อการมีงานทำเพื่อให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษจะสามารถดำเนินชีวิตอิสระได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยว่าด้วยการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอาชีพผู้ต้องขังพร้อมด้วยการเสนอแนะแนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง (ส่วนศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงานภาคเหนือ, 2562) เรื่อง บุคลิกภาพและทักษะทางอาชีพของผู้ใกล้ชิดกับโทษและความต้องการจ้างงานของนายจ้าง กรณีศึกษา : เรือนจำกลางลำปาง นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบุคลิกภาพและทักษะทางอาชีพของผู้ใกล้ชิด พ้นโทษ เนื่องด้วยบุคลิกภาพส่งผลต่อการพิจารณาในการจ้างงาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผู้ต้องขังที่ใกล้ชิดกับโทษส่วนใหญ่ บุคลิกภาพแบบนิยมความจริง (R : Realistic Type) ชอบกิจกรรมที่ใช้แรงกายมากกว่า กิจกรรมที่ต้องคิดวิเคราะห์ ซึ่งทางภาครัฐได้มีการช่วยเหลือด้านการมีงานทำภายหลังพ้นโทษ ทำให้นายจ้างมีความยินดีจ้างงานผู้พ้นโทษ และมีแนวโน้มให้ความร่วมมือในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานหากรัฐมีมาตรการลดภาษีให้นายจ้าง (อริสา สารอง, 2562) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางชลบุรีที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูโดยการฝึกวิชาชีพ ซึ่งเป็นการเสนอแนะแนวทางว่าด้วยอายุ สภาพแวดล้อม เชาวนารีวรรณ์ และการบริหาร มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้ต้องขังส่วน (พนิดา นิลอรุณ, 2557) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์โครงการพัฒนาฝีมือแรงงานและส่งเสริมอาชีพให้กับผู้ต้องขังโดยความร่วมมือระหว่างกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม และบริษัท เทเลอินโฟ มีเดีย จำกัด (มหาชน) สรุปผลที่ได้คือ อายุ เชาวนารีวรรณ์ ทัศนคติ การบริหารที่ดีหรือความพร้อมอย่างมีประสิทธิภาพในองค์กรจะส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพได้เพราะการบริหารส่งผลต่อการขับเคลื่อนให้สำเร็จ ส่วนปัจจัยที่ไม่สำเร็จคือ สภาพแวดล้อม ข้อจำกัด การได้รับโอกาส ซึ่งถือเป็นการเสนอแนะแนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง และเพื่อศึกษาและเสนอแนะทางพัฒนาปรับปรุงแก้ไข เพื่อคืนผู้ต้องขังกลับสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

5. ระเบียบวิธีวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือผู้ต้องขังอายุระหว่าง 20-40 ปี ที่กระทำผิดซ้ำ 3 ครั้งขึ้นไปและถูกคุมขังในเรือนจำจังหวัดอ่างทองจำนวนทั้งสิ้น 15 คน ใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ ต้องเป็นผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป ถูกคุมขังในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2564 – 2565 และเต็มใจเข้าร่วมการวิจัย และให้คำยินยอมด้วยวาจา (Verbal Consent) พร้อมทั้งจะเล่าถึงประสบการณ์ของตนเอง ให้ข้อมูลชัดเจนและละเอียดเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งคือ นักทฤษฎีวิทยาประจำเรือนจำอ่างทองที่มีประสบการณ์การทำงานในเรือนจำอ่างทอง 3 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 18 คน

5.2 การเก็บข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากผลการทบทวนประเด็นสำคัญในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ รูปแบบข้อคำถามแบบปิด (Close Ended Question) แบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 8 ข้อ โดยสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง

ส่วนที่ 3 เป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง

5.3 การพิทักษ์สิทธิอาสาสมัครในการวิจัย/จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

เกณฑ์การคัดเลือกคือ ต้องเป็นผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป ถูกคุมขังในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2564 – 2565 และเต็มใจเข้าร่วมการวิจัย และให้คำยินยอมด้วยวาจา (Verbal Consent)

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 โดยนำข้อมูลทั่วไปมาสรุป

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง เป็นการวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขังกรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปผลการวิจัย

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัย แนวทางพัฒนาการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง สามารถสรุปผลการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

6.1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำและถูกคุมขังในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

ตาราง 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำและถูกคุมขังในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

เพศ	จำนวน(คน)
เพศชาย	15
ผลรวม	15
อายุ	จำนวน(คน)
30-39 ปี	5
40-49 ปี	6
20-29 ปี	3
50 ปีขึ้นไป	1
ผลรวม	15

ตาราง 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำและถูกคุมขังในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง (ต่อ)

วุฒิการศึกษา	จำนวน(คน)
มัธยมศึกษาปีที่ 3	13
ประถมศึกษาปีที่ 6	2
ผลรวม	15
อาชีพก่อนต้องโทษ	จำนวน(คน)
รับจ้างทั่วไป	7
ว่างงาน	5
เกษตรกร	1
ค้าขาย	1
ธุรกิจส่วนตัว	1
ผลรวม	15
สาเหตุการกระทำผิดซ้ำ	จำนวน(คน)
ไม่มีงานทำ ขาดรายได้	7
ต้องการเงินและทรัพย์สิน	4
ติดยาเสพติด	4
ผลรวม	15
จำนวนครั้งที่กระทำความผิดในทุกคดีความ	จำนวน(คน)
4 ครั้ง	15
ผลรวม	15
ปัจจุบันถูกจำคุกในคดีนี้มาแล้ว	จำนวน(คน)
1 – 5 ปี	12
ต่ำกว่า 1 ปี	3
ผลรวม	15

5.2 ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสัมภาษณ์นักโทษวิฑิตยา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง จำนวน 3 ท่าน

ตาราง 2 ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสัมภาษณ์นักโทษวิฑิตยา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง

ผู้ให้ข้อมูล หมายเลข	เพศ	อายุ
1	ชาย	48
2	หญิง	56
3	ชาย	53

5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง

1. การฝึกอาชีพไม่มีหลากหลาย นอกจากนั้นแบบในการทำเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ ไม่เพียงพอ เพื่อส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ และหลากหลายเพิ่มขึ้น อีกทั้งไม่สามารถใช้ได้ใช้ไปประกอบอาชีพได้ในชีวิตจริง นอกจากนี้การฝึกวิชาชีพในการประกอบหัวไฟแช็กนั้น หลังจากพ้นโทษไปแล้ว ไม่สามารถจะนำความรู้ไปประกอบอาชีพนี้ได้

2. หลังจากที่ได้รับบริการฝึกอบรมโครงการฯ ไม่ได้มีโอกาสนำไปใช้จริง เนื่องจากขาดเงินทุนในการจ้างแรงงานมาทำเป็นอาชีพ และไม่มีประสบการณ์ในการฝึกวิชาชีพนี้เพียงพอ

ขาดความรู้เกี่ยวกับช่องทางจัดจำหน่าย นอกจากนี้การอบรมวิชาชีพในเรือนจำนั้น เป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย นำมาประกอบเป็นอาชีพหลักเพื่อหารายได้หลักไม่ได้ และไม่ตรงกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน

3. ไม่สามารถนำความรู้ ทักษะที่ได้เพิ่มความถนัดและความต้องการของตลาดแรงงาน หลังจากที่ได้รับการฝึกอบรมโครงการฯ เนื่องจากยังขาดประสบการณ์ ทำให้ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด และขาดความถนัดและเชี่ยวชาญ นอกจากนี้การติดอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานาน ทำให้การพัฒนาฝีมืออาจไม่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปนอกเรือนจำ

4. ไม่สามารถนำความรู้ ทักษะที่ได้ฝึกอบรมไปสร้างรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพดูแลตนเองและครอบครัว หลังพ้นโทษ ได้ เนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น ไม่สามารถนำมาเป็นรายได้หลักได้

5. การเป็นที่ยอมรับทางสังคม หลังจากพ้นโทษ มีความเป็นไปได้เนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดการยอมรับและให้โอกาสมากขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับประเพณีของแต่ละบุคคล เช่นเดียวกันว่าจะเลือกกลับไปอยู่ในสังคมแบบไหน

6. ปัญหาด้านงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ มีไม่เพียงพอ หรือล้าสมัย ไม่พอกับจำนวนผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้ผู้ต้องขังบางคนไม่ได้รับการฝึกอาชีพ ขาดวิทยากรฝึกอบรม มีเพียงการบรรยายแล้วฉายวิดีโอทัศน์ให้ชม ขาดการปฏิบัติจริง

5.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดอ่างทอง

1. ควรให้การฝึกอบรมวิชาชีพในเรือนจำ เปิดการฝึกอบรมโครงการที่สินค้าผลผลิตมีความต้องการของตลาด สินค้าอุปโภคในชีวิตประจำวัน เช่น วิธีการทำสบู่ ผงซักฟอก ยาสระผม

2. ควรเชิญบุคคลภายนอกที่ประกอบอาชีพโดยตรง ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์จากนอกเรือนจำมาฝึกอบรม

3. ควรจัดให้มีการฝึกอบรมที่หลากหลายและสามารถใช้ได้จริงเป็นรายได้เพื่อประกอบอาชีพเพื่อที่จะเพิ่มโอกาส ช่องทางในการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตให้ดียิ่งขึ้น และสร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเองและครอบครัวได้

4. ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาประสานงานอย่างบูรณาการในการจัดหางานเพื่อสร้างอาชีพในลำดับต่อไป อีกทั้งควรสร้างขวัญกำลังใจให้เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังโดยให้ได้รับเงินปันผลแก่เจ้าหน้าที่และเงินรางวัลแก่ผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม

6. การอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่เป็นข้อค้นพบที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคการฝึกอาชีพผู้ต้องขังขณะได้รับฝึกอบรม กรณีศึกษาเรือนจำอ่างทองปัญหาที่เกิดขึ้นคือข้อจำกัดของอุปกรณ์ เครื่องมือ เช่นการสานริบบิ้น สอดคล้องกับทัศนคติของผู้ต้องขังต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพการปูกระเบื้องพื้นกรณีศึกษาเรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่ที่ผลการวิจัยพบว่าอุปสรรคการฝึกอบรมวิชาชีพด้านกฎหมาย หรือระเบียบที่เอื้อต่อการฝึกอบรมด้านอาชีพยังเป็นข้อจำกัดสำหรับผู้ต้องขังเนื่องจากการฝึกอาชีพจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้ต้องขังให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในอาชีพ รวมไปถึงข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่ อุปกรณ์ ระยะเวลาการฝึกอาชีพ (วิบูลย์ จันทรหมื่น และคณะ, 2561)

2. ผู้ต้องขังมีความกังวลการที่จะกลับไปสู่สังคม การยอมรับทางสังคม การกลับไปสู่สังคมแบบเดิม เนื่องจากระยะเวลาต้องโทษมีเวลานาน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของผู้ต้องขังในเรือนจำโครงสร้างเบา และประเด็นทางด้านผู้ต้องขังคุณสมบัติของผู้ต้องขังในรุ่นแรกของโปรแกรมอยู่ในหลักเกณฑ์การพักการลงโทษ ซึ่งถือว่าได้ผลออกมาในแนวโน้มที่ดีและมีอัตราการกระทำความผิดซ้ำน้อย แต่อนาคตจะให้ผู้ต้องขังใกล้ชิดอยู่ใน

ทุกกลุ่มได้เข้าสู่โปรแกรมนี้ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านสังคมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ยากการควบคุม หากออกไปสู่สังคม เจอสภาพแวดล้อมเดิม อาจทำให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก จึงนำมาสู่แนวทางการพัฒนา (กรวรรณ คำกรเหตุ, 2559)

3. โครงการฝึกอาชีพในปัจจุบันไม่มีความหลากหลายและยังไม่สามารถนำไปใช้เป็นอาชีพหลักได้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาสรุปว่าผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทองมีความต้องการพัฒนาตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทองมีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการฝึกวิชาชีพและด้านการพัฒนาจิตใจ (ปิยะพงศ์ ลองเย็น, 2559)

4. การฝึกอาชีพหากสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ต้องขังในการสร้างรายได้หลัก สามารถที่จะคืนคนดีสู่สังคมได้ และเป็นการให้โอกาสแก่ผู้ต้องขัง สอดคล้องกับขั้นตอนและกระบวนการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังยาเสพติดในรูปแบบโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองราชทัณฑ์ให้สถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานีกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดให้สถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี โดยพิจารณาพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษเข้ารับการฝึกอบรมใน 5 หลักสูตรอย่างเข้มข้นประกอบด้วยด้านการเสริมสร้างระเบียบวินัยด้านการพัฒนาจิตใจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการฝึกวิชาชีพระยะสั้นและด้านการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยหลังจากนั้นจึงเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษเพื่อคืนคนดีกลับสู่สังคมและสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (พายุวัฒน์ อรัญภูมิ, 2558)

5. ข้อเสนอแนะควรเปิดการฝึกอบรมโครงการที่สินค้าผลผลิตมีความต้องการของตลาดจะสามารถใช้ได้ใช้ไปประกอบอาชีพได้ในชีวิตจริงสอดคล้องกับความคาดหวังต่อโครงการอบรมฝึกวิชาชีพเพื่อการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษในสถานศึกษาหญิงชลบุรี ซึ่งพบว่าบริบทสถานศึกษาหญิงเชียงใหม่ เป็นเรือนจำที่ควบคุมผู้ต้องขังหญิงล้วนรองรับผู้ต้องขังได้มากที่สุด 3,583 คน มีภารกิจหลักคือ ควบคุมผู้ต้องขังหญิงคดีระหว่างพิจารณาคดีกำหนดโทษประหารชีวิตอบรมแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม มีสถานฝึกวิชาชีพที่เรือนจำชั่วคราวกลางเวียง ตั้งอยู่เลขที่ 100 ถนนราชวิถีตำบลศรีภูมิอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่เปิดให้บริการนวดไทยแก่บุคคลทั่วไป ทำให้มีผู้เข้าใช้บริการจำนวนมาก การที่กรมราชทัณฑ์มีนโยบายประกาศให้เป็นเรือนจำเฉพาะทางด้านการฝึกวิชาชีพการนวดไทยให้ผู้ต้องขัง (Thai Massage Academy) ในโครงการ Give And Gain In Wall สร้างรายได้ให้ผู้ต้องขังระหว่างถูกคุมขัง และมีเงินออมไว้เป็นทุนเริ่มต้นในการออกไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นหลังพ้นโทษ (เยาวณา เชื้อเมืองพาน, 2564)

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการดำเนินนโยบายโดยมุ่งเน้นความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และเอกชน เช่น กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการดำเนินนโยบายเชิงปฏิบัติการอย่างบูรณาการ ให้ความสำคัญในรายละเอียดของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การสรรหาหลักสูตรการฝึกอบรม การเตรียมแผนการอบรม การฝึกอาชีพ และการรองรับอาชีพหลังจากที่พ้นโทษ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เช่น จัดฝึกอบรมการอบรมนวดแผนไทย และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังลงทะเบียนไปทำงานในต่างประเทศ

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการ ติดตามผล เก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของทุกโครงการอบรมเพื่อนำมาวิเคราะห์ถึง SWOT ให้เกิดการป้องกันปัญหา และ พัฒนาเป็นแม่แบบของโครงการต่อไป

2. ควรมีการประชาสัมพันธ์การรณรงค์ ผู้ต้องขัง ถึงประโยชน์ที่จะได้รับนอกเหนือจากการใช้เวลาในเรือนจำให้มีประโยชน์เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมฝึกอบรม

3. ควรสร้างขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง เช่น เงินปันผลแก่เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม
4. ควรต่อยอดอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เช่น การวางแผนไทยการชงกาแฟ
5. ควรมีโครงการอบรมการตลาดออนไลน์ เพื่อเพิ่มโอกาสการขายสินค้า/บริการ

7.3 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยนี้ ศึกษาเพียงขอบเขตการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำอ่างทอง เพื่อลดปัญหาการเกิดก่ออาชญากรรมซ้ำ และลดจำนวนผู้ต้องขังล้นเรือนจำ จึงควรมีการศึกษาการขอบเขตการฝึกอาชีพผู้ต้องขัง กรณีศึกษา เรือนจำอ่างทอง กรณีศึกษาในเรือนจำอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา และ นำมาหาแนวทางแก้ไข และพัฒนา ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

8. เอกสารอ้างอิง

- กรวรรณ คำกรเกิด. (2559). *แนวทางการพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของผู้ต้องขังในเรือนจำโครงสร้างเบา*. (วิทยานิพนธ์). คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2565). *อัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในช่วงปีงบประมาณ*. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/recstats/index.php>
- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2566). *เกี่ยวกับกรมราชทัณฑ์*. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/recstats/index.php>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560). *เบเกอรี่เรือนจำจังหวัดอ่างทอง ฝึกอาชีพสร้างความออร่อยหลังพ้นโทษ*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/central/1082214>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). *ร.มว.ยธ. เผย 4 โครงการ ฝึกอาชีพผู้ต้องขัง สร้างงานเลี้ยงครอบครัวลดทำผิด*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1985232>
- ไท วัฒนา. (2564). *แนวทางการนำผู้ต้องขังคืนสู่สังคมเพื่อให้ดำเนินชีวิตได้ตามปกติ*. สืบค้นจาก <https://researchcafe.org/social-reintegration/>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2564). *โควิด-19 ฉายภาพ "คนล้นคุก" ความยากด้านสาธารณสุขในเรือนจำ ถ้ายิ่งแก้ปัญหาก็ปลายทาง*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9640000047086>
- พายุวัฒน์ อรัญภูมิ. (2558). *การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติด : กรณีศึกษา ทณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, กรุงเทพฯ.
- พงษ์ศักดิ์ ปัตถา. (ม.ป.ป.). *การฝึกทักษะวิชาชีพและการจ้างงานผู้ต้องขัง*. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2168
- พนิดา นิลอรุณ. (2557). *การวิเคราะห์โครงการพัฒนาฝีมือแรงงานและส่งเสริมอาชีพให้กับผู้ต้องขังโดยความร่วมมือระหว่างกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรมและบริษัท เทเลอินโฟ มีเดีย จำกัด (มหาชน). วารสารวิชาการ ฉบับมนุษยศาสตร์และศิลปะ, 1(7), 671-683.*
- เยาวณา เชื้อเมื่อนพาน. (2564). *ปัจจัยความสำเร็จในการฝึกวิชาชีพการนวดไทยให้ผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- วิบูลย์ จันทรมณี และคณะ. (2563). *ทัศนคติของผู้ต้องขังต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพการบุกระเบื้องพื้น : กรณีศึกษาเรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 9(2), 24-37.*

- ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม. (2564). *หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศ เพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ปิยะพงศ์ ลองเย็น. (2559). *ความต้องการพัฒนาด้านเองของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทอง*. วิทยาการจัดการ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธัญวัฒน์ อีพุดม. (2560). *เข้าถึงจิตใจ 'อาชญากร' ด้วยแนวคิด 'อาชญาวินัย' สันทนากับ อ.ธรรมาธิราช บวรนนท์กุล*. สืบค้นจาก <https://thematter.co/social/understanding-the-criminal-minds/41183>
- ศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงานภาคเหนือ. (2562). *บุคลิกภาพและทักษะทางอาชีพของผู้ใกล้พ้นโทษและความต้องการจ้างงานของนายจ้าง กรณีศึกษา : เรือนจำกลางลำปาง*. กองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- อริสา สารอง. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางชลบุรีที่ได้รับการบำบัดฟื้นฟูโดยการฝึกวิชาชีพ*. สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทัศน์ไทย, 8(2), 203–215.
- อัครกร รองศักดิ์. (2563). *สาเหตุการกระทำผิดซ้ำของนักโทษเด็ดขาดเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์). คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- Kanittakul, S. (2022). *ปัจจัย ถักแห เย็บรองเท้า ฯลฯ การฝึกอาชีพในเรือนจำนำมาใช้ได้จริงไหมหลังพ้นโทษ*. สืบค้นจาก <https://thematter.co/social/vocational-training-in-jail/166828>

พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1

The Behaviors That Affect Elections Member of the Koh Samui Municipality Council Electoral District 1

สรวิศ บรมธนรัตน์¹

วันรับ: 1 พฤษภาคม 2567 วันแก้ไข: 4 มิถุนายน 2567 ยอมรับ: 14 กรกฎาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนคร เกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 โดยการศึกษาเอกสารและทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำประโยชน์เพื่อสังคม จำนวน 20 ท่าน 1. ลักษณะทางประชากร ประกอบด้วย ช่วงวัย และตัวแทนอาชีพ (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 และใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร เน้นถึงเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต และมีผลงานถ้าเคยเป็นตัวแทนมาแล้ว ควรเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบสูง มีความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่อง อดทนต่อปัญหาอุปสรรค มีความขยันหมั่นเพียร เสียสละ 2) ด้านนโยบาย ต้องกำหนดเป็นนโยบายที่จับต้องได้ บอกวิธีการ ปริมาณ และกรอบเวลา ให้ประชาชนสามารถติดตามและประเมินผลความสำเร็จได้ โดยจัดทำโครงการและกิจกรรมภายในเวลาที่กำหนด ให้สอดคล้องกับนโยบายที่วางไว้ นโยบายที่จะทำนั้นต้องทำได้จริงและเป็นประโยชน์ต่อคนในพื้นที่ และไม่มีผลกระทบต่อนโยบายต้องทำให้สมุยมีความเป็นอยู่ที่ดีธุรกิจเติบโต ไม่ทำลายธรรมชาติ 3) ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ต้องทำให้ถูกกฎระเบียบไม่ผิดกฎหมาย สื่อบุคคล โดยปากต่อปาก สื่อแผ่นป้าย ติดในที่ชุมชน รถประชาสัมพันธ์หาเสียงเคลื่อนที่ จัดเวทีปราศรัยและออกพบปะประชาชน เช่น ผู้สูงวัย ควรใกล้ชิดแบบเคาะประตูบ้าน เพราะรุ่นนี้ถ้าได้สัมผัสใกล้ชิดจะมีความรู้สึกที่ดี และประทับใจ ถ้าเป็นวัยทำงานควรเน้นผ่านสื่อ เช่น เอกสาร สื่อวิทยุ โทรทัศน์รวมทั้งสื่อโซเชียล ส่วนวัยหนุ่มสาวเน้นสื่อโซเชียลมีเดีย ป้ายหาเสียงก็ยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องจัดให้มีอย่างทั่วถึงในแต่ละเขตเลือกตั้ง 4) ด้านพรรคที่สังกัด การเมืองท้องถิ่นไม่มีความจำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมืองระดับชาติ มีศักยภาพของสมาชิกที่หลากหลายพร้อมบริหารงานเมื่อได้รับเลือกตั้ง ซึ่งมีจุดขายที่โดดเด่นก็ไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมือง

คำสำคัญ: คุณสมบัติ, นโยบาย, การรณรงค์หาเสียง, พรรคที่สังกัด

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

Abstract

This Article aimed to study (1) investigate behaviors which influence the election of Samui Island Municipal Council members in area1 using an analysis of related documents and in-depth interviews with 20 key informants who devote themselves for the community and (2) compare factors involved in the decision-making process to select for selecting a member for the Samui Island Municipal Council. The results indicate that among the qualifications of the candidates, honesty was given precedence over other attributes. Specifically, if a candidate had previous experience as a member of the Municipal Council, it was expected that they would demonstrate high levels of responsibility, ongoing determination, perseverance, a strong work ethic, and dedication. In relation to policy, it is imperative that it be sufficiently tangible and practical within a defined timeframe, enabling people to monitor and evaluate its outcomes effectively. Furthermore, the proposed policy should offer tangible benefits and be actionable without adversely affecting the community and the environment on Samui Island. In the context of the election campaign, it is essential to conduct it legally and ethically, utilizing a variety of channels including individuals, media outlets, banners, campaign vehicles, public debates, visits to elderly residents in the area, and leveraging social media platforms to engage the working class and teenagers. Ultimately, concerning political party affiliation, candidates vying for election to the Municipal Council are not mandated to be registered with a national political party. Instead, they should possess proficiency and demonstrate the potential to effectively serve the community.

Keywords: Qualifications, Policy, Political Campaign, Political Party

1. บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยถือว่าการปกครองที่ยอมให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในรัฐมากที่สุด และเป็นระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากที่สุด แต่โดยความเป็นจริงแล้วประชาชนทุกคนในประเทศไม่สามารถจะเข้าไปบริหารประเทศได้ด้วยกันทั้งหมด เมื่อเป็นเช่นนั้นประชาชนจะเลือกผู้แทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในสภา แต่การที่จะเลือกใครเข้าไปนั้น ผู้มีสิทธิในการเลือกจะต้องเลือกเอาบุคคลที่มีแนวความคิดมีนโยบายบริหารประเทศตรงกับความต้องการหรือเจตจำนงของตน และผู้ที่สมัครเข้าไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะสังกัดพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง เมื่อสมาชิกพรรคการเมืองใดได้เสียงข้างมากพรรคการเมืองนั้นก็จะมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาล เพื่อบริหารประเทศต่อไป (นภาพร หมั่นจง, 2559)

การปกครองส่วนท้องถิ่น คือรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้อง มีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบและวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแบ่งออกเป็นสองด้านคือ ด้านการเมืองการปกครอง และการบริหาร กล่าวคือในด้านการเมืองการปกครองนั้นเป็นการปูพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเรียนรู้การปกครองตนเอง ส่วนด้านการบริหารนั้นเป็นการแบ่งเบาภาระรัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่นได้หาทางสนองแก้ปัญหาด้วยตนเองด้วยกลไกการบริหารต่าง ๆ ทั้งในแง่ของการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการจัดการ (ชูศักดิ์ เทียงตรง, 2518)

เทศบาลนครเกาะสมุย เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลนคร ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับการยกฐานะจากเทศบาลตำบลเกาะสมุยเป็นเทศบาลเมืองตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2551 และได้รับการยกฐานะจากเทศบาลเมืองเกาะสมุยเป็นเทศบาลนครเมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2555 เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งเดียวในอำเภอเกาะสมุย มีประชากรในปี พ.ศ. 2565 ประมาณ 67,000 คน มีพื้นที่ 228.7 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมอำเภอเกาะสมุยเกือบทั้งหมด ยกเว้นเพียงหมู่เกาะบางส่วนของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทองตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครเกาะสมุย และสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2564 ที่ผ่านมานั้น นายรามเนตร ใจกว้าง ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนชาวเกาะสมุย ให้เข้ามาดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรีนครเกาะสมุยอีวาระหนึ่ง โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติรับรองผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครเกาะสมุย เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2564 มาจนถึงปัจจุบันจากความสำคัญข้างต้น ทำให้การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญในระบอบประชาธิปไตยสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งก็คือ ใครบ้างที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีปัจจัยอะไรในการเลือกใคร แตกต่างกันหรือเหมือนกันในการตัดสินใจว่าจะเลือกใคร เมื่อใด ด้วยเหตุผลอย่างไร ระหว่างบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจแตกต่างกันหรือไม่ มีปัจจัยสำคัญอะไรบ้างที่เป็นตัวกำหนดต่อกระบวนการเหล่านั้น

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 และเปรียบเทียบปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจ เลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย เชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ เขตเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มประชาชนในแต่ละช่วงวัย ดังนี้ Generation Baby Boomer (ปี พ.ศ. 2489-2507) จำนวน 5 ท่าน, Gen X (ปี พ.ศ. 2508-2523) จำนวน 5 ท่าน, Gen Y (ปี พ.ศ. 2524-2539) จำนวน 5 ท่าน, Gen Z (ปี พ.ศ. 2539-2555) จำนวน 5 ท่าน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 เพื่อกำหนดขอบเขตในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ตรงกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

2. สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 โดยให้มีเนื้อหาครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์และแนวคิดทฤษฎีที่ใช้สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จแล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อ่านแล้วเกิดความเข้าใจง่ายตลอดจนมีความชัดเจนตรงตามความมุ่งหมายของงานวิจัย

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนตรวจสอบประเด็นของข้อคำถามให้มีความเที่ยงตรงทางเนื้อหา ให้มีความถูกต้องก่อน นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กำหนดเอาไว้จำนวน 20 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 3 คน ได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์
2. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิจัยเชิงคุณภาพ
3. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิก

สภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งตามวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการทดสอบโดยการนำไปทดลองสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติ ลักษณะหรือบริบท ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ Generation Baby Boomer (ปี พ.ศ. 2489-2507) จำนวน 5 ท่าน เทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 เพื่อทำการทดสอบว่าข้อมูลที่ได้มา มีความถูกต้อง แม่นยำ และเชื่อถือได้หรือไม่ก่อนที่จะนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 ต่อไป

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) ตามกระบวนการด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดขอบเขตและประเด็นข้อคำถามในเรื่อง ปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 โดยยึดถือตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยแล้วทำการตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ที่จะสัมภาษณ์ พร้อมทั้งเดินทางไปยังเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 ซึ่งเป็นสถานที่ที่จะใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1

2. ผู้วิจัยไปยังเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 โดยทำการแนะนำตัวเอง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนที่จะเริ่มต้นทำการสัมภาษณ์

3. ชี้แจงจุดมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้และการเก็บความลับของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยข้อมูลที่ได้รับจะเป็นข้อมูลเฉพาะบุคคล เพื่อที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลหรือเผยแพร่ข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งจะไม่มีผลกระทบกับตัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญและหน่วยงาน องค์กรที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสังกัดใด ๆ ทั้งสิ้น หรือผู้ให้ข้อมูลสามารถปฏิเสธการให้ข้อมูลหรือมีความประสงค์ที่จะไม่ตอบคำถามในบางประเด็นได้ พร้อมทั้งทำการขออนุญาตบันทึกเทปการสัมภาษณ์และคำถามเชิงลึกในประเด็นที่จะสัมภาษณ์ในเรื่องปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 โดยยึดหลักจริยธรรมสำหรับการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด

4. เริ่มต้นการสัมภาษณ์และเจาะลึกในประเด็นที่ต้องการจะทราบข้อมูลในรายละเอียดจากข้อคำถามแรกไปจนถึงข้อคำถามสุดท้าย โดยมีการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเป็นกันเอง ให้เป็นไปตามธรรมชาติของการสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็นในประเด็นที่ต้องการจะสัมภาษณ์ในเรื่องปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1

5. ปิดการสนทนา โดยสรุปความเห็นและสอบถามประเด็นที่อยากจะทราบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้ตอบคำถามได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นคำถามปิดท้ายสำหรับการสัมภาษณ์ในเรื่องปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 ในครั้งนี้

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัย พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่1 ผู้วิจัยเลือกรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งชั้นปฐมภูมิและในชั้นของข้อมูลทุติยภูมิ ดังต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยวิธีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับ Generation Baby Boomer (ปี พ.ศ. 2489-2507) จำนวน 5 ท่าน, Gen X (ปี พ.ศ. 2508-2523) จำนวน 5 ท่าน, Gen Y (ปี พ.ศ. 2524-2539) จำนวน 5 ท่าน, Gen Z (ปี พ.ศ. 2539-2555) จำนวน 5 ท่าน ในประเด็นเกี่ยวกับ 1.ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร 2. ด้านนโยบาย 3. ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 4. ด้านพรรคที่สังกัด เป็นต้น

2. การเก็บข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ซึ่งเป็นเก็บข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น 1. ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร 2. ด้านนโยบาย 3. ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 4. ด้านพรรคที่สังกัด ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3.2 การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งตามวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ว่า มีความถูกต้องแม่นยำ สอดคล้อง และเชื่อถือได้ ด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ให้ครบทั้ง 3 ด้าน (Miles & Huberman, 1994) ได้แก่

1. แหล่งเวลา (Times) ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้รับการไปสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเรื่องปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่1 ที่ได้รับ ณ เวลาที่แตกต่างกัน มาทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2. แหล่งสถานที่ (Places) ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้รับการไปสัมภาษณ์จากได้รับจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเรื่องปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะ สมุย เขตเลือกตั้งที่1 ณ สถานที่ต่างกัน มาทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

3. แหล่งบุคคล (Persons) ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้รับการไปสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเรื่องปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่1 ที่ได้รับจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลาย ๆ บุคคลมาทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้กระทำมาอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการในการวิจัย เริ่มนับตั้งแต่ก่อนการสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจึงได้ยึดตามหลักการแนวคิดของไมล์และฮิวเบอร์แมน ซึ่งมีองค์ประกอบหลักอยู่ 3 ประการ (Miles & Huberman, 1994) ได้แก่

1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) ที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 ท่าน

2. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Display) ซึ่งจะเป็นการจัดระเบียบข้อมูลที่มีการกระจายให้มารวมกลุ่มกันเพื่อความสะดวกและสะดวกต่อการตีความในขั้นตอนต่อไป

3. การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัยจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเรื่องปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่1 ตามวิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ตรงกับปัจจัยที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่1 และตรงกับกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

4. ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ต้องการสมาชิกเทศบาลที่มีความเป็นผู้นำ หันสมัย หันเทคโนโลยี เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ การมีวินัยและใส่ใจต่อความทุกข์ร้อนของผู้อื่น ด้านนโยบาย สามารถนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เข้ากับยุคสมัย พัฒนาท้องถิ่นเกาะสมุย บริหารงบประมาณที่พัฒนาท้องถิ่นเกาะสมุยอย่างคุ้มค่า และให้เกิดประโยชน์สูงสุด ให้มีการติดตามโครงการต่างๆอย่างใกล้ชิด ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาของโครงการ มีกำหนดระยะเวลาขึ้น เป็นรูปธรรมเกิดผลงานเชิงประจักษ์เกิดประโยชน์ได้จริง ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง รู้จักนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เข้ากับยุคสมัย พัฒนาท้องถิ่นเกาะสมุย วิธีการหาเสียงต้องใช้วิธีการสื่อสารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายๆช่องทางให้สอดคล้องกับในแต่ละช่วงวัยเช่น ผู้สูงวัย ควรใกล้ชิดแบบเคาประตูป้าน เพราะรุ่นนี้ถ้าได้สัมผัสใกล้ชิดจะมีความรู้สึกที่ดี และประทับใจ ถ้าเป็นวัยทำงานควรเน้นผ่านสื่อเช่นเอกสาร สื่อวิทยุ โทรทัศน์รวมทั้งโซเชียล และการเปิดเวทีปราศรัย ส่วนวัยหนุ่มสาวเน้นโซเชียลมีเดีย ป้ายหาเสียงก็ยังเป็นสื่อสำคัญที่จำเป็นต้องจัดให้มอย่างทั่วถึง ด้านพรรคที่สังกัด เป็นคนพื้นที่ในเกาะสมุย เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของประชาชน มีอุดมการณ์ชัดเจน ซื่อสัตย์ จริงใจ และดูแลคนในพื้นที่ให้ทั่วถึง ไม่ทอดทิ้งคนยากไร้ ปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง ซื่อสัตย์สุจริตและมีวิสัยทัศน์ดี เที่ยงตรงและเป็นธรรมคุณสมบัติมีเรื่องการมีส่วนร่วม ประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของธมลวรรณ วรรณปลูก (2561) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรี: ศึกษากรณีเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง"

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่อาศัยในนครเกาะสมุยในมุมมองของประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้ได้รับผลจากการเลือกตั้ง เหล่านี้โดยตรง ได้แก่กลุ่ม Generation Baby Boomer (ปี พ.ศ. 2489-2507), Gen X (ปี พ.ศ. 2508-2523), Gen Y (ปี พ.ศ. 2524-2539), Gen Z (ปี พ.ศ. 2539-2555) ในประเด็นเกี่ยวกับ 1) ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร 2) ด้านนโยบาย 3) ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 4) ด้านพรรคที่สังกัด เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะทำให้ผู้ค้นคว้าเข้าใจในเชิงลึก และเข้าใจพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่1 มากขึ้น และเป็นสิ่งที่สมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่1 ในแต่ละช่วงวัย ให้ความสำคัญ ด้านนโยบาย รองลงมาด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร และด้านพรรคการเมืองน้อยที่สุด ด้านวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง การเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความน่าเชื่อถือรองลงมาคือ เป็นบุคคลที่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ระดับมากเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดีมีความสามารถในการสื่อสาร เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เป็นนักพัฒนาที่มีผลงานมาก่อน ระดับปานกลาง เป็นคนในท้องถิ่น เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะรัตน์ สนแจ้ง (2562) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษากรณีประชาชนกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2562 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนชาวกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านนโยบาย ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ด้านพรรคการเมือง และด้านวิธีการหาเสียงเลือกตั้งการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนชาวกรุงเทพมหานครซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนอายุ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนชาวกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนการเปิดรับสื่อมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนชาวกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

5. การอภิปรายผล

พบว่า พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาะสมุย เขตเลือกตั้งที่ 1 **ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร** ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นควรเลือกตามคุณสมบัติของผู้สมัคร คือ ประชาชนจะเลือกสมาชิกจากคนที่มีความสมบัติน่าเชื่อถือและพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญและเป็นบุคคลที่ทำคุณประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ เสรี ชาเหลา (2543) ได้ศึกษาทัศนคติของประชาชนจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการตั้งสมาชิกวุฒิสภาจากการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้สมัครที่ต้องการเลือกสมาชิกวุฒิสภามากที่สุด คือ เป็นผู้ที่มีความเสียสละและซื่อสัตย์ รองลงมาคือ มีความรู้ความสามารถ มีผลงานโดดเด่นและมีชื่อเสียงในสังคม นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญปัจจัยด้านบุคลิกภาพ กล่าวคือประชาชนจะเลือกสมาชิกสภาเทศบาล ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และมีผลงานเก่าเคยเป็นตัวแทนมาแล้ว ควรเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบสูง มีความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่อง อดทนต่อปัญหาอุปสรรค มีความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว หากมีคุณสมบัติข้างต้นแล้วจะทำให้งานประสบความสำเร็จเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนเรื่องความรู้ความสามารถเกิดขึ้นภายหลังได้ ปัจจุบันควรเป็นอย่างไรนอกจากคุณสมบัติตามที่กำหนดแล้ว ควรมีคุณสมบัติเพิ่มเติม เช่น วิศวกรรมผังเมืองเพื่อใช้ในการวางแผนรองรับการเติบโตของเมืองในอนาคต ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะแบบครบวงจร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การคมนาคม แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค เป็นต้น เป็นผู้มีอาชีพมั่นคง ไม่เคยมีประวัติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่ไม่ถูกกฎหมาย เคยมีผลงานการทำงานเพื่อสังคม เป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ มีวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับสรารุณี วรพงษ์ (2555) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก้าวหน้าขึ้นสู่บุคคลชั้นนำทางการเมืองท้องถิ่นของเชียงใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกเทศบาลนครเชียงใหม่ (พ.ศ.2533-2538) พบว่า สมาชิกเทศบาลส่วนใหญ่จะมีกิจกรรมระหว่างที่ศึกษาอยู่เป็นส่วนใหญ่ เป็นหัวหน้าชั้นเรียนหรือนักดนตรีของโรงเรียนและทั้งนี้อาจเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งที่เขาไม่ได้สำหรับผู้บริหาร คือการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปและเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีจะสร้างความประทับใจให้กับผู้อื่นที่พบ เห็นและปฏิสัมพันธ์ด้วย เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพิจารณาเลือก ของประชาชน **ด้านนโยบาย** ต้องกำหนดเป็นนโยบายที่จับต้องได้ บอกวิธีการ ปริมาณ และกรอบเวลา ให้ประชาชนสามารถติดตามและประเมินผลความสำเร็จได้ เช่น ด้านการศึกษา ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า จัดให้มีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงอุดมศึกษาที่ใดหน้อย่างไร เท่าไร มีกำหนดระยะเวลาอย่างไร หรือจะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สนองต่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาเกาะสมุยอย่างไรบ้าง เป็นต้น หรือด้านสาธารณสุข ต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะเพิ่มศักยภาพโรงพยาบาล ตำบลโรงพยาบาลอำเภอตำบลไหน เท่าไร อย่างไร เมื่อไรทั้งนี้การกำหนดนโยบายต้องไม่เป็นนโยบายที่กำหนดไว้กว้างๆแบบครอบจักรวาล เช่น กำหนดนโยบายว่า จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี จะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น จะทำให้บ้านเมืองเจริญขึ้น เป็นรูปธรรมเกิดผลงานเชิงประจักษ์เกิดประโยชน์ได้จริง โดยก่อนออกนโยบาย ควรมีการสำรวจความต้องการของประชากรในพื้นที่ ศึกษาหาข้อมูลให้รอบด้าน นำมาวิเคราะห์ ประเมินก่อนประกาศเป็นนโยบาย และมีแผนกำกับการปฏิบัติงานเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนงาน โดยจัดทำโครงการและกิจกรรมภายในเวลาที่กำหนด ให้สอดคล้องกับนโยบายที่วางไว้ นโยบายที่จะทำนั้นต้องทำได้จริง และเป็นประโยชน์ต่อคนในพื้นที่และไม่มีผลกระทบต่อเกาะ สมุยต้องทำให้สมุยมีความเป็นอยู่ที่ดี ฐานะกิจเติบโต ไม่ทำลายธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดาวเรือง นาคสวัสดิ์ (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุโขทัย ในห้วงเวลา ปี พ.ศ. 2559 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุโขทัย ด้านนโยบายโดยรวมอยู่ในระดับมาก **ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง** ต้องทำให้ถูกกฎระเบียบไม่ผิดกฎหมาย ไม่โจมตีกับพรรคอื่นๆ ชูนโยบายของแต่ละพรรคนำเสนอทั้งข้อดีและข้อเสียให้เข้าใจมีวิธีการแก้ปัญหา สื่อบุคคล โดยปากต่อปาก อาศัยผู้นำหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนเป็นกระบอกเสียงให้ทางโซเซียลมีเดีย โดยให้มีอาชีพจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์หาเสียงให้ยุคนี้อย่างนี้สะดวก รวดเร็วเข้าถึงทุกกลุ่มวัย กระจายข่าวหาเสียงได้ในวงกว้าง สื่อแผ่นป้าย ติดในที่ชุมชน รถประชาสัมพันธ์หาเสียงเคลื่อนที่ จัดเวทีปราศรัยและออกพบปะประชาชน วิธีการหาเสียงต้องใช้วิธีการสื่อสารกับผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหลายๆช่องทางให้สอดคล้องกับในแต่ละช่วง

วัยเช่น ผู้สูงวัย ควรใกล้ชิดแบบเคาะประตูบ้าน เพราะรุ่นนี้ถ้าได้สัมผัสใกล้ชิดจะมีความรู้สึกที่ดี และประทับใจ ถ้าเป็นวัยทำงานควรเน้นผ่านสื่อเช่นเอกสาร สื่อวิทยุ โทรทัศน์รวมทั้งโซเชียล และการเปิดเวทีปราศรัย ส่วนวัยหนุ่มสาวเน้นสื่อโซเชียลมีเดีย ป้ายหาเสียงก็ยังเป็นสื่อสำคัญที่จำเป็นต้องจัดให้ได้อย่างทั่วถึงในแต่ละเขตเลือกตั้ง สื่อใหม่ เช่น Website Facebook Line อยู่ในระดับมาก คือป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก ระดับปานกลาง คือ ขบวนการหาเสียงรอบ ๆ ชุมชน อยู่ในระดับน้อย คือ สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์, โทรทัศน์, วิทยุ การปราศรัยหาเสียงตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิญา ฉัตรช่อฟ้า (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอ่างทอง : ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2559 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอ่างทอง ด้านวิธีการรณรงค์หาเสียงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง **ด้านพรรคที่สังกัด** พบว่า สมาชิกเทศบาลนคร เกาสุมย์ เขตเลือกตั้งที่ 1 และผู้สมัครลงแข่งขันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเขตเกาสุมย์ เขตเลือกตั้งที่ 1 ได้เข้าสังกัดพรรคการเมืองใดการเมืองหนึ่ง โดยการที่พรรคเป็นคนหาบวม และเข้าสมัครเอง เป็นบุคคลซึ่งมีบทบาทและผลงานทางด้านการเมืองท้องถิ่นมาก่อน และมีทัศนคติเหมือนกันกับพรรคการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Roy (2015) ที่กล่าวว่า พรรคการเมือง คือ สมาคมซึ่งดำเนินกิจกรรมและรวบรวมประชาชนเข้ามาร่วมกัน โดยประสานผลประโยชน์ของสมาชิกเพื่อนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาล และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผู้ที่ลงสมัครแข่งขันในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเกาสุมย์ เขตเลือกตั้งที่ 1 ส่วนใหญ่จะมีที่ทำการพรรคอยู่ในเขตพื้นที่มีพนักงานเพื่อคอยรับเรื่อง ช่วยเหลือประชาชนในเขตพื้นที่ และเอาไว้ให้ประชาชนมาพบปะพูดคุยกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ La Palombara and Weiner (1966) ที่กล่าวว่า พรรคการเมืองมีสาขาพรรคกระจายอยู่ทั่วประเทศตามชุมชนต่างๆ มีการติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง โดยเฉพาะแต่เวลาหาเสียงเลือกตั้งเท่านั้นการเมืองท้องถิ่นมีความจำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมืองระดับชาติ เพราะจะทำให้มีการบริหารงานท้องถิ่น และนิยมชมชอบพรรคการเมืองระดับชาติจัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นเพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานเป็นทีมให้ความรู้สึกที่มีพลัง มีศักยภาพของสมาชิกที่หลากหลาย พร้อมบริหารงานเมื่อได้รับเลือกตั้ง ความจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้สมัครรายใหม่และยังไม่ใช่ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ถ้าได้สังกัดพรรคที่มีชื่อเสียงและมีกระแสแรง มีนโยบายตอบโจทย์แก้ปัญหาเป็นที่ถูกใจของประชาชน อาจจะได้รับความสำเร็จไปด้วย หากกรณีผู้สมัครเป็นผู้ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของประชาชน เรื่องสังกัดพรรคมีความจำเป็นน้อยลง เมื่อผู้สมัครมีภาพลักษณ์และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ มีผลประโยชน์ช่วยเหลือแก้ปัญหาความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านได้ อธิยาชัยไมตรีดี เป็นพรรคที่เคยมีผลงานปรากฏมาก่อน เป็นพรรคที่มีหัวหน้าพรรคโดดเด่นเป็นพรรคที่ได้รับความนิยมสูงในท้องถิ่น เป็นพรรคที่มีโอกาสเป็นรัฐบาล เป็นพรรคที่เคยเป็นรัฐบาลมาก่อน เป็นพรรคที่มีขนาดใหญ่ ระดับน้อย เป็นพรรคที่มีเงินทุนมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปนัดดา รักษาแก้ว (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร : ศึกษาในห้วงเวลา ปีพ.ศ.2559 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยในการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ด้านพรรคการเมืองที่สังกัดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร

ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร พบว่า ประชาชนที่อยู่อาศัย เกาสุมย์ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ให้ความสำคัญถึงเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และมีผลงานถ้าเคยเป็นตัวแทนมาแล้วหรือได้รับการเลือกตั้งสมาชิกเทศบาลเกาสุมย์ เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบสูง มีความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่อง อดทนต่อปัญหาอุปสรรค มีความขยันหมั่นเพียร เสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน หากมีคุณสมบัติข้างต้นแล้วจะทำให้นโยบายต่างๆประสบความสำเร็จเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่วนเรื่องความรู้ความสามารถเกิดขึ้นภายหลังได้ คุณสมบัติตามที่กำหนดแล้ว ควรมีคุณสมบัติเพิ่มเติม เช่น วิศวกรรมผังเมืองเพื่อใช้ในการวางแผนรองรับการเติบโตของเมืองในอนาคต ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการเรื่องขยะแบบครบวงจร การพัฒนาโครงสร้าง

พื้นที่ทาง เช่น การคมนาคม แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค เป็นต้น เป็นผู้ที่มิอาจชีพมั่นคง ไม่เคยมีประวัติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่ไม่ถูกกฎหมาย เคยมีผลงานการทำงานเพื่อสังคม

6.2 ด้านนโยบาย

ด้านนโยบาย พบว่า ประชาชนที่อยู่อาศัย เกาะสมุยในเขตเลือกตั้งที่ 1 ต้องการสมาชิกเทศบาลนครเกาะสมุย ต้องการให้กำหนดเป็นนโยบายที่จับต้องได้ บอกวิธีการ ปริมาณ และกรอบเวลา ให้ประชาชนสามารถติดตาม และประเมินผลความสำเร็จได้ เช่น ด้านการศึกษา ต้องกำหนดให้ชัดเจน จัดให้มีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงอุดมศึกษาที่ไหน อย่างไร เเท่าไร มีกำหนดระยะเวลาอย่างไร หรือจะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สนองต่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาเกาะสมุยอย่างไรบ้าง เป็นต้น หรือ ด้านสาธารณสุข ต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะเพิ่มศักยภาพโรงพยาบาล ตำบลโรงพยาบาลอำเภอตำบลไหน เเท่าไร อย่างไร เมื่อไรทั้งนี้การกำหนดนโยบายต้องไม่เป็นนโยบายที่กำหนดไว้กว้างๆแบบครอบจักรวาล เช่น กำหนดนโยบายว่า จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี จะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น จะทำให้บ้านเมืองเจริญขึ้น เป็นรูปธรรมเกิดผลงานเชิงประจักษ์เกิดประโยชน์ได้จริง โดยก่อนออกนโยบาย ควรมีการสำรวจความต้องการของประชากรในพื้นที่ ศึกษาหาข้อมูลให้รอบด้าน นามาวีเคราะห์ ประเมินก่อนประกาศเป็นนโยบาย และมีแผนกำกับการปฏิบัติงานเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนงาน โดยจัดทำโครงการและกิจกรรมภายในเวลาที่กำหนด ให้สอดคล้องกับนโยบายที่วางไว้ นโยบายที่จะทำนั้นต้องทำได้จริงและเป็นประโยชน์ต่อคนในพื้นที่และไม่มีผลกระทบต่อนโยบายต้องทำให้สมุยมีความเป็นอยู่ที่ดี ธุรกิจเติบโต ไม่ทำลายธรรมชาติ

6.3 ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พบว่า ประชาชนที่อยู่อาศัย เกาะสมุยในเขตเลือกตั้งที่ 1 ต้องทำให้ถูกกฎระเบียบไม่ผิดกฎหมาย ไม่โจมตีกับพรรคอื่นๆ ชูนโยบายของแต่ละพรรคนำเสนอทั้งข้อดีและข้อเสียให้เข้าใจมีวิธีการแก้ปัญหา สื่อบุคคล แบบเคาะประตูบ้าน เข้าถึงประชาชน ทำให้เกิดการสื่อสารโดยปากต่อปาก อาศัยผู้นำหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนเป็นกระบอกเสียงรวมด้วย พร้อมสื่อสารหาเสียงเลือกตั้งให้ทางโซเชียลมีเดีย จัดทำการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งแบบมีอาชีพจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์หาเสียงให้ ช่องทางโซเชียลมีเดียนี้สะดวก รวดเร็ว เข้าถึงทุกกลุ่มวัย กระจายข่าวและหาเสียงได้ในวงกว้าง จัดทำสื่อแผ่นป้าย ติดในที่ชุมชน รถประชาสัมพันธ์หาเสียงเคลื่อนที่ จัดเวทีปราศรัย และออกพบปะประชาชน วิธีการหาเสียงต้องใช้วิธีการสื่อสารกับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหลายๆช่องทางให้สอดคล้องกับในแต่ละช่วงวัยเช่น ผู้สูงวัย ควรใกล้ชิดแบบเคาะประตูบ้าน เพราะรุ่นนี้ถ้าได้สัมผัสใกล้ชิดจะมีความรู้สึกที่ดี และเกิดความประทับใจ ถ้าเป็นวัยทำงานควรเน้นผ่านสื่อเช่นเอกสาร สื่อวิทยุ โทรทัศน์รวมทั้งโซเชียล และการเปิดเวทีปราศรัย ส่วนวัยหนุ่มสาวเน้นสื่อโซเชียลมีเดีย ป้ายหาเสียงก็ยังเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องจัดให้มีย่างทั่วถึงในแต่ละเขตเลือกตั้ง

6.4 ด้านพรรคที่สังกัด

ด้านพรรคที่สังกัด พบว่า ประชาชนที่อยู่อาศัย เกาะสมุยในเขตเลือกตั้งที่ 1 มีความเชื่อว่าการเมืองท้องถิ่นไม่มีความจำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมืองระดับชาติ เพราะจำทำให้มีความรู้สึกว่ามีอิสระในการบริหารงานท้องถิ่น และยังทำให้มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายของผู้คนในท้องถิ่นตามความรู้สึกของกองเชียร์ที่นิยมชมชอบพรรคการเมืองระดับชาติแต่ควรสังกัดกลุ่มที่รวมตัวและจัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นเพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานเป็นทีม ให้มีความรู้สึกที่มีพลัง มีศักยภาพของสมาชิกที่หลากหลาย พร้อมบริหารงานเมื่อได้รับเลือกตั้ง ความจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้สมัครรายใหม่และยังไม่ใช่ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ถ้าได้สังกัดพรรคที่มีชื่อเสียงและมีกระแสแรง มีนโยบายตอบโจทย์แก้ปัญหาเป็นที่ถูกใจของประชาชน อาจจะได้รับคามเชื่อถือไปด้วย หากกรณีผู้สมัครเป็นผู้ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของประชาชน เรื่องสังกัดพรรคมีความจำเป็นน้อยลง เมื่อผู้สมัครมีภาพลักษณ์และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ มีผลประโยชน์ช่วยเหลือแก้ปัญหาความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านได้ อธิบายไม่ตรีดี ซึ่งมีจุดขายที่โดดเด่นก็ไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมือง

6.4 ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยพฤติกรรมการเลือกตั้งในเขตพื้นที่ต่างๆ ในแต่ละภูมิภาค เพื่อใช้ศึกษาเปรียบเทียบอธิบายพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในภาพรวมทั้งประเทศ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเรื่องพรรคการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2518). *การบริหารการปกครองถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นภาพร หมื่นจง. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยอง : ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2559*. (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพฯ.
- ดาวเรือง นาคสวัสดิ์. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุโขทัย* (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ธมลวรรณ วรรณปลุก. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรี : ศึกษากรณีเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ลำปาง.
- ปิยะรัตน์ สนแจ้ง. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษากรณีประชาชนกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2562*. (สารนิพนธ์). มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพฯ.
- ปนัดดา รักษาแก้ว. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร : ศึกษาในห้วงเวลา ปีพ.ศ.2559*. (สารนิพนธ์). มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพฯ.
- เสรี ชาเลลา. (2543). *ทัศนคติของประชาชนจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา นครสวรรค์*. นครสวรรค์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- สรารุณี วรพงษ์. (2555). *กระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยง บนพื้นที่สูงของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (ดุษฎีนิพนธ์). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- อภิญญา ฉัตรขอฟ้า. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอ่างทอง : ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2559*. (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพฯ.
- La Palombara, J., & Weiner, M. (1966). *Political parties and political development*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Roy, C. (2015). *Political parties and governance*. New York: Oxford University Press.

เส้นทางสู่ความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทย ในระดับโลก

The Road to Success of Thailand's World-Class Badminton Players

พไทมาส เหมือนนางส์¹ และ ชาญชัย จิวจินดา²

วันรับ: 26 กรกฎาคม 2567 วันแก้ไข: 28 สิงหาคม 2567 ยอมรับ: 6 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง เส้นทางสู่ความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับโลกมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในระดับนานาชาติ และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานักกีฬารุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยชุดปัจจุบันและอดีตนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทย จำนวน 10 คน ซึ่งมีประสบการณ์ในการแข่งขันระดับโลก อาทิ โอลิมปิกเกมส์ ชิงแชมป์โลก และรายการระดับนานาชาติอื่น ๆ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับโลก ได้แก่ (1) การฝึกซ้อมอย่างมีระบบตามหลักวิทยาศาสตร์การกีฬา ซึ่งมีการวางแผนฝึกซ้อมอย่างเหมาะสมกับศักยภาพของนักกีฬาแต่ละคน (2) แรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก เช่น เงินรางวัล เกียรติยศ และความใฝ่ฝันส่วนบุคคล (3) การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว สโมสร สมาคมกีฬา และสปอนเซอร์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ (4) โปรแกรมการฝึกเฉพาะบุคคล ที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของนักกีฬา (5) สมรรถภาพทางกาย ได้แก่ ความเร็ว ความแข็งแรง และความอดทน (6) สมรรถภาพทางจิตใจ ได้แก่ ความมั่นใจในตนเอง การควบคุมอารมณ์ และการมีจินตภาพเชิงบวก (7) สมรรถภาพทางทักษะ ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและมีแบบแผน (8) ปัจจัยด้านโชคและจังหวะ เช่น การจับสลากแบ่งสาย หรือคู่แข่งชั้นที่เจอในรอบต่าง ๆ และ (9) ความสามารถในการควบคุมสภาวะทางอารมณ์ในสถานการณ์การแข่งขันที่กดดัน ผลการศึกษานี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายการพัฒนา กีฬา การวางแผนฝึกซ้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเสริมสร้างระบบสนับสนุนอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับศักยภาพของนักกีฬาไทยให้สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้อย่างต่อเนื่องและจากการศึกษา พบว่า ควรมีการขยายขอบเขตของการศึกษาไปยังนักกีฬาในกีฬาประเภทอื่นที่มีลักษณะการแข่งขันใกล้เคียง เช่น เทนนิส เทควันโด วูซู หรือยกน้ำหนัก เพื่อศึกษาความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างของปัจจัยแห่งความสำเร็จในแต่ละชนิดกีฬา ซึ่งจะช่วยให้เกิดองค์ความรู้ที่กลุ่มลึกและรอบด้าน ตลอดจนสามารถพัฒนารอบแนวคิดเชิงเปรียบเทียบที่มีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น และควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกีฬาและกระบวนการพัฒนานักกีฬาของประเทศที่มีความสำเร็จอย่างต่อเนื่องในเวทีโลก เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ หรือเดนมาร์ก เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับระบบของประเทศไทย อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถประยุกต์ใช้ในการ

¹ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมการสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² ดร.,อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมการสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต

ยกระดับสมรรถภาพและศักยภาพของนักกีฬาไทยในบริบทสากลได้อย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: เส้นทางสู่ความสำเร็จ, นักกีฬาแบดมินตัน, ทีมชาติไทยในระดับโลก

Abstract

This study aimed to explore factors resulting in the Road to Success of Thailand's World-Class Badminton Players. The research employed qualitative methods. Data were collected through in-depth interviews with 10 key informants who were present and former Thai national badminton players with remarkable success in world competition events. The results revealed that factors contributing to the success of the badminton players were: 1) an application of sports science and technology to systematic training programs designed in response to the needs of the badminton players; 2) incentives which included salary and extra pay which encouraged them to pay attention in practicing skills; 3) supporters including family, badminton academies, private sector, the badminton Association of Thailand, etc.; 4) appropriate training programs; 5) athletes' physical fitness, speed, strength, and endurance; 6) psychological fitness including self-confidence, effective stress management, concentration, and positive psychology; 7) badminton skills which depended on how they were trained; 8) chance and luck with group separation, the number of players in an event, rivals' performance and skills, etc.; and 9) self-regulation which could help them cope with their emotional behaviors effectively. The study's results can be applied in the formulation of sports development policies, training program design, and the establishment of long-term support systems to enhance the international competitiveness of Thai athletes. It is also recommended that future research expand to athletes in other individual sports with similar competitive characteristics such as tennis, taekwondo, swimming, and weightlifting to compare similarities and differences in success factors. In addition, comparative studies of athlete development and sports management systems in countries with sustained international success, such as China, Japan, South Korea, and Denmark, may inform policy recommendations to systematically strengthen the capacity and performance of Thai athletes on the global stage.

Keywords: Road to Success, Badminton Players, Thai National Athletes, World Championships

1. บทนำ

ในปัจจุบันกีฬาแบดมินตันได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเป็นกีฬาที่สามารถเล่นได้ทุกเพศ ทุกวัย มีความสนุกสนาน และไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์หรือพื้นที่ในการเล่นมากนัก ส่งผลให้แบดมินตันกลายเป็นกีฬาสากลที่ได้รับการบรรจุไว้ในการแข่งขันระดับภูมิภาคและนานาชาติ อาทิ ซีเกมส์ เอเชียนเกมส์ และโอลิมปิกเกมส์ อีกทั้งยังได้รับความนิยมในกลุ่มประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศในกลุ่มสังคมนิยม โดยมีการจัดการแข่งขันอย่างเป็นทางการทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกีฬาแบดมินตันได้เข้ามาประเทศไทยในครั้งแรกประมาณปี พ.ศ. 2456 ซึ่งในตอนนั้นนิยมเล่นกันตามบ้านผู้ดีมีตระกูล วังเจ้านาย และในราชสำนัก (สมาคมกีฬาแบดมินตันแห่งประเทศไทย)

ไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2561) สำหรับในประเทศไทยกีฬาแบดมินตันเป็นกีฬาที่สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศมากมาย มีการเรียนการสอนในโรงเรียน ในสถาบันอุดมศึกษามีสนามแบดมินตันอยู่ทั่วประเทศ มีอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน ซึ่งผลิตได้เอง มีการอบรมฝึกสอนกีฬาแบดมินตันโดยองค์กรที่มีมาตรฐาน มีผู้ฝึกสอนทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ทำงานเต็มเวลามีกรรมการผู้ตัดสินที่เป็นมาตรฐาน มีรายการแข่งขันภายในประเทศที่จัดขึ้นในแต่ละปีไม่น้อยกว่า 20 รายการในประเทศไทย (สมาคมแบดมินตันแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563) และมีรายการที่จัดขึ้นในต่างประเทศมากมายตลอดทั้งปี ประเทศไทยเองมีความก้าวหน้าในวงการแบดมินตันอย่างชัดเจน นักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยหลายคนสามารถสร้างชื่อเสียงในระดับโลก เช่น การคว้าแชมป์โลก การติดอันดับ Top 10 ของโลก และการผ่านเข้ารอบลึกในมหกรรมกีฬาโอลิมปิกและเอเชียนเกมส์ และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการพัฒนานักกีฬาไทยให้สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากความสามารถเฉพาะบุคคลเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบที่ครอบคลุมหลายมิติ ทั้งในด้านการฝึกซ้อมตามหลักวิทยาศาสตร์การกีฬา การสนับสนุนจากครอบครัว สโมสร สมาคมกีฬา ตลอดจนองค์ประกอบด้านสมรรถภาพทางกาย จิตใจ และทักษะเฉพาะทาง

แม้ว่าประเทศไทยจะมีแนวโน้มพัฒนานักกีฬาแบดมินตันได้อย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบว่า มีช่องว่างในด้านองค์ความรู้เชิงวิชาการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬา โดยเฉพาะงานวิจัยเชิงคุณภาพที่วิเคราะห์จากประสบการณ์จริงของนักกีฬาทีมชาติไทยในระดับโลก ทั้งนี้ แนวคิดจากการกีฬาแห่งประเทศไทย (2558) ระบุว่า การพัฒนานักกีฬาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนในทุกมิติ อาทิ ด้านการบริหารจัดการ งบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาแบดมินตันในระยะยาว

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยชุดปัจจุบันและอดีตนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติที่ประสบความสำเร็จ เพื่อค้นหาปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนานักกีฬารุ่นใหม่อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนานักกีฬา การวางแผนฝึกซ้อม รวมถึงเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการทรัพยากรในวงการกีฬาไทยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.คำถามงานวิจัย

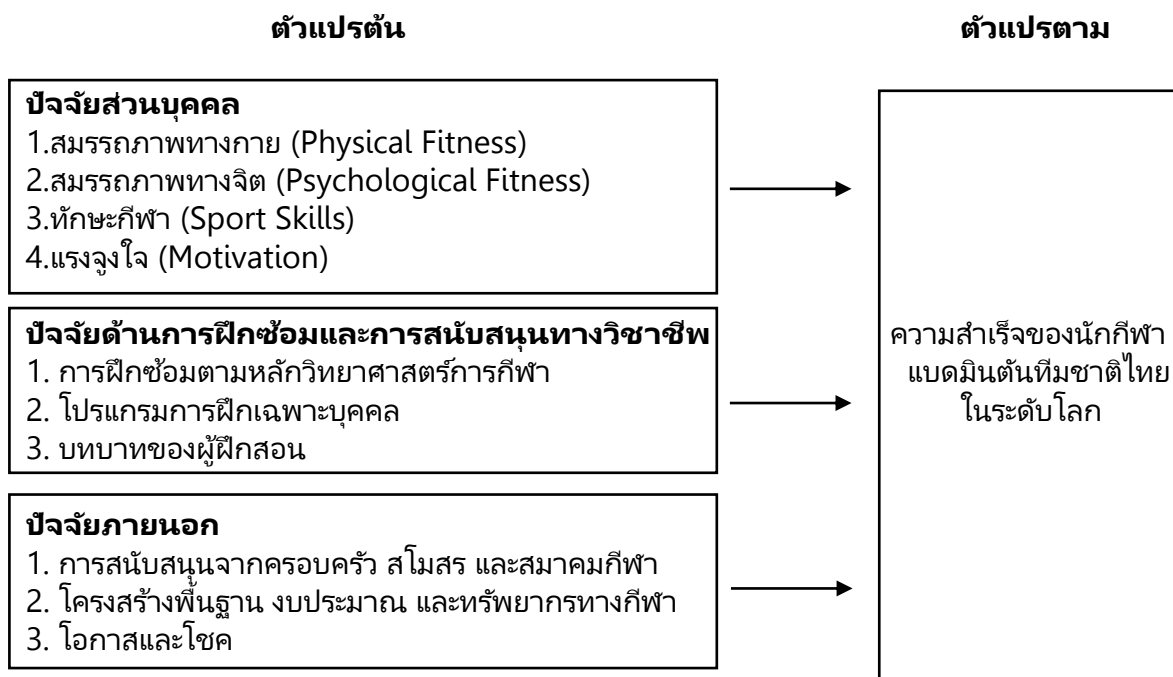
1. ปัจจัยอะไรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันอาชีพ

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยที่ประสบความสำเร็จในระดับโลก
2. เพื่อจัดทำเป็นคู่มือให้นักกีฬาแบดมินตันรุ่นหลังได้ศึกษา และไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนานักกีฬา การวางแผนฝึกซ้อม รวมถึงเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการทรัพยากรในวงการกีฬาไทยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4. กรอบแนวคิดของการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง เส้นทางสู่ความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยจำนวน 10 คนเป็นนักกีฬาชายจำนวน 5 คน และนักกีฬาหญิง 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจงโดยวัดจากนักกีฬาที่เคยเข้าร่วมการแข่งขันระดับมหกรรมเช่นโอลิมปิกชิงแชมป์โลก เอเชียนเกมส์ ซีเกมส์ และนักกีฬาที่มี World Ranking ของสหพันธ์แบดมินตันโลกอยู่ในอันดับที่ 1-20 ของโลก ได้แก่

1. คุณรัชนก อินทนนท์
2. คุณทรัพย์สิริ แต้รัตนชัย
3. คุณสุจิตรา เอกมงคลไพศาล
4. คุณพรปวีณ์ ช่อชูวงศ์
5. คุณจงกลพรรณ กิติธารากุล
6. คุณบุญศักดิ์ พลสนะ
7. คุณเดชาพล พัววรานุเคราะห์
8. คุณกุลวุฒิ วิทิตสานต์
9. คุณกันตพล หวังเจริญ
10. คุณมนนี่พงศ์ จงจิตร

5.1 วิธีการรวบรวมข้อมูล

เส้นทางสู่ความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับโลก ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งจะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความยืดหยุ่น ละเอียดยิ่ง และมีความครอบคลุมกับประเด็นคำถามที่สอดคล้องวัตถุประสงค์การวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ โดยใช้วิธีการจดบันทึก รวบรวมข้อมูล

5.2 การเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.1.1 ติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์

5.1.2 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อแจ้งความประสงค์ในการขอสัมภาษณ์ในหัวข้อที่กำหนด อีกทั้งพร้อมส่งแบบสอบถามไปยังผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า

5.1.3 ทำการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่

5.1.4 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่ได้นัดหมาย

5.1.5 ทำการวิเคราะห์เนื้อหาสัมภาษณ์ แล้วจึงสรุปผลการศึกษา

5.3 ลักษณะของแบบสัมภาษณ์

5.2.1 ผู้วิจัยนำปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬามาสร้างเป็นแนวทางการทำแบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันอาชีพ มีปัจจัยอะไรบ้าง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

5.2.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในการใช้สำนวนภาษา และรูปแบบการจัดพิมพ์ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

5.2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขและปรับปรุงตามอาจารย์ที่ปรึกษาไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาต่อไป

5.2.4 ปรับปรุงแนวทางเส้นทางสู่ความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับโลกตามข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนนำไปเสนอ

5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัย เรื่อง เส้นทางสู่ความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับโลก ครั้งนี้ใช้ระยะเวลาดำเนินการทั้งสิ้น 6 เดือน (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565)

6. ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

6.1 เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยที่ประสบความสำเร็จในระดับโลก

จากผลการศึกษาพบว่า การที่จะทำให้ นักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยสามารถก้าวสู่ความสำเร็จในระดับนานาชาติได้นั้น จำเป็นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ สมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness), สมรรถภาพทางจิต (Psychological Fitness) และ ทักษะกีฬา (Sport Skills) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Anshel (2003) ที่ระบุว่าสมรรถภาพทั้งสามด้านนี้เป็นรากฐานของความสามารถทางกีฬาในระดับสูง โดยสมรรถภาพทางกายและทักษะกีฬาเป็นองค์ประกอบที่สามารถพัฒนาได้ผ่านการฝึกซ้อมที่เข้มข้นและต่อเนื่อง ขณะที่สมรรถภาพทางจิตเป็นปัจจัยที่มีความผันแปรตามสถานการณ์ และมักเป็นตัวแปรชี้ขาดในการแข่งขันจริง ทั้งนี้ ปัญหาที่พบบ่อยในหมู่นักกีฬา คือ การเตรียมพร้อมด้านร่างกายและทักษะในระดับสูง แต่ขาดการฝึกฝนและเตรียมความพร้อมทางจิตใจ ส่งผลให้ไม่สามารถแสดงศักยภาพที่แท้จริงออกมาได้ในระหว่างการแข่งขัน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาองค์ประกอบด้านจิตวิทยาการกีฬา ควรเริ่มตั้งแต่ระดับเยาวชน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องในลักษณะบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การตั้งสมาธิ และการสร้างแรงจูงใจภายใน ซึ่งแรงจูงใจ ซึ่งจะช่วยให้นักกีฬาสามารถปรับตัวต่อความกดดันและการแข่งขันในระดับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติเชิงบวกต่อการเป็นนักกีฬาอีกด้วย

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จของนักกีฬาในเวทีโลกไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยลำพัง หากแต่เป็นผลของการบูรณาการองค์ประกอบหลายด้าน ทั้งปัจจัยภายใน ได้แก่ สมรรถภาพทางกาย สมรรถภาพทางจิต ทักษะกีฬา และแรงจูงใจส่วนบุคคล ร่วมกับปัจจัยด้านการฝึกซ้อมและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และ ปัจจัยแวดล้อมภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนจากครอบครัว สโมสรต้นสังกัด สมาคมกีฬา ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bompa (1999) ที่ชี้ว่า ความสำเร็จของนักกีฬาระดับสูงเกิดจากความสมดุลระหว่างองค์ประกอบทางกายภาพ ทักษะ และปัจจัยทางจิตวิทยา ตลอดจนสอดคล้องกับ Plunkett (1995) ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของโค้ช การจัดการองค์การกีฬา และการเข้าถึงการแข่งขันที่มีคุณภาพ ในประเด็นด้าน สมรรถภาพทางจิต นักกีฬาที่สามารถควบคุมอารมณ์ มีความมั่นใจในตนเอง และสามารถสร้างแรงจูงใจจากภายในได้อย่างมั่นคง มักจะสามารถแสดงศักยภาพในสถานการณ์การแข่งขันจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anshel (2003) ที่เห็นว่า จิตวิทยาการกีฬาเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันในระดับสูง โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับความกดดันและการแข่งขันที่เข้มข้น

นอกจากนี้ การมีโปรแกรมฝึกซ้อมที่ออกแบบเฉพาะบุคคล (individualized training programs) และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนความสำเร็จของนักกีฬา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ การกีฬาแห่งประเทศไทย (2558) ที่เน้นการบูรณาการหลักวิทยาศาสตร์การกีฬาเข้ากับการพัฒนาโปรแกรมฝึกซ้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการฝึก ลดอัตราการบาดเจ็บ และยกระดับสมรรถภาพของนักกีฬาให้แข่งขันในระดับนานาชาติได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านโชคหรือโอกาส (Chance and Luck) ก็มีบทบาทในบริบทของการแข่งขันระดับโลก เช่น การจับสลากการแข่งขัน หรือการเผชิญหน้ากับคู่ต่อสู้ที่มีอันดับต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อเส้นทางการแข่งขันของนักกีฬา ทั้งนี้ แม้ปัจจัยดังกล่าวจะอยู่เหนือการควบคุม แต่การเตรียมความพร้อมด้านอื่น ๆ อย่างรอบด้านจะช่วยเพิ่มโอกาสให้สามารถรับมือกับความไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป ความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับนานาชาติ เป็นผลจากการผสานองค์ประกอบเชิงบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ทักษะ ความมุ่งมั่นส่วนบุคคล การฝึกฝนอย่างเป็นระบบ และระบบสนับสนุนจากภายนอก ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบทั้งในระดับบุคคล โครงสร้างการฝึก และเชิงนโยบาย เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนในการสร้างนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในระดับโลก

6.2 เพื่อจัดทำเป็นคู่มือให้นักกีฬาแบดมินตันรุ่นหลังได้ศึกษา และไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนานักกีฬา การวางแผนฝึกซ้อม รวมถึงเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการทรัพยากรในวงการกีฬาไทยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้ศึกษาประสบการณ์ตรงของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทย ซึ่งประสบความสำเร็จในระดับโลก พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬาไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาเท่านั้น แต่ยังสามารถ สังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้ในลักษณะของ “แนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ” ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกซ้อม การจัดการทีม และการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนานักกีฬาในระดับองค์กรและประเทศ แนวทางดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาตัวนักกีฬา (Athlete Development) เน้นการพัฒนาในเชิงองค์รวม ทั้งด้านสมรรถภาพทางกาย ทางจิต และทักษะเฉพาะทาง โดยมุ่งให้มีการออกแบบโปรแกรมการฝึกที่เหมาะสมกับศักยภาพรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bompa (1999) ว่าการฝึกซ้อมควรเป็นไปตามหลักของความเฉพาะเจาะจงและความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้การฝึกเกิดประสิทธิผลสูงสุด 2. ด้านการจัดระบบการฝึกซ้อม การวางแผนการฝึกอย่างมีระบบตามหลักวิทยาศาสตร์การกีฬา เช่น การแบ่งช่วงการฝึก (Periodization), การวางแผนรายปี รายเดือน รายสัปดาห์ และรายวัน ตลอดจนการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้นักกีฬาพัฒนาศักยภาพได้เต็มที่ ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับสนธยา สิละมาต (2547) ที่เน้นย้ำว่าการฝึกซ้อมที่มีแบบแผนจะส่งผลต่อการบรรลุความสามารถ

สูงสุดของนักกีฬา 3. ด้านการสนับสนุนจากองค์กรและสภาพแวดล้อม (Support System) ข้อมูลจากการวิจัยสะท้อนว่าการสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สโมสร สมาคมกีฬา และภาครัฐ ล้วนมีผลต่อความมั่นคงและความสำเร็จของนักกีฬาในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Plunkett (1995) และการกีฬาแห่งประเทศไทย (2558) ที่ชี้ว่า ระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้นักกีฬาเข้าถึงทรัพยากร ฝึกซ้อม และโอกาสในการแข่งขันได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น แนวทางที่ได้จากงานวิจัยฉบับนี้ จึงสามารถประยุกต์ใช้เป็น เครื่องมือในการส่งเสริมและพัฒนา นักกีฬาแบดมินตันรุ่นใหม่ ได้อย่างเป็นระบบ และยังสามารถใช้เป็น ข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการกีฬาในระดับชาติ โดยเฉพาะการวางรากฐาน ตั้งแต่ระดับเยาวชนจนถึงระดับทีมชาติ นอกจากนี้ หากนำแนวทางนี้ไปพัฒนาในกีฬาประเภทอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ก็อาจช่วยยกระดับความสามารถของนักกีฬาไทยในเวทีนานาชาติได้อย่างยั่งยืน

7. สรุปผลและอภิปรายผล

จากปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับเส้นทางสู่ความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับโลก จากข้อมูลจากกลุ่มนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติและอดีตนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในระดับโลกสามารถสรุปผลและอภิปรายผลการศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับโลกได้ ดังนี้

7.1 การฝึกซ้อม จะเห็นได้ว่านักกีฬาชั้นนำ เช่น รัชนก อินทนนท์, กุลลัทธิ วิจิตรานต์, เดชาพล พัววรานุเคราะห์, ทรัพย์สิรี แต้รัตนชัย เป็นนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในอาชีพเป็นอย่างมาก เคยขึ้นอันดับ 1 ของโลก และเป็นแชมป์โลก และเพราะมีการฝึกซ้อมอย่างหนัก เนื่องจากทั้งสองสโมสรนี้มีการวางแผนการฝึกซ้อมอย่างชัดเจนโดยอาศัยความรู้ทางด้านวิทยาการฝึกซ้อมและหลักวิทยาศาสตร์การฝึกซ้อมมาช่วยให้การฝึกซ้อมดำเนินไปอย่างมีขั้นตอนแบบแผนเหมาะสมกับบุคคล ช่วยให้ นักกีฬาก้าวขึ้นไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือก้าวขึ้นไปถึงความสมบูรณ์ทางกายสูงสุด รวมทั้งการฝึกในด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งตรงกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของนักกีฬาของ Anshel (2003) และแนวคิดของ สนธยา สีละมอด (2547) ที่กล่าวไว้ว่า การวางแผนการฝึกซ้อมเป็นกระบวนการจัดระบบการฝึกซ้อมโดยอาศัยความรู้ทางด้านวิธีวิทยาการฝึกซ้อมและหลักวิทยาศาสตร์การฝึกซ้อมมาช่วยให้การฝึกซ้อมดำเนินไปอย่างมีขั้นตอนแบบแผนเหมาะสมกับบุคคลและช่วยให้ นักกีฬาก้าวขึ้นไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือก้าวขึ้นไปถึงความสมบูรณ์ทางกายสูงสุด (High Performance) การวางแผนการฝึกซ้อมจะประกอบด้วย การวางแผนการฝึกซ้อมระยะยาว (Long-term Planning) การวางแผนการฝึกซ้อมรายปี (Annual Planning) ซึ่งใช้หลักการแบ่งช่วงเวลาการฝึกซ้อม (Periodization) มาเป็นแนวทางในการจัดการฝึกซ้อมภายในรอบหนึ่งไปตลอดจนการวางแผนการฝึกซ้อมระยะทาง (Medium-term Planning) รายเดือน (Mesocycles) หรือจำนวน 4-8 สัปดาห์ การวางแผนการฝึกซ้อมระยะสั้น (Short-term Planning) รายสัปดาห์ (Microcycles) และการวางแผนการฝึกซ้อมในแต่ละครั้ง (Training Session Planning)

7.2 แรงจูงใจ จากความสำเร็จของนักกีฬาที่มีการฝึกซ้อมอย่างหนัก ล้วนมีแรงจูงใจในรูปแบบต่างๆ ทั้งภายใน เช่น ความฝันและเป้าหมายส่วนตัว และแรงจูงใจภายนอก เช่น เงินเดือน เงินรางวัล รายได้ เกียรติยศ เงินโบนัส เพื่อเปลี่ยนฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เป็นตัวกำหนดความตั้งใจและผลักดันให้นักกีฬามีการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีผลต่อคุณภาพและความสามารถในการเล่นกีฬา เพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cook & Hunsaker (2001) ที่มองว่าแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่สำคัญลำดับต้นๆของความสำเร็จ เพราะจะแรงจูงใจสามารถเอาชนะข้อจำกัดทางด้านร่างกายและจิตใจได้

7.3 ผู้สนับสนุน/สมาคม หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับนานาชาติ คือ การได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบจากหลากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่ทำหน้าที่เป็นฐานทางจิตใจ สโมสรต้นสังกัดที่

รับผิดชอบด้านการฝึกซ้อมและพัฒนาองค์ประกอบด้านกายภาพ สมาคมกีฬาในฐานะหน่วยงานกลางที่กำหนดทิศทาง และสปอนเซอร์ที่มีบทบาทสนับสนุนในด้านทรัพยากรและงบประมาณจากการศึกษาของ กิจวอล แก้วประสิทธิ์ (2547) พบว่า สมาคมกีฬาแบดมินตันแห่งประเทศไทยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา โดยเฉพาะในการจัดหาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมนโยบายสนับสนุนการฝึกซ้อม และการเปิดโอกาสให้นักกีฬาได้เข้าร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การมีระบบสนับสนุนที่เข้มแข็งจากสมาคม ส่งผลให้การพัฒนาของนักกีฬาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Plunkett (1995) ซึ่งชี้ว่าการพัฒนาสมรรถภาพทางกายของนักกีฬา ซึ่งเป็นรากฐานของความสำเร็จ จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับ ทั้งในด้านการจัดการ การบริหารทรัพยากร และการสนับสนุนทางการเงิน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ การกีฬาแห่งประเทศไทย (2558) ได้ให้ความเห็นว่า แม้นักกีฬาจะมีศักยภาพและความมุ่งมั่นในการฝึกซ้อมอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ แต่หากขาดการสนับสนุนที่เพียงพอจากฝ่ายบริหารหรือหน่วยงานต้นสังกัด ก็อาจไม่สามารถแสดงศักยภาพที่แท้จริงได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในด้านการจัดหาทุน การจัดสรรอุปกรณ์ และการออกแบบโปรแกรมฝึกซ้อมตามมาตรฐานสากล กล่าวโดยสรุป การสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทั้งในระดับปัจเจก (ครอบครัว) ระดับองค์กร (สโมสรและสมาคม) และระดับนโยบาย (รัฐและภาคเอกชน) มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนานักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยอย่างรอบด้าน และเป็นกลไกสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จในเวทีระดับโลก

7.4 มีโปรแกรมที่เหมาะสมกับตัวนักกีฬา จากการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันในระดับนานาชาติ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการฝึกซ้อมตามรูปแบบเดียวกันของนักกีฬาคนอื่นเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการฝึกซ้อมที่มีความสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะตัวของนักกีฬาแต่ละคน กล่าวคือ นักกีฬาทุกคนต้องค้นพบแนวทางของตนเอง และมีการปรับแต่งกระบวนการฝึกให้เหมาะสมกับศักยภาพส่วนบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญ of แนวคิด “การฝึกซ้อมเฉพาะบุคคล” (Individualized Training)

ศาสตราจารย์ ดร.เจริญ กระจวนรัตน์ หัวหน้าผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาจากเอสซีจี แบดมินตัน อคาเดมี่ ได้เสนอว่า การฝึกซ้อมที่มีประสิทธิภาพสูงสุด คือการฝึกที่สามารถตอบสนองลักษณะเฉพาะของนักกีฬาแต่ละรายได้อย่างเหมาะสม โดยนักกีฬาและทีมงานควรทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาธรรมชาติของนักกีฬา เพื่อออกแบบโปรแกรมการฝึกซ้อมที่เหมาะสมที่สุดสำหรับแต่ละบุคคล กว่านักกีฬาทุกคนจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องหาวิธีการของตัวเองให้เจอก่อน “คุณเป็นเหมือนใครไม่ได้เลย คุณเป็นได้แค่ตัวคุณ ต่อให้ซ้อมแบบแชมป์โลก คุณก็ไม่สามารถเป็นแชมป์โลกได้ คุณจะเป็แชมป์โลกด้วยวิธีการซ้อมที่เหมาะสมกับตัวคุณ” ดังเช่นที่เอสซีจี แบดมินตัน อคาเดมี่ ถือเป็นแนวคิดสำคัญที่ทั้งนักกีฬาและทีมงาน ทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาธรรมชาติของนักกีฬาให้เจอ เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกซ้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้เล่นแต่ละคนให้มากที่สุด ซึ่งจะส่งผลต่อความก้าวหน้าในสมรรถภาพทั้งด้านร่างกาย ทักษะ และจิตใจ อันนำไปสู่ความสำเร็จในเวทีการแข่งขันระดับนานาชาติอย่างแท้จริง

7.5 สมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness) ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อความสามารถของนักกีฬาในการแสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ในการฝึกซ้อมและการแข่งขัน โดยองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ความเร็ว (Speed) ความแข็งแรง (Strength) และความอดทน (Endurance) ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเคลื่อนไหว ความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน และการฟื้นตัวหลังการออกกำลังกายมีประสิทธิภาพ การกีฬาแห่งประเทศไทย (2558) ระบุว่า สมรรถภาพทางกายคือความสามารถของบุคคลในการดำเนินกิจกรรมทางกายภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เกิดอาการเหนื่อยล้าเกินควร และสามารถฟื้นฟูร่างกายกลับสู่สภาพปกติได้รวดเร็ว อย่างไรก็ตาม สมรรถภาพทางกายมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงวัย เช่น ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อจะเพิ่มขึ้นตามพัฒนาการจนถึงวัยผู้ใหญ่ ส่วนสมรรถภาพด้านความทนทานและการใช้ออกซิเจนสูงสุดมักมีค่าสูงสุดในช่วงวัยเด็กและเริ่มลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น หากไม่มีการฝึกฝนอย่างเหมาะสม สมรรถภาพเหล่านี้อาจเสื่อมถอยลงได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น การฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมจึงเป็นกลไกสำคัญในการรักษาและพัฒนาศักยภาพทางกายให้คงประสิทธิภาพในระยะยาว

7.6 สมรรถภาพทางจิต (Psychological Fitness) สมรรถภาพทางจิตเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมความสามารถของนักกีฬาในการเผชิญกับสถานการณ์การแข่งขันที่เต็มไปด้วยแรงกดดัน โดยเฉพาะการแข่งขันในระดับสูงที่ต้องอาศัยการควบคุมอารมณ์และการตัดสินใจอย่างแม่นยำ องค์ประกอบหลักของสมรรถภาพทางจิต ได้แก่ ความมั่นใจในตนเอง การควบคุมความเครียด ความวิตกกังวล สมาธิ และการมีจินตภาพเชิงบวก ซึ่งล้วนส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และความสามารถในการใช้ทักษะได้อย่างเต็มศักยภาพ การกีฬาแห่งประเทศไทย (2558) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาสมรรถภาพทางจิตควบคู่กับสมรรถภาพทางกาย โดยระบุว่าการฝึกฝนที่มุ่งเน้นเพียงด้านร่างกายจะไม่เพียงพอ หากขาดการเตรียมความพร้อมทางจิตอย่างเป็นระบบ จิตวิทยาการกีฬาจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และเพิ่มความมั่นคงทางอารมณ์ของนักกีฬาในการแข่งขัน

7.7 สมรรถภาพทางทักษะ (Skill-Related Fitness) สมรรถภาพทางทักษะเป็นผลลัพธ์จากกระบวนการเรียนรู้ การฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาความสามารถเฉพาะทางในแต่ละชนิดกีฬา นักกีฬาที่มีทักษะในระดับสูงย่อมสามารถควบคุมการเคลื่อนไหว แสดงเทคนิคและกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำ ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จ การกีฬาแห่งประเทศไทย (2558) ระบุว่า ความชำนาญทางทักษะต้องได้รับการฝึกฝนด้วยแนวทางที่ถูกต้องและมีความสม่ำเสมอ เพื่อให้ร่างกายและระบบประสาทสามารถตอบสนองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักกีฬาที่มีทักษะสูงจะสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมั่นใจ มีความแม่นยำสูง และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีในระหว่างการแข่งขัน

7.8 โชคและจังหวะในการแข่งขัน (Chance and Luck) แม้ปัจจัยด้านร่างกาย ทักษะ และจิตใจจะมีบทบาทสำคัญในการผลักดันนักกีฬาไปสู่ความสำเร็จ แต่ในทางปฏิบัติ ปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของนักกีฬา เช่น การจับสลากแบ่งสาย จำนวนผู้เข้าแข่งขัน หรือความสามารถของคู่แข่ง ก็อาจส่งผลต่อโอกาสในการเข้ารอบลึกของการแข่งขันได้เช่นกัน ในบางสถานการณ์ นักกีฬาอาจได้เปรียบจากการเจอคู่แข่งที่มีศักยภาพต่ำกว่าในรอบต้น ซึ่งช่วยลดภาระทางกายและจิตใจในการแข่งขันช่วงแรก และเอื้อให้สามารถรักษาสสมรรถภาพไว้สำหรับรอบที่เข้มข้นยิ่งขึ้น แม้โชคจะไม่ใช่มูลปัจจัยหลักในการประสบความสำเร็จ แต่ก็ใช้องค์ประกอบที่ควรได้รับการพิจารณาในบริบทของการแข่งขันกีฬา โดยเฉพาะในระบบการแข่งขันที่มีความไม่แน่นอนสูง

8. ข้อเสนอแนะของการวิจัย

จากผลการวิจัยซึ่งมุ่งศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬาแบดมินตันทีมชาติไทยในระดับนานาชาติ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่ามีองค์ประกอบสำคัญหลายประการที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนา นักกีฬา ตลอดจนการบริหารจัดการกีฬาในภาพรวมอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการวิจัยในอนาคต ดังต่อไปนี้

8.1 ศึกษาเปรียบเทียบในกีฬาประเภทอื่น ควรมีการขยายขอบเขตของการศึกษาไปยังนักกีฬาในกีฬาประเภทอื่นที่มีลักษณะการแข่งขันใกล้เคียง เช่น เทนนิส เทควันโด วูซู หรือยกน้ำหนัก เพื่อศึกษาความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างของปัจจัยแห่งความสำเร็จในแต่ละชนิดกีฬา ซึ่งจะช่วยให้เกิดองค์ความรู้ที่ลุ่มลึกและรอบด้าน ตลอดจนสามารถพัฒนารอบแนวคิดเชิงเปรียบเทียบที่มีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

8.2 ศึกษาเชิงเปรียบเทียบระดับนานาชาติ ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกีฬาและกระบวนการพัฒนานักกีฬาของประเทศไทยที่มีความสำเร็จอย่างต่อเนื่องในเวทีโลก เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ หรือเดนมาร์ก เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับระบบของประเทศไทย อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถประยุกต์ใช้ในการยกระดับสมรรถภาพและศักยภาพของนักกีฬาไทยในบริบทสากลได้อย่างเป็นระบบ

8.3 พัฒนาแนวทางปฏิบัติสำหรับการส่งเสริมนักกีฬารุ่นใหม่ ควรมีการดำเนินงานวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หรือการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental Research) เพื่อจัดทำคู่มือหรือแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้จริงในระดับหน่วยฝึก เช่น โรงเรียนกีฬา สโมสร หรือศูนย์ฝึกเยาวชน โดยเน้นการบูรณาการองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ อาทิ วิทยาศาสตร์การกีฬา จิตวิทยาการกีฬา การจัดการกีฬา และการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาให้นักกีฬาอย่างยั่งยืนและเป็นระบบ

8.4 ศึกษาเชิงปริมาณและพัฒนาแบบจำลองทางสถิติ เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จึงควรมีการต่อยอดการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักกีฬา เพื่อพัฒนาแบบจำลองแห่งความสำเร็จ ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์เชิงนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม

9.เอกสารอ้างอิง

- การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2558). *คู่มือผู้ฝึกสอนกีฬาแบดมินตัน*. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ การกีฬาแห่งประเทศไทย.
- กิจวอล แก้วประสิทธิ์. (2564). *ปัจจัยด้านการพัฒนากีฬาแบดมินตันที่ส่งผลต่อศักยภาพของนักกีฬาแบดมินตันของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการองค์การ. มหาวิทยาลัยเกริก.
- สมาคมกีฬาแบดมินตันแห่งประเทศไทย. (2561). *ประวัติกีฬาแบดมินตันไทย*. สืบค้นจาก www.badmintonthai.or.th.
- สมาคมกีฬาแบดมินตันแห่งประเทศไทย. (2563). *ทำเนียบนักกีฬาแบดมินตันไทย*. สืบค้นจาก www.badmintonthai.or.th
- สนธยา สีละมอด. (2547). *หลักการฝึกซ้อมกีฬาสำหรับผู้ฝึกสอน*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Anshel, M. H. (2003). *Sport psychology: From theory to practice* (4th ed). San Francisco, CA: Benjamin Cummings.
- Bompa, T. O. (1999). *Periodization Training for Sports*. Toronto, Canada: VERITAS Publishing Inc.
- Cook, W.C., & Hunsaker, P.L. (2001). *Management and organizational behavior*. Boston: McGraw-Hill/Irwin.
- Plunkett, W.R. (1995). *Supervision: Diversity and Teams is in the Workplace*. (8 th ed). New Jersey: Prentice-Hill, Inc.

ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษา คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

Stress and Stress Management Among Dental Medicine Students at a University

ประภาณี บุญนิษฐ¹ และ นัตรารักษ์ องค์สิงห์²

วันรับ: 5 สิงหาคม 2567 วันแก้ไข: 19 กันยายน 2567 ยอมรับ: 22 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ 2) ปัจจัยความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ และ 3) แนวทางการจัดการความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 – 6 จำนวน 12 คน ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาทันตแพทย์ มีพฤติกรรมความเครียด 2 ระยะ คือ ก่อนเข้าศึกษาและระหว่างศึกษาอยู่ในคณะทันตแพทย์ ซึ่งพฤติกรรมความเครียดก่อนเข้าศึกษาพบว่ามีความกังวลใจเกี่ยวกับการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ความคาดหวัง การเรียนที่หนัก และพฤติกรรมความเครียดจากการเปรียบเทียบตนเองกับคนอื่น คาดการณ์ปัญหาล่วงหน้าและคิดมาก รวมถึงมีพฤติกรรมความเครียดในการจัดการชีวิตให้เป็นไปตามแผน พฤติกรรมความเครียดระหว่างศึกษาพบว่าเกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและจิตใจ ปวดหัว นอนไม่หลับ หงุดหงิด ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่มีความสุข ไม่อยากคุยกับใคร การรับประทานอาหาร พฤติกรรมทางอารมณ์และจิตใจเปลี่ยนแปลง ส่วนปัจจัยความเครียดก่อนเข้าศึกษา ได้แก่ การสอบแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาคณะทันตแพทย์ การเตรียมตัวสอบ ความคาดหวังจากครอบครัวและตนเอง การเงินและค่าใช้จ่ายในการศึกษา ความไม่แน่นอนในอนาคต ปัจจัยความเครียดระหว่างศึกษาคณะทันตแพทย์พบว่าประกอบด้วย 1) ด้านส่วนบุคคลเกิดจากเวลาที่มากในการเรียนพักผ่อนไม่เพียงพอ ไม่มีวันหยุด 2) ด้านครอบครัวเกิดจากความคาดหวังของครอบครัวและคนใกล้ชิด โดยสะท้อนผ่านคำพูด 3) ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา พบว่าอาจารย์ผู้สอนและคนไข้ในการศึกษาภาคปฏิบัติเป็นปัจจัยความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ 4) ด้านการเรียนและวิชาการพบว่าจำนวนการสอบ ระดับผลการเรียน ภาระงานในชั้นเรียน และการแข่งขันระหว่างเพื่อน และ 5) ด้านการฝึกปฏิบัติทางคลินิกพบว่าการเก็บ Requirement Clinic การทำ LAB ในวิชาต่าง ๆ สำหรับแนวทางการจัดการความเครียดของนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์ได้แก่ 1) การต่อสู้หรือเผชิญหน้าผ่านการทำกิจกรรมอื่นๆ ดูหนัง ฟังเพลง เล่นเกม ออกไปเที่ยว พบปะกับเพื่อนๆ การทำงานอดิเรก ปรับวิธีคิดของตนเอง ปลอบโยน ไม่เก็บมาคิด และหาอาหารอร่อยๆ 2) การหลีกเลี่ยงหรือหนีปัญหา แยกตัวออกจากสังคม เพื่อนฝูง และกิจกรรมที่ทำให้เกิดความเครียด พักผ่อนเพียงลำพัง ไม่พบปะผู้คน 3) การรับคำแนะนำจากบุคคลอื่น ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยคือ ครอบครัวควรให้การสนับสนุนทางอารมณ์และการเรียน ด้านอาจารย์ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร ส่งเสริมการมีส่วนร่วม พร้อมให้

¹ ปรียญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² ผศ.ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

คำปรึกษาแก่นักศึกษาสถาบันการศึกษาควรจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนหรือกิจกรรมปรับตัวแก่นักศึกษา เพื่อลดปัญหาสุขภาพจิต

คำสำคัญ: นักศึกษาทันตแพทยศาสตร์, ความเครียด, การจัดการความเครียด

Abstract

This research aims to investigate the stress behaviors of dental students, the factors contributing to their stress, and the strategies they employ for stress management at a particular university. The study uses a qualitative approach, collecting data through in-depth interviews with 12 dental students from the first to the sixth year at a university in Bangkok. The findings reveal that dental students exhibit stress behaviors in two phases: before starting their studies and during their time in the dental program. Before beginning their studies, stress behaviors include anxiety about university entrance exams, expectations, the rigorous nature of the program, and stress from self-comparison with others, as well as anticipating problems and overthinking. Students also experience stress from managing their lives according to plans. During their studies, stress is related to physical and mental health issues, such as headaches, insomnia, irritability, lack of cheerfulness, unhappiness, a desire to avoid social interactions, changes in eating habits, and emotional and psychological disturbances. Factors contributing to stress before starting studies include competitive entrance exams, preparation for the exams, family and self-expectations, financial concerns, and uncertainty about the future. During the dental program, stress factors are as follows: 1) Personal factors, such as long study hours leading to inadequate rest and lack of breaks; 2) Family factors, including expectations from close family members like parents, relatives, and others, such as exam results and academic performance, which are reflected through their words; 3) Educational environment factors, where teaching staff and patients contribute to stress; 4) Academic factors, including the number of exams, academic performance levels, class workload, advanced coursework, and competition among peers; and 5) Clinical practice factors, such as requirements for clinic activities and lab work that cause stress. For stress management strategies, dental students use: 1) Confrontation or engagement through various activities such as watching movies, listening to music, playing games, going out, socializing with friends, pursuing hobbies, talking with friends to relieve stress, adjusting their mindset, letting go of worries, and enjoying good food; 2) Avoidance or escape from problems, such as withdrawing from social interactions, friends, and stress-inducing activities by spending time alone; 3) Seeking advice or support from others, such as friends, partners, and mentors. Recommendations include that families should provide emotional and academic support, teachers should create a friendly learning environment, encourage participation, and offer advice to students, and educational institutions should organize preparatory programs or adjustment activities to reduce mental health issues.

Keywords: Dental Medicine Students, Stress, Stress Management

1. บทนำ

ความเครียดเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตมนุษย์ หากสะสมอยู่นานเกินกว่าร่างกายจะปรับสมดุลได้ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ ทำให้เกิดผลเสียต่อร่างกายและจิตใจ (กรมสุขภาพจิต, 2545) ความเครียด เป็นภาวะสุขภาพที่เกิดจากการที่บุคคลต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ บุคคลที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ซึ่งการแสดงออกทางอารมณ์มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ การประเมินปัญหาของบุคคล หรือสิ่งต่างๆ ที่มากระทบ หากบุคคลประเมินสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นว่าคุกคาม เกินที่จะจัดการได้ อาจส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการปรับตัว หากไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เผชิญได้ อาจนำมาซึ่งปัญหาสุขภาพ (Lazarus, 1976; Linden, 2005) จากการสำรวจความเครียดใน ประเทศไทยพบว่า ความเครียดเป็นปัญหาสุขภาพที่พบได้ในทุกช่วงวัย (สถาบันวิจัยและบริการ วิชาการ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2559) ปัญหาความเครียดที่เกิดขึ้นนี้ ไม่เว้นแม้แต่กลุ่มนิสิต นักศึกษาที่เข้าสู่ระบบการศึกษา ซึ่งเป็นระบบที่มีการแข่งขันสูงในด้านการเรียนการสอนเพื่อ ความ เป็นเลิศทางวิชาการ การแข่งขันกันเองภายในกลุ่ม เป็นตัวกระตุ้นเด่นชัดในการทำให้เกิด ความเครียดในกลุ่มนักศึกษา นอกเหนือจากสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ ครอบครัว และกลุ่มเพื่อน รวมถึงความสำคัญกับตัวบุคคลในระดับต่าง ๆ ความคาดหวังใน ตัวเอง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นตัวส่งเสริมให้บุคคลเกิดความเครียดขึ้นได้

งานวิจัยทั้งของไทยและต่างประเทศที่กล่าวถึงความเครียดของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่งานศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาล สถาบันเอกชนแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ได้กล่าวถึงความเครียดที่เป็นปัจจัยสำคัญของปัญหาสุขภาพจิตโดยความวิตกกังวลและปัญหาซึมเศร้าส่งผลต่อปัญหาสุขภาพกาย เช่นโรคหัวใจ โรคทางระบบภูมิคุ้มกัน โรคนอนไม่หลับและโรคเกี่ยวกับระบบย่อยอาหาร (กชกร ธรรมนำสีล และคณะ, 2564) และจากข้อมูลของ กรมสุขภาพจิต ในการประเมินสุขภาพจิตคนไทย (กลุ่มมหาวิทยาลัย) จากผู้รับการประเมินจำนวน 133,554 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้หญิงร้อยละ 69.29 ผู้ชายร้อยละ 30.71 พบว่าอยู่ในระดับภาวะหมดไฟ (Burn out) ร้อยละ 24.82 รองลงมาคือภาวะเสี่ยงซึมเศร้าร้อยละ 24.56 ภาวะมีความเครียดสูง ร้อยละ 22,934 และภาวะเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายเป็นร้อยละ 11.30 (กรมสุขภาพจิต, 2567) ปัจจัย สาเหตุของความเครียดของนักศึกษามีทั้งในส่วนของการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 เป็นช่วงปีที่มีความเครียดสูงที่สุด เนื่องจากเป็นชั้นปีที่มีการ เรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันหลายวิชาในแต่ละภาคการศึกษา ซึ่งสาเหตุความเครียดนี้มีความแตกต่างไปในแต่ละชั้นปี นักศึกษาพยาบาลปีที่ 1 มีความเครียด เนื่องจากการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะด้านการเรียนการสอน การปรับตัวต่อเพื่อนใหม่ ร่วมชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาพยาบาลปี 2 เกิดความเครียดจากการฝึกปฏิบัติงานเป็นครั้งแรกและ ลักษณะเนื้อหาวิชาที่ยากขึ้น ในขณะที่นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีความเครียดน้อยที่สุด อันเกิด จากการผ่านการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมาจนเกิดความมั่นใจมากกว่าชั้นปีอื่น แต่ก็มี ความเครียดในด้านอื่นๆ ได้แก่ การปรับตัวต่อพยาบาลพี่เลี้ยงประจำหอผู้ป่วย การขึ้นฝึกในบาง รายวิชาที่ไม่มีอาจารย์นิเทศ รวมทั้งความกังวลต่อการเตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพ (กชกร ธรรมนำสีล และคณะ, 2564)

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยอีกชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจคืองานวิจัย “ภาวะซึมเศร้าในนักศึกษา แพทย์ชั้นปีที่ 1-3 วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี” (พัชรี พรรณพานิช และคณะ, 2564) เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยการส่งแบบสอบถามจำนวน 151 ฉบับ ผลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า นักศึกษาแพทย์มีภาวะซึมเศร้าจำนวนร้อยละ 32.9 โดยนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 2 และ 3 มีภาวะซึมเศร้ามากกว่านักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 โดยสาเหตุ

การเกิดภาวะซึมเศร้ามาจากปัญหาการเรียน ปัญหาการสอบ บิดามารดามองอยากให้เรียนแพทย์ ความรู้สึกตึงเครียดในการเรียนการสอน ความรู้สึกไม่สนุก นำเปื้อนหนายต่อการเรียนการสอน ไม่มีความสุขในการเรียนการสอนโดยปัจจัยสำคัญชุดหนึ่งคือปัญหาทางด้านการสอบ เช่น การสอบใบประกอบวิชาชีพเวชกรรมและการตรวจสอบรบบยอด และปัจจัยสาเหตุที่มาจากบิดามารดามองอยากให้เรียนแพทย์ หมายถึง การตัดสินใจเรียนแพทย์ของนักศึกษามาจากความต้องการของบิดามารดา โดยไม่ได้มาจากความต้องการของนักศึกษาเอง นักศึกษาในกลุ่มนี้มีภาวะซึมเศร้ามากกว่ากลุ่มนักศึกษาแพทย์ที่ตัดสินใจเลือกเรียนแพทย์ด้วยตนเอง การที่บิดามารดามีความคาดหวังต่อการเรียนทำให้นักศึกษาขาดการสนับสนุนทางด้านอารมณ์และจิตใจ งานวิจัยชิ้นนี้ได้พบว่า นักศึกษาในกลุ่มที่ตัดสินใจเรียนแพทย์ด้วยตนเองและการตัดสินใจเรียนแพทย์ตามเพื่อน เป็นปัจจัยป้องกันการเกิดภาวะซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจจะเกิดจากแรงจูงใจที่นักศึกษาแพทย์มีโอกาสเลือกด้วยตนเอง สะท้อนถึงความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ที่ปรารถนาอยากเรียนแพทย์ (Student Motivation) ทำให้สามารถเผชิญต่อปัญหาความเครียดที่เกิดจากการเรียนการสอนในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต การที่นักศึกษาสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองก่อให้เกิดกลไกการปรับตัวต่อระบบการเรียนในหลักสูตรโดยอาศัยแรงจูงใจในตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ปัญหาครอบครัว ปัญหาเพื่อน ปัญหาแฟน ปัญหาการเงิน และปัญหาค่านอน ไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า

งานในต่างประเทศอีกชิ้นหนึ่งคือบทความ “Academic Stress and Suicidal Ideation: Moderating Roles of Coping Style and Resilience” ได้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดทางวิชาการกับการคิดฆ่าตัวตาย โดยศึกษาบทบาทของรูปแบบการเผชิญปัญหาและความยืดหยุ่นทางจิตใจในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไนจีเรีย ผลการศึกษาพบว่าความเครียดทางวิชาการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการคิดฆ่าตัวตาย โดยที่รูปแบบการเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้สารเสพติด การตำหนิตัวเอง และการหลีกเลี่ยงปัญหา มีแนวโน้มที่จะเพิ่มความเสี่ยงในการคิดฆ่าตัวตาย ในขณะที่ความยืดหยุ่นทางจิตใจมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการคิดฆ่าตัวตาย หมายความว่าผู้ที่มีความยืดหยุ่นทางจิตใจสูงมีแนวโน้มที่จะมีการคิดฆ่าตัวตายน้อยลง (Famakinwa, Olutunde, & Bamgboye, 2021)

งานของ ชาง เจ (Zhang, 2010) ใน The strain theory of suicide ซึ่งเป็นงานที่พัฒนามาจากแนวคิดของอีมิล เดอร์ไคล์ม (Emile Durkheim) โดยเสนอว่าความเครียดทางจิตวิทยาที่เกิดจากเหตุการณ์ในชีวิต เช่น ความขัดแย้ง ความท้อแท้ และความเจ็บปวดทางจิตใจสามารถนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ โดยมีแหล่งความเครียด 4 ประการคือ ความเครียดจากค่านิยม ความเครียดจากความทะเยอทะยาน ความเครียดจากการขาดแคลน และความเครียดจากการขาดทักษะการรับมือกับชีวิต สำหรับเดอร์ไคล์มซึ่งเป็นผู้วางรากฐานแนวคิดนี้ มีแนวคิดสำคัญคือ การบูรณาการทางสังคม (Social Integration) หมายถึงบุคคลที่มีการเชื่อมโยงทางสังคมน้อย เช่น ผู้ที่ไม่มีครอบครัวหรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่แข็งแรง มีแนวโน้มที่จะเกิดความเครียดและนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ เช่นเดียวกับ การขาดการควบคุมทางศีลธรรม (Moral Regulation) ในสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วและขาดเสถียรภาพ สามารถทำให้นักศึกษารู้สึกถึงความไม่แน่นอนและความเครียด ซึ่งอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตาย ทั้งนี้แนวคิดของเดอร์ไคล์มได้มีนำไปพัฒนาวิจัยต่อ ซึ่งชาง เจ ก็เป็นหนึ่งในนักวิชาการเหล่านั้น (Zhang, 2010)

งานวิจัยของปิยนารถ จันทราโชติวิทย์ และคณะ ได้ข้อสรุปว่าวิชาทันตแพทย์ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ประกอบกัน ทั้งยังมีลักษณะการเรียนการสอนที่ต่างจากการศึกษาในสาขาวิชาอื่น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาทันตแพทย์จะต้องมีทั้งความรู้และทักษะ รวมไปถึงการมีมนุษย

สัมพันธ์ที่ดี ไม่เท่ากับบุคคลระดับใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ป่วย เพื่อที่ว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาจะต้องมีความรู้ในทางทันตกรรม มีทักษะในการทำงานด้านทันตกรรม อีกทั้งมีมนุษยสัมพันธ์และคุณธรรมตามความคาดหวังของสังคม การที่นักศึกษาทันตแพทย์เข้าสู่ระบบการเรียนการสอนดังกล่าว จึงทำให้มีความกดดันและความเครียดค่อนข้างสูง ยิ่งมีการศึกษาในชั้นปีระดับสูงยิ่งพบว่านักศึกษาทันตแพทย์มีความเครียดอันเนื่องมาจากการเรียนการสอนมาก (ปิยนารถ จันทราโชติวิทย์ และคณะ , 2539)

การเรียนการสอนในสาขาวิชาทันตแพทยศาสตร์เป็นการเรียนการสอนที่มีความกดดันสูง นักศึกษาทันตแพทย์ใช้เวลาในการศึกษา 6 ปี แบ่งเป็นการศึกษาระดับเตรียมทันตแพทย์ 1 ปี ระดับพรีคลินิก 2 ปี และระดับคลินิก 3 ปี อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์แล้ว ผู้วิจัยเห็นควรศึกษาการจัดการความเครียด (Coping With Stress) เพื่อศึกษาวิธีการจัดการความเครียดที่เกิดขึ้น ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าการจัดการความเครียดจะส่งผลให้ความเครียดลดลง เนื่องจากวิธีการจัดการกับความเครียด หมายถึง การจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้น หรือปรับเปลี่ยนระดับของความเครียดให้ลดลงพิจารณาเฉพาะปลายเหตุของปัญหาไม่คำนึงถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาและไม่ได้จัดการ หรือแก้ไขที่ต้นของปัญหา เมื่อบุคคลใช้วิธีการจัดการความเครียดบุคคลจะเกิดความสบายใจไม่นึกถึงปัญหา จึงสามารถลดหรือบรรเทาความเครียดให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการจัดการกับความเครียดนี้เป็นเพียงการบรรเทาความเครียดที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เพื่อให้ตนเองเกิดความสบายใจจากสถานการณ์โดยที่ปัญหานั้นจะยังคงอยู่ (รติกร ลีละยุทธสุนทร, 2546)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่าส่วนใหญ่มุ่งศึกษาเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเครียดและวิธีการจัดการความเครียด ในกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาแพทย พยาบาล และกลุ่มนักศึกษาวิทยาศาสตร์และสาขาระยะสุขมากกว่ากลุ่มอื่น ขณะที่การศึกษากลุ่มนักศึกษาทันตแพทย์ในประเทศไทยยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่ให้ความสนใจศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดมากกว่ามุ่งเน้นที่จะศึกษาวิธีการจัดการความเครียด ทำให้ไม่พบงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเครียดของกลุ่มนักศึกษาทันตแพทย์ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรทันตแพทยศาสตร์ ทำให้เข้าใจได้ว่าการศึกษาในวิชาทันตแพทย์ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มวิชาการแพทย์ วิทยาศาสตร์สุขภาพและสาขาระยะสุข ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการนำงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มนักศึกษาแพทย พยาบาล วิทยาศาสตร์สุขภาพและสาขาระยะสุข มาเป็นแนวทางในการศึกษาวิธีการจัดการความเครียดอาจช่วยทำความเข้าใจเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ได้เช่นกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมความเครียด ปัจจัยความเครียด เพื่อเป็นแนวทางการจัดการความเครียดของนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์ในปัจจุบันและอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่เผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ

ความเครียด การจัดการความเครียด แนวคิดเกี่ยวกับความเครียดและการฆ่าตัวตาย รวมถึงงานวิจัยเกี่ยวกับความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ เพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา นอกจากนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือนักศึกษาคณะทันตแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 12 ราย โดยมีวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling) โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา และมีข้อคำถามลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Question) จึงมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ เพื่อเขียนสรุปผลการวิจัยเชิงพรรณนา และนำเสนอพฤติกรรมความเครียด ปัจจัยความเครียด และนำเสนอแนวทางการจัดการความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ศาสตร์ในลำดับต่อไป

4. ผลการวิจัย

4.1 พฤติกรรมความเครียดของนักศึกษาคณะทันตแพทย์ศาสตร์

ผลจากการศึกษาสามารถแบ่งพฤติกรรมความเครียดของนักศึกษาคณะทันตแพทย์ศาสตร์ได้เป็น 2 ระยะ ได้แก่ พฤติกรรมความเครียดก่อนเข้าศึกษาคณะทันตแพทย์ และพฤติกรรมความเครียดในระหว่างศึกษาอยู่ในคณะทันตแพทย์ ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

4.1.1 พฤติกรรมความเครียดก่อนเข้าศึกษาคณะทันตแพทย์ศาสตร์ พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมกังวลใจ คาดหวังสูงและกดดันตัวเอง คิดมาก คาดการณ์ปัญหาล่วงหน้า และมักเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น มีความต้องการจัดการชีวิตให้เป็นไปตามแผน

4.1.2 พฤติกรรมระหว่างการศึกษาในคณะทันตแพทย์ศาสตร์ พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมความเครียดเกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและจิตใจ เช่น ปวดหัว นอนไม่หลับ หงุดหงิด ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส รวมถึงรู้สึกไม่มีความสุข ไม่อยากคุยกับใคร เป็นต้น รวมทั้งเกิดอาการหงุดหงิดเหนื่อยล้า กลายเป็นคนขี้กังวล เก็บตัวเงียบ ไม่อยากคุยกับใครมีพฤติกรรมรับประทานอาหารเปลี่ยนแปลง เช่น เรียนหนักจึงมีความต้องการใช้พลังงานมาก จึงรับประทานอาหารเพื่อลดความเครียด พร้อมทั้งมีการพูดคุยและรับฟังปัญหากับคนใกล้ชิด นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาคณะทันตแพทย์ศาสตร์มีพฤติกรรมทางอารมณ์และจิตใจสะท้อนออกมาทางความหงุดหงิดและความวิตกกังวล นักศึกษาบางคนรู้สึกว่าการเรียนมีความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ และพฤติกรรม หงุดหงิดง่าย วิตกกังวล หรือความไม่พอใจในเรื่องเล็กน้อย มีความรู้สึกท้อแท้หรือสิ้นหวัง บางคนมีความรู้สึกมากเมื่อเกรดตก และเมื่อได้คะแนนสอบไม่ดี ความเครียดก็มากขึ้น ขณะที่บางคนรู้สึกหมดกำลังใจ ไม่มีความหวัง หรือรู้สึกว่าตนเองไม่สามารถทำอะไรได้ดี และบางคนเมื่อเผชิญกับสถานการณ์เช่นนี้จะมีความรู้สึกอยากอยู่คนเดียว เก็บตัวเงียบอยู่ในห้อง ซึ่งเป็นภาวะที่ Emile Durkheim เรียกว่าเป็นการถอนตัวจากสังคม เป็นความรู้สึกที่อยากหลีกเลี่ยงการพบปะเพื่อนฝูงหรือกิจกรรมที่เคยสนุกสนาน และอยากที่จะอยู่คนเดียว บางคนให้สัมภาษณ์ว่า บางครั้งรู้สึกโกรธตัวเองที่ทำคะแนนสอบไม่ได้ และร้องไห้โดยไม่ทราบสาเหตุ บางคนเล่าว่าภาวะนี้เสี่ยงต่อการผิดใจกับเพื่อนได้ง่ายมาก

4.2 ปัจจัยความเครียดของนักศึกษาคณะทันตแพทย์ศาสตร์

จากการศึกษาพฤติกรรมความเครียดของนักศึกษาคณะทันตแพทย์ศาสตร์ พบปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเครียด 2 ประเด็น คือ ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดความเครียดก่อนเข้าศึกษาในคณะทันตแพทย์ศาสตร์ และปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเครียดระหว่างการศึกษาอยู่ในคณะทันตแพทย์ศาสตร์ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

4.2.1 ปัจจัยความเครียดก่อนเข้าศึกษาในคณะทันตแพทย์ศาสตร์ พบความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับ 1) การสอบแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาคณะทันตแพทย์ ซึ่งการเข้าศึกษาในคณะทันตแพทย์ศาสตร์มีการแข่งขันในระดับมัธยมศึกษาที่สูง นักเรียนต้องมีผลการเรียนที่ดี ผลคะแนนสอบสูง และมีประวัติการทำกิจกรรมที่โดดเด่น เพราะต้องผ่านการคัดเลือกจากสถาบันอุดมศึกษาที่เข้มข้น 2) การเตรียมตัวสอบเข้าศึกษา ซึ่งนักเรียนต้องผ่านการสอบคัดเลือกที่

มีความยาก การเตรียมตัวสอบนี้ต้องใช้เวลาและความพยายามมาก โดยอันดับแรกนักเรียนต้องจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าในสายวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ มีเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) มักจะต้องอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ส่วนใหญ่จะกำหนดเกรดเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 3.00 ในการผ่านการสอบต้องสอบ สอบ GAT (General Aptitude Test) วัดความถนัดทั่วไป และการสอบ PAT (Professional and Academic Aptitude Test) โดยเฉพาะ PAT1 (ความถนัดทางคณิตศาสตร์) และ PAT2 (ความถนัดทางวิทยาศาสตร์) และสอบ 9 วิชาสามัญประกอบด้วยวิชาหลัก ๆ เช่น คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย สังคมศึกษา และสอบความถนัดทางวิชาชีพแพทยเป็นการสอบที่จัดขึ้นเพื่อวัดความถนัดเฉพาะทางด้านการแพทย์และทันตแพทย 3) ความคาดหวังจากครอบครัวและตนเอง ก่อนเข้าศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์มักจะต้องรับมือกับความคาดหวังของครอบครัวและตนเอง ในการที่จะเข้าศึกษา อาจก่อให้เกิดความกดดันและความเครียด 4) การเงินและค่าใช้จ่ายในการศึกษา การศึกษาด้านทันตแพทยศาสตร์มีค่าใช้จ่ายสูงทั้งในเรื่องของค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ และค่าอุปกรณ์การเรียน อาจเป็นภาระทางการเงินสำหรับนักเรียนและครอบครัว 5) ความไม่แน่นอนในอนาคต พบว่านักศึกษามีความกังวลเกี่ยวกับความไม่แน่นอนในอนาคต เช่น หากได้เข้าไปเรียนแล้ว จะสามารถเรียนจบได้หรือไม่ และการทำงานในอนาคตจะสามารถเปิดคลินิกได้อย่างไร หรือจะต้องไปเป็นหมอมือปิ่น และความกังวลในการสอบใบประกอบวิชาชีพ รวมถึงความสามารถในการปฏิบัติงานด้านทันตแพทย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความกังวลของนักศึกษาทันตแพทยก่อนที่จะเข้ามาเรียน

4.2.2 ปัจจัยความเครียดระหว่างเข้าศึกษาในคณะทันตแพทยศาสตร์ พบว่าประกอบด้วยปัจจัย 5 ด้าน ดังนี้ต่อไป

1) **ด้านส่วนบุคคล** ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาวิชาทันตแพทยต้องใช้เวลามากหลายชั่วโมงต่อสัปดาห์ในการเรียนบรรยายและการฝึกปฏิบัติ ส่งผลกระทบต่อการพักผ่อนและการตอบสนองความต้องการด้านอื่นๆ ของนักศึกษา เช่น ไม่มีเวลาสำหรับทำกิจกรรมอื่น ๆ วันหยุดที่ลดลง และไม่มีเวลาดำเนินการงานให้เสร็จ นักศึกษาทันตแพทยบางรายเผชิญกับความกดดันในตัวเองสูง เนื่องจากรู้สึกว่าการเรียนยังไม่เพียงพอและมีความสามารถไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นความเครียดที่เกิดจากความคาดหวังในตนเอง อีกทั้งตารางเรียนที่หนาแน่น ยังส่งผลกระทบต่อการพักผ่อนและการทำกิจกรรมอื่นๆ ทำให้ระดับความเครียดเพิ่มสูงขึ้น

2) **ด้านครอบครัว** พบว่าความเครียดของนักศึกษาทันตแพทยเกิดจากความคาดหวังของคนใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง และครอบครัว นักศึกษามีความกังวลที่จะทำให้บุคคลใกล้ชิดผิดหวัง เช่น การสอบไม่ติดคณะทันตแพทย ซึ่งเป็นกระบวนการสอบก่อนเข้าเรียนในคณะทันตแพทย รวมถึงผลการเรียนที่ดี ความกลัวเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการอารมณ์และความรู้สึกของนักศึกษา บางรายรู้สึกตกอยู่ภายใต้ความกดดันและพยายามปรับตัวให้ตรงตามความคาดหวังของผู้อื่นแทนที่จะเป็นไปตามความต้องการของตนเอง ซึ่งความคาดหวังจากบุคคลใกล้ชิดสะท้อนผ่านคำพูด เช่น เกรดเทอมนี้ออกหรือยัง เกียรตินิยมอันดับสองก็เก่งแล้ว เอาแค่ผ่านพอ ไม่ต้องเอาเยอะมาก เทอมหน้าควรทำให้มากกว่า เป็นต้น ความคาดหวังดังกล่าวสร้างแรงกดดันให้แก่ นักศึกษา กลายเป็นความเครียดและส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน

3) **ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา** พบว่าสภาพแวดล้อมทางการศึกษา โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนและคนไข้ เป็นปัจจัยส่งผลให้เกิดความเครียดในนักศึกษาทันตแพทย ซึ่งนักศึกษาแสดงความเครียดต่ออาจารย์ที่มีการสอนยากและให้งานมาก อาจารย์ที่เข้มงวดและไม่เอื้ออาทรต่อการเรียนของนักศึกษา ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกขาดความมั่นใจและเครียดต่อการเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าอาจารย์มีการให้คะแนนและงานที่มากเกินไปสร้างแรงกดดันให้กับนักศึกษา ขณะที่ด้านคนไ้ไข้ พบว่าการไม่มาตามนัดหรือการยกเลิกการรักษา เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียด เพราะทำให้นักศึกษาทันตแพทยไม่สามารถวางแผนการเรียนได้ตามกำหนดเวลา

4) **ด้านการเรียนและวิชาการ** พบว่าจำนวนการสอบ ระดับผลการเรียน ภาระงานในชั้นเรียน การเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้น ความกดดัน และการแข่งขันระหว่างเพื่อนในนักศึกษาทันตแพทย ส่งผลให้เกิดความเครียด ซึ่งนักศึกษาเผชิญกับความเครียดจากความถี่ของจำนวนการสอบและข้อสอบที่มีความยาก ทำให้ต้องเตรียมตัวมากในการทำความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนและมี

การท่องจำเนื้อหาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าภาระงานในชั้นเรียนที่มีมาก การลงคลินิกเก็บเคสออกตรวจคนไข้ เป็นปัจจัยด้านการเรียนและวิชาการที่ส่งผลให้นักศึกษาเครียดจากการเรียนด้วยเช่นกัน เนื่องจากเมื่อไม่เป็นไปตามความต้องการหรือความคาดหวังจึงทำให้รู้สึกเครียด และในรายที่ไม่ชอบการแข่งขันอาจรู้สึกไม่มีความสุขในสถานการณ์ที่ต้องแข่งขันกับผู้อื่นในการเรียนทันตแพทย์ ซึ่งพบว่าการแข่งขันสูงและมีคนเก่งเข้ามาเรียนมาก ผู้ที่เคยทำคะแนนได้ดีรู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรและสูญเสียการนับถือตนเอง

วิชาที่เรียนง่ายและมีความสุขที่สุด คือ 1) Orthodontics เป็นวิชาเกี่ยวกับการวินิจฉัย การรักษา และการป้องกันปัญหาทางจิตเวชที่เกี่ยวข้องกับการจัดฟัน ใช้ความเข้าใจในการเรียนโดยไม่ต้องท่องจำ 2) Cariology เป็นวิชาเกี่ยวกับโรคฟันผุ และ Operative Dentistry เป็นวิชาการศึกษาเกี่ยวกับการรักษาทันตกรรมที่ใช้วัสดุเพื่อซ่อมแซมฟันที่เสียหาย เหตุที่ชอบเพราะเป็นวิชาแรก ๆ ที่ได้เรียนเกี่ยวกับทันตแพทย์ 3) Professional Development (*Prof dev*) เป็นวิชาเกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม เหตุที่ชอบเพราะเนื้อหาไม่วิชาการจนเกินไป

วิชาที่เรียนยากที่สุด คือ 1) Microbiology เป็นวิชาเน้นการศึกษาเกี่ยวกับแบคทีเรียที่สำคัญต่อการทำงานในสาขาทันตกรรม เช่น แบคทีเรียที่เกี่ยวข้องกับโรคช่องปาก และโรคที่มีผลต่อระบบทางเดินหายใจ เป็นต้น ไม่ชอบเพราะวิชานี้ต้องใช้การท่องจำมาก 2) Orthodontics ไม่ชอบเพราะขาดความเข้าใจในหลักการ 3) Neuroanatomy ความรู้พื้นฐานทางกายวิภาคศาสตร์ ซึ่งเป็นรายวิชาในช่วง Pre-Clinic ไม่ชอบเพราะเนื้อหาวิชาเยอะ ต้องอาศัยการจำมาก 4) Abnormalities and Diseases (Ab Dis) วิชาว่าด้วยเรื่องโรคและความผิดปกติทางทันตกรรมต่าง ๆ และ 5) Prosthodontics วิชาว่าด้วยเรื่องการสร้างฟันปลอมหรือเครื่องมือทางทันตกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในงาน Prosthodontics ไม่ชอบเพราะมีงานเยอะ ทำให้เครียด เป็นต้น

5) **ด้านการฝึกปฏิบัติทางคลินิก** พบว่าการฝึกปฏิบัติทางคลินิก โดยเฉพาะการเก็บ Requirement Clinic การทำ LAB ในวิชาต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความเครียดในนักศึกษาทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการทำ Requirement Clinic เป็นข้อบังคับหนึ่งของการสำเร็จการศึกษา และนักศึกษาต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรคในการทำ Requirement Clinic คือ ปัจจัยด้านคนไข้ ที่ไม่มาตามนัดและยกเลิกการรักษา สถานการณ์การดังกล่าวนี้ยากต่อการควบคุม ทำให้นักศึกษาต้องค้นหาคอนไชน์รายใหม่เพื่อทำการเก็บ Requirement ให้ทันต่อการสำเร็จการศึกษา

4.3 แนวทางการจัดการความเครียดของนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์

จากการศึกษาพฤติกรรมความเครียด ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดพบว่า นักศึกษาทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีวิธีการจัดการความเครียด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

4.3.1 **การต่อสู้หรือเผชิญหน้า** พบว่านักศึกษาทันตแพทย์ วิธีจัดการความเครียดด้วยการต่อสู้และเผชิญหน้ากับความเครียดผ่านการทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อระบายความเครียดที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการระบายอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อต้องตกอยู่ในสภาวะตึงเครียด จึงหากิจกรรมอื่นมาทดแทนกิจกรรมที่ทำให้ตนเองรู้สึกเครียดและวิตกกังวล เช่น ดูหนัง ฟังเพลง เล่นเกม ออกไปเที่ยว พบปะกับเพื่อนๆ และทำงานอดิเรก เป็นต้น บางรายเลือกที่จะพูดคุยกับเพื่อน เพื่อระบายความเครียด ตลอดจนจัดการกับความเครียดของตนเองด้วยการวางแผนการเรียนของตนเองใหม่ เพื่อให้การเรียนของตนเองนั้นประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดการความเครียดโดยการปรับวิธีคิดของตนเอง ปล่อยวางไม่เก็บมาคิด และหาอาหารอร่อยๆ ทาน เมื่อเผชิญกับความเครียดอยู่นั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มักปรึกษา เพื่อน แฟน และพี่ เป็นต้น

4.3.2 **การหลีกเลี่ยงหรือหนีปัญหา** พบว่านักศึกษาทันตแพทย์บางรายหลีกเลี่ยงปัญหาหรือความเครียด โดยการแยกตัวออกจากสังคม เพื่อนฝูงและกิจกรรมที่ทำให้เกิดความเครียด เช่น การพักผ่อนเพียงลำพัง ไม่พบปะผู้คน เพื่อคิดทบทวนตนเอง ร่วมกับการหาวิธีแก้ไขปัญหาคือความเครียด แม้ว่าจะไม่พบวิธีการจัดการความเครียดที่ได้ผลที่สุด แต่การหลีกเลี่ยงจากความเครียดก็ทำให้นักศึกษาทันตแพทย์รู้สึกดีขึ้น

4.3.3 **การรับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากบุคคลอื่น** พบว่านักศึกษาทันตแพทย์มีวิธีการจัดการความเครียดผ่านการระบายหรือการรับคำแนะนำคำปรึกษาจากบุคคลอื่น

เช่น บิดามารดา เพื่อนสนิท อาจารย์หรือจิตแพทย์ การหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาชั่วคราวเวลาหนึ่ง การนั่งสมาธิ เพื่อระบับจิตใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางการจัดการความเครียดที่พบในนักศึกษาทันตแพทย์ เช่น เมื่อนักศึกษาเผชิญกับความเครียดส่วนใหญ่มักปรึกษา เพื่อน แฟน และพี่ เพื่อระบายความเครียดที่เกิดขึ้นและเมื่อทำแล้วทำให้รู้สึกสบายใจขึ้น ได้รู้มุมมองความคิดของคนอื่น

5. การอภิปรายผล

แม้ว่าผู้วิจัยจะใช้ผลงานที่มีชื่อเสียงชิ้นหนึ่งที่สำคัญในหลายชิ้นของ Emile Durkheim ก็คือ "Suicide" ที่ Durkheim เขียนขึ้นในปี 1897 งานวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่ออัตราการฆ่าตัวตายและการเชื่อมโยงกับลักษณะทางสังคม เป็นนักสังคมวิทยาคนสำคัญที่ได้ทำการศึกษาสังคมและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อพฤติกรรมและสภาพจิตใจของบุคคล แม้ว่า Durkheim จะไม่ได้ศึกษาความเครียดโดยตรง แต่ผลงานของเขามีความสำคัญในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อความเครียดของบุคคลเป็นอย่างมาก สำหรับผู้วิจัยการวิเคราะห์ทางสังคมวิทยาของการฆ่าตัวตาย (Suicide) ของ Durkheim และ Zhang (2010) มาเป็นกรอบเพื่อใช้ในการอธิบายความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ศาสตร์ ซึ่งนับเป็นการโชคดีของผู้วิจัยอย่างยิ่งที่ไม่พบว่านักศึกษาแพทย์จำนวน 12 คนนี้ จะมีผู้ใดที่ตกอยู่ในความเครียดและจัดการกับความเครียดไม่ได้จนถึงกับต้องเข้าสู่เส้นทางของการฆ่าตัวตาย อย่างไรก็ตาม จากข้อค้นพบที่นักศึกษาสามารถจัดการความเครียดที่สามารถจัดการได้โดยตนเองและด้วยความสัมพันธ์ของครอบครัว ได้ต่อยอดทฤษฎีของ Durkheim และ Zhang (2010) ที่ได้เสนอทฤษฎีความเครียดทางสังคมและการบูรณาการทางสังคมที่อธิบายว่าการขาดความสัมพันธ์ทางสังคมและการขาดการควบคุมทางศีลธรรมอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตาย โดยเขาได้เสนอแนวคิดว่าการรวมกลุ่มทางสังคม (Social Integration) และการควบคุมทางสังคม (Social Regulation) มีผลต่ออัตราการฆ่าตัวตาย นั่นคือความสัมพันธ์ในเชิงสถาบันของรุ่นพี่ คณาจารย์ ครอบครัวและเพื่อนสามารถเป็นการสนับสนุนทางอารมณ์เพื่อไม่ให้เกิดการฆ่าตัวตายขึ้นจากความเครียด ความวิตกกังวล ซึ่งจะกลายเป็นการสูญเสียต่อการพัฒนากำลังทรัพยากรบุคคลอันมีค่าของวงการการศึกษาและสังคม

5.1 พฤติกรรมความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ศาสตร์

5.1.1 พฤติกรรมความเครียดก่อนเข้าศึกษาในคณะทันตแพทย์ศาสตร์ พบว่านักศึกษาทันตแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งนี้ มีพฤติกรรมความเครียดซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลักด้วยกัน คือ 1) กลุ่มที่มีความเครียด เกิดจากความกังวลใจในการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ความคาดหวังที่สูงและกดดันตัวเอง การเรียนที่หนัก 2) กลุ่มที่มีความเครียด เกิดจากการเปรียบเทียบกับตนเองกับคนอื่น คาดการณ์ปัญหาล่วงหน้าและคิดมากในเรื่องที่ยังไม่เกิดขึ้น และ 3) กลุ่มที่เครียดเล็กน้อยหรือไม่มีความเครียดเลย เกิดจากความต้องการในการจัดการชีวิตให้เป็นไปตามแผน ซึ่งข้อคิดพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Wexler (1978) ที่ได้ทำการศึกษาสาเหตุของความเครียดที่พบได้บ่อยในนักศึกษาทันตแพทย์ พบว่าการแข่งขันในการสมัครเข้าเรียนเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้กลุ่มนักศึกษาเครียด เนื่องจากคนที่ไม่ชอบการแข่งขันรู้สึกไม่มีความสุขในสถานการณ์ที่ต้องแข่งขัน ขณะที่ประเด็นด้านความคาดหวังนั้นพบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ Wexler (1978) ซึ่งพบว่าความคาดหวังจากบุคคลใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา ญาติ พี่น้อง ส่งผลให้นักศึกษาทันตแพทย์มีความเครียดและกลัวที่จะทำให้บุคคลใกล้ชิดผิดหวังหากสอบเข้าศึกษาต่อไม่ได้ หรือเรียนไม่ดี ขณะที่บางรายตกอยู่ภายใต้ความกดดันและพยายามทำตนเองให้เป็นไปตามความต้องการของผู้อื่นมิใช่ความต้องการของตนเอง

5.1.2 พฤติกรรมระหว่างการศึกษาในคณะทันตแพทย์ศาสตร์ พบว่าภายหลังจากเข้าศึกษาในคณะทันตแพทย์ศาสตร์ นักศึกษาทันตส่วนใหญ่มีพฤติกรรมความเครียดเกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและจิตใจ เช่น ปวดหัว นอนไม่หลับ หงุดหงิด ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส รวมถึงรู้สึกไม่มีความสุข ไม่อยากคุยกับใคร เป็นต้น ขณะที่พฤติกรรมความเครียดส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น เกิดอาการหงุดหงิด ไม่ยิ้มแย้ม ทำให้คนรอบข้างได้รับพลังงานลบ ปวดหัวจนนอนไม่หลับ นอนหลับ

ยาก ทำให้พักผ่อนน้อยและเกิดอาการเหนื่อยล้า กลายเป็นคนซีงัวงว ไปจนถึงเก็บตัวเงียบไม่อยากคุยกับใคร ข้อค้นพบจากการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Famer, et al. (1984 อ้างถึงใน อาชาน ตนยาหมัด, 2556) ที่พบว่าผลของความเครียดโดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกหรืออารมณ์ ได้แก่ อาการวิตกกังวล หงุดหงิด ฉุนเฉียว อารมณ์ซึมเศร้า รวมทั้งมีผลทางสรีระ เช่น ปวดศีรษะ ระบบทางเดินอาหารผิดปกติ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าสอดคล้องกับการศึกษาผลของความเครียดต่อสุขภาพของจำลอง ดิษยวณิช และพริ้มแพรว ดิษยวณิช (2545) ที่ได้สรุปว่าผลจากความเครียดมีผลกระทบกับ 4 ระบบสำคัญ คือ ระบบร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ

5.2 ปัจจัยความเครียดของนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์

จากการศึกษาความเครียดของนักศึกษาทันตแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งนี้ พบปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเครียด 2 ประเด็น คือ ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดความเครียดก่อนเข้าศึกษาในคณะทันตแพทยศาสตร์ และปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเครียดระหว่างการศึกษาอยู่ในคณะทันตแพทยศาสตร์ ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

5.2.1 ปัจจัยความเครียดก่อนเข้าศึกษาในคณะทันตแพทยศาสตร์ ประกอบด้วย 1) การสอบแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาคณะทันตแพทย พบว่าการเข้าศึกษาในคณะทันตแพทยศาสตร์มีการแข่งขันในระดับมัธยมศึกษาที่สูง นักเรียนต้องมีการเรียนที่ดี ผลคะแนนสอบสูง และมีประวัติการทำกิจกรรมที่โดดเด่น เพราะต้องผ่านการคัดเลือกจากสถาบันอุดมศึกษาที่เข้มข้น 2) การเตรียมตัวสอบเข้าศึกษา พบว่านักเรียนต้องผ่านการสอบคัดเลือกที่มีความยาก การเตรียมตัวสอบนี้ต้องใช้เวลาและความพยายามมาก 3) ความคาดหวังจากครอบครัวและตนเอง พบว่านักศึกษาทันตแพทย มักจะต้องรับมือกับความคาดหวังจากครอบครัวและตนเองในการที่จะเข้าศึกษาในคณะทันตแพทยศาสตร์ 4) การเงินและค่าใช้จ่ายในการศึกษา พบว่า การศึกษาด้านทันตแพทยศาสตร์มีค่าใช้จ่ายสูง ทั้งในเรื่องของค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ และค่าอุปกรณ์การเรียน ซึ่งอาจเป็นภาระทางการเงินสำหรับนักเรียนและครอบครัว 5) ความไม่แน่นอนในอนาคต พบว่านักศึกษามีความกังวลเกี่ยวกับความไม่แน่นอนในอนาคต เช่น หากได้เข้าไปเรียนแล้ว จะสามารถเรียนจบได้หรือไม่ และการทำงานในอนาคตจะสามารถเปิดคลินิกได้อย่างไร หรือจะต้องไปเป็นหมอมือปืน และความกังวลในการสอบใบประกอบวิชาชีพ รวมถึงความสามารถในการปฏิบัติงานด้านทันตแพทย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความกังวลของนักศึกษาทันตแพทยก่อนที่จะเข้ามาเรียน

5.2.2 ปัจจัยความเครียดระหว่างเข้าศึกษาในคณะทันตแพทยศาสตร์ พบว่านักศึกษาทันตแพทยมีปัจจัยความเครียด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านส่วนบุคคล เกิดจากความกดดันภายในตนเองที่สูง ส่งผลให้ไม่มีเวลาสำหรับทำกิจกรรมอื่น ๆ มีวันหยุดที่ลดลง และไม่มีเวลาว่างในการทำงานให้เสร็จ รู้สึกว่าตนเองยังไม่เก่งพอและมีความสามารถไม่เพียงพอ 2) ด้านครอบครัว เช่น เกิดจากความคาดหวังของคนใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง และคนรอบข้าง ทำให้นักศึกษามีความกังวลที่จะทำให้อุบัติการณ์ใกล้ชิดผิดหวัง 3) ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา เกิดจากอาจารย์ผู้สอนและคนไข้ เช่น การสอนที่ยากและปริมาณงานที่มาก ความเข้มงวดของอาจารย์และไม่มีเวลาเอื้ออาทรต่อนักศึกษา ในด้านของคนไข้พบว่าการไม่มาตามนัดหรือการยกเลิกการรักษา 4) ด้านการเรียนและวิชาการ เกิดจากจำนวนการสอบ ระดับผลการเรียน ภาระงานในชั้นเรียน การเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้น ความกดดัน และการแข่งขันระหว่างเพื่อนในนักศึกษาทันตแพทย และ 5) ด้านการฝึกปฏิบัติทางคลินิก เกิดจากการฝึกปฏิบัติทางคลินิก โดยเฉพาะการเก็บ Requirement Clinic การทำ LAB ในวิชาต่าง ๆ

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของภัทรภรณ์ หงษ์สตาร์ (2552) ที่พบว่านักศึกษาทันตแพทยชั้นปีที่ 2 และ 3 มีระดับความเครียดปานกลางถึงสูง ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียด คือ เพศ การใช้เวลาในการเรียนและการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียน ความพร้อมในการสอบในทำนองเดียวกันกับการศึกษาของอัลซาเฮม (Alzahem, et. al., 2011) ซึ่งพบว่าภาระงานและความกดดันจากการเรียนรายวิชาในหลักสูตรทันตแพทย จำนวนงานในเรียน งานวิชาการที่มากเกินไปเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเครียดในนักศึกษาทันตแพทย เนื่องจากการศึกษาวิชาทันตแพทยใช้เวลามากกว่า 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในการเรียนวิชาบรรยายและการฝึกปฏิบัติ ทำให้

ไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม ไม่มีเวลาพักผ่อน รวมทั้งไม่มีเวลาว่างในการทำงานให้เสร็จ และสอดคล้องกับการศึกษาของศรีวัสตวา และคณะ (Srivastava et. al., 2020) ที่พบว่าความถี่ในการสอบและความกลัวที่จะสอบตก หรือสอบตก เนื้อหาวิชาของหลักสูตร ปริมาณงาน ส่งผลทำให้เกิดความเครียด อีกทั้งความเครียดทางจิตสังคมที่มาจากความคาดหวังของพ่อแม่ และครอบครัว ยังเป็นตัวทำนายความเครียดที่เกิดขึ้นในตัวนักศึกษาทันตแพทย์ ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับการศึกษาของอาดิการี และคณะ (Adhikari et. al., 2021) ที่พบว่าความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์มีมากกว่านักศึกษาแพทย์ โดยเฉพาะในด้านการเรียนและการสอบ นอกจากนี้ในประเด็นด้านการฝึกปฏิบัติทางคลินิกนั้นพบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของอัลซาเฮม (Alzahem, et. al., 2011) ที่พบว่าปัจจัยทางคลินิก เช่น ความต้องการของคนไข้เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความเครียด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของบัต และนยาตี (Bhat and Nyathi, 2019) ซึ่งพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนไข้เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเครียด โดยทันตแพทย์ถูกมองว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดความเจ็บปวด และการรับมือกับความต้องการของคนไข้เป็นเรื่องที่ยากลำบากและส่งผลให้เกิดความเครียดได้เช่นกัน นอกจากนี้ คนไข้ที่ไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาเป็นตัวสร้างความเครียดในการทำงานระดับสูง

5.3 แนวทางการจัดการความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ศาสตร์

พบว่านักศึกษาทันตแพทย์ศาสตร์ มีวิธีการจัดการความเครียด เพื่อคลายความเครียด ความกังวลใจ และความคับข้องใจ หรือความขัดแย้งในใจ ได้แก่ 1) การต่อสู้หรือเผชิญหน้า พบว่านักศึกษาทันตแพทย์ มีวิธีจัดการความเครียดผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ดูหนัง ฟังเพลง เล่นเกม ออกไปเที่ยว พบปะกับเพื่อนๆ และทำงานอดิเรก เป็นต้น หรือจัดการกับความเครียดของตนเองด้วยการวางแผนการเรียนใหม่ ปรับวิธีคิดของตนเอง ปลดปล่อยไม่เก็บมาคิด และหาอาหารอร่อยๆ ทาน 2) การหลีกเลี่ยงหรือหนีปัญหา พบว่านักศึกษาทันตแพทย์บางรายหลีกเลี่ยงปัญหาหรือความเครียด โดยการแยกตัวออกจากสังคม เพื่อนฝูงและกิจกรรมที่ทำให้เกิดความเครียด เช่น การพักผ่อนเพียงลำพัง ไม่พบปะผู้คน เพื่อคิดทบทวนตนเอง ร่วมกับการหาวิธีแก้ไขปัญหาคือความเครียด แม้ว่าจะไม่พบวิธีการจัดการความเครียดที่ได้ผลที่สุด แต่การหลีกเลี่ยงจากความเครียดก็ทำให้นักศึกษาทันตแพทย์รู้สึกดีขึ้น และ 3) การใช้วิธีบำบัด ซึ่งเป็นการรับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากบุคคลอื่น ได้แก่ เพื่อน แฟน และพี่ เพื่อระบายความเครียดที่เกิดขึ้นและเมื่อทำแล้วทำให้รู้สึกสบายใจขึ้น ได้รู้มุมมองความคิดของคนอื่น และมีการนั่งสมาธิ เพื่อระงับจิตใจ เป็นต้น

ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานของวไลลักษณ์ พุ่มพวง (2558) ที่ศึกษาเทคนิคและการผ่อนคลายความเครียดสำหรับร่างกายและจิตใจในนักศึกษาพยาบาล พบว่านักศึกษาพยาบาลคลายเครียดด้วยวิธีการออกกำลังกายการฝึกโยคะ การฝึกสมาธิ การเจริญสติ การพักผ่อน การพูดอย่างสร้างสรรค์ การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน การแก้ปัญหาอย่างถูกวิธีการปรับเปลี่ยนความคิด การสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และการรู้จักยืนยันทิษีของตน และสอดคล้องกับการศึกษาของนิพนธ์ บุญเพิ่ม (2553) ที่พบว่านักศึกษาใช้วิธีการจัดการความเครียดด้วยการปรับความคิดโดยยอมรับความจริง การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมและการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม และการแสวงหาความเพลิดเพลิน และสอดคล้องกับการศึกษาของสืบทระกูล ตันตลานุกูล และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์ (2560) ที่พบว่านักศึกษามีวิธีการจัดการกับความเครียด ได้แก่ การหายใจลึกๆ การออกกำลังกาย การนวดการพักผ่อน การรับประทานอาหาร การลดความตึงเครียดทางจิตใจ เช่น การสร้างอารมณ์ขัน การคิดในทางบวก การดูภาพยนตร์ การฟังเพลง การหัวเราะ การหายใจลึกๆ การทำสมาธิ การใช้เทคนิคความเงียบ เพื่อหยุดความคิดของตัวเองในเรื่องที่ทำให้เครียด นอกจากนี้ยังพบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของจริยา เศรษฐชนะ (2560) ที่พบว่าวิธีจัดการความเครียดของนักศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนามากที่สุด คือ การรับประทานอาหารเช้า ผลไม้มากขึ้น ดื่มน้ำเย็น น้ำหวาน น้ำผลไม้ เพื่อความสดชื่น นอนพักผ่อนอยู่กับบ้านหรือที่พักผ่อน พุดระบายความรู้สึกกับเพื่อน/พ่อแม่/คนสนิท และดูภาพยนตร์ ฟังเพลง เป็นต้น รองลงมา คือ การออกกำลังกายหลังเลิกเรียน นั่งสมาธิ เข้าวัด ฟังธรรม สวดมนต์ วางแผนการเรียน ทบทวนตำราเอง ช่วยกันทบทวน บทเรียนเป็นกลุ่ม มากกว่า 1

คน นอกจากจากนี้สอดคล้องกับการศึกษาของชัยวัชร ่อภิวัฒนศิริ และคณะ (2550) ที่พบว่า นักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิกใช้วิธีลดความเครียดของตนเองด้วยการปรับทุกข์หรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น (ร้อยละ 58.3), มองโลกหรือผู้อื่นในแง่ดี (ร้อยละ 48.3) และเผชิญหน้ากับปัญหาที่ทำให้เกิดความเครียด (ร้อยละ 47.5)

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ด้านครอบครัว

1) ควรให้การสนับสนุนทางอารมณ์และด้านการเรียน เช่น รับฟังและเข้าใจปัญหา เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พูดคุยเกี่ยวกับปัญหาและความกังวล ไม่กีดตันทางการเรียนหรือความคาดหวังที่สูงเกินไป ให้กำลังใจและสนับสนุนให้นักศึกษาได้ทำสิ่งที่ดีที่สุดในแบบของตนเอง และช่วยในการวางแผนการเรียน

2) ส่งเสริมการดูแลสุขภาพ กระตุ้นให้นักศึกษาดูแลสุขภาพตนเอง เช่น การนอนหลับให้เพียงพอ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และการออกกำลังกาย และช่วยหาแนวทางผ่อนคลาย แนะนำกิจกรรมผ่อนคลายต่าง ๆ เช่น การทำสมาธิ การฟังเพลง หรือการทำกิจกรรมที่นักศึกษาชื่นชอบ เป็นต้น

5.4.2 ด้านอาจารย์ผู้สอน

1) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษา เพื่อให้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ตลอดจนให้กำลังใจเมื่อนักศึกษาพยายาม ทำใหู้สึกมีคุณค่าและได้รับการยอมรับ

2) การสื่อสารและการให้คำปรึกษา สร้างช่องทางให้นักศึกษาสามารถพูดคุยหรือขอคำปรึกษาได้อย่างสะดวก และแสดงความพร้อมที่จะรับฟังปัญหาและความกังวลของนักศึกษา ตลอดจนสอนทักษะการจัดการความเครียด และการจัดการเวลาที่มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดทำตารางเรียน การใช้เทคนิคการผ่อนคลาย เป็นต้น

5.4.3 ด้านสถาบันการศึกษา

1) สถาบันการศึกษาควรจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยป้องกันปัญหาการปรับตัว การดำเนินชีวิต และการเรียนของนักศึกษา เช่น โครงการพี่สอนน้อง หรือโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นต้น นอกจากนี้ ควรให้บริการหน่วยบรรเทาและแก้ไขปัญหาลุขภาพจิต เพื่อรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาที่เผชิญกับความเครียด

2) เพื่อช่วยลดปัญหาลุขภาพจิตในกลุ่มนักศึกษาทันตแพทย์ โดยเฉพาะชั้นปีที่สูงขึ้นหรือก่อนขึ้นปฏิบัติงานในคลินิก ควรมีการจัดอบรมแนะแนวและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา รวมถึงมีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่สามารถให้คำแนะนำขณะปฏิบัติงานในคลินิก เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการจัดการความเครียดอย่างถูกวิธี เช่น สนับสนุนกิจกรรมทัศนศึกษา ดนตรี กีฬา และนันทนาการต่าง ๆ

6. บทสรุป

พฤติกรรมความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ศาสตร์ในการศึกษานี้แบ่งเป็นสองระยะคือ ก่อนเข้าศึกษาและระหว่างศึกษาในคณะทันตแพทยศาสตร์ ในระยะก่อนเข้าศึกษา นักศึกษามีความกังวลใจ คาดหวังสูง กัดดันตัวเองสูงและเปรียบเทียบกับผู้อื่น ระหว่างศึกษา นักศึกษามีพฤติกรรมความเครียด อาทิ อาการปวดหัว นอนไม่หลับ หงุดหงิด รู้สึกไม่มีความสุข มีพฤติกรรมรับประทานอาหารเช้าเปลี่ยนแปลง และแสดงอารมณ์ทางลบ เช่น ความวิตกกังวลและหงุดหงิด บางคนรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง และเก็บตัวเงียบ ซึ่งเป็นภาวะที่ Emile Durkheim เรียกว่า การถอนตัวจากสังคม บางคนรู้สึกโกรธตัวเองและร้องไห้โดยไม่ทราบสาเหตุ ขณะที่ปัจจัยความเครียดของนักศึกษา คณะทันตแพทยศาสตร์ก่อนเข้าศึกษาประกอบด้วย การสอบแข่งขันสูง การเตรียมตัวสอบที่เข้มข้น ความคาดหวังจากครอบครัวและตนเอง ภาระการเงินและค่าใช้จ่ายในการศึกษา และความไม่แน่นอนในอนาคต ทั้งนี้รวมถึงการสอบใบประกอบวิชาชีพและความกังวลเกี่ยวกับการทำงานในอนาคต ส่วนปัจจัยความเครียดระหว่างศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านส่วนบุคคล เช่น

ตารางเรียนที่หนัก การพักผ่อนน้อย ความกดดันในตัวเอง และการขาดเวลาทำกิจกรรมอื่นๆ ด้านครอบครัว ความคาดหวังจากคนใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ทำให้นักศึกษากดดันและมีความเครียด ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา พบว่าความเข้มงวดของอาจารย์ การให้คะแนนและงานที่มาก รวมถึงปัญหาคนไข้ไม่มาตามนัดหรือยกเลิกการรักษาเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดในนักศึกษาทันตแพทยศาสตร์ ด้านการเรียนและวิชาการ พบว่าจำนวนการสอบที่มาก ความยากของข้อสอบ ภาระงานในชั้นเรียน การแข่งขันกับเพื่อนร่วมชั้น การเก็บเคสในคลินิก และวิชาที่ยาก เช่น Microbiology, Orthodontics, Neuroanatomy ก่อให้เกิดความเครียดในนักศึกษาทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งนี้เช่นกัน ด้านการฝึกปฏิบัติทางคลินิก พบว่าการทำ Requirement Clinic และ LAB ที่ต้องเผชิญกับปัญหาคนไข้ไม่มาตามนัด ยกเลิกการรักษา ทำให้นักศึกษาต้องหาคนไข้ใหม่เพื่อเก็บ Requirement ให้ทันต่อการสำเร็จการศึกษา เป็นสาเหตุของความเครียดและกดดัน และสุดท้าย คือ แนวทางการจัดการความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ในการศึกษานี้ ได้แก่ การต่อสู้หรือเผชิญหน้าความเครียด เช่น การทำกิจกรรมอื่นเพื่อคลายเครียด การปรับวิธีคิด และการวางแผนการเรียนใหม่ การหลีกเลี่ยงหรือหนีปัญหา เช่น การแยกตัวจากสังคมและการพักผ่อนคนเดียว และการรับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา เพื่อนสนิท อาจารย์ หรือจิตแพทย์ รวมถึงการนั่งสมาธิ นักศึกษายังมีการใช้วิธีการเอาชนะความเครียดแบบแก้ปัญหาและแก้ด้วยอารมณ์เพื่อปรับตัวและลดความเครียด

7. เอกสารอ้างอิง

- กชกร ธรรมนำสีล และคณะ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาล สถาบันเอกชนแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร. *วารสารสุขภาพกับการจัดการสุขภาพ*, 7(1), 60-75.
- กรมสุขภาพจิต. (2545). *ความเครียดและสุขภาพจิตของคนไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมสุขภาพจิต. (2567). *ข้อมูลการประเมินสุขภาพจิตคนไทย (กลุ่มมหาวิทยาลัย)*. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน, 2566 จาก https://checkin.dmh.go.th/dashboards/dash_university
- จริยา เศรษฐชนะ, ศรศักดิ์ ตันตะโนกิจ และรมยมกมล วิจิตรจันทร์. (2560). สาเหตุและการจัดการกับความเครียดของนักศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิชาการเฉลิมกาญจนา*, 4(1), 145-151.
- จำลอง ดิษยณิข และพริ้มแพรว ดิษยณิข. (2545). *ความเครียด ความวิตกกังวล และสุขภาพ*. เชียงใหม่: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- ชัยวัชร อภิวัตน์ศิริ และคณะ. (2550). ความเครียด และการจัดการความเครียดของนักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิก มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *ศรีนครินทร์เวชสาร*, 22(4), 416-424.
- นิพนธ์ บุญเพิ่ม. (2553). *ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาวิทยาลัยการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี* (Unpublished Master's thesis), มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปิยนารถ จันทราโชติวิทย์ และคณะ. (2539). *ความเครียดของนักศึกษาทันตแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่* (Unpublished Master's thesis), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรี พรธณพานิช และคณะ. (2564). ภาวะซึมเศร้าในนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 – 3 วิทยาลัยการแพทย์ศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. *วารสารศรีนครินทร์เวชสาร*, 36(3), 287-294.
- ภัทราภรณ์ หงสสตาร์. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดในการสอบความรู้เพื่อขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมของนักศึกษาทันตแพทย์ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์* (Unpublished Master's thesis), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- รติกร ลีละยุทธสุนทร. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างตัวก่อความเครียดในงาน ความเครียด วิธีการจัดการกับตัวก่อความเครียด และวิธีการจัดการกับความเครียด โดยมีความอดทนต่อแรงกดดัน ความต้องการสำเร็จ และความต้องการสัมพันธ์เป็นตัวแปรกำกับ*. (Unpublished Master's thesis), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วไลลักษณ์ พุ่มพวง. (2558). ความเครียดในการศึกษาทางการแพทย์: เทคนิคการผ่อนคลายสำหรับร่างกายและจิตใจ. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 34(2), 5-15.
- สถาบันวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. (2559). *ดัชนีความเครียดของคนไทย กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและหัวเมืองใหญ่*. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน, 2566 จาก <http://www.thaipr.net/general/758521>
- สปีตระกุล ตันตลานกุล และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2560). *การศึกษาทางพยาบาลศาสตร์มีการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี ภาคทดลอง และภาคปฏิบัติ*. อุตดิตถ์: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี.
- อาชาน ตนยาหมัด. (2556). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดและวิธีการจัดการความเครียดของนักเรียน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา* (Unpublished Master's thesis), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Adhikari, B., Maharjan, N., Baskota, G., Bhaila, A., & Shrestha, H. S. (2021). A comparative study of stress among medical and dental students. *Asian Journal of Medical Sciences*, 12(2), 30–35.
- Alzahem, A. M., van der Molen, H. T., Alaujan, A. H., Schmidt, H. G., & Zamakhshary, M. H. (2011). Stressamongst dental students: a systematic review: Stress amongst dental students. *European Journal of Dental Education: Official Journal of the Association for Dental Education in Europe*, 15(1), 8–18.
- Bhat, S., & Nyathi, N. (2019). Perceptions of stress among dentists: an investigation of stress management amongdental practitioners in South Africa. *Tydskrif van Die Suid-Afrikaanse Tandheelkundige Vereniging (Journal of the South African Dental Association)*, 74(2). 55–61.
- Famakinwa, J. O., Olutunde, B., Bamgboye, A. O. (2021). Factors influencing role performance of communityleaders in rural development activities in Southwestern Nigeria. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 67(2), 473-483.
- Lazarus, R. S. (1976). *Patterns of Adjustment*. McGraw-Hill.
- Linden, C. (2005). *What a women needs*. Cape Town, South Africa: Zebra Press.
- Srivastava et. al. (2020) Psychological & Social Effects of Pandemic Covid-19 on Education System, BusinessGrowth, Economic Crisis & Health Issues Globally. *An International Journal of Management & IT A Refereed Research Journal*, 11, 40-45.
- Wexler, H. (1978). Isolation, characterization, and biological properties of an endotoxin-like material from thegram-positive organism *Listeria monocytogenes*. *Infection and Immunity*, 23(3), 845-587
- Zhang, J. (2010). *Investigation on developmental roles of the two zebrafish Claudin5 family members* (1st ed.). Göttingen, Germany: Cuvillier Verlag.

คุณภาพชีวิตเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิง

Quality of Life for Female Bodybuilding Trainers

ศนันต์ธรณ์ กุลพานิชย์¹ และ ฉัตรารัญช์ องค์กรสิงห์²

วันรับ: 5 สิงหาคม 2567 วันแก้ไข: 9 กันยายน 2567 ยอมรับ: 15 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิงในสถานประกอบการ Home Fitness Club และศึกษาบทบาทของเทรนเนอร์กับการฝึกเพาะกายผู้หญิงในมิติของการแลกเปลี่ยนทางสังคม ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเทรนเนอร์ในสถานประกอบการ Home Fitness Club สาขาสะพานใหม่ จำนวน 7 ราย ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพชีวิตเทรนเนอร์ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ 1) ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม พบว่าเทรนเนอร์มีความพอใจในค่าตอบแทน และสวัสดิการ เช่น ประกันสังคม การตรวจสุขภาพ การฝึกอบรมพัฒนาทักษะ โบนัส และคอมมิชชั่นที่ยุติธรรม 2) สิ่งแวดล้อมถูกสุขลักษณะและความปลอดภัย พบว่าพึงพอใจต่อความสะอาดของที่ทำงาน ระบบระบายอากาศ อุปกรณ์และเครื่องออกกำลังกาย สภาพห้องน้ำสะอาด และการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโรค 3) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน พบว่าการปรับตำแหน่งและเงินเดือน ฝึกอบรมพัฒนาความสามารถ การเปิดโอกาสให้แสดงผลงาน ส่งผลให้รู้สึกมีโอกาสนำหน้าในอาชีพและความมั่นคงในงาน 4) การพัฒนาความสามารถของบุคคล พบว่าการได้รับมอบหมายงานเพิ่มขึ้น การขึ้นเงินเดือนและปรับตำแหน่ง การส่งเสริมให้ใช้ความรู้ความสามารถในวิชาชีพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเทรนเนอร์ 5) สังคมสัมพันธ์ พบว่า การได้รับความเคารพและการยอมรับ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและพัฒนาศักยภาพอย่างเท่าเทียม ส่งผลให้เทรนเนอร์มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานอื่นๆ ลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในองค์กร 6) ธรรมเนียมในองค์กร พบว่าการที่องค์กรมีนโยบายและระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบเหมาะสม ทำให้รู้สึกถึงความเสมอภาคและเท่าเทียม 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว พบว่าเทรนเนอร์สามารถจัดสรรเวลาการทำงานของตนเองให้มีความเหมาะสม ทำให้มีเวลาทำงานยืดหยุ่นและสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม และ 8) ความเป็นประโยชน์ต่อสังคม พบว่าการทำงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมคุณค่าและความภาคภูมิใจในการทำงานของเทรนเนอร์ สำหรับบทบาทเทรนเนอร์ในมิติการแลกเปลี่ยนทางสังคมนั้นพบว่าเทรนเนอร์และผู้หญิงฝึกเพาะกายมีการแลกเปลี่ยนทางสังคม 5 ด้านคือ 1) ความรู้และทักษะ 2) การพัฒนาความสัมพันธ์และความเชื่อมั่น 3) ความเคารพและการยอมรับ 4) ผลประโยชน์ทางร่างกายและจิตใจ และ 5) จังหวะชีวิตที่มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว และมีข้อเสนอแนะในการศึกษา คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตของเทรนเนอร์ให้มีความชัดเจน เช่น ค่าตอบแทน สวัสดิการ และโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, คุณภาพชีวิตเทรนเนอร์, เทรนเนอร์ฝึกเพาะกายผู้หญิง

¹ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² ผศ.ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This research investigates the quality of life of female bodybuilding trainers at Home Fitness Club. and to explore the role of these trainers within the framework of social exchange in female bodybuilding training. A qualitative approach was employed, with data collected through in-depth interviews with seven trainers at the Saphan Mai branch of Home Fitness Club. The findings reveal that the quality of life for trainers encompasses eight key dimensions: Fair and Adequate Compensation: Trainers expressed satisfaction with their compensation and benefits, including social insurance, health checks, skill development training, bonuses, and fair commissions. Hygienic and Safe Environment: Trainers were satisfied with the cleanliness of the workplace, ventilation systems, quality of exercise equipment, cleanliness of restrooms, and measures for controlling the spread of infectious diseases. Career Advancement and Job Security: Support in position and salary adjustments, training, and opportunities to showcase performance contributed to trainers' sense of career advancement and job security. Personal Development: Increased responsibilities, fair promotions, and encouragement to utilize professional knowledge and skills positively impacted the trainers' quality of life. Social Relations: Respect and recognition, along with equal opportunities for feedback and personal development, led to positive interactions with management and colleagues, reducing conflicts and fostering organizational cooperation. Organizational Norms: Clear organizational policies and procedures, along with appropriate assignment of responsibilities, created a sense of equity and fairness among trainers. Work-Life Balance: Trainers were able to manage their work schedules flexibly according to client needs, which allowed for effective planning of personal activities and improved overall quality of life. Social Contribution: Trainers valued the social responsibility aspects of their work, which enhanced their sense of pride and value in their roles. Regarding the social exchange dimension, it was found that trainers and female bodybuilders engage in social exchanges across five areas: 1) Exchange of knowledge and skills, 2) Development of relationships and trust, 3) Exchange of respect and recognition, 4) Exchange of physical and mental benefits, and 5) Balance between work and personal life. The study suggests that management should further promote clear policies and practices that enhance the quality of life for trainers, such as fair compensation, benefits, and opportunities for professional development.

Keywords: Quality of Life, Quality of Life of Trainers, Female Bodybuilding Trainers

1. บทนำ

การเพาะกาย เป็นการใช้ออกกำลังกายที่มีแรงต้านแบบก้าวหน้าเพื่อควบคุมและพัฒนากล้ามเนื้อ (การสร้างกล้ามเนื้อ) โดยการเจริญเติบโตมากเกินไปของกล้ามเนื้อเพื่อความสวยงาม ต่างจากกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน เช่น การเพิ่มพลัง เพราะเน้นที่ลักษณะทางกายภาพแทนความแข็งแกร่ง บุคคลที่เข้าร่วมในกิจกรรมนี้จะเรียกว่าเป็นนักเพาะกาย ในสังคมไทยกีฬาเพาะกายเป็นกีฬาของเพศชาย เพราะเป็นกีฬาที่ต้องใช้พลังกำลังเพื่อสร้างกล้ามเนื้อให้ใหญ่โตซึ่งผู้ชาย

เป็นเพศที่ชอบความมีกำลังและจะรู้สึกดีเสมอถ้าทำอะไรสำเร็จได้ด้วยพลังของตัวเอง ในช่วงที่ผ่านมาการเพาะกายในผู้หญิงมีไม่มากนัก ในประเทศไทยจุดเริ่มต้นที่ทำให้การเพาะกายในผู้หญิงได้รับความสนใจ คือ การที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพซีเกมส์ในปี พ.ศ.2550 ก่อนหน้านั้นผู้หญิงไทยไม่ได้มีการแข่งขันเพาะกายมาก่อน การมีนักกีฬาเพาะกายหญิงเข้าร่วมแข่งขันจึงเปรียบเสมือนการจุดประกายให้แก่ผู้หญิงเข้าสู่กระบวนการเพาะกายมากขึ้น นอกจากนี้ โครงการเพาะกายทุกวัน สดใสทุกวันของ สำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) รวมทั้งการจัดแข่งขัน หนุมกายงาม สวกล้ามสวย ยังเป็นการปลุกกระแสให้ทั้งหนุ่มสาวนำรูปร่างของตนเองมาประชันกัน และการแข่งขันนี้ได้รับความสนใจอย่างมาก และสะท้อนให้เห็นว่าการเพาะกายเติบโตและพัฒนาขึ้น คือ การมีนักกีฬานำใหม่เข้าร่วมการแข่งขันมากขึ้นในทุก ๆ ปี (พิชญภา คัจฉาณช, 2558)

ความสวยงามของร่างกายเป็นสิ่งสัมพันธ์และประกอบสร้างโดยสังคม ความสำคัญของร่างกายก่อให้เกิดความแตกต่างและไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ในสังคมทุนนิยมจะเน้นถึงกระบวนการที่ทำให้ร่างกายมีสภาพเป็นสินค้า ในสังคมสมัยใหม่ร่างกายมีนัยยะสำคัญในการซื้อขายแรงงาน คนงานแบกหามที่ร่างกายใหญ่โตแข็งแรงมีค่ามากกว่าคนผอมแห้ง ทั้งยังหมายถึง วิธีการที่ร่างกายเป็นรูปแบบหนึ่งของทุนกายภาพ กล่าวคือ ร่างกายเป็นเจ้าของอำนาจ สถานภาพ หรือรูปแบบทางสัญลักษณ์ที่มีความเป็นเลิศ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่นำไปสู่การสะสมทรัพยากรต่าง ๆ การสร้างทุนทางกายภาพส่งผลให้ร่างกายแต่ละประเภทมีความเหมาะสมสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมแตกต่างกัน การเพาะกายของผู้หญิงจึงสะท้อนให้เห็นมิติเรื่องทุนทางกายภาพผ่านการสะสมทุนร่างกายของตนเอง

อย่างไรก็ตาม การที่ผู้หญิงจะมีร่างกายที่เพาะสวยงาม ตรงตามวัตถุประสงค์ความชอบและความต้องการนั้น เทรนเนอร์เป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะได้ใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ที่มี สร้างสรรค์รูปร่างที่สวยงามให้กับผู้หญิงแล้ว เทรนเนอร์ยังเป็นผู้สร้างสรรค์ผลประกอบการที่สำคัญให้กับสถานประกอบการ ซึ่งผลประกอบการนี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะเพียงแต่อยู่ในรูปตัวเงินเท่านั้น หากแต่ยังหมายรวมถึงชื่อเสียง ความไว้วางใจและความเชื่อถือของลูกค้าผู้มาใช้บริการต่อสถานประกอบการฟิตเนสด้วย ผู้วิจัยเป็นผู้ที่เฝ้ามองปรากฏการณ์ของการเพาะกายของผู้หญิงในสถานฟิตเนสด้วยความสนใจ แต่ประเด็นความสนใจของผู้วิจัยมุ่งประเด็นไปที่คุณภาพชีวิตของเทรนเนอร์ที่ทำหน้าที่เป็นครูฝึก

“คุณภาพชีวิต” เป็นการรับรู้ของแต่ละบุคคลต่อสถานะชีวิตภายใต้บริบทของวัฒนธรรมและค่านิยมในการดำรงชีวิต และจะสัมพันธ์กับเป้าหมาย ความคาดหวัง มาตรฐานของสังคมและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมในแง่ของสุขภาพร่างกายของแต่ละคน สภาพจิตใจ ระดับความเป็นอิสระ สัมพันธภาพทางสังคม ความสัมพันธ์ที่มีต่อสภาพแวดล้อมของพวกเขา (The WHOQoL Group, 1994) ซึ่งคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายที่สำคัญและเป็นสิ่งที่บุคคลต้องการในการดำเนินชีวิตของตนเอง การมีคุณภาพชีวิตที่ดี แสดงให้เห็นว่าบุคคลมีความเป็นอยู่ที่ดีสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข การเปลี่ยนแปลงสภาพของร่างกายและจิตใจในผู้หญิงเพาะกายย่อมส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่แตกต่างไปจากผู้หญิงทั่วไป อย่างไรก็ตาม คุณภาพชีวิตจะดีมาน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยดังกล่าวอาจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตได้ทั้งทางบวกและทางลบ

จากมุมมองคุณภาพชีวิตของเทรนเนอร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการมองเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ดังกล่าว และพบว่าทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) มีความเหมาะสมในการสามารถอธิบายปรากฏการณ์คุณภาพชีวิตของเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิง เนื่องจากทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสังคมในแง่ของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างบุคคล โดยมองว่าการแลกเปลี่ยนนี้มีลักษณะเป็นการค้าเชิงสังคม ซึ่งบุคคลพยายามที่จะเพิ่มผลประโยชน์สูงสุดและลดต้นทุนต่ำสุด แม้ว่า George C. Homans (1961) จะมองว่า พฤติกรรมทางสังคมเป็นการแลกเปลี่ยนที่บุคคลทำเพื่อให้ได้มาซึ่งรางวัลและหลีกเลี่ยงการลงโทษ และการแลกเปลี่ยนในสังคมจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับรู้ผลตอบแทนที่ได้รับมีค่ามากกว่าต้นทุนที่เสียไป แต่ Peter Blau (1964) ที่ศึกษางานในปีถัดมา เน้นว่าการแลกเปลี่ยนที่ไม่จำเป็นต้องเป็นวัตถุสิ่งของ เช่น การแลกเปลี่ยนความเคารพ การยอมรับและสถานะ โดยที่นักคิดในทศวรรษที่ 20 อย่างเช่น Karen Cook (1987) ยังคงทำงานวิจัยที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนทางสังคมโดยเฉพาะในบริบทของความเชื่อถือและความยุติธรรมในความสัมพันธ์ทางสังคม และอธิบายว่า ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจและอธิบายความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเน้นไปที่ความเชื่อถือ ความยุติธรรม การพึ่งพาอาศัย และอำนาจในความสัมพันธ์ ในขณะที่ Russell Cropanzano และ Marie S. Mitchell (2005) ได้ทำการวิเคราะห์และสรุปแนวคิดจากทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมในสาขาต่าง ๆ เช่น การจัดการองค์กรและจิตวิทยา งานวิจัยของพวกเขาเน้นการศึกษาว่าการแลกเปลี่ยนทางสังคมมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานและความผูกพันในองค์กร ซึ่งไปในทิศทางเดียวกับงานของ Francis Fukuyama (2000s) ที่เน้นการศึกษาความเชื่อถือ (Trust) ในบริบทของการแลกเปลี่ยนทางสังคมและเศรษฐกิจกับทั้งยังได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของความเชื่อถือในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความสำเร็จในองค์กรและสังคม งานวิจัยเหล่านี้ทำให้ทัศนะของผู้วิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิงเปิดกว้าง และให้ความสนใจกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมควบคู่ไปกับแนวคิดทฤษฎีคุณภาพชีวิตที่ค่อนข้างวิเคราะห์ในกรอบของปัจเจกบุคคล ในขณะที่ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมให้มุมมองเชิงสังคมที่มีกรอบที่กว้างกว่า

ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิง” ผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจศึกษาคุณภาพชีวิตของเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิง และคุณภาพชีวิตการทำงานในอาชีพเทรนเนอร์ในสถานประกอบการ Home Fitness Club โดยอาศัยกรอบความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมมาเป็นกรอบในการทำความเข้าใจคุณภาพชีวิตของของเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิง ว่ามีคุณภาพชีวิตเป็นอย่างไร การศึกษาผู้หญิงเพาะกายในบริบทแวดวงวิชาการไทยยังมีไม่มากนัก การศึกษาในประเด็นดังกล่าวจึงช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นในแวดวงวิชาการของไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิงในสถานประกอบการ Home Fitness Club
2. เพื่อศึกษาบทบาทของเทรนเนอร์กับการฝึกเพาะกายผู้หญิงในมิติของการแลกเปลี่ยนทางสังคม

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่เผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต และคุณภาพชีวิตการทำงาน เพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา นอกจากนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เทรนเนอร์ในสถานประกอบการ Home Fitness Club สาขาสะพานไหม จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 ราย โดยมีวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling) อาศัยการแนะนำจากเจ้าของธุรกิจและเทรนเนอร์ในสถานประกอบการ Home Fitness Club ที่ตนเองรู้จักเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาเทรนเนอร์ที่ปฏิบัติงานในสาขาดังกล่าว

เพราะมีลักษณะเฉพาะของเทรนเนอร์ซึ่งได้รับความนิยมจากลูกค้าและสร้างรายได้ให้แก่สถานประกอบการอย่างมาก อีกทั้งมีจำนวนสมาชิกและลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการมากกว่าสาขาอื่น ๆ ในจำนวน 7 สาขา ของ Home Fitness การเลือกสาขาสะพานใหม่ จึงช่วยให้สามารถศึกษาได้ว่าเทรนเนอร์ที่ทำงานในพื้นที่นี้มีวิธีการและทัศนคติในการทำงานอย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของพวกเขาหรือไม่ ทั้งยังมีความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และช่วยให้เห็นถึงความแตกต่างในด้านเศรษฐกิจและสังคมเมื่อเปรียบเทียบกับสาขาอื่น ๆ จึงทำให้เข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจของเทรนเนอร์ในบริบทที่เฉพาะเจาะจงได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Question) จึงมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ เพื่อเขียนสรุปผลการวิจัยเชิงพรรณนา และนำเสนอคุณภาพชีวิตเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิงในสถานประกอบการ Home Fitness Club ต่อไป

4. ทบทวนวรรณกรรม

บททบทวนวรรณกรรมเป็นการกล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้กำหนดให้ใช้หลักการอ้างอิงในบทความโดย “การอ้างอิงระบบนาม-ปี” หมายถึง การอ้างอิงเอกสารโดยใส่รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อและชื่อสกุลของผู้แต่ง (สำหรับคนไทย) หรือชื่อสกุล (สำหรับชาวต่างประเทศ) ตามด้วยปีที่พิมพ์ และอาจจะบุเลขหน้าของเอกสารด้วยก็ได้ การอ้างอิงนี้ให้ใส่ไว้ในวงเล็บและแทรกอยู่กับเนื้อหาในตำแหน่งที่เหมาะสม เช่น (เกษม กลีโอฟาร, 2557, น.10) หรือ (Kotter, 2014, p. 4) เป็นต้น

5. ผลการวิจัย

5.1 คุณภาพชีวิตของเทรนเนอร์ฝึกเพาะกายผู้หญิง

ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตเทรนเนอร์ฝึกเพาะกายผู้หญิงในสถานประกอบการ Home Fitness Club ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้

5.1.1 ด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม การมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตตามมาตรฐานสังคม ผลการศึกษาพบว่าเทรนเนอร์ที่ Home Fitness Club ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในค่าตอบแทนที่ได้รับ โดยเฉลี่ยเทรนเนอร์ในสถานประกอบการแห่งนี้มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 20,000 – 60,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเพียงพอต่อการครองชีพในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน นอกจากนี้ เทรนเนอร์ยังพึงพอใจในสวัสดิการที่ได้รับ เช่น ประกันสังคม การตรวจสุขภาพ การฝึกอบรมพัฒนาทักษะ โบนัส และคอมมิชชั่นที่ยุติธรรม การมีรายได้ที่เพียงพอและสวัสดิการที่ดีช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของพนักงาน และสร้างความมั่นคงในอาชีพ

5.1.2 ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและความปลอดภัย สภาพแวดล้อมการทำงานที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ของพนักงาน ผลจากการศึกษาพบว่าเทรนเนอร์มีความพึงพอใจกับความสะอาดของสถานที่ทำงาน ระบบระบายอากาศที่ดี และแสงสว่างที่เพียงพอ อุปกรณ์และเครื่องออกกำลังกายมีคุณภาพ ปลอดภัย นอกจากนี้การที่ฟิตเนสมีการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโดยเฉพาะโควิด-19 โดยการให้ความรู้และมีมาตรการรักษาความสะอาดอยู่เสมอ นั้น ทำให้รู้สึกปลอดภัยและห่างไกลจากเชื้อโรค

5.1.3 ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้าในการปรับตำแหน่งและเงินเดือน การฝึกอบรมพัฒนาความสามารถ และการเปิดโอกาสให้แสดงผลงาน ส่งผลให้เทรนเนอร์ในฐานะพนักงานคนหนึ่งรู้สึกว่ามีโอกาสก้าวหน้าในอาชีพและมีความมั่นคงในงาน การได้เลื่อนตำแหน่งเป็นไปอย่างยุติธรรม ทำให้เทรนเนอร์มีความตั้งใจในการทำงานและรู้สึกว่ามีคุณค่าในองค์กร มองเห็นภาพการเติบโตในอาชีพของตนเอง สร้างแรงจูงใจในการทำงานและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

5.1.4 ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ผลการศึกษาพบว่าเทรนเนอร์ได้รับมอบหมายภารกิจและงานเพิ่มขึ้น มีการเลื่อนขั้นเงินเดือนและตำแหน่งหน้าที่อย่างยุติธรรม การโยกย้ายเทรนเนอร์ไปทำงานในส่วนต่าง ๆ ของฟิตเนสมีความเหมาะสม และผู้บังคับบัญชาพร้อมรับฟังและช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา นอกจากนี้ การส่งเสริมการใช้ความรู้และความสามารถในการแข่งขันวิชาชีพช่วยให้เทรนเนอร์ได้พัฒนาตนเอง และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน

5.1.5 ด้านสังคมสัมพันธ์ การทำงานปราศจากอคติและไม่แบ่งชนชั้นส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีในฟิตเนส การได้รับความเคารพและการช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมจากเพื่อนร่วมงานและลูกค้า การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและการพัฒนาศักยภาพอย่างเท่าเทียมทำให้เทรนเนอร์รู้สึกมั่นใจและเป็นที่ยอมรับ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข การทำงานร่วมกันอย่างเต็มใจและความร่วมมือที่ดี ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดความเครียดจากการต้องแบกรับภาระคนเดียว การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารและพนักงานอื่นๆ ส่งเสริมความสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือในองค์กร การยอมรับและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การยอมรับในความสามารถและความคิดเห็น ทำให้เกิดความมั่นคงและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร การช่วยเหลือกันทำให้เทรนเนอร์รู้สึกได้รับการสนับสนุนลดความเครียดและความกังวล ส่งผลให้มีสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น

5.1.6 ด้านธรรมณูในองค์กร องค์กรที่มีนโยบายและระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน รวมถึงการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสม ทำให้เทรนเนอร์รู้สึกถึงความเสมอภาคและเท่าเทียม การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและการรับฟังความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชา ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่โปร่งใสและเปิดเผย อย่างไรก็ตาม การมีนโยบายและระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน ช่วยให้เทรนเนอร์เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน ลดความสับสนและข้อขัดแย้งในการทำงาน นโยบายที่ชัดเจนยังช่วยกำหนดแนวทางการทำงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับทุกคนในองค์กร อีกทั้งการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสมตามตำแหน่งงานและความสามารถของเทรนเนอร์ ทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5.1.7 ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ผลการศึกษาพบว่าเทรนเนอร์มีความพึงพอใจในอาชีพของตนเอง เพราะมีความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่น ๆ สามารถจัดสรรเวลาการทำงานของตนเองได้ เนื่องจากเวลาการทำงานในอาชีพเทรนเนอร์ขึ้นอยู่กับการจัดตารางการเทรนตามความต้องการของลูกค้า การมีเวลาทำงานที่ยืดหยุ่นจึงช่วยให้สามารถวางแผนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เทรนเนอร์มีความพอใจในชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

5.1.8 ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม การทำงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมคุณค่าและความภาคภูมิใจในการทำงานของเทรนเนอร์ ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและการทำงานนั้นมีผลกระทบในหลายด้าน การที่ฟิตเนสมีการดำเนินงานร่วมกับสังคมและจัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทำให้เทรนเนอร์รู้สึกว่าการมีส่วนร่วมในการสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในสังคม ความรู้สึกนี้เสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองและความรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมในองค์กร นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในทีมงาน เทรนเนอร์ที่เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้กับเพื่อนร่วมงานรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันและมีความสามัคคี และส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มขึ้นอีกด้วย

5.2 บทบาทของเทรนเนอร์ในการแลกเปลี่ยนเชิงสังคม

ผลจากการศึกษาพบว่าเทรนเนอร์มีการแลกเปลี่ยนเชิงสังคม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะ 2) การพัฒนาความสัมพันธ์และความเชื่อมั่น 3) การแลกเปลี่ยนความเคารพและการยอมรับ และ 4) จังหวะชีวิตที่มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 การแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะ พบว่าผู้หญิงที่ใช้เทรนเนอร์ในการเพาะกายจะได้รับความรู้และทักษะในการออกกำลังกายที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพจากเทรนเนอร์ ในทางกลับกัน เทรนเนอร์จะได้รับค่าตอบแทนหรือค่าบริการเป็นการแลกเปลี่ยนการแลกเปลี่ยนแรงจูงใจและการสนับสนุน เทรนเนอร์สามารถให้การสนับสนุนและแรงจูงใจที่สำคัญต่อผู้หญิงที่ต้องการเพาะ

กาย โดยการแลกเปลี่ยนนี้จะทำให้ผู้หญิงรู้สึกมีแรงจูงใจมากขึ้นในการฝึกซ้อมและสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การที่บุคคลมีโอกาใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาการทำงาน เพื่อให้มีทักษะในการทำงานและได้ใช้ความรู้อย่างเต็มความสามารถและพัฒนานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น รวมถึงการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและความคิดสร้างสรรค์ มีอิสระในการทำงานและสามารถควบคุมการทำงานด้วยตนเองได้

5.2.2 การพัฒนาความสัมพันธ์และความเชื่อมั่น พบว่าในกระบวนการฝึกซ้อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับเทรนเนอร์จะพัฒนาไปเรื่อย ๆ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และความรู้สึกจะทำให้ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้น และเพิ่มความเชื่อมั่นในตัวเองและในเทรนเนอร์ด้วยกัน

5.2.3 การแลกเปลี่ยนความเคารพและการยอมรับ พบว่าการที่ผู้หญิงมอบความไว้วางใจให้กับเทรนเนอร์ในการแนะนำและดูแลการฝึกซ้อม แสดงถึงการยอมรับในความเชี่ยวชาญและความสามารถของเทรนเนอร์ ในทางกลับกัน เทรนเนอร์ก็จะเคารพและให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อผู้หญิงที่มาเรียนรู้ การทำงานปราศจากอคติ ไม่แบ่งชนชั้น ทำงานร่วมกันตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรและส่งผลก่อให้เกิดบรรยากาศในการทำงานที่มีลักษณะต่างๆ ที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5.2.4 การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางร่างกายและจิตใจ พบว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกซ้อมกับเทรนเนอร์ไม่เพียงแต่เกี่ยวกับการพัฒนาร่างกายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมสุขภาพจิต การสร้างความมั่นใจในตัวเอง และการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม

5.2.5 จังหวะชีวิตที่มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว พบว่าการที่บุคลากรสามารถจัดสรรเวลาได้อย่างเหมาะสมและมีความสมดุลระหว่างเวลาสำหรับการทำงาน ครอบครัว และสังคม โดยการหาเวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวและเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ของสังคม นอกเหนือจากการทำงาน

6.การอภิปรายผล

การศึกษาคุณภาพชีวิตเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิง สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

6.1 คุณภาพชีวิตเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิง

จากการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิงในสถานประกอบการ Home Fitness Club พบว่าเทรนเนอร์มีความพึงพอใจต่อ 1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม 2) สภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 3) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน 4) โอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของตนเอง 5) สังคมสัมพันธ์ 6) ธรรมณูญในองค์กร 7) จังหวะชีวิตที่มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว และ 8) ความเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพชีวิตการทำงานของวอลตัน (Walton, 1975) ที่ได้กล่าวว่า บุคลากรที่มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีสามารถประเมินได้จาก 1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมเป็นค่าจ้างที่ผู้รับจ้างจะต้องได้รับและเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน 2) สภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ 3) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน มีแนวทางในโอกาสเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้น ประสบความสำเร็จตามที่ได้มุ่งหวังไว้ 4) โอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง คือ การที่บุคคลมีโอกาใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาการทำงาน เพื่อให้มีทักษะในการทำงานและได้ใช้ความรู้อย่างเต็มความสามารถและพัฒนามให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น 5) สังคมสัมพันธ์ คือ การทำงานปราศจากอคติ ไม่แบ่งชนชั้น ทำงานร่วมกันตามที่ได้รับมอบหมาย 6) การบริหารที่มีความยุติธรรม ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม 7) จังหวะชีวิตที่มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว และ 8) ความเป็นประโยชน์ต่อสังคม

นอกจากนี้ ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานในด้าน 1) ค่าตอบแทนในรูปแบบเงินเดือนหรือรายได้ประจำ 2) ด้านความมั่นคงในงานและชีวิตส่วนตัว และ 3) ด้านความสมดุล

ระหว่างชีวิตกับการทำงาน ยังสอดคล้องกับการศึกษาของคาดีร์ และสุไลมาน (Yildiz & Yildiz, 2022) ซึ่งได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจเปลี่ยนแปลงงานของผู้ฝึกสอนสตรีในศูนย์ออกกำลังกายสำหรับผู้หญิงในเมืองใหญ่ทางตะวันตกของตุรกี ผลการศึกษาพบว่า ความตั้งใจที่จะลาออกจากงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ลักษณะงาน และการได้รับการดูแลที่ดีจากองค์กร ค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ต่างๆ นอกจากนี้ ข้อเสนอการศึกษาพบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีนั้น ควรได้รับการส่งเสริมในงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และมีแผนสำหรับสนับสนุนพนักงาน เช่น ผลตอบแทนที่ดี เป็นต้น

ขณะที่ผลการศึกษาในประเด็นสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีอุปกรณ์ เครื่องมือสะดวกพร้อมปฏิบัติงาน ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ เอราสลัน (Eraslan, 2022) ที่ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เชี่ยวชาญด้านฟิตเนสในสถานบริการด้านสุขภาพและการออกกำลังกายในอังการา ผลการศึกษาพบว่าผู้เชี่ยวชาญด้านฟิตเนสเพศชาย ต้องเผชิญกับปัญหาอุบัติเหตุจากการทำงาน ความเสี่ยงของโรคจากการทำงาน สภาพการทำงานทางกายภาพในที่ทำงานที่ไม่เหมาะสม การเลือกปฏิบัติในที่ทำงาน ความเครียดในการทำงาน และความกดดันเรื่องเวลาที่สูงกว่าเพศหญิง และนำมาสู่ข้อเสนอแนะในการศึกษาที่ควรส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน

สำหรับผลการศึกษาคุณภาพชีวิตด้านธรรมนุญ ในองค์กรพบว่าองค์กรที่มีนโยบายและระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน รวมถึงการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสม ทำให้พนักงานรู้สึกถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและการรับฟังความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชาช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่โปร่งใสและเปิดเผย ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของเบวิลักควา และคณะ (Bevilacqua et al., 2014) ซึ่งพบว่าการขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญในองค์กร ถือเป็นความไม่พอใจทางวิชาชีพที่ใหญ่ที่สุดของการประกอบอาชีพเทรนเนอร์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของริคาร์โด รามอส และคณะ (Ramos et al., 2021) ที่พบว่าระดับความพึงพอใจในงานสูงสุดสัมพันธ์กับเสรีภาพในการเลือกวิธีการทำงาน เพื่อนร่วมงาน สภาพร่างกายในสถานที่ทำงาน และโอกาสในการใช้ความสามารถ อย่างไรก็ตาม แม้เทรนเนอร์ฟิตเนสจะพึงพอใจกับงานของตน แต่นายจ้างควรปรับปรุงระบบการทำงานบางด้านเพื่อเพิ่มระดับความพึงพอใจ เช่น การเพิ่มสวัสดิการในการทำงานให้แก่เทรนเนอร์ในฟิตเนสของตนเอง นอกจากนี้ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตของเทรนเนอร์ ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ๆ ที่พบว่าเทรนเนอร์สามารถจัดสรรเวลาการทำงานของตนเองได้ เนื่องจากเวลาการทำงานขึ้นอยู่กับการจัดตารางการเทรนตามความต้องการของลูกค้า การมีเวลาทำงานที่ยืดหยุ่นช่วยให้พนักงานสามารถวางแผนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้พนักงานมีความพอใจในชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของอิซาเบล วิเอรา และคณะ (Aliya al., 2019) ที่พบว่าชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ของเทรนเนอร์ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญกับคุณภาพชีวิตที่ดีของเทรนเนอร์ด้วยเช่นกัน

6.2 บทบาทของเทรนเนอร์ในการแลกเปลี่ยนเชิงสังคม

จากการศึกษาบทบาทของเทรนเนอร์กับการฝึกเพาะกายผู้หญิงในมิติของการแลกเปลี่ยนทางสังคมพบว่าผู้หญิงและเทรนเนอร์มีการแลกเปลี่ยนทางสังคม 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะ 2) ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์และความเชื่อมั่น 3) ด้านการแลกเปลี่ยนความเคารพและการยอมรับ 4) ด้านการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางร่างกายและจิตใจ และ 5) ด้านจังหวะชีวิตที่มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว

1) ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะ พบว่าผู้หญิงที่ใช้เทรนเนอร์ในการเพาะกายจะได้รับความรู้และทักษะในการออกกำลังกายที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพจากเทรนเนอร์ ในทางกลับกัน เทรนเนอร์จะได้รับค่าตอบแทนหรือค่าบริการเป็นการแลกเปลี่ยน การแลกเปลี่ยนแรงจูงใจและการสนับสนุน เทรนเนอร์สามารถให้การสนับสนุนและแรงจูงใจที่สำคัญต่อผู้หญิงที่ต้องการเพาะกายได้ โดยการแลกเปลี่ยนนี้ทำให้ผู้หญิงรู้สึกมีแรงจูงใจมากขึ้น ในการฝึกซ้อมและสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมของ Homans (1961) ที่กล่าวว่า

การแลกเปลี่ยนทางสังคม เป็นการคำนวณผลตอบแทนและต้นทุน บุคคลจะพยายามเพิ่มผลตอบแทนและลดต้นทุนในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ โดยสิ่งที่คุณจะได้รับ คือ ความสุข ความพึงพอใจ และการยอมรับ ขณะที่ต้นทุนที่คุณต้องเสียไปในการทำพฤติกรรม เช่น เวลา ความพยายาม และทรัพยากร

2) **ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์และความเชื่อมั่น** การศึกษาพบว่าในกระบวนการฝึกซ้อม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับเทรนเนอร์จะพัฒนาไปเรื่อย ๆ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และความรู้สึกจะทำให้ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้น และเพิ่มความเชื่อมั่นในตัวเองและในเทรนเนอร์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Thibaut และ Kelley (1959) ที่ได้เสนอไว้ว่า ระดับผลตอบแทนที่คุณคาดหวังจากความสัมพันธ์พัฒนามาจากประสบการณ์ที่ผ่านมา และความสมดุลจากความสัมพันธ์เกิดจากการประเมินผลตอบแทนและต้นทุนของตนเองกับสิ่งที่พวกเขาคาดหวังและทางเลือกอื่น ๆ และสอดคล้องกับความผูกพันและความเชื่อถือที่ Karen Cook (2006) ได้เสนอไว้ คือ การแลกเปลี่ยนที่มีความยุติธรรมและการตอบสนองที่ดียังช่วยสร้างความผูกพันและความเชื่อถือในความสัมพันธ์

3) **ด้านจังหวะชีวิตที่มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว** จากการศึกษาพบว่าคนที่บุคลากรสามารถจัดสรรเวลาได้อย่างเหมาะสมและมีความสมดุลระหว่างเวลาสำหรับการทำงาน ครอบครัว และสังคม โดยการหาเวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวและเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ของสังคม นอกเหนือจากการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Blau (1964) ซึ่งอธิบายว่าการแลกเปลี่ยนทางสังคมและการสร้างอำนาจในความสัมพันธ์ โดยความสมดุลเกิดขึ้นเมื่อการแลกเปลี่ยนมีความยุติธรรมและสอดคล้องกับการลงทุนของแต่ละฝ่าย

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาคณภาพชีวิตของเทรนเนอร์ในการฝึกเพาะกายผู้หญิงประกอบด้วย 8 ด้านหลักสำคัญ ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในอาชีพของเทรนเนอร์ ขณะที่ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและความปลอดภัย ทำให้เทรนเนอร์รู้สึกปลอดภัยในชีวิตการทำงานมากขึ้น และในด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน พบว่าการได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้าในการปรับตำแหน่งและเงินเดือน การฝึกอบรม และโอกาสแสดงผลงาน ทำให้เทรนเนอร์รู้สึกมีความก้าวหน้าและมั่นคงในงานที่ตนเองทำ มีแรงจูงใจและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในส่วนด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล เช่น การได้รับมอบหมายงานเพิ่มขึ้น การได้เลื่อนขั้นอย่างยุติธรรม รวมถึงการโยกย้ายปรับเปลี่ยนงานที่เหมาะสมกับตำแหน่งจากผู้บังคับบัญชา ทำให้เทรนเนอร์ได้ใช้ความรู้และพัฒนาทัศนคติที่ดีในการทำงานของตนเอง ขณะที่ด้านสังคมสัมพันธ์ การทำงานปราศจากอคติและไม่แบ่งชนชั้น ส่งผลให้เทรนเนอร์มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีได้รับความเคารพและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรด้วย ยิ่งไปกว่านั้นการที่องค์กรมีนโยบายและระเบียบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ยังทำให้เทรนเนอร์รู้สึกถึงความเสมอภาคและความเท่าเทียม ลดความขัดแย้งจากการทำงานได้ดี สำหรับด้านความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว นั้นพบว่าอาชีพเทรนเนอร์มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว เนื่องจากเวลาการทำงานของเทรนเนอร์มีลักษณะยืดหยุ่น สามารถจัดตารางเวลาการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าได้ จึงทำให้เทรนเนอร์สามารถวางแผนที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ และท้ายที่สุด การมีโอกาสนำงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ยังส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและรับรู้คุณค่าของตนเอง อีกทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมยังช่วยสร้างความสามัคคีในทีมงาน และรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน

สำหรับบทบาทของเทรนเนอร์ในมิติของการแลกเปลี่ยนทางสังคมนั้น พบว่าเทรนเนอร์และผู้หญิงฝึกเพาะกายมีการแลกเปลี่ยนทางสังคม 5 ด้านด้วยกัน คือ ด้านแรก การแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะ กล่าวคือ ผู้หญิงที่ใช้เทรนเนอร์ในการเพาะกายจะได้รับความรู้และทักษะในการออกกำลังกายที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพจากเทรนเนอร์ ในทางกลับกันเทรนเนอร์จะได้รับค่าตอบแทนเป็นการแลกเปลี่ยน ด้านที่สอง การพัฒนาความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นระหว่างกระบวนการฝึกซ้อม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับเทรนเนอร์จะพัฒนาไปเรื่อย ๆ เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ประสบการณ์และความรู้สึก จึงทำให้ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้น และเพิ่มความเชื่อมั่นในตัวเองและในเทรนเนอร์ ด้านที่สาม การแลกเปลี่ยนความเคารพและการยอมรับนั้น ผู้หญิงมอบความไว้วางใจให้กับเทรนเนอร์ในการแนะนำและดูแลการฝึกซ้อม แสดงถึงการยอมรับในความเชี่ยวชาญและความสามารถของเทรนเนอร์ ในทางกลับกัน เทรนเนอร์ก็จะเคารพและให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อผู้หญิงที่มาเรียนรู้ ด้านที่สี่ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางร่างกายและจิตใจ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกซ้อมกับเทรนเนอร์ไม่เพียงแต่เกี่ยวกับการพัฒนาร่างกายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมสุขภาพจิต การสร้างความมั่นใจในตัวเอง และการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสุดท้าย จังหวะชีวิตที่มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว เทรนเนอร์สามารถจัดสรรเวลาได้อย่างเหมาะสมและมีความสมดุลระหว่างเวลาสำหรับการทำงาน ครอบครัว และสังคม โดยการหาเวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวและเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ของสังคม นอกเหนือจากการทำงาน

7.1 ข้อเสนอแนะ

7.1.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและปฏิบัติการ

1) ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมนโยบาย แผนงานและรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต การทำงานของเทรนเนอร์ในฟิตเนสให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ค่าตอบแทน สวัสดิการ และโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคคล การมีความรู้สึกรักคุณค่าของตนเอง และความรู้สึกทำหายกับการทำงานเทรนเนอร์ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อในงานอนาคตได้

2) ผู้บริหารควรมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เทรนเนอร์ในฟิตเนสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน หาแนวทางในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน ซึ่งเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างองค์กรและเทรนเนอร์ซึ่งเป็นพนักงานของฟิตเนส

3) ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ควรคำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพของพนักงาน เช่น ควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี และส่งเสริมสวัสดิการด้านสุขภาพแก่พนักงาน เนื่องจากอาชีพเทรนเนอร์เป็นอาชีพที่ต้องใช้ร่างกายอย่างหนัก การได้รับการส่งเสริมด้านสุขภาพย่อมเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี

7.1.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาเทรนเนอร์ในมิติการศึกษาอื่น เช่น กระบวนการเข้าสู่อาชีพเทรนเนอร์ แรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงานของเทรนเนอร์เฉพาะกาย ผลกระทบต่อการสนับสนุนทางสังคมจากองค์กรต่อประสิทธิภาพการทำงานของเทรนเนอร์เฉพาะกาย และการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของเทรนเนอร์เฉพาะกายในฟิตเนสขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างในคุณภาพชีวิตและบทบาทการทำงานของเทรนเนอร์ที่ทำงานในฟิตเนสขนาดเล็กและขนาดใหญ่ รวมถึงการแลกเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- พิชญาภา คัจฉาณช. (2558). *การสั่งสมทุนร่างกายของผู้หญิงเฉพาะกายและการสืบทอดทุนร่างกายผ่านสื่อใหม่*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- Aliya, A. and Muhammad, A. (2019). Relationship Between Job Satisfaction and Turnover Intention. *International Journal of Human Resource Studies, Macrothink Institute, 9*(2), 163-194.
- Bevilacqua, L., Silva, M., Reichert, F., & Rombaldi, A. (2014). Qualidade de vida e satisfação com o trabalho de profissionais das academias de ginástica da cidade de Pelotas/RS. *Revista Brasileira de Atividade Física & Saúde, 19*(3), 314-324.
- Blau, P.M. (1964). *Exchange and Power in Social Life*. New York: John Wiley and Sons.
- Cook, K. S. (1987). *Social Exchange Theory*. SAGE Publications.
- Cropanzano, R., & Mitchell, M. S. (2005). Social exchange theory: An interdisciplinary review. *Journal of Management, 31*(6), 874-900.

- Eraslan, A. (2022). An Examination of Quality of Work Life of Fitness Professionals. *Journal of Educational Issues*, 8(2), 1–19.
- Fukuyama, F. (2000). *Social capital and civil society*. Washington, DC: International Monetary Fund.
- Homans, G. C. (1961). *Social behavior: Its elementary forms*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Ramos, L. R., Esteves, D., Vieira, I., Franco, S., & Simões, V. (2021). Job Satisfaction of Fitness Professionals in Portugal: A Comparative Study of Gender, Age, Professional Experience, Professional Title, and Educational Qualifications. *Front. Psychol*, 11, 1–8.
- The WHO QoL Group. (1994). *The Development of the World Health Organization Quality of Life Assessment Instrument (The WHOQOL)*. Geneva: World Health Organization.
- Thibaut, J.W. and Kelley, H.H. (1959). *The social psychology of groups*. New York: John Wiley & Sons.
- Walton, R.E. (1975). *Criteria for Quality of Working Life*. In L.E. Davis, A.B.Cherns and Associates (Eds.). *The Quality of Working*. New York: The Free Press, Life.
- Yildiz, K., & Yildiz, S. M. (2022). Does Quality of Work-Life in the Fitness Centers Affect the Turnover Intention of Fitness Trainers for Women. *International Journal of Human Resource Studies*, 23(1), 115–122.

การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนในคดียาเสพติด ในศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร: ศึกษามาตรา 132

Correction, Treatment, and Rehabilitation of Youth in the Drug Cases in the Juvenile and Family Court, Samut Sakhon Province: The Study of Section 132

เชน เกิดไพบูลย์¹ และ กรณ์ กังสดารพร²

วันรับ: 24 กรกฎาคม 2567 วันแก้ไข: 30 สิงหาคม 2567 ยอมรับ: 8 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดตามมาตรา 132 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร และเพื่อระบุปัจจัยแห่งความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เยาวชนผู้กระทำผิด ครอบครัว นักจิตวิทยา ผู้ให้คำปรึกษา และผู้พิพากษา

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เยาวชนตามมาตรา 132 มีลักษณะเป็นมาตรการเชิงบูรณาการ โดยเน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างเด็กและครอบครัว การสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงตนเอง การนัดตรวจสารเสพติดอย่างต่อเนื่อง การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา ตลอดจนการออกมาตรการพฤติกรรมบำบัดเฉพาะราย เช่น การจำกัดพฤติกรรมเสี่ยง และการสนับสนุนครอบครัวในการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ (1) การใช้ใจเพื่อการให้คำปรึกษา (2) ความร่วมมือระหว่างศาล ครอบครัว และเครือข่าย (3) การสร้างแรงจูงใจภายในของเยาวชน และ (4) การประยุกต์ใช้ทรัพยากรจากเครือข่ายที่เหมาะสม ข้อเสนอเชิงนโยบาย ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิเพื่อสนับสนุนการบำบัดฟื้นฟูในระบบปิดอย่างสมัครใจ และการเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาครไปยังศาลในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อยกระดับมาตรฐานการแก้ไขเยาวชนทั่วประเทศ

คำสำคัญ: กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู, เยาวชนในคดียาเสพติด, มาตรา 132, ศาลเยาวชน และครอบครัว

¹ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² ผศ.ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This study aims to examine the process of rehabilitation and reintegration of juvenile drug offenders under Section 132 of the Juvenile and Family Court Act B.E. 2553, focusing on practices at the Samut Sakhon Juvenile and Family Court. The research adopts a qualitative methodology by analyzing academic literature and conducting in-depth interviews and focus group discussions with key stakeholders, including juvenile offenders, their families, psychologists, court counselors, and a presiding judge.

Findings reveal that the rehabilitation process under Section 132 is characterized by an integrated approach emphasizing the restoration of familial relationships, fostering intrinsic motivation, regular drug screening, psychological counseling, and individualized behavioral interventions. These include risk behavior reduction and empowering families to provide appropriate support. The key success factors identified are: (1) empathetic counseling, (2) collaboration among courts, families, and community networks, (3) internal motivation of juveniles, and (4) effective mobilization of community-based resources.

Policy recommendations include establishing a dedicated fund or foundation to support voluntary closed-system rehabilitation programs, and disseminating the Samut Sakhon court's best practices as a model to enhance juvenile justice efforts nationwide.

Keywords: Rehabilitation process, Juvenile drug offenders, Section 132, Juvenile and Family Court

1. บทนำ

เด็กและเยาวชนถือเป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะก้าวผ่านจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวัยที่ต้องได้รับการสั่งสอนและดูแลจากสถาบันต่างๆในสังคมอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาและสถาบันครอบครัว รวมถึงสถาบันทางสังคมอื่นๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดทัศนคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพเพื่อร่วมกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตามในสภาวะการณ์ปัจจุบันของสังคมที่มีปัญหารุมเร้ามากมาย สถาบันครอบครัวจึงเริ่มอ่อนแรง เนื่องจากผู้ปกครองเด็กต่างต้องแข่งขันกันเพื่อหารายได้และเอาตัวรอด ทำให้ผู้ปกครองไม่มีเวลาอบรม สั่งสอนและดูแลบุตรหลานอย่างใกล้ชิด เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งจึงเกิดความรู้สึกสับสนในการดำเนินชีวิตและประสบปัญหาหลายด้านและหนึ่งในนั้นคือปัญหาด้านยาเสพติด

ปัญหาด้านยาเสพติดเป็นปัญหาระดับโลกที่ทั่วโลกต่างเฝ้าระวังและวิตกกังวล จากข้อมูลรายงาน World Drug Report 2021 (UNODC, 2021) ของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC : United Nations Office on Drugs and Crime) พบผู้ใช้ยาเสพติดทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2562 ทั่วโลกมีผู้ใช้ยาเสพติดประมาณ 275 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 5.5 ของประชากรโลกและคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2573 จะมีผู้ใช้ยาเสพติดประมาณ 299 ล้านคน โดยยาเสพติดที่มีผู้ใช้มากที่สุดในปี พ.ศ. 2562 คือกัญชาประมาณ 200 ล้านคน รองลงมาคือกลุ่มโอปิออยด์หรือยาระงับอาการปวด 62 ล้านคน แอมเฟตามีนและอนันด์ 27 ล้านคน เอ็กซ์ตาซีหรือที่รู้จักกันในชื่อยาอีหรือยาเลิฟ 20 ล้านคน และโคเคน 20 ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2561 ที่พบว่ายาเสพติดที่มีผู้ใช้มากที่สุดคือ กัญชา 192

ล้านคน รองลงมาคือ กลุ่มโอปิออยด์ 58 ล้านคน แอมเฟตามีนและอนุพันธ์ 27 ล้านคน เอ็กซ์ตาซี 21 ล้านคน และโคเคน 19 ล้านคน

ปัจจุบันสถานการณ์ยาเสพติดของประเทศไทยยังไม่ลดระดับความรุนแรงลง อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของการผลิตยาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กลุ่มขบวนการค้ายาเสพติดยังมีการลักลอบนำยาเสพติดจำนวนมากเข้ามายังประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการจับกุมยาเสพติดได้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะยาเสพติดประเภทสารสังเคราะห์ (ยาบ้า และไอซ์) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีการจับกุมคดียาเสพติดทั้งหมด 337,186 คดี ผู้ต้องหา 350,758 คน ของกลางยาบ้า 554.7 ล้านเม็ด ยาไอซ์ 26,662 กิโลกรัม เฮโรอีน 4,520 กิโลกรัม คีตาามีน 1,350 กิโลกรัม โคเคน 45 กิโลกรัม เอ็กซ์ตาซี 447,213 เม็ด และกัญชา 41,573 กิโลกรัม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564) อ้างถึงใน นฤมล จันทรม้า, 2564)

นอกจากนี้มีการศึกษาเพื่อสำรวจนักเรียน นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดจำนวน 5,413,271 คน พบผู้เกี่ยวข้องกับสารเสพติด 60,560 คน และจากจำนวนทั้งหมดพบว่าเกี่ยวข้องกับเหล้าบุหรี่มากที่สุด 58,539 คน (ศุภร ชื่นเกตุ, 2553) และข้อมูลจากระบบการบำบัดรักษายาเสพติด (บสต.) พบว่าผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติด 155,500 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 89.66 โดยมีอายุระหว่าง 15 -24 ปี ร้อยละ 18.24 อายุ 25 -29 ปี ร้อยละ 17.01 โดยพบว่าเป็นผู้เสพ ร้อยละ 63.61 (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564) ในขณะที่ผลการศึกษาของศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าในด้านการค้ายาเสพติด พบว่ามากที่สุดคือยาบ้า รองลงมาเป็นยาไอซ์และกัญชา โดยหากพิจารณาจากข้อมูลการจับกุมคดียาเสพติดแยกตามช่วงอายุจะพบว่าเป็นเด็กและเยาวชนที่อายุน้อยกว่า 15 ปี จำนวน 5 ราย เป็นเยาวชนอายุ 15-19 ปี 30 ราย, 20-24 ปี 38 ราย, 25-29 ปี 36 ราย, 30-34 ปี 33 ราย, 35-39 ปี 22 ราย, 40-44 ปี 10 ราย, 45-49 ปี 7 ราย, 50-54 ปี 1 ราย, และ 60-64 ปี 1 ราย โดยแยกตามอาชีพจะมีอาชีพเกษตรกร 22 คน ข้าราชการ 2 คน ค้าขาย 12 คน ทหาร ตำรวจ 5 คน นักบวช 4 คน นักเรียนนักศึกษา 8 คน ผู้ใช้แรงงาน 1 คน พนักงานโรงงาน 1 พนักงานเอกชน 2 คน อาชีพรับจ้าง 96 คน ว่างาน 28 คน และอื่นๆ อีก 3 คน (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จังหวัดเพชรบูรณ์ (ศอ.ปส.จ.พช.), 2564 อ้างถึงใน นฤมล จันทรม้า, 2564)

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าปัญหายาเสพติดในเด็กและเยาวชนไทยปัจจุบัน สถานการณ์น่าเป็นห่วง เนื่องจากเริ่มใช้ยาเสพติดอายุน้อยลง ตลอดจนมีแนวโน้มพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดมากกว่า 1 ชนิดร่วมกันมากขึ้น มีการนำสารต่างๆ ที่หาได้ง่ายมาผสมกันเพื่อให้ออกฤทธิ์เหมือนสารเสพติด โดยมองว่าไม่เป็นอันตราย ซึ่งในความเป็นจริงสารผสมดังกล่าวมีฤทธิ์เสพติดทั้งสิ้น ซึ่งโดยสภาพปัญหาได้ปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยรวดเร็วที่ส่วนช่วยให้สามารถผลิตสารสังเคราะห์ยาเสพติดได้ง่ายและสะดวกกว่าในอดีต อย่างไรก็ตามแม้ว่าตัวยาจะพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากแต่เด็กและเยาวชนรวมถึงวัยรุ่น ยังเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในกระบวนการเสพยาและค้ายาเสพติดมาตลอด ยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนรวมถึงวัยรุ่นเป็นปัญหาที่สำคัญมาก เนื่องจากทุกคนเป็นอนาคตของชาติที่ควรมีวิถีชีวิตที่ดี แต่ต้องออกจากการดำเนินชีวิตปกติ มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ประพฤติตนไปในทางตรงข้ามกับกรอบวัฒนธรรมอันดีงาม ซึ่งอาจจะรุนแรงถึงขั้นประกอบอาชญากรรมและกระทำผิดกฎหมายตั้งแต่อายุน้อย (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556)

ในปัจจุบันนอกจากการค้ายาเสพติดแบบทั่วไปแล้ว กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดได้ใช้ช่องทางออนไลน์เพื่อสื่อสารควบคู่กับการส่งยาเสพติดทางพัสดุไปรษณีย์ในการกระจายยาเสพติดไปสู่กลุ่มผู้เสพมากขึ้น เช่น Line Twitter Facebook Instagram ฯลฯ โดยเฉพาะช่องทาง Twitter เป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมสูงสุดในการซื้อขาย ซึ่งกลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน และมีการซื้อขายยาเสพติดเกือบทุกชนิดอย่างแพร่หลาย แฉราคาขายชัดเจน มีช่องทางการส่งให้เลือกหลากหลาย เช่น นักร้องส่งผ่านไปรษณีย์ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงปัจจุบันธุรกิจด้านโลจิสติกส์ทั้งระบบในประเทศไทยมีอัตราขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้การขนส่งมีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดจึงมีแนวโน้มที่แพร่ระบาดมากขึ้นตามการขับเคลื่อนของ

อุปทาน (Supply) ของการผลิตยาเสพติดนอกประเทศ และจากปริมาณยาเสพติดที่มีการลักลอบนำเข้าเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ยาเสพติดกระจายไปยังพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ และด้วยกลยุทธการค้าของกลุ่มนักค้ายาเสพติดที่ทำให้ยาเสพติดมีราคาที่ถูกลง ส่งผลให้เกิดการกระตุ้นการใช้ยาเสพติดในประเทศ ผู้เสพยาใหม่เข้าสู่วงจรยาเสพติดมากขึ้นทั้งนี้จากข้อมูลผู้เข้าบำบัดรักษาที่เข้าสู่ระบบจะพบสัดส่วนผู้เสพยาใหม่ถึงร้อยละ 70.34 ไม่นับรวมผู้เสพยาจำนวนมากที่ยังไม่เข้าสู่ระบบการบำบัดรักษา หลบซ่อน ไม่แสดงตัว จนเกิดภาวะการเสพติดซ้ำ ซึ่งจะส่งผลต่ออาการทางจิตเวชจากยาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564)

โดยข้อมูลจากระบบการบำบัดรักษายาเสพติด (บสต.) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติด 155,500 ราย ส่วนใหญ่ยังคงเป็นเพศชายร้อยละ 89.66 เมื่อพิจารณาอายุของผู้เข้าบำบัดทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอายุ 25-29 ปี ร้อยละ 18.24 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 20-24 ปี ร้อยละ 17.01 กลุ่มอายุ 30-34 ปี ร้อยละ 15.29 และกลุ่มอายุ 35-39 ปี ร้อยละ 13.78 ผู้เข้าบำบัดรักษาส่วนใหญ่เป็นผู้เสพยาร้อยละ 63.61 รองลงมาคือผู้ติดร้อยละ 31.99 และผู้ใช้ร้อยละ 4.40 ยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมากที่สุดคือยาบ้า ร้อยละ 79.2 รองลงมาคือไอซ์ร้อยละ 8.3 กัญชาร้อยละ 4.4 เฮโรอีนร้อยละ 3.3 สำหรับยาเสพติดที่ต้องเฝ้าระวังคือ ยาไอซ์ที่พบการแพร่ระบาดเพิ่มขึ้นและเฮโรอีน ที่พบการแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชนในบางพื้นที่เช่น กรุงเทพมหานคร และจังหวัดกาญจนบุรี นอกจากนี้ ยังเริ่มพบการใช้ยาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทแบบผสมหลายชนิด (Drugs Cocktail) ในกลุ่มเด็กและเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่ายาบ้าเป็นตัวอย่างที่เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องมากที่สุดทั้งในมิติการเข้ารับการบำบัดและมิติการถูกจับกุม เมื่อจำแนกตามข้อหาในขั้นตอนจับกุมพบข้อหาเสพติดมากที่สุด รองลงมาคือข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่าย กัญชามีผู้เข้าบำบัดกัญชาที่อายุต่ำกว่า 25 ปี โดยส่วนใหญ่เข้าบำบัดในระบบสมัครใจ อาชีพที่เข้ารับการบำบัดมากที่สุด ได้แก่ นักเรียน/นักศึกษา รองลงมาคือ รับจ้าง ผู้ใช้แรงงาน และยาไอซ์ มีแนวโน้มเพิ่มระบาดมากขึ้น โดยข้อหาในการจับกุมไอซ์ ส่วนใหญ่เป็นข้อหาครอบครองเพื่อจำหน่าย อาชีพที่เข้ารับการบำบัดมากที่สุดคือ รับจ้าง รองลงมาคือว่างงาน ผู้ใช้แรงงานและนักเรียน นักศึกษาตามลำดับ ในขณะที่เฮโรอีนมีผู้เข้ารับบำบัดมากที่สุด คืออาชีพรับจ้าง รองลงมาคือ ว่างงาน นักเรียนนักศึกษา ผู้ใช้แรงงานตามลำดับ จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายพบว่าบางคนใช้ยาในทางที่ผิดมาก่อนจนติด สาเหตุที่ใช้เฮโรอีนเพราะเชื่อในคำแนะนำว่าผงสีขาวที่ซื้อมาที่เรียกว่า แป๊ะ จะช่วยลดอาการปวดตามตัวรวมทั้งอยากเลิกยาเสพติดและอยากลองของใหม่ ส่วนกระห่อมจากข้อมูลประมาณการจำนวนผู้ใช้สารเสพติดในปี 2562 ซึ่งเป็นผู้ใช้ 20 ใน 30 วัน พบว่าผู้ที่มีอายุ 12- 24 ปี ใช้กระห่อมและน้ำกระห่อมมากที่สุด รองลงมาคือยาบ้าและกัญชา โดยพื้นที่ภาคใต้มีผู้ใช้กระห่อมและดื่มน้ำกระห่อมมากกว่าผู้ใช้ยาบ้า โดยสาเหตุของการเกิดปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนพบว่ามาจากหลายสาเหตุ จำแนกสาเหตุที่เกิดจากภายในจิตใจของตัวบุคคล เช่น ความคิด ความเชื่อ ความรู้ ทัศนคติ ค่านิยม ทักษะการใช้ชีวิต นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ปัจจัยสิ่งแวดล้อมในสังคมที่มีอิทธิพล เช่น ชุมชน สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน ครอบครัว เป็นต้น ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมและเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสนใจในการเริ่มต้นนำยาทางการแพทย์มาใช้ในทางที่ผิด เพราะอยากรื้อยาทดลอง (ภูฟ้าเรสท์โฮม, 2565)

จากการสัมภาษณ์นักจิตวิทยาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสกระทำความผิดและจากข้อมูลที่ได้รับจากเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้านยาเสพติดจะมีปัจจัยที่คล้ายๆ กัน เช่น เด็กและเยาวชนที่ครอบครัวยุติธรรม, เด็กและเยาวชนดื่มเหล้า/สูบบุหรี่, เด็กและเยาวชนที่มีเพื่อนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด, เด็กและเยาวชนที่เพ่งพินโทษ, เด็กและเยาวชนว่างงาน, เด็กและเยาวชนที่ครอบครัวยากจน, เด็กและเยาวชนที่มีภาวะเครียด, เด็กและเยาวชนเร่ร่อน, เด็กและเยาวชนซิงมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น

"จากการทำกระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟูที่ผ่านมา พบว่าเด็กและเยาวชนทุกวันนี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ง่าย บางทีเด็กเข้ามาในการกระทำความผิดอื่นๆ แต่พอมาคัดกรองก็พบปัญหาด้านยาเสพติดร่วมด้วย ซึ่งกลุ่มนี้มีเยอะมาก กระบวนการของศาลก็มีการส่งเด็กไปบำบัดกับ

โรงพยาบาลเครือข่ายแต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะเป็นการบำบัดแบบผู้ป่วยนอก เมื่อเด็กกลับบ้าน เจอสภาพแวดล้อมเดิม ๆ เด็กก็มีโอกาสจะใช้อีกก็ได้กระบวนการตามมาตรา 132 ของเราที่จะต้อง เอาจริงเอาจังกับเรื่องนี้ และที่ผ่านมาระบบใช้เทคนิคทางจิตวิทยาเข้ามาช่วยเยอะ เรามีคลินิกจิตสังคม ในการดูแลเด็กเหล่านี้ร่วมกับท่านผู้ให้คำปรึกษา แต่ละเคสก็ต้องใช้แต่ละวิธี โดยมีเป้าหมายคือให้ เด็กเห็นถึงผลของยาเสพติดและเลิกข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ก็มีหลายเคสที่เราทำสำเร็จแต่อาจต้องใช้เทคนิค วิธีการเป็นการเฉพาะ รวมถึงต้องอาศัยระยะเวลาที่นานหน่อย”

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการกระทำ ความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดและแนวทางการดำเนินการให้คำปรึกษา แนะนำเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 132 ของศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสมุทรสาครจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและ วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2553 การใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีนั้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2553) อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาจากรายละเอียดในรูปคดีและ พฤติการณ์ของเด็กและเยาวชน ต้องไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควรและมีแนวโน้มปรับเปลี่ยน พฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นได้ เมื่อศาลได้พิจารณาแล้วจะมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การให้อยู่ใน โอวาทของผู้ปกครองอย่างเคร่งครัด หากไม่เชื่อฟังให้ผู้ปกครองแจ้งต่อศาลโดยเร็ว หรือให้เข้ารับ การบำบัดรักษา การให้การให้ศึกษาเล่าเรียนให้ฝึกหัดทำงานอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ หรือให้เข้า ร่วมโครงการต่าง ๆ ตามที่ศาลกำหนด เพื่อให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นคนดี คืนสู่สังคม และใช้ ชีวิตได้อย่างปกติสุข ไม่กระทำความผิดซ้ำ ตลอดจนสามารถนำเสนอปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการ แก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132 เป็นแนวนโยบายต่อหน่วยงาน ภาครัฐต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการแก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132 ในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อนำเสนอปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดี ยาเสพติด ตามมาตรา 132

3. การทบทวนวรรณกรรม

การกระทำผิดทางเพศในหมู่เยาวชนเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนและมีผลกระทบใน หลายมิติ ทั้งต่อผู้เสียหาย ครอบครัว ชุมชน และตัวเยาวชนผู้กระทำความผิดเอง การจัดการกับปัญหา ดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่ผสมผสานระหว่างกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย และจิตวิทยา เพื่อสร้างโอกาสให้เยาวชนได้เปลี่ยนแปลงและกลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณค่า งานวิจัยจำนวนมาก สนับสนุนการใช้แนวคิด “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (Restorative Justice) และการบำบัด พื้นฟูพฤติกรรม ผ่านกลไกของศาลเยาวชน โดยเฉพาะตามมาตรา 132 ของพระราชบัญญัติศาล เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่เป็นหัวใจสำคัญของการคุ้มครองสิทธิและการส่งเสริมศักยภาพ ของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมอาชญากรรมทางเพศของเยาวชน

พฤติกรรมอาชญากรรมทางเพศในกลุ่มเยาวชนมักไม่ได้เกิดจากความเบี่ยงเบน อย่างชัดเจนเหมือนในผู้ใหญ่ หากแต่เป็นผลสะท้อนของสภาพแวดล้อม การเลี้ยงดู การรับสื่อ ความขาดแคลนความรู้เรื่องเพศศึกษา และบางกรณีอาจเป็นผลจากการถูกกระทำในอดีต หรือเกิด จากความไม่เข้าใจบทบาทของตนเองในสังคม การเข้าใจมิติที่ซับซ้อนเหล่านี้ทำให้การวินิจฉัยและ การลงโทษต้องอาศัยความระมัดระวัง การใช้มาตรการฟื้นฟูจึงควรมาก่อนการใช้บทลงโทษทาง กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะหากพฤติกรรมไม่รุนแรงหรือเป็นผลจากสถานการณ์ทางสังคม ที่ควบคุมได้ผ่านการให้คำปรึกษาและการบำบัดที่เหมาะสม

2. กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูเยาวชน

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติถึงมาตรการเฉพาะสำหรับเยาวชน โดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิ ศักดิ์ศรี และพัฒนาการของเด็กและเยาวชน รวมทั้งสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผ่านกระบวนการที่ไม่ลงโทษเป็นหลัก มาตรา 132 เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้เยาวชนที่กระทำผิดแต่มีแนวโน้มฟื้นฟูได้ เข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูแทนการรับโทษ เช่น การเข้ารับคำปรึกษา รายงานตัว ฝึกอบรมบำบัด ฟื้นฟูจิตใจ และสร้างพฤติกรรมเชิงบวกในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ มาตรา 132 ยังสะท้อนแนวคิดที่ว่า “เด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ตัวเล็ก” และไม่ควรรู้ใช้มาตรฐานของผู้ใหญ่ในการลงโทษเด็ก เนื่องจากเด็กยังอยู่ในช่วงพัฒนาการ มีโอกาสในการเรียนรู้ แก้ไข และเติบโตเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต

3. แนวคิดทางจิตวิทยาเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาและบำบัดฟื้นฟู

แนวคิดทางจิตวิทยาได้แสดงให้เห็นว่าความเข้าใจพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนต้องพิจารณาจากพัฒนาการทางสมอง อารมณ์ และสิ่งแวดล้อม การให้คำปรึกษา (Counseling) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนเรียนรู้ความรับผิดชอบ เข้าใจผลกระทบของพฤติกรรมที่ตนกระทำ และพัฒนาทักษะในการจัดการตนเอง

โดยกระบวนการให้คำปรึกษาในระบบศาลควรยึดแนวทางที่เรียกว่า “เด็กเป็นศูนย์กลาง” (Child-centered Approach) โดยเน้นการสร้างควมไว้วางใจ การฟังเชิงลึก และการใช้แบบแผนพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น การให้ทำกิจกรรมบำบัด การให้เข้าร่วมกลุ่มพูดคุย หรือการให้ทำกิจกรรมกับครอบครัว ซึ่งจะช่วยฟื้นฟูความสัมพันธ์ และลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำในอนาคต

4. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

แนวคิดความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เป็นแนวทางที่ไม่มุ่งลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่เน้นการซ่อมแซมความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และชุมชน โดยสร้างพื้นที่สำหรับการพูดคุย การยอมรับผิด การให้อภัย และการฟื้นฟูความเข้าใจในระดับปัจเจกและสังคม แนวทางนี้ถูกนำมาใช้ในหลายประเทศ โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวกับเยาวชน ซึ่งพบว่าช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการฟื้นฟูพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในประเทศไทย แนวทางนี้ได้รับการบูรณาการเข้าสู่ระบบศาลเยาวชนในบางพื้นที่ โดยเฉพาะผ่านมาตรา 132 ซึ่งศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการไม่พิพากษาลงโทษแต่ให้ออกสัปดาห์ในการเข้ารับการฟื้นฟูผ่านทีมสหวิชาชีพ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ให้คำปรึกษาในศูนย์คุ้มครองเด็ก

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยหลายชิ้นในประเทศไทยได้สะท้อนว่าการฟื้นฟูพฤติกรรมผ่านมาตรา 132 มีผลเชิงบวกต่อเยาวชน งานของ ณัฐวัฒน์ อึ้งชัยยะ (2562) พบว่า การบำบัดโดยใช้แนวทางกลุ่มสัมพันธ์ มีผลช่วยลดระดับความเครียดและเพิ่มพฤติกรรมที่เหมาะสมในกลุ่มเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทางเพศ ขณะที่งานของ รุ่งทิพย์ โพธิ์ไทรย์ (2564) ระบุว่า ครอบครัวที่มีส่วนร่วมในกระบวนการฟื้นฟูจะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกมั่นคงให้กับเด็ก และช่วยให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ งานวิจัยในต่างประเทศ อาทิ ประเทศนิวซีแลนด์ แคนาดา และนอร์เวย์ ยังสนับสนุนการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในกลุ่มเยาวชน โดยชี้ให้เห็นว่าการให้อภัย และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำได้มากกว่าการลงโทษแบบดั้งเดิม

กล่าวโดยสรุป การทบทวนวรรณกรรมชี้ให้เห็นว่า การจัดการกับเยาวชนผู้กระทำผิดทางเพศไม่ควรใช้การลงโทษแบบแข็งกร้าวเป็นหลัก หากแต่ควรใช้แนวทางที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูพฤติกรรม การบำบัดเยียวยา และการคืนคนดีสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี มาตรา 132 จึงเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนการยอมรับในศักยภาพของเยาวชนในการเปลี่ยนแปลง การบูรณาการแนวคิดทางกฎหมาย

จิตวิทยา และสังคมศาสตร์เข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม คือหนทางที่จะสร้างระบบยุติธรรมที่มีมนุษยธรรมและนำไปสู่การลดปัญหาอาชญากรรมทางเพศในหมู่เยาวชนได้อย่างยั่งยืน

4. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในบริบทของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร ทั้งนี้ใช้แนวทางการรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสาน ทั้งจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ในส่วนของการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความทางวิชาการ เอกสารของหน่วยงานภาครัฐ รายงานสถานการณ์ และสื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย มาตรการ และกระบวนการบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาเสพติด

ในส่วนของการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดจำนวน 11 ราย ประกอบด้วย

1. เด็กหรือเยาวชนที่เคยกระทำความผิดในคดียาเสพติด จำนวน 3 ราย
2. ครอบครัวของเด็กหรือเยาวชนดังกล่าว จำนวน 2 ราย
3. นักจิตวิทยาประจำศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวน 3 ราย
4. ผู้ให้คำปรึกษาประจำศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวน 2 ราย
5. ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวน 1 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Schedule) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถสะท้อนความคิดเห็น ประสบการณ์ และความเข้าใจอย่างอิสระ โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวคำถามไว้ล่วงหน้าในประเด็นสำคัญ แต่สามารถปรับเปลี่ยน ลำดับ หรือขยายความคำถามเพิ่มเติมได้ตามบริบทของการสนทนา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึก (Depth) และความหลากหลาย (Diversity) ในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดฟื้นฟู

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาถอดความ (Transcription) และจัดระเบียบข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาประเด็นร่วมรูปแบบ และปัจจัยที่มีความสำคัญต่อกระบวนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตามมาตรา 132 โดยเฉพาะในมิติของการดำเนินงานของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร ตลอดจนจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

5. ผลการวิจัย

5.1 วิธีการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132 ในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร

การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตามมาตรา 132 เป็นมาตรการพิเศษที่ศาลนำมาใช้แทนการพิพากษาคดี โดยหลังจากมีการพิจารณาคดีเสร็จสิ้น และเมื่อศาลพิจารณารายงานผลการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูของศูนย์ให้คำปรึกษา ที่เสนอขึ้นมาจาก การดำเนินมาตรการพิเศษก่อนฟ้อง ในมาตรา 73 หากศาลเห็นว่ายังไม่ควรมีคำพิพากษา เพราะเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงและมีแนวโน้มที่จะสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นได้ ศาลอาจจะสั่งให้มีการดำเนินมาตรการนี้แบบไม่จำกัดเสรีภาพ (ให้ผู้ปกครองดูแล) หรือจำกัดเสรีภาพ (ในกรณีที่ไม่มีผู้ปกครองดูแล) ก็ได้ โดยกำหนดเงื่อนไขการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และแต่งตั้ง

ผู้ให้คำปรึกษาโดยให้ศูนย์ให้คำปรึกษา แนะนำและประสานการประชุมฯ เป็นผู้ดำเนินการและติดตามแผนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132 จากการศึกษาพบว่า เด็กหรือเยาวชนได้รับการคัดกรอง และมีการดำเนินการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูมาตั้งแต่ในช่วงของการผลิตฟ้องตามมาตรา 73 วรรคท้าย ดังนั้นในมาตรา 132 นี้ ในศูนย์ให้คำปรึกษา ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร ศาลจะแต่งตั้งให้ผู้ให้คำปรึกษาและทีมนักจิตวิทยาที่ให้คำปรึกษาเป็นท่านเดิมและทีมเดิม ซึ่งความแตกต่างระหว่างมาตรา 132 กับมาตรา 73 คือ ผู้ให้คำปรึกษา จะต้องวางแผนระยะยาวในการให้คำปรึกษาเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวไปตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด เช่น 1 ปี หรือ 1 ปีครึ่ง และต้องพบเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งรวมถึงรายงานผลการเปลี่ยนแปลงของเด็กและเยาวชนโดยละเอียด ทั้งด้านพฤติกรรม รวมถึงการเรียน และอื่นๆ ตามแบบฟอร์มที่ศาลกำหนด

ผลจากการศึกษายังพบว่า ในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การให้คำปรึกษา ของผู้ให้คำปรึกษาในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร จะมีวิธีการที่มุ่งแก้ไขและบำบัดเรื่องยาเสพติดก่อน ด้วยการเริ่มต้นจากการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและเด็กรวมถึงผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กและผู้ปกครองเชื่อใจว่ากระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่หากเดินตามจะมีแต่ประโยชน์และไม่มีเรื่องของการลงโทษทางคดีเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงการค้นหาแรงจูงใจที่จะทำให้เด็กเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น พ่อแม่ แพน หรือต้นแบบที่เด็กยอมรับและศรัทธา รวมถึงการแนะนำผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดหรือขายยาเสพติด ชี้ให้เห็นหรือเยาวชนเห็นและเข้าใจ และวิธีการที่แตกต่างของคดียาเสพติดกับคดีอื่นคือ การนัดตรวจสอบเสพติดที่ศาลทุก 7 วัน ซึ่งเด็กจะต้องมารายงานตัวเพื่อตรวจสอบเสพติด ซึ่งในช่วงนั้นเองนักจิตวิทยาหรือผู้ให้คำปรึกษาก็จะสังเกตการเปลี่ยนแปลงของเด็กไปด้วย รวมถึงการออกมาตรวจการต่างๆ เพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กในช่วงแรก เช่น ห้ามเด็กออกจากบ้านในช่วงกลางคืน ห้ามคบหาสมาคมกับเพื่อนไปก่อน มาตราการนี้จะต้องให้ผู้ปกครองของเด็ก เช่น พ่อแม่ เป็นผู้ดูแล โดยในคดียาเสพติดส่วนใหญ่จะพบว่า พ่อแม่อยังขาดทักษะการเลี้ยงลูกที่ดีอยู่ ดังนั้นในการให้คำปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาจึงมีการแนะนำวิธีการเลี้ยงดูลูกที่ถูกต้องให้กับพ่อแม่หรือผู้ปกครองด้วย และขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้เข้ากลุ่ม LINE ที่ตั้งขึ้นเพื่อสื่อสารและส่งข่าวกันตลอดเวลา ระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง ผู้ให้คำปรึกษาและนักจิตวิทยา ว่าเด็กได้ทำตามมาตรการที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งช่องทางนี้จะทำให้เกิดกิจกรรมร่วมกันระหว่างศาลกับครอบครัว

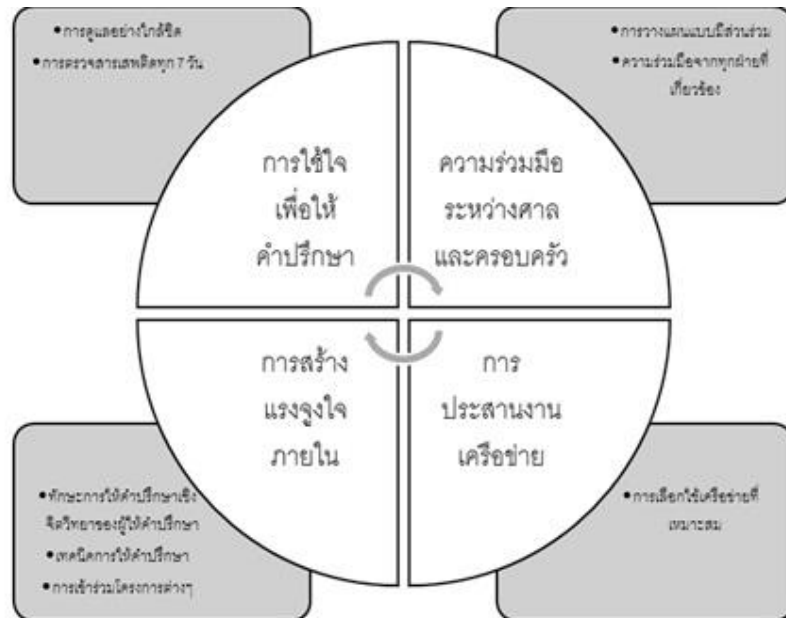
โดยตลอดระยะเวลาของการแก้ไข บำบัด ศาลจะมีกิจกรรมให้เด็กและครอบครัวได้ทำร่วมกัน ทั้งภายในศาลและภายนอกศาล กิจกรรมภายใน เช่น กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งแนะนำพ่อแม่ถึงวิธีการดูแลลูกอย่างถูกวิธี รวมถึงสานความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ เช่น โครงการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม (EQ-MQ) โครงการครอบครัวอุ่นใจได้ลูกหลานคืน โครงการส่งเสริมความรู้และฝึกอาชีพ รวมถึงโครงการค่ายคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น ในขณะที่กิจกรรมภายนอกศาล ผู้ให้คำปรึกษาอาจมอบหมายกิจกรรมเพื่อให้ครอบครัวได้มีเวลาอยู่ร่วมกันหรือพูดคุยกันมากขึ้น เช่น ให้ไปเที่ยวด้วยกันในวันสุดสัปดาห์ เป็นต้น ซึ่งตลอดระยะเวลา ผู้ให้คำปรึกษาและนักจิตวิทยาจะดูแลกระบวนการต่างๆ อย่างใกล้ชิด ผ่านกลุ่ม LINE และการให้คำปรึกษาตามกำหนดนัดในแต่ละเดือน

นอกจากนี้ ในการฟื้นฟูและสงเคราะห์ ผู้ให้คำปรึกษาจะทำความคุ้นเคยกันระหว่างการให้คำปรึกษาโดยจะต้องวิเคราะห์วิธีที่จะฟื้นฟูเด็ก เช่น ในกรณีที่เด็กขาดแรงจูงใจ ผู้ให้คำปรึกษาก็ต้องสร้างแรงจูงใจภายในให้เด็กอย่างสม่ำเสมอ เช่น เด็กหรือเยาวชนบางคนอาจต้องการเรียนต่อ ผู้ให้คำปรึกษาก็จะสนับสนุนและส่งเสริมและแนะนำสายการเรียน รวมถึงสถานที่เรียนให้กับเด็ก หรือเด็กหรือเยาวชนบางคนอาจต้องการทำงานมีรายได้ ผู้ให้คำปรึกษาก็จะสนับสนุนและส่งเสริม ค้นหาความถนัดและในบางกรณีอาจต้องสงเคราะห์ทุนหรือเครือข่ายส่วนตัวในการส่งเสริมเด็ก อีกทางหนึ่งด้วย

5.2 ปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132

ปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132 จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปปัจจัยได้ตามแผนภาพที่ 1

รูปที่ 1 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132
ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

จากรูปที่ 1 สะท้อนให้เห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132 ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้านด้วยกันดังนี้

5.2.1 การใช้ใจเพื่อการปรึกษา ผลการศึกษาจะเห็นว่า ในการให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ผู้ให้คำปรึกษารวมถึงนักจิตวิทยา จะต้องเสียสละ และทุ่มเททั้งกายและใจ ด้วยการดูแลอย่างใกล้ชิดจนจบกระบวนการ ทั้งการติดตามตรวจสอบสารเสพติดทุก 7 วัน และการแนะนำ สั่งสอน ไม่เพียงแต่เพื่อการแก้ไข บำบัด พื้นฟูแต่ยังรวมถึงการสงเคราะห์เด็กหรือเยาวชน ด้วยจิตใจที่อยากให้เด็กหรือเยาวชนกลับตนเป็นคนดีของสังคมและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

5.2.2 ความร่วมมือระหว่างศาลและครอบครัว ความสำเร็จของการแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กหรือเยาวชนจะสำเร็จไม่ได้เลย หากผู้ให้คำปรึกษา นักจิตวิทยา ครอบครัวหรือผู้ปกครอง รวมถึงเด็กหรือเยาวชนเองไม่ได้วางแผนร่วมกัน รวมถึงไม่ร่วมมือกันปฏิบัติตามแผนด้วยความมุ่งมั่นและเชื่อใจกัน

5.2.3 การสร้างแรงจูงใจภายใน การแก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กหรือเยาวชนที่สำคัญที่สุดคือ การค้นหาแรงจูงใจภายในของเด็ก และเสริมสร้างแรงจูงใจภายในให้เด็กหรือเยาวชนได้ตรงจุด ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยทักษะจิตวิทยาการให้คำปรึกษา เทคนิคการให้คำปรึกษาที่ดี รวมถึงโครงการต่าง ๆ ที่มอบหมายให้เด็กหรือเยาวชนและครอบครัวเข้าร่วม จะต้องเป็นโครงการที่พิจารณาแล้วว่า ผลจากการเข้าร่วมจะก่อให้เกิดแรงจูงใจภายในให้กับเด็กหรือเยาวชนได้เปลี่ยนแปลงตนเอง

5.2.4 การเลือกใช้เครือข่ายที่เหมาะสม ซึ่งการเลือกใช้เครือข่าย จะมีทั้งเครือข่ายของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เครือข่ายที่ทำงานที่ใกล้ชิดกลางระหว่างศาลเยาวชนและ

ครอบครัวจังหวัดสมุทรสาครและหน่วยงานภายนอก และเครือข่ายส่วนตัวของผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง การประสานเครือข่ายสำคัญที่สุดคือ การเลือกใช้ให้เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของเด็กหรือเยาวชน เครือข่ายที่เหมาะสม จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยทั้งการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ได้เป็นอย่างดี

6.การอภิปรายผล

6.1 วิธีการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132 ในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร

การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้านยาเสพติด จะเริ่มต้นตั้งแต่การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาตรา 73 ซึ่งเป็นช่วงผลัดฟ้อง ซึ่งหมายความว่าเด็กและเยาวชนที่ศาลสั่งให้เข้าสู่กระบวนการตามมาตรา 132 เด็กและเยาวชนจะถูกการคัดกรองและแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเบื้องต้นมาก่อนแล้ว ดังนั้นในมาตรา 132 จะเริ่มต้นจากศาลจะแต่งตั้งผู้ให้คำปรึกษาฯ เป็นคนเดิมเพื่อให้การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความแตกต่างระหว่างมาตรา 132 กับ มาตรา 73 คือ ในมาตรา 132 ผู้ให้คำปรึกษาฯ จะต้องวางแผนระยะยาวในการให้คำปรึกษาเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวไปตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด เช่น 1 ปี หรือ 1 ปีครึ่ง และต้องพบเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งรวมถึงรายงานผลการเปลี่ยนแปลงของเด็กและเยาวชนโดยละเอียด ทั้งด้านพฤติกรรม รวมถึงการเรียน และอื่นๆ ตามแบบฟอร์มที่ศาลกำหนด โดยในคดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ให้คำปรึกษาฯ จะมุ่งหาวิธีการในการแก้ไขและบำบัดเรื่องยาเสพติดก่อน ด้วยการเริ่มต้นจากการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ขั้นตอนต่อมาคือการค้นหาแรงจูงใจที่จะทำให้เด็กเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และการแนะนำผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดหรือขายยาเสพติด โดยผลการศึกษาพบว่าวิธีการที่แตกต่างของคดียาเสพติดกับคดีการกระทำผิดอื่นๆ คือ ในคดียาเสพติดจะมีขั้นตอนการนัดตรวจสารเสพติดที่ศาลทุก 7 วัน โดยเด็กจะต้องมารายงานตัวเพื่อตรวจสารเสพติด ซึ่งในช่วงนั้นเองนักจิตวิทยาหรือผู้ให้คำปรึกษาฯก็จะสังเกตการเปลี่ยนแปลงของเด็กไปด้วย รวมถึงการออกมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็ก ในช่วงแรก เช่น ห้ามเด็กออกจากบ้านในช่วงกลางคืน ห้ามคบหาสมาคมกับเพื่อนกลุ่มเสี่ยง นอกจากนี้พบว่าในการให้คำปรึกษาฯ ผู้ให้คำปรึกษาฯจะมีการแนะนำวิธีการเลี้ยงดูลูกที่ถูกต้องให้กับพ่อแม่หรือผู้ปกครองด้วย และขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้เข้ากลุ่ม LINE ที่ตั้งขึ้น เพื่อสื่อสารและส่งข่าวกันตลอดเวลา ระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง ผู้ให้คำปรึกษาฯและนักจิตวิทยา โดยตลอดระยะเวลาของการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ศาลจะมีกิจกรรมให้เด็กและครอบครัวได้ทำร่วมกัน ทั้งภายในศาลและภายนอกศาล ทั้งนี้ในระหว่างการให้คำปรึกษาฯ ผู้ให้คำปรึกษาฯ จะวิเคราะห์วิธีที่จะฟื้นฟูเด็กควบคู่ไปพร้อมกัน เช่นการสร้างแรงจูงใจภายในให้เด็กอย่างสม่ำเสมอ หรือสนับสนุนและส่งเสริมและแนะนำด้านการเรียน ด้านการประกอบอาชีพ รวมถึงการค้นหาความถนัดและในบางกรณีอาจต้องส่งเคราะห์ทุนหรือเครือข่ายส่วนตัวในการส่งเสริมเด็กอีกทางหนึ่งด้วย

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ อมร หวังอัธรากร (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดของประเทศไทยตามกลไกของพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 ที่พบว่า การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดของประเทศไทยตามกลไกของพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561 มีแนวทางการดำเนินงานที่ครอบคลุมตั้งแต่เริ่มแรกที่รับตัวเด็กและเยาวชนเพื่อดำเนินการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ไปจนถึงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การส่งเคราะห์ช่วยเหลือ และการติดตามภายหลังปล่อยตัวเด็กและเยาวชนออกจากสถานที่ควบคุม รวมทั้งการกำหนดถึงสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่เด็กและเยาวชนควรได้รับในระหว่างกระบวนการ ตลอดจนการจัดให้มีความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการดูแลแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างมีประสิทธิภาพจากทุกภาคส่วนที่ร่วมกันดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบไปจนสิ้นสุดกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และนำเด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมั่นคงเป็นปกติสุขอีกครั้งหนึ่ง โดยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

ในคดียาเสพติดดังนี้ 1) การวางแผนจัดทำแนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ควรเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนรวมทั้งครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูร่วมกับเจ้าพนักงานพินิจและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมสอดคล้องตามสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นของเด็กและเยาวชนแต่ละคนมากที่สุด 2) การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้สถานพินิจดำเนินการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนก่อนมีคำพิพากษา ควรจัดให้มีการส่งตัวเด็กและเยาวชนกระจายไปยังท้องถิ่นหรือชุมชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อทำการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคม 3) การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามดูแลภายหลังการปล่อยตัวเด็กและเยาวชนควรมีลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ภาคีเครือข่ายในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ได้เข้ามามีบทบาทอย่างจริงจังในการสนับสนุนกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในคดียาเสพติดตั้งแต่เริ่มแรกที่นำเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ผ่านการมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดทำแนวทางและการให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ไปจนถึงการดำเนินกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตามแนวทางที่ได้กำหนดขึ้น โดยมีภาคีเครือข่ายทางสังคมดังกล่าวให้การสนับสนุนและรองรับการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และเมื่อเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการสามารถแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอาการหรือผลกระทบจากการใช้ยาเสพติดได้เป็นผลสำเร็จแล้ว ภาคีเครือข่ายทางสังคมเหล่านี้ก็ยังคงมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและรองรับกระบวนการเตรียมความพร้อมและติดตามดูแลเด็กและเยาวชนไปอย่างต่อเนื่องจนกว่าที่เด็กและเยาวชนจะสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขอีกครั้งหนึ่ง

6.2 ปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132

ปัจจัยความสำเร็จในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้านยาเสพติดตามมาตรา 132 ได้แก่ 1) การใช้ใจเพื่อการปรึกษา หมายถึง การดูแลด้วยใจอย่างใกล้ชิดและการตรวจสอบสารเสพติดทุก 7 วัน 2) ความร่วมมือระหว่างศาลและครอบครัว หมายถึง การวางแผนแบบมีส่วนร่วม และความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 3) การสร้างแรงจูงใจภายใน หมายถึง การใช้ทักษะการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาของผู้ให้คำปรึกษา เทคนิคการให้คำปรึกษาที่สร้างแรงจูงใจ และการเข้าร่วมโครงการต่างๆ และ 4) การเลือกใช้เครือข่ายที่เหมาะสม หมายถึง การเลือกใช้เครือข่าย ทั้งเครือข่ายของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เครือข่ายที่ทำบันทึกข้อตกลงระหว่างศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาครและหน่วยงานภายนอก และเครือข่ายส่วนตัวของผู้ให้คำปรึกษา

สอดคล้องกับ เมธวดี ทองฉิม และนิธมน รัตนรัตน์ (2565) ที่ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 : กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในได้แก่ 1) ปัจจัยด้านความผูกพัน 2) ปัจจัยด้านข้อผูกมัด 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง และ 4) ปัจจัยด้านความเชื่อ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านนโยบายและกฎหมาย 2) ปัจจัยด้านกระบวนการ 3) ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ทุกปัจจัยมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ยกเว้นปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

นอกจากนี้ ผลการศึกษาในประเด็นการเลือกใช้เครือข่ายที่เหมาะสมในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132 ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พัชรินทร์ ชำศิริพงษ์ (2561) ที่พบว่าในการแก้ไขปัญหาคาการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนในคดียาเสพติดนั้นจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบูรณาการกำลังจากองค์กร หน่วยงาน หรือ สถาบันต่างๆ ในสังคมให้ความร่วมมือกัน โดยแบ่งเป็นระดับการแก้ปัญหาในระดับปัจเจกชน และในระดับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วิธีการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132 ในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าในมาตรา 132 นี้ศูนย์ให้คำปรึกษา ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร ศาลจะแต่งตั้งให้ผู้ให้คำปรึกษาและทีมนักจิตวิทยาที่ให้คำปรึกษาเป็นท่านเดิมและทีมเดิม ซึ่งความแตกต่างระหว่างมาตรา 132 กับมาตรา 73 คือ ผู้ให้คำปรึกษา จะต้องวางแผนระยะยาวในการให้คำปรึกษาเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวไปตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด เช่น 1 ปี หรือ 1 ปีครึ่ง และต้องพบเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง รวมถึงรายงานผลการเปลี่ยนแปลงของเด็กและเยาวชนโดยละเอียด ทั้งด้านพฤติกรรม รวมถึงการเรียน และอื่นๆ ตามแบบฟอร์มที่ศาลกำหนด ในคดียาเสพติด การให้คำปรึกษา ของผู้ให้คำปรึกษาในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร จะมีวิธีการมุ่งแก้ไขและบำบัดเรื่องยาเสพติดก่อน เริ่มต้นจากการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและเด็ก รวมถึงผู้ปกครอง รวมถึงการค้นหาแรงจูงใจที่จะทำให้เด็กเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แนะนำผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติดหรือขายยาเสพติด นัดตรวจสอบสารเสพติดที่ศาลทุก 7 วัน ร่วมกับการออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ในช่วงแรก เช่น ห้ามเด็กออกจากบ้านในช่วงกลางคืน ห้ามคบหาสมาคมกับเพื่อนไปก่อน นอกจากนี้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้เข้ากลุ่ม LINE ที่ตั้งขึ้น เพื่อสื่อสารและส่งข่าวกันตลอดเวลา เป็นต้น

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด ตามมาตรา 132 พบว่าประกอบด้วย 4 ด้านด้วยกัน คือ 1) การใช้ใจเพื่อการศึกษา เช่น เสียสละ และทุ่มเททั้งกายและใจ ดูแลอย่างใกล้ชิดจนจบกระบวนการ 2) ความร่วมมือระหว่างศาลและครอบครัว ในการวางแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ร่วมกัน ทั้งผู้ให้คำปรึกษา นักจิตวิทยา ครอบครัวหรือผู้ปกครอง 3) การสร้างแรงจูงใจภายใน เช่น การค้นหาแรงจูงใจภายในของเด็ก และเสริมสร้างแรงจูงใจภายในให้เด็กหรือเยาวชนได้ตรงจุด และ 4) การเลือกใช้เครือข่ายที่เหมาะสม เช่น เครือข่ายของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เครือข่ายที่ทำบันทึกข้อตกลงระหว่างศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาครและหน่วยงานภายนอก และเครือข่ายส่วนตัวของผู้ให้คำปรึกษา เป็นต้น

7.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

7.1.1 ข้อเสนอแนะต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร

เสนอแนะให้กิจการผู้พิพากษาสมทบ ตั้งมูลนิธิผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร หรือจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชนที่ติดสารเสพติด โดยใช้เงินกองทุนส่งเด็กหรือเยาวชนที่ต้องการเลิกสารเสพติดด้วยความสมัครใจ ไปรักษาตัวในระบบปิด ที่สถาบันธัญญาลักษณ์ ซึ่งมีทั้งคอร์สระยะสั้น 3 เดือน หรือคอร์สระยะยาว 1 ปี

7.1.2 ข้อเสนอแนะต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอื่นๆ

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอื่นๆ นำผลการศึกษาไปทดลองใช้ รวมถึงดำเนินการต่อยอดการจัดการความรู้ในลักษณะนี้ และเผยแพร่วิธีการที่เป็นความรู้เพื่อเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติงานทั่วประเทศเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

7.1.3 ข้อเสนอแนะต่อสังคม

สถาบันครอบครัวในสังคม ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ หรือลูก หรือบุคคลทั่วไป ได้เรียนรู้จากงานวิจัยนี้ และตระหนักถึงความร่วมมือในการป้องกัน หรือแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชนที่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติด

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2556). *คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่เพื่อการคัดกรองสุขภาพจิตเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- คณะกรรมการสุขภาพจิตแห่งชาติ. (2558). *รายงานสถานการณ์สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

- จิตรา ดุลยอนันต์. (2557). *การประเมินผลโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดในสถานพินิจ*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นฤมล จันทร์มา. (2564). การใช้สารเสพติดในกลุ่มแรงงานเกษตร: การวิเคราะห์ทุกระดับ.
วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(4), 411–425.
- นิติพงษ์ ห่อนทอง. (2562). *กระบวนการฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิด: ศึกษากรณีสถานพินิจและคุ้มครอง*
เด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญมี จันทระปราชญ์. (2561). ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิด.
วารสารนิติศาสตร์, 47(2), 122–140.
- พวงทอง หงส์วานิช. (2559). *จิตวิทยาสำหรับนักสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งทิพย์ โพธิ์ไทรย์. (2564). บทบาทของครอบครัวในการฟื้นฟูพฤติกรรมของเยาวชนใน
กระบวนการยุติธรรม. *วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต*, 19(1), 85–98.
- ศุภร ชินเกตุ. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับ*
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (แก้ไข*
เพิ่มเติม). สืบค้นจาก <https://ratchakitcha.soc.go.th/>
- สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2562). *รายงานสถานการณ์เด็กและเยาวชนใน*
ประเทศไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานด้าน*
การบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2562). *คู่มือการจัดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา*.
กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- ภูฟ้าเรสท์โฮม. (2564). *รายงานผลการดำเนินกิจกรรมการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในคดีทางเพศ*.
[เอกสารเผยแพร่ภายใน].
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2021). World drug report 2021.
United Nations. Retrieved from <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/wdr2021.html>

การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนในคดีทางเพศ ในศาลเยาวชนและ ครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร: ศึกษามาตรา 132

Correction, Treatment, and Rehabilitation of Youth in Sexual Cases in Samut Sakhon Juvenile and Family Court: The Study of Section 132

ภวินฉัตร อัครวิทย์โสภณ¹ และ กรณ์ กังสดารพร²

วันรับ: 24 กรกฎาคม 2567 วันแก้ไข: 29 สิงหาคม 2567 ยอมรับ: 12 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนในคดีทางเพศในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร: ศึกษามาตรา 132” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินมาตรการตามมาตรา 132 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด ครอบครัว นักจิตวิทยา ผู้ให้คำปรึกษา และผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูภายใต้มาตรา 132 ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพอย่างเป็นมิตรเพื่อเปิดใจ 2) การวิเคราะห์สภาพปัญหาในมิติร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างตรงจุด 3) การให้คำปรึกษาเชิงยืดหยุ่นเฉพาะราย 4) การจัดทำรายงานสรุปที่ครบถ้วนและชัดเจนเสนอต่อศาล 5) การใช้เครือข่ายในการประสานงานและติดตามผล และ 6) การติดตามความเปลี่ยนแปลงอย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จ ได้แก่ ความร่วมมือของครอบครัว คุณภาพของผู้ให้คำปรึกษา และกิจกรรมฟื้นฟูที่ศาลจัดขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ (1) รัฐบาลควรกำหนดนโยบายด้านการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด เพื่อสนับสนุนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูอย่างยั่งยืน (2) ศูนย์ให้คำปรึกษาควรจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติสำหรับการให้คำปรึกษาเชิงลึก พร้อมเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่ายในชุมชน และ (3) ศาลเยาวชนควรเผยแพร่ผลการดำเนินงานเชิงบวกสู่สาธารณะเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทและภารกิจของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

คำสำคัญ: ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร, คดีทางเพศเด็กและเยาวชน, การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู, มาตรา 132

¹ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² ผศ.ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This research, titled “Rehabilitation of Juvenile Sexual Offenders in the Samut Sakhon Juvenile and Family Court: A Study of Section 132,” aims to explore the rehabilitation process and its success factors under Section 132 of the Juvenile and Family Court Act B.E. 2553 (2010). A qualitative research methodology was employed, including in-depth interviews and focus group discussions with juvenile offenders, their families, court psychologists, counselors, and judges at the Samut Sakhon Juvenile and Family Court.

The findings reveal that the rehabilitation process under Section 132 comprises six key stages: (1) building a trust-based relationship through friendly fact-finding conversations, (2) accurately assessing the problems in physical, psychological, and social dimensions, (3) offering flexible, individualized counseling and treatment plans, (4) summarizing and reporting comprehensive information to the court, (5) utilizing an effective referral network for social and community support, and (6) conducting continuous and multi-dimensional follow-up. Contributing factors to successful rehabilitation include family engagement, the counselor’s professional competence, and the implementation of court-led rehabilitative programs.

Key recommendations from this study are as follows: (1) the government should establish education policies tailored to juvenile offenders as part of a long-term rehabilitation strategy; (2) counseling centers should develop standardized practice manuals and strengthen collaboration with community-based networks, particularly in education, employment, social welfare, and therapeutic services; and (3) juvenile and family courts should actively disseminate successful practices to enhance public understanding and support for juvenile justice initiatives.

Keywords: Samut Sakhon Juvenile and Family Court, Juvenile Sexual Offenders, Rehabilitation Process, Section 132, Alternative Measures to Criminal Prosecution

1. บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยเผชิญกับปัญหาความรุนแรงทางเพศ โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะปรากฏในสื่อหรืออยู่นอกสายตาสาธารณะ เหตุการณ์เหล่านี้ไม่เพียงสร้างความสะเทือนใจแก่ผู้คนในสังคมเท่านั้น แต่ยังตอกย้ำถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เช่น อำนาจนิยมแบบชายเป็นใหญ่ การขาดการปลูกฝังเรื่องสิทธิเสรีภาพในมิติทางเพศ การขาดความเข้าใจเรื่องความยินยอม ตลอดจนกระบวนการยุติธรรมที่ยังมีช่องโหว่ในการคุ้มครองผู้เสียหายและแก้ไขพฤติกรรมผู้กระทำความผิดอย่างยั่งยืน

เอกสารรายงานจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2565) ระบุว่า ระหว่างปี 2560 ถึง 2564 มีคดีข่มขืนกระทำชำเราจำนวนรวม 8,997 คดี โดยในแต่ละปีแม้ตัวเลขมีแนวโน้มลดลง แต่ความรุนแรงของคดีกลับทวีขึ้นในเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ซึ่งพบว่าผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่มักเป็นบุคคลใกล้ชิด เช่น พ่อ ญาติ ครู หรือเพื่อนบ้าน และมักเกิดขึ้นในสถานที่ที่ควรปลอดภัยสำหรับเด็ก เช่น บ้าน โรงเรียน หรือชุมชนใกล้ตัว นอกจากนี้ยังมีปัญหาซ้ำซ้อนในมิติของความอับอายและการไม่กล้าเปิดเผยของผู้เสียหาย ซึ่งนำไปสู่การไม่แจ้งความและการขาดโอกาสในการรับความช่วยเหลือหรือการเยียวยาอย่างเหมาะสม

การข่มขืนและความรุนแรงทางเพศที่เกิดกับเด็กไม่เพียงทั้งบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจ แต่ยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและการเข้าสังคมของเด็กในระยะยาว ซึ่งในหลายกรณีอาจนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนซ้ำ หรือการกลายเป็นผู้กระทำความผิดในอนาคตได้หากไม่ได้รับการฟื้นฟูอย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องมีระบบการดูแลที่ไม่ใช่เพียงการลงโทษ แต่เป็นการแก้ไขฟื้นฟูเชิงลึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้กระทำเป็นเด็กหรือเยาวชนเอง ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ยังสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลง และเรียนรู้ได้

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้วางหลักการสำคัญในการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ให้สามารถกลับตัวและกลับเข้าสู่สังคมได้ ผ่านมาตรการทางเลือก เช่น การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู แทนการลงโทษในรูปแบบเดิม โดยมาตรา 132 ของกฎหมายฉบับนี้ อนุญาตให้ศาลมีคำสั่งให้เด็กและเยาวชนเข้ารับการฟื้นฟูแทนการพิพากษาลงโทษในบางกรณี ซึ่งถือเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการใช้สหวิชาชีพเข้ามามีบทบาทอย่างจริงจังในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ในบริบทของจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งอุตสาหกรรม มีความหลากหลายของประชากร ทั้งแรงงานข้ามชาติ ชุมชนเมือง และชุมชนดั้งเดิม ทำให้มีความซับซ้อนทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และครอบครัว จึงเป็นพื้นที่ที่ควรศึกษาเชิงลึกถึงแนวทางการดำเนินมาตรา 132 ในบริบทท้องถิ่น ว่ากระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีทางเพศ สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด และปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาวิธีการดำเนินงานภายใต้มาตรา 132 ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อวิเคราะห์แนวทางการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ที่ใช้กับเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดในคดีทางเพศ และสืบค้นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานการประชุมเพื่อการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้ดียิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมในระยะยาวทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหนังสือ ตำรา งานวิจัย เอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ เป็นต้น ร่วมกับวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด จำนวน 2 ราย ครอบครัวของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด จำนวน 2 ราย นักจิตวิทยาประจำศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวน 3 ราย ผู้ให้คำปรึกษาประจำศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวน 2 ราย และผู้พิพากษา จำนวน 1 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัย ซึ่งออกแบบโครงสร้างคำถามการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โครงสร้าง อันเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยเป็นเพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริงที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ ทั้งมิติของความลึกและมิติของความกว้างในเรื่องที่ทำการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เพื่อเขียนสรุปผลการวิจัยเชิงพรรณนา และนำเสนอวิธีการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ในศาล

เยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร และปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ในลำดับต่อไป

4. ทบทวนวรรณกรรม

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมทางเพศในกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญทางสังคมที่ต้องการแนวทางที่ไม่เพียงแต่ลงโทษผู้กระทำความผิด หากยังต้องรวมถึงการฟื้นฟูเยียวยาและคืนคนดีสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ การศึกษานี้จึงมุ่งทบทวนแนวคิด กฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ภายใต้กรอบกฎหมายของมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

1. กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน: พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนฯ ได้วางหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด เช่น การห้ามเปิดเผยประวัติ การห้ามเลือกปฏิบัติ และการเน้นการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรม รวมถึงการกำหนดให้ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ โดยมุ่งให้เด็กและเยาวชนได้รับการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจ พร้อมส่งเสริมให้สามารถกลับคืนสู่สังคมอย่างสมศักดิ์ศรี โดยมาตรา 132 เป็นกลไกที่ศาลสามารถใช้แทนการพิพากษา เพื่อให้เด็กที่มีพฤติการณ์ไม่ร้ายแรง และมีแนวโน้มฟื้นฟูได้ เข้าสู่กระบวนการแก้ไขพฤติกรรมผ่านการให้คำปรึกษา บำบัด และกิจกรรมสร้างเสริมพฤติกรรม ซึ่งช่วยลดการประทุษร้ายทางอาญาในชีวิต และลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ

2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมอาชญากรรมทางเพศ: พฤติกรรมอาชญากรรมทางเพศในเด็กและเยาวชนมักมีปัจจัยแวดล้อมทางสังคมและครอบครัวเป็นตัวเร่ง อาทิ การเลี้ยงดูที่ขาดความเข้าใจในเรื่องเพศ การรับสื่อที่รุนแรง การถูกล่วงละเมิดในอดีต รวมถึงการใช้อำนาจหรือสถานะในทางที่ผิด การทำความเข้าใจรากเหง้าของพฤติกรรมเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดแบบองค์รวม (holistic) ที่พิจารณาทั้งด้านสังคม จิตวิทยา และพัฒนาการของเด็ก

ในขณะที่กฎหมายอาญาได้มีการปรับปรุงคำนิยาม “การข่มขืนกระทำชำเรา” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเน้นที่การ “ล่วงล้ำ” (penetration) ด้วยอวัยวะเพศ ซึ่งส่งผลต่อการตีความและการลงโทษอย่างมีมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ควรมีการพิจารณาแนวโน้มพฤติกรรมและเจตนาของเยาวชนเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษเกินจำเป็น โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดจากความสัมพันธ์แบบสมัครใจระหว่างเด็กด้วยกัน ซึ่งควรได้รับการดูแลแบบคุ้มครองสวัสดิภาพมากกว่าการลงโทษทางอาญา

3. แนวคิดด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา: กระบวนการให้คำปรึกษามีบทบาทสำคัญในการบำบัดและฟื้นฟูเยาวชนผู้กระทำความผิด โดยมุ่งหวังให้เกิดการตระหนักรู้ การยอมรับตนเอง และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน การให้คำปรึกษาในศาลเยาวชนจึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ให้คำปรึกษาที่มีความรู้ด้านพัฒนาการเด็กและแนวทางการปรับพฤติกรรมอย่างเหมาะสม โดยกระบวนการให้คำปรึกษาในมาตรา 132 จะต้องมีความยืดหยุ่น ปรับตามบริบทของแต่ละราย และให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธ์ภาพอันปลอดภัย เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง กระบวนการนี้ยังเน้นการทำงานแบบสหวิชาชีพ และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง: งานวิจัยที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นว่าการให้โอกาสในการปรับตัว โดยไม่เน้นการลงโทษ เป็นแนวทางที่ช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มเยาวชน งานศึกษาของ อัจฉราภรณ์ โพธิ์ขาว (2560) ที่ชี้ว่า การฟื้นฟูเด็กและเยาวชนต้องเริ่มจากความเข้าใจสภาพแวดล้อมและปัจจัยเบื้องลึกที่ก่อพฤติกรรม อีกทั้งต้องเน้นการป้องกันระดับครอบครัวและชุมชนควบคู่ไปกับการใช้มาตรการทางกฎหมาย

ในขณะที่งานวิจัยในต่างประเทศก็สนับสนุนแนวคิด Restorative Justice หรือ ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่เน้นการซ่อมแซมความเสียหายและฟื้นฟูความสัมพันธ์ มากกว่าการลงโทษแบบ retributive justice ซึ่งจะช่วยให้ผู้กระทำความผิดตระหนักรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนในเชิงสร้างสรรค์

5. ผลการวิจัย

5.1 วิธีการแก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132

จากผลการศึกษา พบว่าแนวทางการให้คำปรึกษาเพื่อการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553 สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. แบบไม่จำกัดเสรีภาพ คือ กรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือมีการร้องขอจาก บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน ศาลสามารถมีคำสั่งให้ดำเนินมาตรา 132 โดยไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด โดยเด็ก เยาวชน และครอบครัวจะเข้าสู่กระบวนการบำบัดผ่านศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุม ซึ่งเน้นการฟื้นฟูในชุมชนและครอบครัว

2. แบบจำกัดเสรีภาพ คือ กรณีที่ศาลพิจารณาแล้วว่าไม่ควรมีความพิพากษา ลงโทษทันที แต่เด็กหรือเยาวชนไม่มีผู้ปกครองที่สามารถดูแลได้ ศาลจะส่งตัวไปยังสถานพินิจ ภายในระยะเวลาที่กำหนด (ไม่เกินอายุ 24 ปีบริบูรณ์) โดยอาจกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติม เช่น การฝึก อาชีพ การอบรม หรือการบำบัดรักษา และให้อำนาจการสถานพินิจจัดทำรายงานพฤติกรรมเป็น ระยะ เช่น ทุก 3 เดือน

ในกรณีแบบไม่จำกัดเสรีภาพ ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ จะเป็นหน่วยงานหลักในการ ดำเนินการบำบัด โดยศาลจะมอบหมายให้ผู้ให้คำปรึกษา (Counselor) ซึ่งประกอบด้วยนักจิตวิทยา และผู้พิพากษาสมทบที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนในเขตศาลจังหวัดนั้นเป็นผู้รับผิดชอบ หาก จำเลยเคยผ่านการบำบัดภายใต้มาตรา 73 มาก่อน ผู้ให้คำปรึกษาคนเดิมจะได้รับมอบหมายให้ ดำเนินการต่อเนื่อง เพื่อความต่อเนื่องในการฟื้นฟู โดยจะต้องดำเนินการตามแนวทางที่ศาลกำหนด และรายงานผลความก้าวหน้าเป็นระยะให้ศาลทราบ

โดยบทบาทหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษาฯ ได้แก่

1. การสร้างความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจ โดยสอบถามข้อเท็จจริงอย่างเป็นมิตร เพื่อเปิดใจเด็ก เยาวชน และครอบครัว

2. การประเมินสภาพปัญหาเชิงลึก ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อ วางแผนฟื้นฟูที่เหมาะสม

3. การให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลหรือครอบครัว และเสนอให้ศาลมีคำสั่ง ให้ผู้กระทำความผิดเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดหรือการรักษา

4. การจัดทำรายงานสรุปปัญหา ทั้งในส่วนของเด็ก เยาวชน และครอบครัว พร้อมแนวทางแก้ไขเสนอศาลประกอบการพิจารณา

5. การประสานงานกับเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับ การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ตามมาตรา 33 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ

6. การติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินพฤติกรรมและการ เปลี่ยนแปลงของเด็กหรือเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

จากกระบวนการข้างต้น แสดงให้เห็นว่า “ผู้ให้คำปรึกษา” ซึ่งหมายถึงนักจิตวิทยา และผู้พิพากษาสมทบ มีบทบาทสำคัญในกระบวนการบำบัด โดยเน้นการฟื้นฟูจากภายในจิตใจ และ สร้างเครือข่ายการสนับสนุนที่ยั่งยืน ซึ่งถือเป็นหัวใจของมาตรา 132 ที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนมี โอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมอีกครั้ง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ให้คำปรึกษาซึ่งหมายถึงนักจิตวิทยาและผู้พิพากษาสมทบที่ ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ผู้ให้คำปรึกษา มีวิธีการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัวดังนี้

5.1.1 การสร้างสัมพันธภาพเพื่อเปิดใจ (สอบถามข้อเท็จจริงต่างๆ อย่างเป็นมิตร)

ขั้นตอนแรกของกระบวนการให้คำปรึกษาตามมาตรา 132 คือ การสร้าง สัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับเด็กหรือเยาวชนและครอบครัว โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อเปิด ใจและสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสอบถามข้อเท็จจริงอย่างเป็นมิตรจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่ การเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่เป็นกระบวนการสื่อสารที่แสดงถึงความเคารพในตัวตนของผู้รับการ ปรึกษา การลดอคติ และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างเปิดเผย

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้คำปรึกษามักเริ่มต้นด้วยการแสดงท่าทีเป็นกันเอง ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัย แสดงออกถึงความจริงใจและไม่ตัดสิน ซึ่งส่งผลต่อการลดความตึงเครียดของเด็ก เยาวชน และครอบครัว และช่วยให้พวกเขามีความกล้าที่จะเปิดเผยเรื่องราวหรือปัญหาที่แท้จริง ทั้งในระดับพฤติกรรม ความคิด และอารมณ์

การสร้างสัมพันธภาพในลักษณะนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของกระบวนการบำบัด เพราะหากเด็กหรือเยาวชนยังไม่ไว้วางใจ หรือครอบครัวยังไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู โอกาสที่กระบวนการทั้งหมดจะประสบผลสำเร็จก็จะลดลงอย่างมีนัยสำคัญ การสร้างความไว้วางใจจึงเปรียบได้กับการเปิดประตูใจของเด็กและครอบครัว เป็นฐานสำคัญในการนำไปสู่การประเมิน วิเคราะห์ และวางแผนการบำบัดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในลำดับถัดไป

5.1.2 การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่ตรงจุด (ประเมินและวิเคราะห์สภาพปัญหาของเด็ก เยาวชนและครอบครัวในด้าน กาย จิต สังคม เพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูให้เหมาะสมแก่เด็กหรือเยาวชน)

เมื่อการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับเด็ก เยาวชน และครอบครัวประสบความสำเร็จ กระบวนการต่อมาคือการประเมินและวิเคราะห์สภาพปัญหาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการบำบัดฟื้นฟูที่ตรงจุดและตรงกับความต้องการของผู้รับการช่วยเหลืออย่างแท้จริง

ผู้ให้คำปรึกษาจะเริ่มกระบวนการประเมินโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม สังเกตพฤติกรรม การพูดคุยกับครอบครัว และการวิเคราะห์บริบทแวดล้อมของชีวิตเด็กและเยาวชน โดยเน้น 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) **ด้านร่างกาย** เช่น สุขภาพทั่วไป พฤติกรรมการดูแลตนเอง ความบกพร่องหรือความเจ็บป่วยที่อาจเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม 2) **ด้านจิตใจ** เช่น อารมณ์ ความคิด การรับรู้ตนเอง ความรู้สึกผิด ความเครียด หรือบาดแผลทางจิตใจจากประสบการณ์ในอดีต และ 3) **ด้านสังคม** เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว การคบเพื่อน สภาพแวดล้อมในชุมชน การเรียน และอิทธิพลทางวัฒนธรรม

การวิเคราะห์สภาพปัญหาในเชิงลึกนี้จะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงพฤติกรรม ความผิดที่เกิดขึ้นกับปัจจัยต้นเหตุได้อย่างเป็นระบบ ไม่เพียงมองว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำผิดจาก “ความตั้งใจ” หรือ “เจตนา” แต่พยายามทำความเข้าใจว่าเกิดจากอะไร เช่น การเลี้ยงดูที่ขาดความอบอุ่น ความรุนแรงในครอบครัว การถูกล่วงละเมิดในอดีต หรือการได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน

จากผลการศึกษาผ่านกรณีศึกษาจำนวนมากสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ให้คำปรึกษาที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในบริบทชีวิตของเด็กและครอบครัว สามารถจำแนกปัจจัยที่แฝงอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่การกำหนดแผนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูที่เหมาะสมกับรายบุคคล และลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

5.1.3 การให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่ยืดหยุ่น

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาสามารถวิเคราะห์และระบุสาเหตุของการกระทำผิดได้อย่างชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการกำหนดแนวทางการให้คำปรึกษาที่ตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะของเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย การวางแผนเพื่อแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูนั้นไม่อาจใช้รูปแบบเดียวกันกับทุกกรณีได้ หากแต่ต้องมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามลักษณะบุคลิกภาพ สภาพครอบครัว พื้นฐานทางสังคม และความพร้อมของผู้รับการบำบัด

การให้คำปรึกษาแบบยืดหยุ่นมุ่งเน้นที่การวางแผนเฉพาะราย โดยผู้ให้คำปรึกษาจะพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ร่วมกันกับนักจิตวิทยาและครอบครัว เช่น ความสามารถในการควบคุมตนเอง ความเข้าใจในผลของการกระทำ ความเชื่อที่มีต่อบทบาทของตนในสังคม ตลอดจนความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ทั้งนี้เพื่อให้แนวทางการแก้ไขมีความครอบคลุมทั้งเชิงพฤติกรรม ความคิด และอารมณ์

ลักษณะเด่นของคำปรึกษาที่ประสบความสำเร็จคือ การไม่ยึดติดกับรูปแบบตายตัว แต่สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือ เทคนิค หรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะกับบริบทของเด็กและเยาวชน เช่น การให้คำปรึกษาแบบตัวต่อตัว การเสริมสร้างแรงจูงใจผ่านกิจกรรมกลุ่ม การให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกระบวนการบำบัด หรือแม้แต่การประสานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนด้านอาชีพหรือการศึกษาในระยะยาว

กระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยความสามารถของผู้ให้คำปรึกษาในการประเมินสถานการณ์เฉพาะหน้า ตัดสินใจเชิงจิตวิทยา และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับการฟื้นฟู ซึ่งทักษะเหล่านี้เกิดจากการฝึกฝน ประสบการณ์ และความเข้าใจในธรรมชาติของพฤติกรรมมนุษย์อย่างลึกซึ้ง จึงสามารถนำพาเด็กหรือเยาวชนให้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี และลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม

5.1.4 การสรุปข้อมูลที่ครบถ้วนและชัดเจน (ทำรายงานสรุปสภาพปัญหาของเด็กหรือเยาวชนรวมถึงสภาพของครอบครัว ตลอดจนแนวทางแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่เหมาะสมเสนอต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลเมื่อเด็กหรือเยาวชนนั้นถูกฟ้องคดี)

หนึ่งในการกิจสำคัญของผู้ให้คำปรึกษาภายใต้กระบวนการตามมาตรา 132 คือการจัดทำรายงานสรุปผลอย่างครบถ้วนและแม่นยำ เพื่อประกอบการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว รายงานฉบับนี้ต้องสะท้อนภาพรวมของเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวในหลากหลายมิติ ทั้งด้านพฤติกรรม สภาพแวดล้อม และการปรับตัวตามแผนฟื้นฟูที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

โดยทั่วไป จะมีการนัดติดตามผลเป็นรายเดือน เพื่อประเมินความคืบหน้าของเด็ก เยาวชน และครอบครัวในแต่ละช่วงเวลา รายงานการเปลี่ยนแปลงนี้จะรวมถึงผลการปรับพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ เช่น 1) ความก้าวหน้าในการศึกษา 2) การฝึกอาชีพหรือการมีงานทำ 3) การปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด เช่น การห้ามออกนอกเคสสถานในช่วงเวลาหนึ่ง การหลีกเลี่ยงการคบหากลุ่มเสี่ยง หรือการเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดเฉพาะทาง

นอกจากนี้ รายงานยังต้องระบุแนวทางหรือข้อเสนอแนะจากผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินการต่อไป เช่น กิจกรรมหรือการสนับสนุนเพิ่มเติมที่ควรจัดให้แก่เด็กหรือเยาวชน รวมถึงบทบาทของครอบครัวในการสนับสนุนฟื้นฟูพฤติกรรม

ความครบถ้วนและความชัดเจนของรายงานจึงมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบดุลพินิจของศาลในการตัดสินใจอย่างรอบด้าน ทั้งในระหว่างกระบวนการ และเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาฟื้นฟูที่กำหนด รายงานที่จัดทำอย่างถูกต้องและมีคุณภาพ ย่อมสะท้อนถึงประสิทธิภาพของกระบวนการบำบัด และมีส่วนสำคัญในการช่วยให้เด็กหรือเยาวชนมีโอกาสกลับตัวและพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

5.1.5 การใช้เครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ (ประสานงาน ส่งต่อและติดตามประเมินผลกับส่วนราชการหรือองค์กรด้านเด็ก เยาวชน สตรีและครอบครัวที่ได้จัดแรงงานด้านแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ด้านสังคมสงเคราะห์ หรือด้านให้คำปรึกษาแนะนำไว้กับศาลเยาวชนและครอบครัว)

การดำเนินงานแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 132 ไม่สามารถกระทำได้โดยลำพังเฉพาะภายในศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก หรือ “เครือข่าย” ที่มีศักยภาพในการสนับสนุนเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างรอบด้าน

ผู้ให้คำปรึกษาจะพิจารณาใช้เครือข่ายเมื่อเห็นว่ามีความจำเป็นในการจัดหาทรัพยากรหรือบริการเพิ่มเติมเพื่อเสริมกระบวนการบำบัด โดยเครือข่ายดังกล่าวอาจประกอบด้วย 1) หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, โรงเรียน หรือสถานศึกษาต่าง ๆ 2) องค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชน เช่น กลุ่มบำบัดยาเสพติด กลุ่มอาชีพ กลุ่มจิตอาสา หรือศูนย์ให้คำปรึกษา 3) เครือข่ายที่จัดทำความร่วมมือกับศาลโดยตรง เช่น บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างศาลเยาวชน

กับองค์กรภายนอก และ 4) เครือข่ายส่วนตัวของผู้พิพากษาสมทบหรือผู้ให้คำปรึกษา ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านเยาวชน

การใช้เครือข่ายเหล่านี้ครอบคลุมตั้งแต่การบำบัดทางจิตใจ การฟื้นฟูด้านทักษะชีวิต การส่งเสริมอาชีพ การกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ไปจนถึงการเฝ้าระวังในชุมชน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกลไกสนับสนุนที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

อย่างไรก็ตาม การใช้เครือข่ายจะเกิดประสิทธิผลได้อย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อมีการติดตาม ประสานงาน และประเมินผลอย่างใกล้ชิด ผู้ให้คำปรึกษาจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการประสานข้อมูลระหว่างฝ่ายต่าง ๆ พร้อมทั้งตรวจสอบความคืบหน้าในการดำเนินงานตามแผนบำบัดอย่างต่อเนื่อง

จากกรณีศึกษาคดีทางเพศ พบว่า หนึ่งในเครือข่ายที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อกระบวนการฟื้นฟูมากที่สุด คือ “ครอบครัว” ซึ่งมีบทบาททั้งในการสนับสนุนทางอารมณ์ การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด และการให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนได้เริ่มต้นใหม่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเกื้อหนุนต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

5.1.6 การติดตามที่ครอบคลุม

การให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 132 ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากขาดการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การติดตามจึงเป็นกลไกสำคัญในการประเมินประสิทธิภาพของแผนการฟื้นฟู และเป็นการส่งเสริมกำลังใจในการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับเด็กและครอบครัว

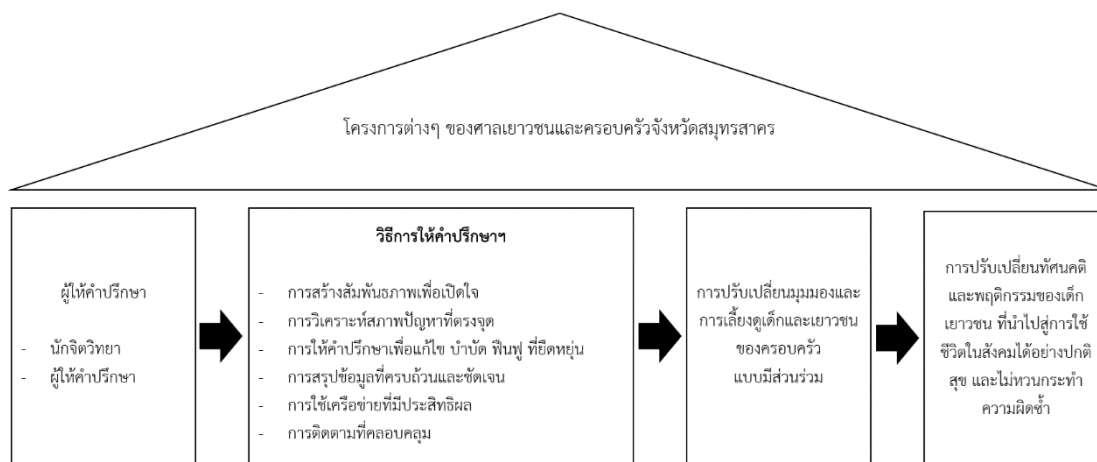
ในเชิงระบบ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาครกำหนดให้มีการติดตามผลรายเดือน โดยมีการนัดหมายพบผู้ให้คำปรึกษาตามแผนการที่ศาลอนุมัติ อย่างไรก็ตาม เพื่อเสริมสร้างความใกล้ชิดและความยืดหยุ่นในการสื่อสาร ทางศาลยังได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เช่น การจัดตั้งกลุ่มในแอปพลิเคชัน LINE ซึ่งประกอบด้วยผู้ให้คำปรึกษา นักจิตวิทยา เด็กหรือเยาวชน และผู้ปกครอง เพื่อใช้เป็นช่องทางในการสื่อสาร ติดตามพฤติกรรม และยืนยันความเปลี่ยนแปลงด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น ภาพถ่าย วิดีโอ หรือข้อความสนทนา

การติดตามดังกล่าวมิได้สิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ยังคงมีการดำเนินงานต่อในลักษณะ “การติดตามด้วยความห่วงใย” ซึ่งศาลยังคงใช้กลุ่ม LINE เป็นเครื่องมือในการดูแลเยาวชนหลังจบกระบวนการ เพื่อสร้างหลักประกันว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะคงอยู่ต่อเนื่อง และลดโอกาสในการกลับไปกระทำผิดซ้ำ

นอกจากนี้ ศาลยังมีแนวคิดในการจัดโครงการที่เปิดพื้นที่ให้เด็กหรือเยาวชนที่เคยกระทำผิดและสามารถฟื้นฟูตนเองได้อย่างสมบูรณ์ กลับมาแบ่งปันประสบการณ์กับเด็กหรือเยาวชนที่ยังอยู่ในกระบวนการ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และปรับเปลี่ยนมุมมองของผู้ที่ยังไม่สามารถก้าวผ่านปัญหาได้ การเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ตรงเช่นนี้ ถือเป็นกลยุทธ์การติดตามที่มีความหมายเชิงจิตวิทยา และเอื้อต่อการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน

5.2 ปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132

ปัจจัยความสำเร็จที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สามารถสรุปปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ได้ดังแผนภาพนี้

รูปที่ 1 ปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟันฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132
ที่มา: ผู้วิจัย, 2567

จากรูปที่ 1 สรุปได้ว่า การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนที่นำไปสู่การใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข และไม่ทวนกระทำความผิดซ้ำ เกิดจากการปรับเปลี่ยนมุมมองและวิธีการเลี้ยงดูของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วมกับผู้ให้คำปรึกษา ตามแนวทางครอบครัวบำบัด ซึ่งจะเกิดได้เลย หากผู้ให้คำปรึกษาไม่ได้ใช้วิธีการให้คำปรึกษาที่ดี ด้วย (1) การสร้างสัมพันธภาพเพื่อเปิดใจ (2) การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่ตรงจุด (3) การให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข บำบัด ฟันฟู ที่ยืดหยุ่น (4) การสรุปข้อมูลที่ครบถ้วนและชัดเจน (5) การใช้เครือข่ายที่มีประสิทธิผล (6) การติดตามที่ครอบคลุม รวมไปถึงประสิทธิภาพของโครงการต่างๆ ที่ศาลจัดขึ้นเพื่อแก้ไข บำบัด และฟันฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัว

6. การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไข บำบัด และฟันฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 132 ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าวสามารถสรุปได้เป็น 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) ตัวผู้กระทำความผิด (2) ครอบครัว (3) ผู้ให้คำปรึกษา และ (4) ชุมชนหรือเครือข่าย โดยปัจจัยเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องและส่งเสริมกันในการนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงบวกของการฟันฟูและคืนคนดีสู่สังคม

ความร่วมมือของผู้กระทำความผิดถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด เนื่องจากหากเยาวชนมีความเต็มใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การให้คำปรึกษาย่อมเกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับแรงสนับสนุนทางจิตใจจากครอบครัวหรือผู้ดูแล ทั้งนี้ ขั้นตอนการให้คำปรึกษาที่มีความสำคัญประกอบด้วย (1) การสร้างสัมพันธภาพเพื่อเปิดใจ (2) การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่ตรงจุด (3) การให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข บำบัด ฟันฟู ที่ยืดหยุ่น (4) การสรุปข้อมูลที่ครบถ้วนและชัดเจน (5) การใช้เครือข่ายที่มีประสิทธิผล และ (6) การติดตามที่ครอบคลุม

ในประเด็นของตัวผู้กระทำความผิดนั้น สอดคล้องกับการศึกษาของอรุณรัตน์ อารังศรีสุข (2562) ซึ่งเสนอว่าการลงโทษเด็กและเยาวชนในประเทศไทยควรมุ่งเน้นการฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษเชิงประณาม โดยเฉพาะในกรณีความผิดทางเพศที่มีลักษณะรุนแรง ควรมีการใช้แนวคิดจากทฤษฎี Just Deserts เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน

ในด้านของครอบครัว งานศึกษาของอัจฉราภรณ์ โพธิ์ขาว (2560) ชี้ว่า การที่เยาวชนเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดความอบอุ่น หรือมีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกับบิดามารดา มีผลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การแสวงหาความรักจากกลุ่มเพื่อน และการ

เลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้กลุ่มเพื่อนยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการกระทำ ความผิด โดยเฉพาะในกรณีของพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การดื่มสุรา การเที่ยวกลางคืน หรือการเสพ สื่อที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำผิดได้

ในมิติของพฤติกรรมทางเพศ พบว่า เยาวชนจำนวนไม่น้อยมีประสบการณ์ทางเพศก่อนวัย อันควร โดยมีการเรียนรู้ผ่านสื่อลามกหรือจากเพื่อนร่วมกลุ่ม ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความต้องการและ นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การมีเพศสัมพันธ์โดยขาดการยับยั้งชั่งใจ หรือการร่วมกระทำ ความผิดแบบกลุ่ม นอกจากนี้ ยังพบว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีบทบาทต่อการลด ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดการกระทำผิดที่รุนแรงมากขึ้น

ในด้านการปรับพฤติกรรมและทัศนคติ การมีส่วนร่วมของครอบครัวและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบของผู้ให้คำปรึกษามีความสำคัญยิ่ง โดยแนวทางครอบครัวบำบัด (Family Therapy) ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างเด็ก เยาวชน และครอบครัว เป็นการเปิดพื้นที่ให้เกิดการเยียวยา และฟื้นฟูทางอารมณ์และจิตใจอย่างแท้จริง ซึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากขาดความเชี่ยวชาญและความทุ่มเทจากผู้ให้คำปรึกษา

นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนจากชุมชนและเครือข่าย เช่น โรงเรียน ผู้นำชุมชน หรือองค์กร ที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถช่วยส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง การฝึกอาชีพ และการป้องกันไม่ให้เด็กหรือ เยาวชนหวนกลับไปกระทำผิดอีก ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการบำบัดและฟื้นฟูที่ยั่งยืน

งานศึกษาของสกล วรเจริญศรี (2560) ระบุว่า การให้คำปรึกษาที่ประสบความสำเร็จใน กลุ่มวัยรุ่นจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบเชิงสัมพันธ์ 7 ด้าน ได้แก่ ความใส่ใจ ความร่วมมือ การเปิดเผยตนเอง การสนับสนุน การไว้วางใจ การแสดงออกทางความรู้สึก และการยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของศาลเยาวชนและครอบครัวที่ใช้รูปแบบการให้คำปรึกษาแบบองค์รวม

โดยสรุป ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและ เยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 132 ได้แก่ ความร่วมมือของตัวผู้กระทำความผิด การ สนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน ความสามารถของผู้ให้คำปรึกษาในการสร้างสัมพันธภาพและ ติดตามอย่างใกล้ชิด และการประสานงานกับเครือข่ายสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติงานของ ผู้ให้คำปรึกษาจึงต้องมีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของผู้กระทำความผิดแต่ละราย โดยมี เป้าหมายสูงสุดในการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินมาตรการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศตาม มาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2553 มีลักษณะสำคัญสองรูปแบบ คือ แบบไม่จำกัดเสรีภาพ ซึ่งใช้กับเด็กที่อยู่ใน ความดูแลของครอบครัวและได้รับคำสั่งจากศาลให้เข้าสู่กระบวนการให้คำปรึกษา และแบบจำกัด เสรีภาพ สำหรับกรณีที่เด็กไม่มีผู้ดูแล ศาลจึงสั่งให้ส่งตัวเข้าสถานพินิจ โดยไม่เกินช่วงอายุที่กำหนด พร้อมกำหนดเงื่อนไขฝึกอบรมหรือบำบัดเพิ่มเติม

กระบวนการตามมาตรา 132 โดยเฉพาะแบบไม่จำกัดเสรีภาพนั้น มีบทบาทสำคัญของ ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัว ซึ่งศาลมอบหมายให้ นักจิตวิทยา และ ผู้พิพากษาสมทบ ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา โดยเน้นการ วางแผนและดำเนินการฟื้นฟูแบบมีส่วนร่วมกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว รวมถึงการจัดทำรายงาน และการประสานงานกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กระบวนการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมาตรา 132 ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การสร้างสัมพันธภาพเพื่อเปิดใจ โดยเน้นการพูดคุยอย่างเป็นมิตร เพื่อสร้างความไว้วางใจ และลดแรงต้านทางจิตใจจากเด็กและครอบครัว

2. การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่ตรงจุด ด้วยการวิเคราะห์เชิงลึกถึงรากของปัญหา ทางร่างกาย จิตใจ สังคม และบริบทครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน

3. การให้คำปรึกษาเพื่อการแก้ไข บำบัด พื้นฟูที่ยืดหยุ่น ด้วยการใช้แนวทางที่ไม่ตายตัว ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง และออกแบบแผนฟื้นฟูเฉพาะรายบุคคล

4. การสรุปข้อมูลอย่างครบถ้วนและชัดเจน ซึ่งเป็นการจัดทำรายงานเสนอศาลเพื่อประกอบการพิจารณาคดี โดยแสดงพัฒนาการและความร่วมมือจากเด็กและครอบครัวอย่างเป็นระบบ

5. การใช้เครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียน หน่วยงานบำบัดยาเสพติด หน่วยฝึกอาชีพ หรือผู้นำชุมชน เพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนอย่างรอบด้าน

6. การติดตามอย่างครอบคลุม ซึ่งมีทั้งแบบเป็นทางการ (รายเดือน) และไม่เป็นทางการ (ผ่าน LINE กลุ่มหรือการเยี่ยมบ้าน) รวมถึงการติดตามหลังพ้นโทษ เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

โดยข้อค้นพบสำคัญของงานวิจัยนี้ คือ ปัจจัยความสำเร็จของการแก้ไข บำบัด พื้นฟู ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ให้คำปรึกษา แต่เกิดจากความร่วมมือของ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ตัวผู้กระทำความผิด (2) ครอบครัว (3) ผู้ให้คำปรึกษา และ (4) ชุมชนหรือเครือข่ายสนับสนุน

ทั้งนี้ ความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้เมื่อมี แนวทางครอบครัว บำบัด ผสานกับกระบวนการให้คำปรึกษาที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมมือ และการสื่อสารอย่างเปิดใจระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

7.1 ข้อเสนอแนะในการศึกษา

7.1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับชาติ

รัฐบาลควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางเพศ ด้วยการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาที่เหมาะสมต่อการปรับการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟู อาทิ การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาทางพฤติกรรมและสังคม การส่งเสริมการศึกษาทางเลือก รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการบูรณาการด้านการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม โดยประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสหวิชาชีพ นักจิตวิทยา นักการศึกษา นักกฎหมาย และผู้แทนจากหน่วยงานด้านเด็กและครอบครัว เพื่อขับเคลื่อนแนวนโยบายที่มีความเชื่อมโยงแบบองค์รวม

7.1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำ

ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำ ควรจัดทำ “คู่มือแนวทางการให้คำปรึกษาและการฟื้นฟู เด็ก เยาวชน และครอบครัว” ที่ครอบคลุมแนวทางการวิเคราะห์เด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านจิตสังคม จุดแข็ง จุดอ่อน แบบแผนในการดำเนินชีวิต ประวัติการเผชิญปัญหา และคุณค่าทางจิตใจ เพื่อใช้เป็นเครื่องมืออ้างอิงในการให้คำปรึกษาและออกแบบแผนฟื้นฟูรายบุคคล นอกจากนี้ ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายในชุมชนในลักษณะบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษา ฝึกอบรมอาชีพ ทุนส่งเสริม และ การเข้าถึงระบบการบำบัดรักษาอย่างเหมาะสม ครอบคลุมมิติทางกาย จิตใจ และสังคมของเด็กและเยาวชน

7.1.3 ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติสำหรับศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร รวมถึงศาลในจังหวัดอื่น ๆ ควรนำผลการศึกษาไปเผยแพร่สู่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ให้คำปรึกษา นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่ศาล และผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการฟื้นฟูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ ควรส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ของสังคมต่อบทบาทและกระบวนการให้คำปรึกษาของศาลเยาวชนฯ ผ่านช่องทางสื่อสารสาธารณะ เพื่อสร้างความเข้าใจ สนับสนุน และลดอคติต่อเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิด พร้อมเปิดโอกาสให้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2563). *รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2563*. กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นจาก <https://www.dmh.go.th/report/report63.pdf>
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ*. สงขลา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จินตนา จินโต. (2556). *การให้คำปรึกษากลุ่ม: แนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศักดิ์ กาญจนวสิทธิ์. (2547). *จิตวิทยาแนะแนว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ วงศ์บุญสิน. (2560). *แนวทางการให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ*. *วารสารจิตวิทยาและการแนะแนว*, 45(2), 12–27.
- นิตยา นิลสุข. (2559). *บทบาทของครอบครัวกับการป้องกันการกระทำผิดของเยาวชน*. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 22(1), 89–106.
- นุชนาฏ คำดี. (2562). *แนวทางการให้คำปรึกษากลุ่มสำหรับเยาวชนผู้กระทำความผิดทางเพศ*. *วารสารการพัฒนาสังคม*, 21(3), 55–73.
- ประภัสสร สุขโข. (2558). *การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลเยาวชน*. *วารสารกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม*, 6(2), 47–66.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2565). *รายงานสถานการณ์อาชญากรรมทางเพศ ปี 2565*. กรุงเทพฯ:กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสาคร. (2565). *คู่มือแนวทางการให้คำปรึกษาและการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตามมาตรา 132*. เอกสารภายใน (อัดสำเนา).
- ศศิธร คำพวง. (2562). *การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในองค์กรภาคเอกชนไทย*. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 12(3), 34–50.
- สกล วรเจริญศรี. (2560). *โมเดลสัมพันธภาพเชิงบวกในการให้คำปรึกษากลุ่มวัยรุ่น*. *วารสารจิตวิทยาและสุขภาพ*, 10(2), 24–39.
- อัจฉราภรณ์ โพธิ์ขาว. (2560). *กรณีศึกษาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดคดีร่วมกัน*. *โทรมหญิง: ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุม*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรุณรัตน์ อารังศรีสุข. (2562). *แนวคิด Just Deserts กับการลงโทษเด็กและเยาวชนในคดีทางเพศ*. *วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์*, 11(1), 66–81.